ČESKÁ FOTOGRAFIE PROTESTU 1990–2020

DAVID SLÁDEK

Teoretická bakalářská práce
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2021

CZECH PHOTOGRAPHY OF PROTEST 1990–2020

ČESKÁ FOTOGRAFIE PROTESTU 1990–2020

DAVID SLÁDEK

Teoretická bakalářská práce
Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: MgA. Ing. Peter Korček
Opava 2021

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Abstrakt

Čeští fotografové zaznamenali v polistopadových 30 letech skoro tři tisíce protestů a demonstrací domácích i zahraničních. V agenturních databázích a soukromých archivech lze nalézt desetitisíce snímků protestů ekologických, politických, sociálních i dalších kauz. Mnoho z těchto záběrů symbolizuje témata i problémy, které provázely společnost na cestě k demokracii. Česká fotografie protestu je na světové úrovni a často bodovala i na žurnalistické soutěži Czech Press Photo, přesto se tomuto žánru dostává pozornosti většinou jen v souvislosti s výročími událostí, jež zaznamenávají.

Klíčová slova

protest, fotografie, česká fotografie, revoluce, revolta, riot, pochod, demonstrace

Abstract

Czech photographers have, in the 30 years since the Velvet revolution in 1989, captured almost 3000 protests and demonstrations home and abroad. Agency databases and private archives contain tens of thousands of pictures of ecological, political, social and other protests. Many of these images symbolise themes and problems that the society faced on its way towards democracy. Czech photography of protest is world class and often took awards in the Czech Press Photo competition. However, the genre seldom gets attention outside of anniversaries of the events it represents.

Keywords

protest, photography, Czech photography, revolution, revolt, riot, march, rally, demonstration

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2020/2021

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: David Sládek

UČO: 44396

Program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Tvůrčí fotografie

Téma práce: T: Česká fotografie protestu, 1990-2020

Téma práce anglicky: T: Czech photography of protest, 1990-2020

Zadání: Zatímco pro Československo přelomové roky 1968 a 1989 jsou v pamětích obyvatel zapsány mimojiné prostřednictvím vynikajících fotografických souborů Josefa Koudelky, Herberta Slavíka či Jana Šibíka, o protestech provázejících třicet porevolučních let se mluví snad jen v souvislosti s demonstracemi proti zasedání Mezinárodního měnového fondu v Praze v roce 2000 či nedávnými obřími demontracemi Milionu chvilek pro demokracii na Letné. Téma fotografie protestu se sice občas vynořuje při udělování cen Czech Press Photo, ale ve fotografických publikacích jako samostatná disciplina prakticky chybí. Tato práce si klade za cíl zmapovat fotografickou tvorbu českých autorů na téma protestu v letech 1990 až 2020 bez ohledu na místo pořízení a na signifikanci události. Současně se pokusí uvést na jednom místě práce čistě reportážní a práce dokumentární či tvůrčí povahy. Výstupy oněch třiceti let potom krátce srovná i se zásadními historickými soubory českými a zahraničními.

Literatura:

Pospíšil, Filip, ed. Umění protestu. Praha: Rubato, 2013. ISBN 978-80-87705-11-7.
Mňuková Dominika, Fotografie protestu v kontextu českého prostředí po roce 1989, bakalářská práce, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, 2018.
Mernou Antigoni, Photography and social movements, From the globalisation of the movement (1968) to the movement against globalisation (2001), Manchester University Press, 2013. ISBN 978-0-7190-9999-1.
Lábová Alena, Česká novinářská fotografie 1945-1989, Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-3713-6.
Resist!, The 1960s Protests, Photography & Visual Legacy, Lanoo Publishers, Tielt, Belgium, 2018. ISBN 978-94-01455-85-5.
Magnum Revolution, 65 Years of Fighting for Freedom, Prestel Verlag, Munich-London-New York, 2012. ISBN 978-3-7013-4644-1.
Sametová revoluce, katalog výstavy 1989: Pád železné opony (kurátoři Jaroslav Kučera, Dušan Veselý, Daniela Mrázková), Správa pražského hradu, 2019. ISBN 978-80-88325-00-1.
Jan Šibík, 1989, vlastním nákladem, 2019. ISBN 978-80-270-6127-3.
Tomáš Pospěch, katalog výstavy 1989, Národní galerie Praha, 2019. ISBN 978-80-7035-737-8.

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Datum zadání práce: 15. 3. 2021

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vykonal samostatně na základě svých znalostí a s využitím citovaných pramenů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za vedení a pomoc při zpracování rozsáhlého tématu.

Děkuji společnostem ČTK a Profimedia za poskytnutí nemalé části uvedených fotografií.

Zvláště děkuji desítkám fotografů za poskytnutí snímků z jejich archivů a za čas, který věnovali jejich hledání.

Děkuji ak. mal. doc. Otakaru Karlasovi za rady ke grafickému zpracování.

Souhlas se zveřejněním

Souhlasím se zveřejněním této práce a s jejím zařazením do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie.

V Opavě, 30. července 2021
David Sládek

Obsah

Úvod 13

Fotografie protestu 17

Česká fotografie protestu v historickém kontextu 27

České protesty ve fotografii (časová řada) 51

Zahraniční protesty ve fotografii (časová osa) 147

Po uzávěrce aneb protesty doby (post) pandemické 197

Fotografie protestu a Czech Press Photo 205

Rozhovory 225

Autor a fotografie protestu 251

Závěr 259

Rejstříky a přílohy 263

Úvod

Na silnici sedí muž v kabátě. Zezadu se o něm moc nedozvíme, zřejmě má trochu prošedivělé vlasy, z kapsy mu kouká složený deštník. Nevidíme mu do obličeje, neznáme jeho hlas. V rukou drží transparent, jehož nápis je nám také skrytý. Nevadí, je určený někomu jinému. Oproti muži stojí kordon policistů. Členové londýnské metropolitní policie, přezdívaní „bobbies“, se svými tradičními dlouhými černými kabáty a vysokými helmami jsou seřazeni jako neprodyšná hradba. Na fotografii je jich 16, ale svými těly tvoří téměř souvislou černou zeď, za níž jsou jen náznakem vidět obrysy rozostřených budov a Big Benu. Obličeje policistů jsou ztuhlé, jakoby bez emocí, korporátní, státní, nezúčastněné. Někteří jakoby na muže hleděli s opovržením, jiní naznačují, že je ta situace otravuje.

Představme si na chvíli, že jsme fotografii nikdy neviděli a ještě nevíme, čeho se protest týkal. Z architektury už jsme zjistili, že se uskutečnil v Londýně, a podle oděvů dokážeme odhadnout, že se tak stalo někdy v šedesátých letech 20. století. Vedle popisu obsahu je nám hned jasné, že jde o detailně promyšlený snímek. Středová kompozice se světlým obrysem demonstranta a jeho transparentu kontrastuje s téměř vojensky uniformní černou plochou policistů. Záběr je ostrý přesně v rovině události, pozadí je rozmazané a neruší. Před námi je rytmus vertikálních obrysů vzpřímených policistů i strnulost sedícího muže, umocňující jeho statečnost i neprůchodnost policejního aparátu. Je to patová situace, mrtvý bod. David proti Goliášovi.

Fotografie se jmenuje „Demonstrant, Kubánská raketová krize, Whitehall, London, 1962“ a pořídil ji světoznámý britský fotograf Don McCullin. I kdybychom si neřekli více, přečetli jsme ze snímku prakticky vše, co pro dnešního diváka symbolizuje. V říjnu 1962 se svět dostal nejblíže ve své historii na okraj atomové války. Sovětský svaz pod vedením Nikity Chruščova přislíbil kubánskému vůdci Fidelovi Castrovi sovětské zbraně na obranu proti americkým zájmům. Stavba raketových sil a dodávky zbraní však vyvolaly protiakci Spojených států a prezident John F. Kennedy zahájil blokádu Kuby, aby zabránil dalším dodávkám zbraní. Následovalo výrazné vyostření situace, když obě strany vyhrožovaly stále silnějšími odvetnými opatřeními a otevřeně se diskutovalo i o použití jaderných zbraní. Patová situace se uklidnila až poté, co Chruščov kapituloval a oznámil stažení raket z Kuby a ukončení výstavby raketových sil. USA se na oplátku zavázaly stáhnout jaderné rakety z Turecka, kam je umístily v předchozích letech. Castro se ústupem Ruska cítil podveden.[1]

Krize a hrozba jaderné války vyvolaly po celém světě vlnu protestů. McCullin v komentáři k fotografii připomněl, že v centru Londýna onoho dne demonstrovaly tisíce lidí, i když na fotografii je zachycen jen jeden. „Tento muž se oddělil z mnohatisícového davu, aby s pokusil dostat k 10 Downing Street, sídlu premiéra. Policie poté zformovala kordon, aby zabránila jemu a za ním následujícímu davu. Tím, že si před ně sedl, učinil své politické prohlášení. Jaký slogan byl na transparentu? Kdo byl ten muž? Co se s ním stalo? Jeho poselství se dostalo do titulků, ale on sám zůstal navždy anonymní, zachycený na věčnost ve svém vlastním aktivismu.“[2]

McCullinova „kubánská krize“ je jednou z ikonických fotografií protestu, které nejen nadchnou vynikající uměleckou kvalitou, ale současně v sobě nesou historický a společenský odkaz. Pro diváka, kterého zaujme estetika snímku a nezná dějinné souvislosti, mohou být vstupní branou k novému poznání. Pro lidi, kteří si událostmi sami prošli, mohou být připomínkou neustále se měnící historie. Pro empatické pozorovatele mohou znamenat povel začít se do problému více angažovat. A pro aktivisty mohou být důkazem, že má smysl vycházet do ulic a bojovat za kauzy, do kterých jsou emotivně investovaní.

Fotografie protestu má tedy klíčovou roli v kulturním dědictví lidstva a dokáže komunikovat s divákem bez hranic i v rámci uzavřených společenských kruhů či názorových skupin.

1 https://www.britannica.com/event/Cuban-missile-crisis
2 https://www.setantabooks.com/product/protester-cuban-missile-crisis-whitehall-london-1962/

Přesto, nebo možná právě proto, je její postavení v rámci fotografického světa nevýrazné a zásadně odvisí od gravity události, kterou reprezentuje, nebo velikosti jejího autora. V českém prostředí to znamená, že po roce 1989, kdy se Československo mírumilovně vymanilo z komunistického režimu, nenastala situace doprovázená protesty, které by pro obyvatele znamenaly zásadní a pamětihodnou změnu. Bez bližšího pohledu by se mohlo zdát, že se v Česku po Sametové revoluci nic nestalo, snad až na divoké souboje radikálů a policie během zasedání Mezinárodního měnového fondu v roce 2000, takovou událost však většina obyvatel nepovažuje za přínosnou a násilné scény proto raději zapomenou.

Rozhodl jsem se projít si oněch třicet polistopadových let prostřednictvím fotografií a zkusit s jejich pomocí přečíst tu krátkou historii a připomenout si, čím vším si česká společnost prošla, co přivádělo lidi do demonstrací a jak se vyvíjely politické a společenské názory. Současně se pokusím vyhledat fotografie, o kterých si subjektivně myslím, že jsou kvalitní, ať už po stránce technické tak fotografické. Snažil jsem se co nejvíce potlačit vliv velikosti politického náboje na „ikoničnost“ snímku. Ve výběru jsou proto i fotografie, které vznikly na malých venkovských protestech. V rámci rešerše jsem sledoval také, jak čeští fotografové zaznamenali protestní události ve světě, či jak si fotografie protestu stála v naší nejznámější fotografické soutěži Czech Press Photo. Pokusím se srovnat typickou současnou českou fotografii protestu se soubory dokumentujícími zásadní zlomy v českých dějinách. A jako dodatek přidám rozhovory s několika zásadními fotografy spojenými s protestem a dalšími, kteří s fotografií protestu pracují. Budiž řečeno, že není v mých silách do detailů zpracovat všechny aspekty fotografie protestu a vyčíst zde všechny autory a skvělé snímky na toto téma. I tak je ale cesta českými dějinami protestu prostřednictvím fotografií fascinující.

Fotografie protestu

Protest

Podle Ottova slovníku naučného je protest „prohlášení ústní nebo písemné, jímž se odporuje jistému prohlášení neb jednání, právo odporující osoby zkracujícímu, za tím účelem, aby toto ohrožené právo bylo zachováno.“ Wikipedia za protest považuje „ústní nebo písemné sdělení obsahující námitku, zřetelný nesouhlas nebo jasně vyjádřený odpor proti nějaké skutečnosti nebo osobě.“ Současně připomíná, že protesty nemusí být nutně vždy jen slovní. „V praxi mohou být slovní protesty doplněny dalšími formami vyjádření nesouhlasu, jednou z nich je například hladovka, pálení státní vlajky apod.“ Skutečných forem vyjádření protestu je samozřejmě mnohem více. V kontextu této práce považuji za protest - vyjma již jmenovaných - také demonstrace, protestní pochody, průvody, performance, takzvané sit-iny (často spontánní posazení se účastníků na protest), die-iny (podobné jako sit-in, ale účastníci jsou v poloze vleže a předstírají nepohyblivost – smrt), blokády, protestní ravy (protest doprovázený hudbou, často techno), okupace (obydlení, či jiná forma okupování jinak nevyužitých prostor, často formou squatingu), rioty (divoké formy protestu provázené házením předmětů, zapalováním či ničením majetku, souboji), stávky, vzpoury, povstání a další. Vrcholem projevu protestu, který znamená náhlou a často násilím uskutečněnou změnu politickou nebo společenskou, jsou pak revoluce.

Fotografie protestu

Fotografii protestu lze dělit na fotografii zachycující projevy protestu a na fotografii, která sama protestem má být. Ta první se pohybuje v rovině reportážní či dokumentární, ta druhá často přesahuje do oblasti kreativní až expresivní fotografie.

První skupinu lze dále dělit na fotografii zobrazující samotný akt protestu, tedy například reportážní fotografii z demonstrace, a na fotografii doplňkovou, dokreslující nebo podporující protestní kauzu. Často jsou oba tyto typy fotografie součástí reportážních a dokumentárních souborů. Příkladem mohou být snímky demonstrantů před nebo po akci, snímky příprav či následků protestů (viz soubory Jana Šibíka či Filipa Singera z Euromajdanu 2014 v Kyjevě) nebo fotografie ilustrující problém, proti kterému se protestuje (například expresivní dokumentární fotografie z bourání severočeské obce Libkovice od Ibry Ibrahimoviče – soubor lze už považovat za projev autorova protestu).

Účely a cíle fotografie protestu

Ještě do nedávna platilo, že naprostá většina fotografií protestů vznikala za účelem informování o události, ať už v rámci reportážního zpravodajství nebo dlouhodobějších dokumentárních projektů. Takové fotografie zaznamenávají událost v její skutečné podobě a v rámci možností se snaží o pravdivou a vyváženou interpretaci. To reflektuje i tato práce, která se zabývá převážně fotografiemi agenturních, novinových, případně dokumentaristických autorů. S růstem vlivu sociálních médií v posledních letech však roste také množství lidí, kteří pořizují fotografie z protestů ať už v roli aktivistů nebo účastníků akcí a jejich cílem pak není vždy jen informovat o události, ale často také sdílet obsah protestního sdělení, například přes takzvaný tweet nebo přes fotografii na Instagramu a Facebooku. Tyto sítě tak ve výsledku publikují více fotografií protestu než samotná média s jejich omezeným prostorem ve zpravodajství. Výsadu sociálních sítí ještě posílilo omezení volného pohybu v rámci protikoronavirových opatření a aktivní potírání konspiračních teorií. Výsledkem byl přesun protestních hnutí do online prostoru, rozmach „samozpravodajství“ a nedůvěra až nenávist k zavedeným médiím a jejich fotografům.

U závažných společenských témat, kterých se protesty týkají, je však často prospěšné fotograficky zaznamenat i situaci, jež je předmětem nebo pozadím sporu, a upozornit tak na problém či bezpráví. Taková fotografie nemusí být bezpodmínečně aktivistický podtext, například v sérii Stanislava Krupaře o rasových demonstracích ve Varnsdorfu na severu Čech je i několik snímků romské ubytovny, proti jejímž obyvatelům obyvatelé města posílení ultra nacionalisty protestovali. Tyto snímky dávají lidský rozměr ostrakizované straně sporu.

Hovoříme-li o snímcích, které mají přímo za úkol získat diváka na stranu kauzy, bývají tyto často spojené buď s účastí dětí na protestech, či se zobrazením násilí při protestu. V prvním případě působí fotografie dětských demonstrantů s transparenty téměř vždy pozitivně. V druhém případě pak narážíme na problém vyváženosti fotografického zpravodajství z protestů. Ze své podstaty je protest vždy polarizovaným projevem, který má minimálně dvě strany – 1. protagonisty a zastánce a 2. odpůrce, kteří mohou být přímo samostatnou skupinou demonstrantů nebo je reprezentuje establishment v podobě bezpečnostních složek. Třetím hráčem pak může být samotné médium, které se rozhodne fotografie zveřejnit. Na způsobu publikace, dodaném textu či výběru snímků pak záleží, jaký bude výsledný efekt. V rámci mého výzkumu jsem na otázku účelového použití fotografií narazil několikrát. Příkladem mohou být fotografie několika autorů z demonstrace proti koronavirovým opatřením na Staroměstském náměstí, které použili pro svou agendu odpůrci i zastánci roušek[1]. Nezabránily tomu ani zcela neutrální a deskriptivní popisky. Rozbor problému objektivity novinářské fotografie a etiky však není cílem této práce, hlouběji se na problém zaměřil například Antigoni Memou v knize Photography and social movements [2].

V souvislosti s etikou je však nutné připomenout několik rovin, kterých se hodnocení a rozhodování fotografů může dotýkat. První takovou rovinou v oblasti fotografie protestu je zobrazování tématu. Polarizující až konfliktní podstata těchto událostí přivádí fotografa pravidelně do situací, ve kterých se názorově blíží či vzdaluje fotografovaným subjektům. Fotožurnalisté mají hluboce vštípené kodexy práce (například mezinárodně uznávaný kodex Národní asociace tiskových fotografů (National Press Photographers Association)[3] či „fotoreportérovo desatero“, které je doplňkem etického kodexu České tiskové kanceláře[4]), které zakazují jakoukoliv manipulaci (rozuměj nejen obsahovou, ale i subjektivní) při zpravodajské práci. Přesto se autor dostává do situací, kdy se mezi demonstranty cítí lépe či hůře a to může ovlivnit kvalitu jeho práce. O tom, že se situace může při protestu vyostřit ví své i Jan Šibík, na kterého při demonstraci ultrapravicové republikánské strany v roce 1991 její vůdce Miroslav Sládek pohlédl a vykřikl ke svým stoupencům „Odstraňte ho“, načež fotografa napadli a svalili na zem.

Druhou etickou rovinou je zobrazování jednotlivce. Zde u profesionálních (tedy pro média pracujících) fotografů opět platí novinářské kodexy a v podstatě znamenají, že by se fotograf měl vyvarovat zaznamenávání lidí v záměrně nelichotivé či nehumánní pozici či situaci. Zároveň jsou definovány hranice, při kterých je pro fotografa stále ještě etické fotografovat lidskou tragédii.

Třetí takovou rovinou je zobrazení skutečnosti. Fotožurnalisté často věnují velkou pozornost zachycení velikosti demonstrace. Pro diváka je toto důležitá informace, kterou přímo spojuje se závažností problému nebo kauzy. Vidí-li na fotografii skupinku deseti aktivistů, nebude problému přikládat takovou váhu jako při pohledu na mnohatisícový dav. Pořadatelé protestních akcí často informování médií o velikosti jejich akce pečlivě sledují a usuzují z něj podporu, kterou od vydavatele mohou očekávat. Na druhou stranu mnozí pořadatelé či účastníci demonstrací až nekriticky nadsazují své odhady o účasti (příklad z vlastní zkušenosti, kde pořadatelé londýnské demonstrace proti vakcinaci a lockdownu na sociálních sítích sdíleli vlastní odhad počtu demon-

1 https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/newsroom-ct24/3213727-fotografie-z-demonstrace-vyuzili-ve-svuj-prospech-rouskari-i
2 Mernou Antigoni, Photography and social movements, From the globalisation of the movement (1968) to the movement against globalisation (2001), Manchester University Press, 2013. ISBN 978-0-7190-9999-1
3 National Press Photographers Foundation. NPPA Code of Ethics [online]. [2011-16-04]. Dostupné z: http://www.nppa.org/about_us/.
4 https://www.ctk.cz/o_ctk/kodex/

strantů ve výši 1,75 milionu, zatímco fotografové s mnohaletou praxí v pokrývání protestů tento pochod odhadli na 30 tisíc) a fotografie může jejich tvrzení vyvracet či podpořit, podle toho jak je koncipovaná.

Otázku etiky nebo dokonce politické neutrality médií tato práce nezkoumá. Přesto nelze nezmínit ojedinělý příklad doložené manipulace fotografie protestu v českých médiích, které se dopustil v roce 2013 Prostějovský večerník. Retuší a záměnou obličeje na fotografii agresivních fotbalových fanoušků z Číny vytvořil údajnou scénu romského násilí a doplnil ji článkem s názvem „Cikánské útoky se množí“. Na čin upozornily například Lidové noviny a server Romea.cz. Grémium Syndikátu novinářů ČR se podle serveru usneslo, že článek je na několika místech v rozporu s Etickým kodexem Syndikátu novinářů i v rozporu se zákonem. Redakce záměnu přiznala, stáhnout článek však odmítla.[5]

Téměř neznámou, avšak všudypřítomnou formou fotografie protestu, je fotografie pořizovaná policií, která zaznamenává průběh a účastníky protestů a demonstrací. Snímky, některé pořízené fotografy, jiné v rámci videozáznamu, jsou ryze dokumentačního charakteru, avšak jejich účel vyvolává mnoho otázek. Základním bodem diskuze je archivace a používání těchto fotografií k identifikaci jednotlivce. Tento aspekt je také důvodem, proč radikální protestní skupiny halí své obličeje do masek či kukel. Ještě větší urgenci má tato otázka v souvislosti s nástupem kamer umožňujících automatické rozlišování a identifikaci obličeje.

Podle tiskového mluvčího Krajského ředitelství Policie hlavního města Prahy Jana Daňka policie na demonstracích provádí videodokumentaci situace s cílem zaznamenat případné protiprávní jednání. „Nevím o tom, že by kolegové prováděli fotodokumentaci. Nicméně vyloučit to nemohu, ale domnívám se, že to bude vždy spojené s dokumentováním případných pachatelů protiprávního jednání,“ uvedl v rozhovoru pro tuto bakalářskou práci. Podle něj policie žádné tyto záběry k dispozici nemá a ani by je nemohla poskytnout třetí straně.

Jak citlivá je otázka identifikace ukazuje opačný případ z Francie, kde se umělec a aktivista Paolo Cirio chystal v říjnu 2020 otevřít ojedinělou výstavu. Z volně dostupných fotografií protestu na internetu sestavil mozaiku 1000 obličejů policistů z různých demonstrací. Výstavu nazvanou Capture však nikdy neotevřel poté, co ho ministerstvo vnitra přinutilo ji zrušit kvůli obavám o identifikaci mužů a žen zákona. Naopak, krátce poté se politici pokusili prosadit zákon, který by trestal autory fotografií, ze kterých by policisty bylo možné identifikovat. Návrh rozpoutal v Paříži vlnu riotů [6]a nakonec byl stažen.

Disciplíny fotografie protestu

Většinu fotografií zabývajících se protestem lze rozdělit do tří kategorií: reportážní, dokumentární a obrazová – tedy po linii, kterou fotografie dělí například Ludvík Baran[7]. Definicí prvních dvou se ve své práci Kategorizace žurnalistické fotografie dopodrobna zabývá Zuzana Pecháčková[8]. Ve zkratce lze říci, že obě disciplíny vychází z objektivní skutečnosti, respektují fakta a reprezentují informace o událostech, které zobrazují. Podle Barana však dokumentární fotografie mnohem závažněji a odpovědněji formuluje myšlenku, názor a postoje, ať už autorsky nebo obecně, a současně uplatňuje i názor formální, kterým staví svůj obrazový styl. Je tedy „důležitou součástí tisku, a tím i ideologickým nástrojem, který může průkazně charakterizovat události doby“. Reportážní fotografie má naopak pouze popisovat a zaznamenávat události. „Informuje, ale nesnaží se o analýzu faktů. Je aktuální a rychle stárne“[9] „Zjednodušeně můžeme říci, že reportáž je záznam události, kdežto dokument je esence určitého problému.“ [10] V některých případech se pak může z reportáže stát dokument, který analyzuje a přetrvává v čase, narozdíl od aktuality může být uveřejněn později a má mít hodnotící ambice. Obrazová fotografie je pak podle Barana v podstatě stylizovaným výtvarným dílem.

Ve zkoumaném vzorku několika desítek tisíc fotografií protestu tvořily naprostou většinu fotografie reportážní, které vznikly pro potřebu zpravodajských agentur (ČTK) nebo tištěných a elektronických médií. V časové řadě jsem však nevynechal ani fotografie pořízené volnými fotografy zabývajícími se dokumentární fotografií či kreativní fotografií.

Ikony ve fotografii protestu

O ikonách lze v souvislosti s fotografií protestu hovořit ve dvou smyslech.

Poprvé, ve smyslu „ikonická fotografie“ jako fotografie, která se v paměti lidí zaryla jako reprezentant výrazného protestního tématu, většinou pozitivního, například bojů za lidská práva, rovnoprávnost, proti politickému a ekonomickému útlaku. Tyto ikonické fotografie mohou mít teritoriální hodnotu, to znamená, že jsou ikonické jen pro společnosti a část světa, ve které bylo téma protestu veřejně diskutované a fotografie tam byla publikována. Ale jsou i fotografie, které se díky celosvětové publikaci staly ikonickými globálně. Příkladem může být snímek Stuarta Franklina „The Tank Man“ zobrazující muže, jak stojí v cestě tankům chystajícím se zasáhnout proti demonstrantům na náměstí Tiananmen v Pekingu v roce 1989 (stejnou situaci ze stejného hotelu zaznamenalo hned několik fotografů). Franklin snímek původně považoval za nezajímavý, po čase se však fotografie především pro západní svět stala symbolem boje za svobodu. Na legendární fotografii Marca Ribouda zase mladá Američanka Jan Rose Kasmirová konfrontuje americkou Národní gardu před Pentagonem během protestů proti válce ve Vietnamu v roce 1967. Tato fotografie pomohla obrátit veřejné mínění proti americké válce ve Vietnamu. I česká fotografie má na seznamu globálních ikon své zastoupení díky vynikající sérii Josefa Koudelky o invazi vojsk Varšavské smlouvy do Prahy v roce 1968.

Čtyři verze „Tank Mana“ od (zleva shora po směru hodinových ručiček) Jeffa Widenera (AP), Stuarta Franklina (Magnum), Charlieho Colea (Newsweek) a Arthura Tsanga (Reuters)
FOTO:

Podruhé, ve smyslu používání zažitých symbolických „ikonických“ výjevů nesoucích emocionální náboj díky asociacím s historickými díly, předchozími ikonickými fotografiemi či událostmi. Například mnohé fotografie z demonstrací jsou podvědomě inspirovány obrazem Svoboda vede lid od Eugèna Delacroix. Podobně galvanizující a asociativní efekt mají fotografie jednotlivce, většinou ženy, čelící samostatně převaze bezpečnostních složek, ať již policie či armády. Tato ikona se objevuje v zahraničních fotografických souborech z protestních událostí z železnou pravidelností. Třiapadesát takových scén odvážných žen z desítek demonstrací po celém světě soustředil například server Bored Panda[11]. V české porevoluční fotografii protestu jsou tyto výjevy vzácné. Ikonu jednotlivce proti policejní převaze skvěle zachytil například Lukáš Bíba na jeho snímku z riotu na Staroměstském náměstí v roce 2020, kde muž

5 http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/syndikat-novinaru-prostejovsky-vecernik-se-dopustil-vedome-a-zamerne-manipulace-a-porusil-zakon-ktery-zakazuje-sireni
6 https://www.france24.com/en/france/20201121-new-french-law-banning-images-of-police-sparks-civil-rights-concerns-protests
7 Baran, Ludvík, Teorie novinářské fotografie. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, ISBN 17-113-71
8 Pecháčková Zuzana, Kategorizace žurnalistické fotografie, bakalářská práce, Katedra žurnalistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008

9 Foltánková, Kateřina, Fotoreportáž v Magazínu Dnes, bakalářská práce, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno, 2012
10 Baran, Ludvík, Teorie novinářské fotografie. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, ISBN 17-113-71
11 https://www.boredpanda.com/powerful-women-protesters/?utm_source=google & utm_medium=organic & utm_campaign=organic

s vlajkou klečí před policejním vozem s vodním dělem. Ženská ruka s karafiátem nabízeným kordonu policistů se štíty od Pavla Štěchy je jednou ze symbolických fotografií Sametové revoluce 1989. Méně známou ženskou protestní ikonu vyfotil například Lukáš Machalínek (ČTK) při protestu proti uzavření Moravské sklárny v Květné v roce 2001.

17. listopad 1989
FOTO: Pavel Štecha

Fotografie protestu v českých médiích

Vzhledem k rozsahu tématu a množství periodik, z nichž velká část už není veřejně k dispozici nebo zmizela z online prostoru, není možné učinit detailní analýzu vztahu médií k fotografii protestu ve smyslu jejího využití a zastoupení. Přesto se pokusím stručně popsat zjištěné skutečnosti.

Z dostupného archivu českých médií je možné dovodit, že tištěná periodika navzdory svému omezenému prostoru dávala v porevolučním období fotografii prostor pravidelně, a to většinou v souladu s důležitostí protestu nebo kauzy, které se týkal. Vedle samostatných reportáží z klíčových akcí doplněných i několika fotografiemi deníky často uveřejňovaly i jednotlivé fotografie z aktuálních demonstrací s popiskem, které prezentovaly méně zásadní události (například dnes zaniklý deník Práce vytiskl fotografii z protestu za lepší telefonní a komunikační pokrytí ČR v roce 1994 od Jana Drhlíka). Tyto praktiky nezřídka souvisely se snahou zaplnit pevně daný prostor novin a učinit ho zajímavější pro diváka. Ve srovnání s dnešním rychle recyklujícím online zpravodajstvím umožňovaly bez nutnosti hledání sledovat fotografie protestů z celého světa. Avšak vždy až po selekci editora. Výhodou regionálních mutací deníků bylo také zastoupení místních témat. Díky jejich redakcím se potom fotografie lokálních protestů mohly dostat do celostátních částí periodik. Zvláštní roli a výrazné zastoupení pak v českých médiích měly fotografické soubory z přelomových let 1968 a 1989, které každoročně připomínaly výročí těchto nejvýznamnějších českých protestních událostí.

Fotografie protestu pravidelně zveřejňovaly všechny zásadní české deníky jako Mladá fronta DNES, Právo či Lidové noviny. Především posledně jmenované je třeba vyzdvihnout za šetrný a štědrý přístup k fotografiím, když například v rubrice Svět – Téma často publikovaly snímky z demonstrací a protestů po celém světě a uveřejňovaly z nich neřezané plnoformátové fotografie na šíři strany. Kvalitní reportáže z protestů potom přinášely i časopisy Reflex a Respekt.

Přechodem do online prostoru získala média prakticky neomezený prostor pro fotografie. Avšak souhra několika činitelů znamenala, že tato změna přinesla – namísto lepších příležitostí pro fotografy i diváky – rozpad fotografických redakcí, ztrátu práce kmenových fotografů a přesun priorit z kvality na rychlost. Obrovské množství obrazového materiálu na internetu, rozmach mobilních přístrojů a blesková recyklace zpráv zcela změnily způsob konzumace fotografií včetně těch z protestů. Přestože dále vznikaly kvalitní snímky, k veřejnosti se dostávaly hůře, nebo vůbec, pokud je sama nevyhledávala. Na druhou stranu vznikla specializovaná a nezávislá média, která publikování reportáží z protestů podporovala (například A2larm.cz) a fotografové dostali možnost svou práci globálně šířit přes sociální sítě.

Fotografie protestu a sociální média

Jak zde již několikrát bylo a bude zmíněno, sociální média (sítě) jsou zhruba od roku 2010 zcela zásadním prostorem pro šíření a konzumování fotografie protestu. Nejen, že na nich mají své profily zavedení fotožurnalisté, agentury a média, ale současně na nich v čím dál větší míře publikují vlastní fotografie z demonstrací samotní aktivisté či účastníci. Sítě Facebook a Instagram tak byly základním nástrojem i při rešerši pro tuto práci.

Vyhledávat lze v podstatě dvojím způsobem: znáte-li autora nebo zdroj, vyhledáte nejprve jejich profil a pak jej začnete následovat nebo si autora přidáte do přátel, pokud Vám to umožní. Poté už algoritmy budou na Vaší ploše zobrazovat nejnovější příspěvky a, umožňuje-li to autorovo nastavení, lze hledat i v jeho tvorbě z minulosti. Především na sítích Twitter a Instagram pak lze vyhledávat také pomocí takzvaných hashtagů (slova s předsunutým znaménkem #, které reprezentuje téma, symbol, pojem).

V době uzávěrky této práce například hashtag #revolution na Instagramu najde 5.213.914 příspěvků, hashtag #protest 3.029.940 příspěvků a #riot 2.135.558 příspěvků. Tyto mohou reprezentovat jednotlivé fotografie nebo soubory až deseti fotografií a v poslední době stále častěji také videa. Z typicky českých hashtagů #demonstrace obsahuje 7.212 příspěvků, #letna 90.586 příspěvků a #milionchvilekprodemokracii 10.428 příspěvků.

Fotografie protestu a galerie

Zatímco některá zahraniční muzea a galerie aktivně spolupracují s fotografy a pořizují snímky demonstrací a protestů v rámci sledování společenských změn (například V & A London, Museum of London atd), v ČR se mi takovou pro-aktivní sbírkovou činnost zaznamenat nepodařilo. Podle ředitelky Galerie Hlavního Města Prahy Magdaleny Juříkové galerie toto téma aktivně nevyhledává, může ale být součástí konvolutu, o který usiluje. „Takto výslovně zaměřené akvizice nerealizujeme. Jsme muzeum moderního umění a, pokud autor, o kterého máme zájem, reflektuje takové téma, tak mohou tyto snímky být součástí jeho portfolia," uvedla v rozhovoru pro tuto práci. Podle ní ale GHMP má ve svých sbírkách práce na téma protestu, například snímky Pavla Štechy ze 17.listopadu 1989, Cyklus komunistické slavnosti, 1978 od Dany Kyndrové či fotografie odchodu sovětských vojsk (1992) od Karla Cudlína.

Ve výjimečné pozici se ocitlo Pražské Uměleckoprůmyslové museum, které získalo do svých sbírek unikátní kolekci originálních fotografií včetně takzvaných vintage printů světoznámého člena agentury Magnum Josefa Koudelky. Ten soubor nedozírné hodnoty, který obsahuje také fotografie z invaze vojsk do Československa v roce 1968, věnoval českému státu. Muzeum autorovi uspořádalo dvě retrospektivní výstavy – v roce 2003 a pak ku příležitosti 50. výročí invaze v roce 2018 (22. března do 23. září). O Koudelkově souboru Invaze 1968 více v kapitole Česká fotografie protestu v kontextu dějinných událostí.

K samotnému výročí vpádu vojsk se v roce 2018 jen v Praze uskutečnilo několik výstav. Například Sovětská invaze – srpen 1968 na Staroměstské radnici, Oldřich Škácha – Okupace 1968 v Czech Photo Centre či Srpen 1968 v Praze v Muzeu hlavního města Prahy.

Fotografické výstavy se konaly také u příležitosti výročí Sametové revoluce. Nejrozsáhlejším počinem byla mezinárodní výstava 1989 : Pád železné opony, která se ve dnech 31.května až 30.listopadu 2019 uskutečnila v Královském letohrádku na Pražském hradě. Na sedmdesát českých a slovenských fotografů spolu s pětadvaceti autory z Polska, Maďarska, Rumunska, Bulharska a bývalé NDR zde představilo fotografie zachycující události spojené s pádem komunistických režimů ve východní Evropě. Mezi českými autory byli například Jindřich Šreit, Pavel Štecha, Viktor Kolář,

Jan Šilpoch, Jaroslav Kučera, Herbert Slavík a řada dalších. Kurátory výstavy byli Jaroslav Kučera a Dušan Veselý.

Další velkou výstavou k 30. výročí Sametové revoluce byla výstava 1989 v Národní galerii (14. listopadu 2019 až 15. února 2020). Tato však neobsahovala jen fotografie ze samotné revoluce, ale také soubory zachycující realitu i absurditu života v komunistickém Československu. Výstava představila 26 předních autorů ze světa dokumentární i umělecké fotografie. Samotné demonstrace roku 1989 byly například na snímcích od Karla Bucháčka, Lubomíra Kotka, Radovana Bočka, Karla Cudlína, Jana Jindry, Romana Sejkota, Pavla Štechy, Karla Kameníka, Jaroslava Pulicara a dalších. Kurátorem výstavy byl Tomáš Pospěch.

Samostatnou autorskou výstavu uspořádal v jubilejním roce 2019 (4.září až 14.listopadu) Jan Šibík. Na Staroměstské radnici představil fotografie z takzvaného Palachova týdne v roce 1988 i ze samotného revolučního roku 1989 (o Šibíkově souboru více v kapitole Česká fotografie protestu v kontextu dějinných událostí).

Z polistopadových protestních událostí se fotografie stávaly předmětem výstav jen velmi zřídka. Až v lednu 2021 po uzávěrce této práce se například ku příležitosti 20.výročí takzvané krize v České televizi uskutečnila výstava snímků Evžena Janouška, Jana Fišera a Vratislava Hůrky pod širým nebem na Jungmannově náměstí v Praze. Výstava Naděje zlátne v pražské X-Foto gallery cafe (8. až 28. listopadu 2019) představila fotografie z pražských i mimopražských demonstrací Milionu chvilek pro demokracii očima českých fotografů a fotografek.

Pravidelně byl tak ten to žánr k vidění na ročníkových výstavách soutěže Czech Press Photo (fotografii protestu na této soutěži rozebírá samostatná kapitola)

Fotografie protestu a knihy

Stejně jako výstavy, tak i knižní publikace na téma fotografie protestu byly v Česku úzce spjaty s výročími let 1968 a 1989. Je to logické – tato data jsou v paměti národa spjata s výraznými dějinnými mezníky a současně jsou široce a populárně pokryta kvalitními fotografiemi. Vedle katalogů zmíněných výstav (vyzdvihnout je třeba především katalog k výstavě 1989 : Pád železné opony / Sametová revoluce, ale i katalog k výstavě 1989 v Národní galerii), vyšla celá řada monotematických fotografických knih k roku 1989. Jan Šibík vydal jako katalog ke své výstavě knihu 1989, která obsahuje nejen práce z převratu v Československu, ale také fotografie z bourání Berlínské zdi či silnou reportáž z krvavého pádu režimu v Rumunsku. Monografii na téma Sametové revoluce vydal také český dokumentarista Jaroslav Kučera, Jan Šilpoch či Roman Hájek. Souhrnou knihu 1989 očima fotografů vydalo v roce 2009 nakladatelství Czech Photo. Podle anotace obsahuje 300 fotografií 22 fotografů, které časově zahrnují nejen listopadové události, ale i to, co jim předcházelo, jako například potlačované demonstrace u příležitosti sovětské okupace v roce 1968, vzniku československého státu v roce 1918, sebeupálení studenta Jana Palacha v roce 1969, masový útěk Němců z NDR přes Prahu na Západ nebo pád Berlínské zdi jako symbolu „železné opony“.

Události pražského povstání a invaze v roce 1968 dala v knize 1945...Osvobození/Liberation,...1968 Okupace/Occupation do souvislostí Dana Kyndrová, která v roli kurátorky vybrala snímky od řady vynikajících českých autorů. Dobové snímky pražského povstání obsahuje také kniha Vladimíra Birguse Hořká léta 1939-47.

Ojedinělou teoretickou knihou, která se však dotýká některých aspektů fotografie protestu je titul Umění protestu od Filipa Pospíšila.

Česká fotografie protestu v historickém kontextu

Při srovnávání české fotografie protestu po roce 1989 se soubory, které vznikly v přelomových letech 1918, 1945, 1948, 1968 a 1989 je nejprve třeba si uvědomit několik základních historických a technických faktů.

Prvním je kontext a závažnost událostí, ve kterých fotografie vznikaly. Přestože se tato práce snaží hodnotit fotografické obrazy nezávisle na dějinné závažnosti situace, kterou zobrazují, je pravdou, že výjimečné události umožňují vznik jedinečných situací, které by nebylo možné zaznamenat v jiné dějinné epoše.

Fotografie národního obrození a bourání Rakousko-uherské monarchie z roku 1918 (čerpané z databáze ČTK a soukromé sbírky Pavla Scheuflera) vznikaly na konci několikaleté a do té doby nejtragičtější války v dějinách lidstva, a současně zaznamenaly vznik československého státu, o který se generace obrozenců usilovaly po desítky let. Na snímcích je tedy možné zaznamenat nejen žalostný stav městského prostředí, ale také šiky vojáků monarchie nebo naopak příjezd budoucího prvního československého prezidenta Tomáše Gariqua Masaryka (zaznamenaný především vynikajícím Rudolfem Brunerem-Dvořákem) vítaný tisícihlavými davy lidu.

Fotografie Pražského (květnového) povstání (čerpané z databáze ČTK) vznikaly na konci 2. světové války, která se ukázala (nejen pro oblast budoucího Československa) ještě více zničující než ta první. Zatímco z východu postupovaly jednotky Rudé armády a na západě už čekali Američané, obyvatelé silně poničené Prahy aktivně stavěli barikády a účastnili se bojů. Na fotografiích jsou tak zachycené hořící trosky domů včetně Staroměstské radnice, civilisté se zbraní v ruce a především již zmiňované barikády, které jsou právě pro tento soubor fotografií jedinečné a charakteristické.

Z jiného důvodu lze zmínit i mnohem menší soubor fotografií z února roku 1948, kdy komunistická strana definitivně přebrala moc ve státě. Demonstrace zachycená na Václavském náměstí byla podle současných zdrojů zinscenovaná, dobové prameny však hovoří o lidech spontánně proudících na náměstí, aby protestovali za svá práva. Fotografie potvrzují masovou povahu události (přes 100 tisíc lidí), ale soustřeďují se především na mluvčí představitele komunistické strany a zachycují také několik propagandistických transparentů. Svou povahou už fotografie spadají do proudu uhlazené socialistické tvorby, který bude dominovat několika desítkám následujících let.

Rok 1968 přinesl opět historicky ojedinělou událost, kdy vojska pěti států Varšavské smlouvy vstoupila na území Československa, aby násilně ukončila krátké období politického, sociálního a kulturního uvolnění – takzvané Pražské jaro. Naději obyvatel na rozpad komunistického zřízení vystřídalo ještě tvrdší podřízení se východnímu bloku pod vedením Sovětského svazu. I při této události byli Pražané a obyvatelé celé republiky aktivně zapojeni v protestu proti vstupu vojsk, které proměnily ulice Prahy v bojiště a stály život několika lidí. Narozdíl od předchozích dějinných zvratů, události roku 1968 fotografovaly desítky, možná stovky nejen českých fotografů. Nikdo však srpnový vpád vojsk neproslavil více než pozdější člen agentury Magnum Josef Koudelka. Jeho soubor Invaze bude rok 1968 zastupovat v tomto srovnání.

O tři desetiletí a rok později se fotografům naskytla příležitost zaznamenat pád komunistického režimu, který přišel jen pár týdnů po pádu Berlínské zdi dělící tehdejší Západní Berlín od metropole socialistické Německé demokratické republiky. Listopadové události v Československu, přezdívané Sametová revoluce díky relativně mírumilovnému převratu (na rozdíl například od krvavého pádu režimu v Rumunsku), zaznamenaly stovky fotografů. Pozadím fotografií tentokrát nejsou válečné trosky měst ani tanky v ulicích, i přesto je z nich cítit zpustlost ulic a jedinečnou únavu lidí i systému z desítek let trvajícího sociálního, politického a společenského úpadku. Pro účely srovnání poslouží jeden z nejznámějších a také nejrozsáhlejších souborů od tehdy začínajícího Jana Šibíka.

Mezi lety 1990 a současností se na území dnešní České republiky neudál (naštěstí) žádný

ozbrojený konflikt, válka či jiná událost výrazně ovlivňující vizuální kontext protestů. Výjimkou je samozřejmě (v době vzniku této práce aktuální) pandemie COVID-19. Její projevy v kontextu protestu se však nedotýkají prostředí, ale přinesly spíše změny v povaze demonstrací, chování lidí a především všudypřítomné roušky. Environmentálně se porevoluční protesty stále odehrávají v „povědomém“ moderním prostředí a fotografie tak logicky postrádají na kontextuální dramatičnosti. Je tedy třeba se soustředit na jiné objektivní i subjektivní skutečnosti, které ovlivňují kvalitu a dopad fotografie.

Veškerá protestní hnutí a události na území České republiky po roce 1989 postrádají dramatického pozadí velkých dějinných zvratů a ideologicky jsou vedeny názorovými proudy v rámci vznikající demokratické společnosti. Česká společnost nemá historickou zkušenost a tradici divokých protestů, takzvaných riotů. Tyto, ačkoliv jsou často „fotogenické“, se u nás vyskytly jen výjimečně (například v souvislosti se zasedáním Mezinárodního měnového fondu v roce 2000 nebo v roce 2020 během anti-lockdownového protestu fotbalových fanoušků na Staroměstském náměstí v Praze). Řada velkých demonstrací je organizována zájmovými skupinami, politickými uskupeními a jejich emotivní náboj logicky nedosahuje reakce vyvolané vstupem vojsk v srpnu 1968. Srovnání fotografie protestu z tohoto porevolučního období se tedy může zdát nefér. Avšak právě uvědomění si tohoto kontextu umožní empiričtější přístup k hodnocení jednotlivých souborů.

Pro všechny shora jmenované fotografické celky pak platí, že vizuální dopad na diváka ovlivňují i další detaily: například dobová móda, změny ve společenských vrstvách, architektuře, dopravních prostředcích atd. V neposlední řadě je zcela zásadní i osobní zkušenost diváka a emotivní pouto k zobrazované události.

Druhým zásadním činitelem v tomto srovnání je fotografická technologie a její rozvoj. V roce 1918 byla československá i světová fotografie teprve v plenkách. Fotografové používali většinou velkoformátové nebo středoformátové přístroje. Kinofilmová Leica přišla hromadně na trh až v roce 1925 a v Československu spíše později. Fotografické desky a filmy byly nízkocitlivé, v naprosté většině černobílé a podléhaly náročnému vyvolávacímu procesu. Většina fotografií lidí byla z těchto důvodů pózovaná. Fotografové tak byli výrazně omezeni nejen výběrem tématu, zdrojem materiálu, výběrem objektivů ale i procesem vzniku fotografií.

Následující události let 1945 a 48 už bylo možné zachytit na kinofilm, i když v podmínkách českých zemí byly stále ještě velmi rozšířené středoformátové zrcadlovky. Tentokrát už se ale vývoj filmů posunul dále a emulze umožňovaly fotografům zaznamenat akční scény a momentky.

Fotografickým záznamům z let 1968 a 1989 už naprosto dominují kinofilmové zrcadlovky. Barevná fotografie v té době byla běžně dostupná, avšak v reportážních souborech z obou přelomů je zastoupena jen málo (například Libor Hajský, 1968). Oba soubory použité pro toto srovnání vznikly na kinofilm a černobílou emulzi.

Mezi lety 1990 a 2020 potom prodělala fotografická technologie mnohonásobně větší rozvoj, než za celých 160 předchozích let dohromady. Nejprve velmi rychle nastoupila do zpravodajství barevná fotografie, která dnes tvoří téměř 100 procent agenturní produkce. Zatímco mezi lety 1990 a 2000 žurnalisté stále používali analogové přístroje a jen se vyvíjela citlivost emulzí, dostupnost a rychlost vyvolávacích a skenovacích procesů, po roce 2000 zcela opanovala fotožurnalismus digitální technologie. Zprvu privilegium „profesionálních fotografů“, digitální zrcadlovky se postupně dostávaly do rukou veřejnosti, která začala postupně zaznamenávat i méně zásadní protestní akce a hnutí. Zhruba po roce 2005 potom přišla druhá velká změna, když úpadek tištěných médií, mobilní rozmach fotografie, videografie a sociálních sítí zcela zásadně převrátily fotografický trh naruby. Tradiční fotožurnalistika ztratila odbytiště, poptávka po kvalitě ustoupila rychlosti, jednoduchosti a cenové dostupnosti a většina časopisových, novinových a agenturních fotografů přišla nebo stále přichází o práci. Protestní akce

dnes namísto zaměstnaných reportérů zaznamenávají takzvaní freelanceři, kteří je pak bez jistoty úspěchu nabízejí médiím, nebo je rovnou fotografují lidé, kteří jsou přímo spojeni s ideou daného protestu a účastníci samotní. Výsledkem je obrovské množství fotografií volně dostupných na sociálních sítích, které sice nabízejí otevřenou platformu všem tvůrcům, často však devalvují kvalitu. Lze konstatovat, že dnes pravděpodobně neexistuje žádný protest, který by nebyl někde fotograficky zaznamenán.

Závěrem je nutné připomenout i fakt, že mnoho fotografií z let 1918 a 1945 nemá známé autory. Až teprve poválečné archivy jsou v určování autorství úspěšnější. Digitální fotografie přinesla mnohem jednodušší indexaci a moderní vyhledávače umožnují ověřování zdrojů i přesto, že jednoduché sdílení na sociálních sítí přineslo rozmach porušování autorských práv.

Vybaveni tímto kontextem, podívejme se nyní hlouběji na jednotlivé celky ze zmiňovaných přelomových událostí.

Rok 1918 – vznik ČSR

Rok byl ve znamení konce 1. světové války, rozpadu Rakousko – Uherska a vzniku první Československé republiky. Pro účely mé práce vynechám fotografie příjezdu Tomáše Gariqua Masaryka do Prahy, neboť přímo nenaplňují kontext fotografie protestu.

Databáze ČTK a sbírka Pavla Scheuflera obsahují několik desítek fotografií z Prahy a hrstky dalších měst. Konaly se tehdy rozsáhlé manifestace vítající konec monarchie a vznik ČSR. Na snímcích jsou většinou davové výjevy zobrazující tisíce lidí v ulicích. Mezi snímky lidských davů vyniká fotografie Rudolfa Brunera-Dvořáka z 28. října 1918, která zachytila tramvaj na horním konci Václavského náměstí obklopenou tisíci demonstrantů.

Vysledovat na ní lze nejen historické budovy, které zde dnes už neexistují, nebo samotný fakt, že na tímto místem ještě vede tramvajová linka, ale také to, že téměř všichni zachycení účastníci mají na hlavě klobouk, který tvoří zajímavé jednotící pojítko.

Sbírka Pavla Scheuflera obsahuje také několik fotografií z manifestace na Bílé Hoře z listopadu 1918. Především zajímavý je částečně kolorovaný záběr Otty Dítěte, kde použití zlaté a červené barvy a malá hloubka ostrosti vytváří zajímavý kreativní efekt.

Existuje i několik fotografií, které z blízka ukazují účastníky manifestace včetně tehdejších politických představitelů. Zajímavé je na postavách a výrazech lidí sledovat jakousi fascinaci fotografem neboť většina z nich je inscenovaná (pózovaná).

Výjimku tvoří vynikající fotografie ve sbírce Pavla Scheuflera, u které však není zřejmé spojení s revolučními změnami. Jde o snímek neznámého autora s názvem Matky a manželky se dotazují vojenských představitelů po osudech svých blízkých z roku 1918. Záběr hraničící se sociální fotografií ukazuje dav žen žalostně se dožadujících informací od uniformovaných mužů. Naléhavost v očích žen a nepózovaná upřímnost fotografie ji řadí mezi špičku tehdejší tvorby.

Ojedinělou fotografií je také snímek Otty Dítěte Vztyčení české vlajky na soše sv. Václava zobrazující dva muže jak po (zřejmě hasičském) žebříku vystupují na vrchol jezdecké dominanty Václavského náměstí a pózují u čerstvě postavené vlajky. Pyramidální kompozice fotografie ve spojení se sochou využívá jeden z vzorů ikonologie fotografie protestu. V kontextu roku 1918 a tehdejších společenských pravidel je to však ojedinělý záběr.

Odpor obyvatelstva k monarchii dokladuje také několik fotografií, na kterých jsou rakousko-uherské sochy překryty plátnem či znaky páleny na hranici. František Krátký zachytil detail skupiny chlapců, jak zamazávají symboly Rakousko-Uherska v Kolíně.

Vizuálně zajímavou a dobově signifikantní je další fotografie Otty Dítěte zobrazující poslance a člena Národního výboru Isidora Zahradníka při projevu u sochy sv. Václava 28. 10. 1918, kde politik pronesl větu považovanou za vyhlášení československého státu: „Jsme svobodní. Zde u stupňů pomníku českého knížete svatého Václava přísaháme, že chceme této svobody se státi hodnými, že ji chceme hájiti i svými životy.“[1]

Z dalších fotografií politiků je zajímavý záběr neznámého autora na skupinu politiků či snímek politika Antonína Němce řečnícího k shromáždění během manifestace v říjnu 1918. Snímek připomíná sochu na piedestálu.

Za zmínku stojí také fotografie čela prvomájového průvodu od neznámého autora. Trojice mužů na ní nese transparent „Socialistický národ“ následováni davem dobově oblečených lidí, mnoho z nich vede bicykl. Je však čitelné, že s výjimkou nosičů jsou lidé oděni mnohem skrovněji než na

1 http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotoarchiv.html

záběru Brunera-Dvořáka z Václavského náměstí či Dítětově snímku z Bílé Hory. Klobouky na hlavách vystřídaly jednoduché čepice, kabáty pak krátké polokabáty a saka.

Žádná z fotografií nezobrazuje vypjatou protestní situaci, dohromady však tvoří raný doklad o celospolečenské a historické změně.

Bruner-Dvořák: manifestace u sochy sv. Václava před polednem 28.10. 1918
FOTO: Rudolf Bruner-Dvořák

Manifestace na Bílé Hoře, 3. 11. 1918
FOTO: Otto Dítě

F. Krátký: Zamazávání symbolůy Rakousko-Uherska v Kolíně, 28.- 30.10. 1918
FOTO: František Krátký

Matky a manželky se dotazují vojenských představitelů po osudech svých blízkých, 1918
FOTO: Neznámý autor

Vztyčení české vlajky na soše sv. Václava - Dobový popisek: I sv. Václav vztýčil prapor červeno-bílý, 29. 10. 1918
FOTO: Otto Dítě

Čelo prvomájového průvodu v Praze na Můstku, 1. 5. 1918
FOTO: Neznámý autor

Pražské povstání 1945

Fotografie Pražského povstání vznikaly na pozadí válkou zdevastované Prahy. Stejně jako v případě roku 1918 vynechme triumfální příjezd Rudé armády a soustřeďme se na samotné povstání, jak jej zachytili fotografové. Stejně jako v případě 1918 a možná ještě více jsou fotografie často bez autorského určení.

Zcela zásadním pojítkem mezi fotografiemi dostupnými v databázi ČTK jsou záběry četných barikád, které obyvatelé Prahy vztyčili, aby zkomplikovali nebo znemožnili průjezd německé vojenské techniky a současně si tak zajistili bojové posty pro pouliční střety. Mnoho fotografií zachycuje jen samotné barikády a vytváří tak téměř koncepturální soubor. Na jiných fotografiích jsou však vidět obyvatelé metropole, jak barikády přímo staví, nebo na nich zaléhají v bojových pozicích.

Zásadním souborem jsou fotografie z boje o Český rozhlas. Na několika dynamických snímkách neuvedený fotograf (nebo fotografové) zachytil ozbrojené boje o budovu rozhlasu. Napjatou situaci umocňuje pohybové rozmazání některých záběrů. Na jiných jsou zřetelně znatelné silné emoce účastníků, které v souborech z roku 1918 chybí. Například skupinka mužů se zbraněmi, kteří při zdi blíží k místu bojů a sledují okolí, aby se nestali obětí střelců.

Soubor k Českému rozhlasu však obsahuje i několik ojedinělých fotografií přímo z krytu, ze kterého tehdejší redakce vysílala. Zpravodajové rozhlasu, jenž byl pro obyvatelstvo naprosto zásadním zdrojem informací, jsou zachyceni při práci ale i při jídle, nenuceně, nestrojeně.

V neposlední řadě jsou mezi fotografiemi také záběry padlých těl.

Z jednotlivých fotografií z Pražského povstání si rozhodně zaslouží snímek dvou mužů v kabátě a helmě stojících na barikádě s československou vlajkou. Záběr zezadu umocňuje rytmická souhra tvarů dlažebních kostek s okny na budově, kompozice a výběr tématu pak připomínají moderní fotografické trendy.

Vynikající je portrét ozbrojeného muže v pozadí s barikádou. Vážný i když usměvavý přímý pohled do fotoaparátu vyznívá klasicky a přitom velmi moderně.

Za zmínku stojí také zachycení akce, při které Pražané srazili a roztříštili Hitlerovu bustu v ulici Na příkopě. Snad ještě silnější než samotný akt je fotografie střepů pozůstatků plastiky na zemi. Autor opět neznámý.

Dalšími tématy fotografií Pražského povstání je například odvádění zajatých Němců či strhávání německých nápisů ulic a obchodů.

Celkově jde o soubor mnohem dynamičtější než předchozí práce z roku 1918, což je dané nejen válečnou situací, ale také modernější dostupnou fotografickou technikou. Zmizela strojenost a záběry jsou realistické, reportážní. Začínají se objevovat moderní kompozice, dokumentární symbolismus.

Fotografie zde uvedené pocházejí z fotobanky ČTK. Mnoho dalších skvělých fotografií pražského povstání pořídili například Václav Chochola, Tibor Honty, Karel Ludwig, Zdeněk Tmej[2] či Oldřich Smola[3]

4

2 Vl. Birgus: Hořká léta 1939-47. Slezská univerzita, Opava 1995
3 František Smola: Srdce Prahy v plamenech. Universum, Praha 1946.
4 Fr. Hrubín (ed): Památník Pražského povstání, Práce, Praha 1945

Boj o rozhlas, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945 02
FOTO: Neznámý autor

Praha - květen 1945 - Pražské povstání - květnová revoluce - boje - boj o rozhlas
FOTO: Neznámý autor

Praha, květen 1945, Pražské povstání, květnová revoluce, boje, barikáda 06
FOTO: Neznámý autor

Praha, boj o rozhlas, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945
FOTO: Neznámý autor

Praha - květen 1945 - Pražské povstání - květnová revoluce- boje - barikáda -barikádník
FOTO: Neznámý autor

Praha, Hitler, rozbitá busta, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945
FOTO: Neznámý autor

Český rozhlas, kryt, hlasatel, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945
FOTO: Neznámý autor

Český rozhlas, kryt, hlasatel, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945
FOTO: Neznámý autor

Český rozhlas, kryt, Pražské povstání, Květnové povstání českého lidu, květen 1945
FOTO: Neznámý autor

1948 komunistický převrat

Diametrálně odlišný soubor fotografií obsahuje databáze ČTK pro únorový komunistický převrat roku 1948. Na pražském Václavském náměstí se tehdy uskutečnila stotisícová manifestace, která podle moderních zdrojů byla zinscenovaná, dobové popisky však hovoří o davech lidí, kteří přišli spontánně po práci žádat o svá práva.

Zásadními motivy těchto fotografií jsou jednak davy lidí – snímky měly zdůraznit masovost. Mnohem větší prostor dostávají také političtí představitelé a propagandistické transparenty. Pomineme-li fakt, že fotografie sloužily jako propaganda režimu, můžeme si dovolit vyjmenovat několik snímků, které po fotografické stránce vynikají.

Čtvercová fotografie Alexandra Hampla zachycuje jednolitý dav lidí. V jejím pravém dolním rohu je pak téměř na diagonále posazený šestiúhelníkový stánek, jehož světlá střecha kontrastuje s tmavým tělem demonstrace. Na stánku stojí dva nebo tři jednotlivci a můžeme se dohadovat, kdo jsou zač. Fotografie svědčí o profesionalitě autora, který byl reportérem v Centropressu a v ČTK a později propagátorem barevné fotografie v Československu.

Stejný autor pak zachytil politiky Zdeňka Nejedlého, Václava Kopeckého a Josefa Krosnáře na pódiu. Za povšimnutí stojí zdařilá kompozice se třemi muži pod hranicí podia a skupinou politiků nad nimi. Perfekcionistické zpracování fotografie a zřetelné expoziční úpravy opět odkazují nejen na profesionalitu autora ale také na politickou zakázku.

U třetí fotografie ČTK neuvádí autora. Podle popisku na ní občané naslouchají projevu Klementa Gottwalda na Staroměstském náměstí v Praze 22. února 1948. Transparent na Husově pomníku nese heslo Jednotou pracujících k socialisaci. Při bližším přiblížení je však zajímavé studovat obličeje a emoce jednotlivců, dobové oblečení, nebo si třeba všimnout opuštěné dámské tašky mezi několika muži.

Rok 1948 byl krokem zpět v upřímnosti a dynamičnosti fotografie. Snímky se staly nástrojem propagandy nejen svým obrazovým pojetím ale také dobovými popisky. Vedle propagandy však přinesly také větší profesionalitu ve zpracování a zapojení kmenových reportážních fotografů. Stinnou stránkou byly občasné manipulace, retuše, přidávání či naopak odebírání lidí a podobně.

Hampl Alexandr - Manifestace, lidé, davy, únor 1948, Václavské náměstí, Praha
FOTO: Alexandr Hampl

Zdeněk Nejedlý, Václav Kopecký, Josef Krosnář, Praha - únor 1948 - Václavské náměstí - manifestace
FOTO: Alexandr Hampl

Občané naslouchají projevu Klementa Gottwalda na Staroměstském náměstí v Praze 22. února 1948. Transparent na Husově pomníku s heslem Jednotou pracujících k socialisaci
FOTO: Neznámý autor / ČTK

Invaze vojsk do Československa, 1968

Těžko bychom hledali soubor více kontrastující se strojenými fotografiemi komunistických demonstrací roku 1948 než světově známý cyklus Invaze 1968, který pod pseudonymem PP (Prague Photographer) publikoval dnes jeden z klíčových fotografů agentury Magnum Josef Koudelka. Náhlý příjezd armád sousedních zemí vyvolal v Praze i po celé republice celonárodní povstání. Kdo mohl, byl v ulicích, a kladl nepřátelským jednotkám odpor. Koudelka, který se zrovna vrátil z fotografování pro svůj velký soubor Cikáni a nikdy předtím reportáž nefotografoval, nadchl svět hned jednou z prvních fotografií. Snímek jeho vlastní ruky s hodinkami ukazujícími čas jen chvíli před příjezdem tanků na stále ještě liduprázdné Václavské náměstí se stal ikonickým po celém světě. Koudelkova symbolika se znovu ukázala na fotografii malého chlapce poklesle sedícího na okraji chodníku a sledujícího automobily na silnici. Symbol střeleckého terče na zádech chlapce ihned emotivně angažuje diváka do tragické situace v Praze bez nutnosti zobrazit násilí či jakoukoliv přímou emoci.

Když davy Pražanů vyšly do ulic bránit své město proti okupačním silám, Koudelka byl zcela vtažen do děje. Mezi tanky a masami protestujících lidí strávil asi týden a z bezprostřední blízkosti nafotografoval stovky snímků nejen demonstrujících lidí, vojáků samotných, ale také nápisů - vzkazů, které Pražané zanechávali zahraničním vojákům na výlohách obchodů, cestovních ukazatelích a jinde po městě.

Nejčastěji publikovanými jsou však snímky obyčejných lidí, jak interagují s okupačními vojsky. Fotografie vlajkonošů a naštvaných občanů jak z bezprostřední blízkosti spílají zmateným vojákům, nebo přímo lezou na jejich tanky, jedinečné záběry lidských emocí uprostřed kouře z hořících automobilů. Někteří jsou šokováni situací, nevěří svým očím, pláčou.

Rozsah, šíře záběru, dynamika a intenzita Koudelkova souboru, skvělá práce se světlem a stínem, vynikající až portrétní zachycení některých účastníků a mnoho dalších kvalit činí Invazi 1968 jedním z největších světových dokumentárních děl nejen na téma protestu.

Přestože v roce 1968 nebyla v Praze skutečná válka jako v době květnového povstání 1945, také invaze měla své oběti, které autor opět mistrně zobrazil.

Koudelka byl svědkem zcela jedinečné události a zachytil ji vynikajícím způsobem. České fotografii protestu vedle nesporně skvělé techniky a vidění přinesl především symboliku. I kdyby se však fotograf jeho formátu objevil v květnu 1945, podobná série by zřejmě vzniknout nemohla, neboť samotný pohyb v ulicích byl pro fotografy smrtelně nebezpečný.

Je na místě připomenout i další autory, kteří fotograficky zachytili svědectví o invazi v roce 1968, například Jiří Všetečka, Pavel Štecha, Bohumil Dobrovolský nebo na Slovensku Ladislav Bielik.[5]

5 Dana Kyndrová: 1945...Osvobození/Liberation,...1968 Okupace/Occupation, KANT, Praha 2006

Na této straně

Josef Koudelka
Invaze 1968

Na této straně

Josef Koudelka
Invaze 1968

1989 „Sametová revoluce“

Konec roku 1989 byl pro tehdejší Československo a dnešní Českou republiku zatím posledním revolučním milníkem. Dělení Československa na přelomu let 1992 a 1993 sice provázely demonstrace na obou stranách, ale nelze hovořit o převratných událostech, do kterých by byla zapojena celá veřejnost.

Stejně jako v případě roku 1968 použiji v tomto srovnání pro rok 1989 fotografie od jediného autora, přestože už nelze hovořit o naprosté dominanci v rámci celkového fotografického zápisu, jak to bylo v případě Invaze 1968 (ikonické soubory ze Sametové revoluce pořídila vedle Šibíka řada autorů – například Jaroslav Kučera, Herbert Slavík, Dana Kyndrová, Karel Cudlín, Lubomír Kotek, Jan Šilpoch a další).

Tak jako pro Koudelku byla Invaze 1968 prvním reportážním počinem, Šibík byl v roce 1988, kdy vznikly první fotografie tohoto souboru, začínajícím fotografem, který teprve hledal svůj styl a svou fotografickou specializaci. Tu našel právě v reportáži. Dá se říci, že oba fotografy jejich díla z dvou zlomových událostí takzvaně „udělaly“.

Jan Šibík soubor však 1989 „Sametová revoluce“ tvořil, na rozdíl od Josefa Koudelky, po delší dobu. Nejen, že obsahuje revoluční události počínaje 17. listopadem a konče silvestrem 1989, ale začíná již o rok dříve, když na výročí 28. října vyšli lidé do ulic protestovat a byli potlačeni tehdejší Veřejnou bezpečností. Obsahuje také fotografie z takzvaného Palachova týdne 1989. Nejstarší fotografie je pak ze srpna 1988. Je tedy nutné hodnotit tuto sérii jako dlouhodobější fotografický projekt.

Ještě před listopadovými událostmi v Československu stihl Šibík zachytit pád berlínské zdi a po pražských demonstracích fotografoval také krvavý převrat proti rumunského komunistického režimu Nicolae Ceaușesca.

V Praze vytvořil jeden z nejvíce oceňovaných souborů sametové revoluce. Zásadními pro něj jsou právě fotografie z Palachova týdne 1988, které svým syrovým podáním skutečnosti vytvářejí rámec pozdějších událostí roku 1989 a svým způsobem navazují na Koudelkovu invazi, jen zde namísto zahraničních armád stojí proti lidem československá veřejná bezpečnost.

Šibíkovy fotografie nesou také svou míru symboličnosti. Opakovaně se, téměř jako grafický symbol, objevují rovné linie příslušníků bezpečnostní služeb, jakoby měly evokovat čáru, kterou měl československý lid teprve překročit a do té doby byla nepřestupitelnou hranicí. Liniové rozestavění policie je nejzřetelnější na celkovém pohledu na Václavské náměstí ze srpna 1988, ale znovu se vynořuje v listopadu 1989, kde Šibík na Národní třídě vyfotografoval šik policistů a vodorovně před ním řadu svíček, které se potom jako téma a symbol pokoje objevují v celém souboru.

Vynikající je také dynamická fotografie policistů se štíty a bílými helmami z Palachova týdne, jakoby symbolizující čelo rychle se pohybujícího jednolitého davu, a blízký záběr na skupinku mužů účastnících se protestu. Šibík zachytil také zatýkání.

Fotografie ze samotného listopadu a prosince 1989 naopak upřímně popisují nenásilnou povahu revolučního dění. Mladí lidé, svíčky, české vlajky. Z počátku je v jejich očích vidět obava, postupně se však objevuje štěstí a naděje.

Symbolickou fotografií takové naděje je intimní snímek dívky se svíčkou, který se stal jednou z ikon sametové revoluce.

Šibík však nefotografoval jen protesty v ulicích, ale dokumentoval také vznik a první kroky Občanského fóra pod vedením disidenta a budoucího prezidenta Václava Havla. Legendární fotografií je záběr, kde Havel objímá Alexandera Dubčeka v okamžiku, kdy Československá televize oznámila rezignaci předsednictví Komunistické strany Československa 24. listopadu 1989. (Poznámka: Podobný a o něco povedenější snímek stejné situace pořídil také Jaroslav Kučera)

Skvělá je také fotografie motocyklisty, jak projíždí kolem skládky odstraněných symbolů starého režimu, pěticípých hvězd a obrazů Lenina a dalších komunistických představitelů.

Celkově je Šibíkův soubor sametové revoluce mnohem klidnější a tradičně reportážnější než Koudelkova invaze, která více přesahuje do subjektivního dokumentu a symbolismu. To bylo samozřejmě výraznou měrou ovlivněno průběhem obou událostí, ale rozdíl ve fotografickém přístupu je nesporný. Na rozdíl od roku 1968, kde Koudelkova práce naprosto dominuje, je Šibíkova Sametová revoluce také spíše jedním z řady vynikajících souborů.

Na této straně

Jan Šibík
Sametová revoluce
1988-1989

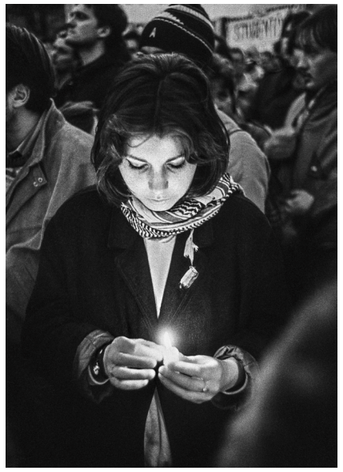

ČESKÁ FOTOGRAFIE PROTESTU V HISTORICKÉM KONTEXTU

Na této straně

Jan Šibík
Sametová revoluce
1988-1989

Období po roce 1989

Jak již bylo uvedeno, události na území České republiky po roce 1989 nikdy z pohledu protestu nedosáhly takové významnosti jako zmíněné klíčové přelomy. Témata protestů přicházela se zabydlující se demokracií a rostoucí polarizací ve společnosti. Zatímco jejich význam relativně klesl, množství protestů naopak rostlo. Spojení svobodného tisku a potřeby organizátorů protestů svá témata medializovat přinesl také nové kreativní způsoby protestu – nejlépe demonstrované například ekologickými hnutími, které často používají k vyvolání zájmu formy happeningu, performance, převleky, nebo naopak akce typu obrovských transparentů na chladírenských věžích či blokád. Riotové protesty spojené s ničením majetku se v českém prostředí objevily jen zřídka. Příkladem bylo zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v roce 2000, kdy se do Prahy sjely i radikální protiglobalizační skupiny z celé Evropy a akce kulminovala soubojem aktivistů s dlažebními kostkami proti policii se slzným plynem a vodním dělem. Sugestivní černobílý soubor z této události přinesl cenu Czech Press Photo Jaroslavu Kučerovi (viz kapitola Fotografie protestu a Czech Press Photo). MMF 2000 však nemůže sloužit jako reprezentativní událost porevolučních 30 let. Aby bylo srovnání férové, je třeba vybrat z tohoto období protestní disciplínu, která by umožnila nejlépe charakterizovat fotografickou tvorbu na co nejdlouhodobějším a autorsky nejpestřejším vzorku. Takovým protestním fenoménem jsou bezesporu protivládní demonstrace trvající ve své masové podobě od prvních let nového tisíciletí až do konce sledovaného období. Patří mezi ně například protesty proti Stanislavu Grossovi v roce 2005, proti Jiřímu Paroubkovi v roce 2006, výstražná stávka v roce 2010, protesty takzvané Holešovické výzvy v roce 2012, protesty proti účasti komunistických politiků ve vedení krajských samospráv v roce 2013, protivládní demonstrace proti Milošovi Zemanovi v roce 2014, protesty za nezávislost České televize na přelomu let 2000 a 2001, většina novodobých vzpomínkových demonstrací na listopad 1989 a zhruba od roku 2017 téměř nepřetržité protesty proti premiérovi Andrejovi Babišovi, jeho vládě a prezidentu České republiky Milošovi Zemanovi, většinou organizované hnutím Milion chvilek pro demokracii. Patří mezi ně i dvě největší demonstrace od sametové revoluce, které se navíc symbolicky uskutečnily na pražské Letenské pláni, jež se stala svědkem revolučních demonstrací v roce 1989.

Naprostá většina publikovaného materiálu popsaného v této práci vznikla jako každodenní zpravodajství a tato kapitola se zaměří na výstupy typické pro protivládní demonstrace (událostí se však zdaleka neúčastní jen agenturní či reportážní fotografové). Kritickým faktorem je zde požadavek na zachycení velikosti demonstrace, ale především také na rychlé doručení fotografií. To nutí fotografy ihned vytvořit základní reportážní soubor a odeslat jej editorům. Výsledkem je automatizace a ne vždy kvalita. I z těchto akcí se však objevují příklady kvalitní fotografie protestu (více o nich v kapitole Časová řada české fotografie protestu).

Zásadně výstupy ovlivnila digitalizace, která umožnila nejen rychlé a pohodlné pořízení a přenesení fotografií do servisu médií, ale současně poskytla takřka neomezenou kapacitu záznamových materiálů a s tím i rostoucí množství fotografií (srovnejme možnosti fotografa s analogovým přístrojem a limitem 36 snímků na film s dnešními fotoaparáty a kartami, které pojmou několik tisíc souborů, přidejme potřebu filmy vyvolat, naskenovat a teprve poté odeslat do databáze). Kvalitou obrazu moderní digitální přístroje postupně předčily analogové fotoaparáty, avšak záběry na film často dodávají jedinečnou estetickou kvalitu a dodnes jsou lidé, kteří preferují analog oproti digitálu. Navíc platí konsensus, že omezená kapacita filmu nutila fotografy více přemýšlet a lépe komponovat.

Reportážní zadání spolu s neomezenou kapacitou znamená, že velká část fotografií z demonstrací je si velmi podobná a zobrazuje tedy celek, polocelek a detail v téměř robotické sterilnosti. Fotografové využívají ověřené pozice, ze kterých snímají velmi podobné davové scény (například pohled

na Václavské náměstí z terasy Národního muzea či z balkónu okolních budov, nebo pohled na Staroměstské náměstí ze Staroměstské radnice). Nově se pro tyto potřeby používají také drony.

České masové demonstrace mají navíc historicky poklidný, téměř neprotestní ráz. Chybí emoce a pocit naléhavosti, které jsou základními stavebními kameny dobré fotografie protestu (to není jen problém českých demonstrací, podobně například probíhaly obří odbory organizované pochody proti brexitu v Londýně v roce 2018 - na rozdíl od mnohem menších, avšak hlasitějších protestů zastánců Brexitu). Fotografové jsou často nuceni vyhledávat pózující skupiny demonstrantů či se zaměřovat na transparenty, které chytře využívají českých reálií, slovních přesmyků a politického sarkasmu. To ve skutečnosti není nic špatného, ale také nic objevného. Jsou fotografové protestu, kteří se specializují na hledání originálních banerů (například John Comino-James vydal v roce 2017 knihu Shout it loud, shout it clear [6]složenou z panoramatických fotografiích londýnských protestů, na kterých transparenty hrají hlavní roli). Podomácku vyrobené transparenty a originální nápisy jsou přitom fotografy ceněny více, než industriálně tištěné a distribuované banery, například sponzorované politickou stranou či odbory.

Od roku 2015 se na demonstracích pravidelně objevuje pro Česko ojedinělý transparent v podobě červených trenýrek. Je odkazem na akci skupiny Zhotoven, jejíž členové vylezli na střechu Pražského hradu, kde sňali standartu a nahradili ji rudými trenkami. Chtěli tak vyjádřit svůj názor na českého prezidenta Miloše Zemana, jeho postoje a chování. Původní trenky propadly státu. Poté je získal prezident, který červenou látku nechal spálit během brífinku pro média[7].

Některé protivládní protesty Milionu chvilek pro demokracii lze podle monotématických lesů transparentů dokonce identifikovat. Například na demonstraci 17. listopadu 2018 na Staroměstském náměstí fotografové zachytili jednotné pole bílých nápisů #DEMISI požadující demisi vlády Andreje Babiše. O čtyři roky dříve přitom občané vystavovali prezidentovi Miloši Zemanovi červenou kartu.

Emotivní náboj v rovině vzpomínkové a pietní provází demonstrace k výročí 17. listopadu, kdy si lidé připomínají začátek Sametové revoluce spojený s pádem socialismu a příchodem demokracie. Patří mezi ně například i demonstrace na pražské Letenské pláni ze 16. listopadu 2019, která na místo listopadových protestů přivedla podle pořadatelů až 300 tisíc lidí. I zde platí až strojové opakování témat, samozřejmostí jsou davové scény zachycené ze střechy domů na ulici Milady Horákové. Nechybí verze pohledu na průčelí stejné budovy s vyvěšenou obří českou vlajkou a demonstranty na balkonech a střeše. Více než kdy jindy se při těchto událostech objevují české vlajky a vlajkonoši. Agentury a média mají své fotografy také u pódia a v zákulisí, kde zachycují pořadatele a celebrity z řad politiků a umělců. Občas při tom vyfotografují i samotný dav, avšak detailnější sondě do lidí se reportážní fotografové téměř vyhýbají. Přitažlivější pro ně je například symbolická až ikonická postava vlajkonoše na střeše domu vysoko nad zaplněnou Letenskou plání, v různých podobách zachyceného desítkami autorů (viz například vítězná fotografie Czech Press Photo 2019 od Lukáše Bíby – více v kapitole Fotografie protestu a Czech Press Photo).

U většiny skupinových výjevů z masových demonstrací chybí hlubší emotivní rovina. Lidé jsou často zachyceni, jak stojí a poslouchají řečníky nebo se v některých případech dokonce smějí a pózují. Občas se ale podaří vyfotografovat scénu, kde alespoň někteří aktéři dávají nahlédnout hlouběji do jejich emocí, jež se zdají být v kontextu protestu upřímné a uvěřitelné.

Po roce 2010 se masových demonstrací účastní rostoucí množství demonstrantů v převlecích a maskách (od protestů proti ACTA v roce 2012 se pravidelně objevují masky spojené se skupinou Anonymous), s doplňky oděvů a dalšími artefakty.

6 John Comino-James: Shout it loud, shout it clear, Dewi Lewis Publishing, Londýn 2017
7 https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/umeni-performance-cervene-trenky-londyn-populismus-ztohoven.A180721_112949_domaci_bja

Tyto prvky performance byly v prvních polistopadových dekádách většinou doménou ekologických protestů či protestních akcí uměleckých spolků. Zvláště v letech 2020 a 2021, tedy době ovlivněné světovou pandemií koronaviru, se však mnohdy alegorické oděvy staly mainstreamem.

Praha. Václavské náměstí. Odboráři, demonstrace proti vládní reformě, 24.06.2007
FOTO: Michal Sváček/ MAFRA / Profimedia

Demonstrace za svobodu a odpovědnost, na které chtějí pořadatelé vyjádřit nesouhlas s vládními opatřeními. Staroměstské náměstí, Praha 10.1.2021
FOTO: Michal Růžička / MAFRA / Profimedia

Praha,21.04.2012,demonstrace odborářů
FOTO: Dan Materna / MAFRA / Profimedia

Praha, 17.11.2014, státní svátek, Národní třída, protestní demonstrace proti Miloši Zemanovi
FOTO: Michal Šula / MAFRA / Profimedia

250 - 300 tisíc lidí dorazilo na druhou demonstraci na Letenské pláni. Praha, 16.11.19
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Praha, 06.05.2019, demonstrace, justice, Benešová, Staroměstské náměstí,
FOTO: Tomáš Krist / MAFRA / Profimedia

Demonstrace Demisi Andreje Babiše! Václavské náměstí, Hlavní nádraží.
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Praha, 20.05.21 Milion chvilek pro demokracii, demonstrace proti Andreji Babišovi a ministryni Marii Benešové, Václavské náměstí.
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

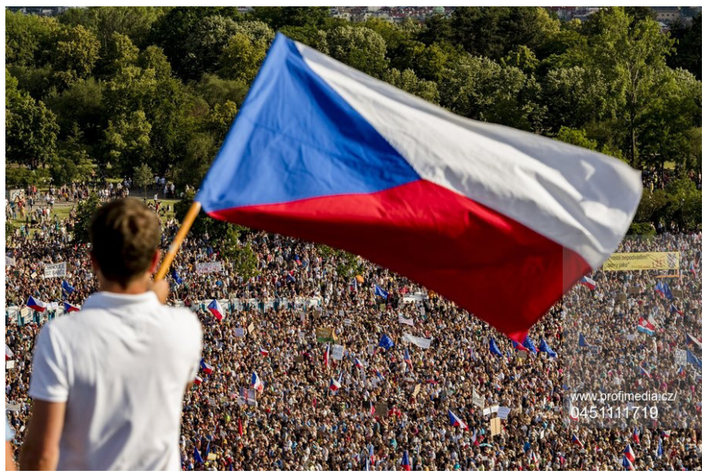

Na Letenskou pláň přišlo na 250 000 lidí demonstrovat proti vládě Andreje Babiše.
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Nymburk, 21.04.2018, X. sjezd KSČM, Miloš Zeman, Vojtěch Filip, protesty, demonstrace, ,
FOTO: Dan Materna / MAFRA / Profimedia

Pardubice, demonstrace zemědělců na Náměstí Republiky
FOTO: Radek Kalhous / MAFRA / Profimedia

Byl jsem tam Letná I, Praha, 23/06/2019
FOTO: František Drábek

Shrnutí

Tento krátký rozbor nelze brát jako kritiku reportážní fotografie protestu. Její podoba je dána samotnými událostmi, požadavky médií a reportážním přístupem. V tržním prostředí multimediálního trhu se v případě masových demonstrací nelze vyhnout tomu, aby se stejný záběr objevil opakovaně a z objektivu několika fotografů.
Z podstaty věci je reportážní fotografie v podmínkách českého protestu taková, jaká je. Záleží na individuálních autorech, zda do záběrů přidají i něco ze svého stylu, vtipu, zajímavé kompoziční řešení a podobně. Jak si ukážeme v kapitole Časová řada, vzniklo po roce 1989 v Česku mnoho kvalitních fotografií protestu a je téměř jedno, jestli protestovalo 300 nebo 300 tisíc lidí..

České protesty ve fotografii (časová řada)

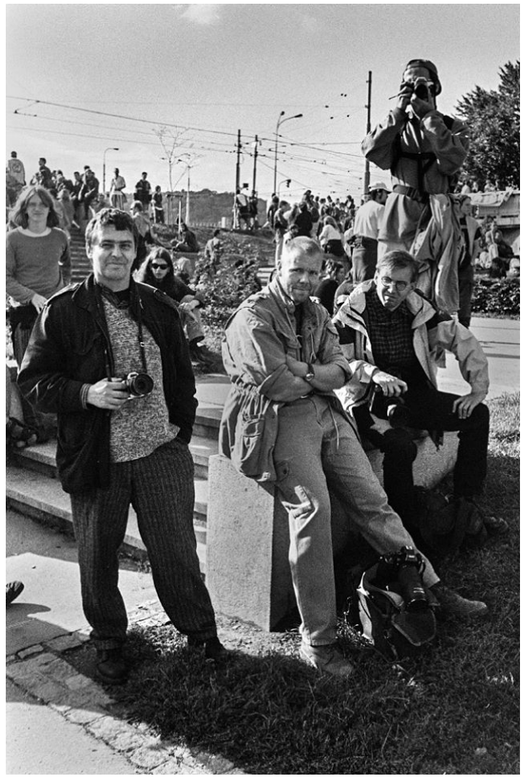

Zleva: Karel Cudlín, Jan Mihalíček a Dan Materna, Global street party, Praha, 1998
FOTO: Martin Wágner

Následuje přehled vybraných fotografií protestu, které (dle mého subjektivního názoru) vynikají svou obrazovou kvalitou či výpovědní hodnotou, nebo ilustrují typické rysy a změny v trendu fotografie protestu, nebo popisují vývoj české společnosti a protestu jako takového. Je důležité si uvědomit, že kritéria pro výběr fotografií a důvody pro jejich oblibu se i mezi autory samými diametrálně liší. Například pro tradiční dokumentaristické fotografy jako Jan Mihalíček či Karel Cudlín hraje zásadní roli fotografická kvalita, obsah, výtvarné pojetí, světlo, dynamika a podobně, autoři jako Roman Vondrouš či Filip Singer vybírají silné barevné kompozice a programoví fotografové protestu jako Vít Hassan či Petr Vrabec při výběru zohledňují vlastní zkušenost v předvídání situace nebo třeba jedinečnost záběru, který nikdo jiný nemá.

Časová osa byla sestavena s pomocí několika zdrojů. Zásadní roli hrála Fotobanka ČTK, jejíž databáze obsahuje za léta 1990 až 2020 pro lokalitu ČR a zdroj ČTK 23696 výsledků (rozuměj jednotlivých fotografií) k termínu „protest“ a 21194 výsledků k termínu „demonstrace“. Popisky jednotlivých fotografií sloužily jako základ pro vytvoření textu této kapitoly a ilustrují tak historicky narativní hodnotu, kterou fotografie protestu s sebou nese. Celkově jsem z těchto dat mohl identifikovat na 2700 protestních akcí mezi roky 1990 a 2020. Dalším zdrojem byla databáze profimedia.cz, jež pro stejné období v kolekci MF DNES + LN obsahuje 8970 fotografií k termínu „demonstrace“ a 3348 fotografií k termínu „protest“. Databáze European Photo Agency (EPA) potom pro Českou republiku a dané období obsahuje 1414 fotografií k terminu „protest“, 399 fotografií k termínu „demonstration“ a 55 fotografií k termínu „riot“. Jako další zdroj posloužily sociální sítě Facebook a Instagram, kde mnohdy i agenturní fotografové zveřejňují své práce. Tento postup umožnil výrazně rozšířit výběr fotografií z čistě reportážních také na dokumentaristické a kreativní autory. S desítkami autorů jsem poté komunikoval osobně při selektování snímků.

1990

Hned v lednu 1990 demonstrovali za zkrácení vojenské služby vojáci tehdy ještě povinně rukující do Československé armády. Tuto demonstraci a také protesty proti dostavbě Jaderné elektrárny Temelín fotografoval Václav Vašků. Jednou z prvních fotografických sériích na téma protestu po roce 1989 v databázi ČTK je pak soubor olomouckého agenturního fotografa Vladislava Galgonka z demonstrace za odchod sovětských vojsk z Olomouce. Zbytek roku byl ve znamení protestů za navracení majetku KSČM. V Praze je fotografovali například Karel Mevald, Jaroslav Hejznar a či Michal Doležal.

Demonstrace za odchod sovětských vojsk z Olomouce.
FOTO: Vladislav Galgonek / ČTK

Demonstrace za zkrácení vojenské služby, Praha, 1990
FOTO: Václav Vašků

Demonstrace za zkrácení vojenské služby, Praha, 1990
FOTO: Václav Vašků

Demonstrace Hnutí Duha, Temelín, 1991
FOTO: Václav Vašků

Protesty proti Velké pardubické, 1991
FOTO: Jan Mihalíček

Protesty proti Velké pardubické, 1991
FOTO: Jan Mihalíček

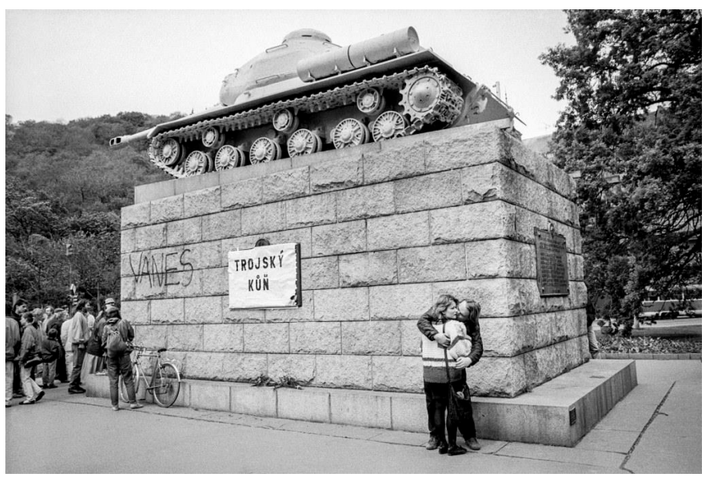

Protesty proti tanku, Praha, 1991
FOTO: Dana Kyndrová

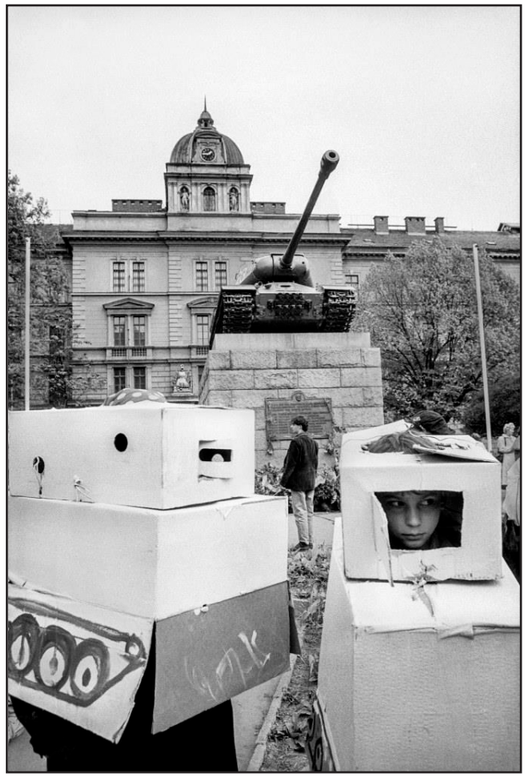

Protesty proti tanku, Praha, 1991
FOTO: Dana Kyndrová

1991

Rok zahájily protesty za práva Moravy a Slezska, ale také proti spuštění vysílače na pražském Žižkově. Dynamické černobílé fotografie pořídil na pravidelné demonstraci proti Velké Pardubické dokumentarista Jan Mihalíček. Na snímcích policisté násilně roztrhávají skupinu aktivistů, kteří přišli přerušit tradiční dostihový závod, jenž obsahuje takzvaný velký taxisův příkop, na němž přišlo o život 24 koní[1]. Právě v roe 1991 se na taxisu zabil kůň Pauza. První zásadnější politickou událostí byla akce tehdejšího studenta sochařství Davida Černého a jeho kolegů, kteří natřeli na Smíchově sovětský tank na růžovo[2]. Události kolem tanku, který nejprve vojáci vymalovali zpět na zeleno, aby jej pak samotní poslanci federálního shromáždění opět přetřeli růžovou barvou, fotografovali například Tomáš Novák, Jaroslav Hejznar a Michal Krumphanzl. Povedený soubor z dění kolem tanku vytvořila také dokumentaristka Dana Kyndrová. Především snímek, na kterém si v popředí před tankem děti hrají na tankisty v krabicových maketách střílen, je typickým projevem autorčina humanistického vidění. Odstranění tanku v červnu pak zaznamenal Stanislav Peška, který se v devadesátých letech zasloužil o velkou část fotografií protestů v databázi ČTK. V listopadu se v Praze konalo několikero vzpomínkových demonstrací na sametovou revoluci a na podporu Václava Havla.

1 https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%BD_Taxis%C5%AFv_p%C5%99%C3%ADkop
2 https://cs.wikipedia.org/wiki/Tank_%C4%8D%C3%ADslo_23

1992

Prvním významějším protestem roku 1992 byla hladovka Miroslava Marečka z Kyjova-Boršova na protest proti takzvanému pendrekovému zákonu. Začátek hladovky zachytil Igor Zehl. Na Marečkovu podporu se potom v ČR uskutečnilo několikero demonstrací. Na pravidelném plese v Opeře, proti kterému protestovali anarchisté, fotil Jaroslav Hejzlar. Protestovalo se proti rozpadu Československa i proti takzvané česko-německé smlouvě. Současně začaly projevy radikálních pravicových i levicových uskupení, které poté výrazně zasáhly do událostí budoucích desetiletí. Anarchistické oslavy 1. máje v Praze skončily zatýkáním, které dobře zachytil Jan Mihalíček. Především fotografie, kde neoznačení zakuklenci kroutí ruku mladého anarchisty za tělem zachycuje z intimní blízkosti bolest, již napadený prožívá. Diagonální kompozice dodává fotografii na dynamice. Na scénu se dostalo také později zakázané Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa (SPR-RSČ) Miroslava Sládka. Fotobanka ČTK obsahuje fotografii ze Sládkova napadení v červenci, kdy ho při odchodu z budovy Federálního shromáždění v Praze napadli demonstranti. Autor fotografie je však neznámý. O slovo se začali hlásit ekologičtí aktivisté a jejich kampaň proti atomové energii zaměřená proti dostavbě jaderné elektrárny Temelín a chystaným meziskladům jaderného paliva. Příslušníci stále viditelnějšího hnutí skinheads napadli vietnamské studenty a demonstraci, kterou pořádala Levá alternativa, Československé anarchistické sdružení, Romský národní kongres a Skupina revoluční solidarita. Střet skinheadů s demonstranty v Opletalově ulici fotografoval Jaroslav Hejzlar. Na konci roku začala jedna z nejpopulárnějších kampaní hnutí Greenpeace, Duha a dalších ekologických sdružení za záchranu obce Libkovice, která měla ustoupit povrchovému dolu Hlubina. Blokádu libkovického kostela, u které se vystřídaly stovky protestujících, fotografoval například Libor Zavoral. Vynikající dokumentaristický soubor na téma demolice Libkovic vytvořil Ibra Ibrahimovič. Série fotografií, která vznikala dva roky a zobrazuje beznaděj posledních libkovických obyvatel

Miroslav Mareček z Kyjova-Boršova, který drží hladovku na protest toho, že nebyly trestně postiženi lidé, kteří vytvořili právní rámec pro perzeci za podpisy a rozšiřování "Několika vět" a tzv. pendrekový zákon. 25.leden 1992
FOTO: Igor Zehl / ČTK

Na této straně

Jan Mihalíček
Anarchistická demonstrace,
1. máj 1992

Na této straně

Ibra Ibrahimovič
Bourání Libkovic, 1992

Demonstrace proti bourání Libkovic
FOTO: Ibra Ibrahimovič

a výrazně depresivní pohled na bourací práce, začala vznikat hned v prvních dnech blokády, kterou Ibrahimovič také fotografoval. Některé snímky zachytily protestující aktivisty, někdy násilím odvlékané z místa, jindy také protestní demonstrace na jejich podporu. Svým silným emotivním nábojem by se celé toto dílo dalo označit za fotografický protest proti destrukci lidské historie těžkým průmyslem.

1993

Litvínovský protest na podporu blokády Libkovic fotografoval na začátku roku 1993 Martin Gust. Několikrát se proti špatnému stavu životního prostředí a zplodinami zamořenému vzduchu na severu Čech postavili tamní studenti. Jejich protesty v Ústí nad Labem a Teplicích fotografoval Libor Zavoral. Rostoucí napětí mezi skinheads a romskou menšinou dokládají fotografie Jaroslava Hejzlara, který zachytil v Praze demonstraci Romů na podporu protestního vyhlášení, jehož signatáři zamýšleli vyhlásit občanskou neposlušnost a vytvářet „ilegální bojové skupiny zaměřené na příslušníky rasistických skupin a obranu romských občanů, pokud se vláda a parlament nezačnou zabývat řešením problémů národnostních menšin“. Jedna z první větších demonstrací proti výstavbě jaderné elektrárny Temelín se přímo v obci uskutečnila v dubnu a fotografoval ji například Jaroslav Sýbek.

Prezident ČR Václav Havel navštívil Brno. (ctrip) Prezident Václav Havel navštívil Brno . Na sn. Transparent proti prezidentovi Václavu Havlovi na mítinku před Janáčkovým divadlem.
FOTO: Igor Zehl / ČTK

Anarchista-protest: (ctrip) Záběr ze srážky policistů,strážníků a zaměstnanců bezpečnostní agentury DEA s anarchisty, kteří na brněnském náměstí Svobody protestovali proti otevření restaurace McDonald's.
FOTO: J. Švanda

Četnými incidenty byla provázena demonstrace Sdružení pro republiku-Republikánské strany Československa na Staroměstském náměstí v Praze k výročí vzniku Československé republiky. Stovky příznivců SPR-RSČ i zvědavců sledovaly více než dvouhodinový projev předsedy strany Miroslava Sládka, střety mezi zástupci Antifašistické ligy a hnutí skinheads i zásahy policistů. Na sn. zatýkání anarchistů.
FOTO: Neznámý autor / ČTK

1994

V roce 1994 se uskutečnila první porevoluční masová demonstrace, když na pražském staroměstském náměstí protestovali odboráři z ČMKOS proti způsobu projednávání novely zákoníku práce, návrhu zákona o státní službě a o základním důchodovém pojištění v Poslanecké sněmovně. Podle tehdejších odhadů se protestu zúčastnilo asi 40 tisíc lidí. Pro ČTK událost fotografoval Tomáš Novák a několik povedených fotografií bez jména autora má na svých webových stránkách i samotný svaz KOVO. Pokračovaly projevy ultrapravicových a ultralevicových uskupení. Anarchisté protestovali proti řetězci restaurací McDonalds (foto J. Švanda). Sládkovi republikáni demonstrovali například u příležitosti 55. výročí nacistické okupace. Skinheadská Vlastenecká liga pochodovala Přerovem před objektivem Vladislava Galgonka a v Praze pak Stanislav Zbyněk fotografoval asi sedmdesát mladíků s obušky a holemi, jak požadují znovuzavedení trestu smrti, pracovní povinnost pro vězně, protiimigrační opatření a zamezení pobytu ekonomických uprchlíků v zemi. V Bruntále protestovali příslušníci skinheads v den pohřbu Romem zavražděného strážníka městské policie (foto Petr Berger). Rok po zabití anarchisty zaměstnancem bezpečnostní agentury Professional Commando ve stanici metra Dejvická zase v Praze demonstrovala ultralevice (foto Jan Třeštík). Několik silných záběrů z protestů skinheads v roce 1994 nalezl při stěhování archivu také Tomki Němec, který se jinak tématu téměř nevěnoval. Čtveřice černobílých fotografií spolu tvoří kvalitní uzavřený fotografický příběh. Dominují mu dva záběry: za pochodu skandující skinhead na pozadí české vlajky (autor fotografii popsal titulkem „Nic než národ“) a pohybově rozmazaný snímek zatýkání, kde policista svírá mladíka kolem krku (popsána „.Gestapo, Gestapo!!!“).

1995

Anarchisté a příznivci kultury punk pochodovali na začátku února 1995 Českými Budějovicemi proti fašismu a rasismu, fotografoval je Jaroslav Sýbek. Začala éra squaterství, kdy mladí lidé obsazovali neobydlené budovy především v Praze a posléze bojovali s policií proti jejich odstranění. Jedním z prvních takto blokovaných objektů byla takzvaná Ladronka, kde squateři chtěli vybudovat „autonomní sociálně-kulturní centrum“, ale úřady nařídily, že objekt musí vyklidit. Protestní průvod Prahou fotografovala Judita Thomová-Mauerová a pozdější protesty také Stanislav Zbyněk. Judita Thomová-Mauerová zachytila další velkou odborovou demonstraci změnu nových sociálních zákonů, které se v březnu na Staroměstském náměstí v Praze účastnilo odhadem 90 tisíc lidí. Proti týrání zvířat v cirkusech protestovali ochránci zvířat z Nadace Animal S.O.S. před cirkusem Kludský na Letné, fotografoval je Stanislav Peška. Rok 1995 zaznamenal vůbec první stávku ve zdravotnictví, když se v listopadu před budovou ministerstva zdravotnictví shromáždilo na 7 tisíc lékařů nespokojených s průběhem transformace ve zdravotnictví a požadujících zvýšení průměrné mzdy (fotil Stanislav Zbyněk). Hlavní město se postupně etablovalo i jako dějiště domácích demonstrací reagujících na zahraniční události. Protestovalo se například proti válce v Čečensku a také proti irácképu referendu na podporu Sadáma Husseina. Několik protestů proti znovuobnovení francouzských jaderných zkoušek se uskutečnilo před budovou francouzského velvyslanectví v Praze. Michal Krumphanzl fotografoval před úřadem vlády představitele romských občanských sdružení a Romské občanské iniciativy při tiché demonstraci, kde vyjádřili znepokojení nad postavením Romů v ČR. Spory hnutí skinheads a romské menšiny dále pokračovaly protesty v Břeclavi, Teplicích, Ústí nad Labem, Brně a na dalších místech. Václav Vašků dobře zachytil ekologický protest v Tlustci.

Zásah policie proti anarchistům, Praha, 1. máj 1995, 2.cena v kategorii Aktualita CZECH PRESS PHOTO 1995
FOTO: Jakub Hněvkovský

Ekologický protest, Tlustec, 1995
FOTO: Václav Vašků

Pod názvem"Občané proti Temelínu"blokuje asi 200 aktivistů několik bran Jaderné elektrárny Temelín-poslední den blokády (ctrip) Policisté se snaží vytlačit aktivisty z přístupové cesty k nejdůležitější bráně JE Temelín.
FOTO: David Veis / ČTK

1996

Rok 1996 byl ve znamení rostoucího neklidu kolem dostavby jaderné elektrárny Temelín. Jihočeští fotografové ČTK David Veis a Jaroslav Sýbek zde fotili například aktivisty, jak vyhánějí pomocí bubínků a chřestidel zlého ducha z JE Temelín. V létě pak aktivisté zahájili první blokádu JETE přípravou tradičního tábora na pronajaté louce za obcí Březí. Po dobu jednoho týdne asi 300 mladých lidí blokovalo vchod do elektrárny. Proti dostavbě elektrárny aktivisté protestovali i v Praze a na dalších místech. Michal Doležal zachytil v Praze akci zemědělců, při které představitele Českomoravské unie středu vysypali před budovu ministerstva zemědělství hromadu cibule na protest proti dovozu subvencované zeleniny. V březnu vyhlásili čeští lékaři a zdravotnický personál dvoudenní stávku a demonstrovali na Václavském náměstí. Takzvanou akci Titanik zaznamenali Michal Krumphanzl a Stanislav Zbyněk. Ochránci zvířat pochodovali v Hradci Králové proti pokusům a testování přípravků na zvířatech, fotografovala je Alexandra Mlejnková. Proti průzkumu možné těžby zlata v Kašperských Horách na Prachaticku demonstrovali lidé pražským zastoupením firmy TVX. „Samozřejmostí“ byly pokračující akce ultrapravice a ultralevice, například v Chomutově a Teplicích. Pokrýval je ústecký fotoreportér ČTK Libor Zavoral.

1997

Rok 1997 začal několika dny protestů proti takzvané česko-německé deklaraci, jejímž cílem bylo zlepšit vztahy mezi oběma zeměmi a zmírnit napětí zakořeněné ve druhé světové válce. Vystoupili proti ní především komunisté, ale také například Sládkovi republikáni. V Praze fotografovali Stanislav Zbyněk, Tomáš Železný, Stanislav Peška či Michal Krumphanzl. Před budovou ministerstva vnitra v březnu protestovali lidé proti rozhodnutí soudu, že policejní zásah v pražském rockovém klubu Propast v předešlém roce nebyl trestným činem (fotil Jan Třeštík). V dubnu v Praze protestovalo na sedm tisíc učitelů za zlepšení platových podmínek ve školství (foto Stanislav Zbyněk). Do ČR přicestoval papež Jan Pavel II. Zatímco většina lidí hlavu katolické církve vítala, protesty proti jeho návštěvě a proti chystané církevní restituci uspořádali například anarchisté, které fotil Jan Třeštík. Anarchisty v tomto roce zachytila i dokumentaristka Dana Kyndrová. Českobudějovický protest proti dostavbě jaderné elektrárny Temelín na začátku prázdnin následovala další blokáda elektrárny, jíž se opět účastnilo několik set lidí. Někteří pronikli i do areálu elektrárny. Dění kolem Temelína fotografoval David Veis. Dále degradovaly vztahy s romskou menšinou. Po protestech v Praze před jednáním premiéra Václava Klause s představiteli romských iniciativ o otázkách emigrace Romů do Kanady se demonstrace přesunuly také do Krnova. Protest proti násilí a rasové nesnášenlivosti tam fotil Dan Krzywoň. Stejný fotograf zaznamenal i několikakilometrovou frontu vozidel, která se v září utvořila před hraničním přechodem Český Těšín - Chotěbuz poté, co řidiči zhruba stovky kamiónů zablokovali příjezdové komunikace k hraničnímu přechodu na protest proti pomalému odbavování. V listopadu se v Praze uskutečnila další velká odborová demonstrace. Proti hospodářské a sociální politice vlády protestovalo na Staroměstském náměstí údajně až 60 tisíc lidí (za ČTK fotil Tomáš Železný). Hezky zachytil tento protest Petr Josek starší, když v moři deštníků našel demonstranta s vlajkou, který zajímavě barevně kontrastuje s okolím. Fotograficky povedenou reportáž pořídil

Demonstrace proti hospodářské a sociální politice vlády, Praha, 1997
FOTO: Petr Josek

Anarchistická demonstrace, Praha, 1997
FOTO: Dana Kyndrová

Michal Krumphanzl během listopadové demonstrace proti rasismu před budovou Vysoké školy ekonomické v Praze, na které tisíce lidí vyjádřily odpor proti rasově motivované vraždě súdánského studenta Hassana Elamina Abdelradiho, jehož ubodal člen hnutí Skinheads. Proti rasismu se pak protestovalo několikrát v Praze, v Olomouci, Brně (více než 10 tisíc lidí) a na dalších místech.

1998

Začátkem roku ještě doznívaly reakce na vraždu súdánského studenta. Před německým velvyslanectvím protestovali Češi nuceně nasazení za 2. světové války v Německu a požadovali odškodnění (fotil například Tomáš Železný). 23. ledna potom v Praze před pankráckou věznicí protestovali příznivci SPR-RSČ proti soudu s předsedou nacionalistické strany Miroslavem Sládkem (fotili Stanislav Peška, Tomáš Turek a další). Dan Krzywoň dobře vyfotil odjezd ostravských republikánů do Prahy. O dva dny později uspořádala v centru Přerova Československá anarchistická federace protestní průvod desítek lidí z celé republiky, aby dala najevo svůj odpor proti rasismu a fašismu (dobře zachytil Vladislav Galgonek). V únoru zemřela v Opavě po útoku skinheads Romka Helena Bihariová. V Berouně ji potom uctily desítky Romů na tiché demonstraci zaznamenané Stanislavem Peškou. Ještě předtím Jan Třeštík fotografoval asi 500 důchodců demonstrujících v Praze proti drahotě. Na konci února protestovala asi stovka ekologických aktivistů se svíčkami v rukou v Praze na Vyšehradě proti dostavbě jaderné elektrárny v Temelíně vytvořením živého nápisu „Temelín ne“ (fotil Jan Třeštík). V dubnu přijelo do Chomutova přes 500 řidičů taxi, aby protestovali proti násilí a vraždám během pohřbu svého jednadvacetiletého kolegy zavražděného předchozí týden. Taxikáři uspořádali v centru Chomutova podpisovou akci za obnovení trestu smrti a pak se vydali na manifestační jízdu městem (fotil Libor Zavoral). Sedmého dubna před budovou Úřadu vlády v Praze demonstrovaly asi dva tisíce zaměstnanců finančních úřadů a dalších organizací státní správy a samosprávy za valorizaci platů (foto Stanislav Peška) a o týden později demonstrovali lidé proti vstupu ČR do NATO, když o něm jednala Poslanecká sněmovna (fotili Tomáš Železný, Tomáš Turek). Ekologický protest proti jaderným testům na pozadí pražského hradu dobře zachytil Günter Bartoš z organizace Greenpeace. Zásadnější událostí byla květnová ekologická akce Global Street Party, jejíž účastníci se střetli s policejní zásahovou jednotkou na pražské magistrále a den předtím i ve Vodičkově ulici v Praze, kde

Protest proti jaderným testům, Praha, 1998
FOTO: Greenpeace/Günter Bartoš

Street party, Praha, 1998
FOTO: Martin Wágner

Street party, Praha, 1998
FOTO: Martin Wágner

Street party, Praha, 1998
FOTO: Martin Wágner

došlo k napadení restaurace McDonald's (fotil například Tomáš Železný, ale také například Dan Materna nebo dokumentaristé Martin Wágner, Karel Cudlín či Jan Mihalíček). Rovněž v květnu pak na Staroměstském náměstí protestovalo asi pět tisíc zemědělců proti stavu zemědělství v ČR. Rozsáhlejší protesty zemědělců včetně blokád čekaly Česko v následujících letech. Obyvatelé Českých Budějovic zažili v červnu šok, když se nad městem srazily dva nadzvukové letouny MiG-21. Jeden dopadl mezi paneláky na sídlišti Vltava, další skončil u nedaleké vilové čtvrti. V roce 1998 se začalo hovořit o výstavbě zdi v Matiční ulici v Ústí nad Labem, která měla oddělit takzvané „nepřizpůsobivé" obyvatele z obecních bytů od ostatních. Samotná stavba proběhla o rok později, ale vzápětí rada města na domácí i zahraniční nátlak rozhodla o jejím rozebrání. Kauza se stala asi nejznámějším případem špatného soužití většinového obyvatelstva a romské menšiny v Česku. Protest místních Romů, kteří proti stavbě uspořádali petici, fotografoval například Libor Zavoral. Další street party s názvem Local Street Party se uskutečnila v Praze v srpnu 1998 a těšila se velkému zájmu fotoreportérů a kameramanů, kteří zaznamenali, jak se při ní policisté opět střetli s účastníky. Fotografovali mimo jiné Tomáš Železný, René Volfík a další. V říjnu restituenti z celé České republiky demonstrovali před budovou Úřadu vlády v Praze za novelizaci restitučních zákonů (fotila Judita Thomová-Mauerová). V listopadu se do Prahy vrátili zemědělci, aby umístili před Úřadem vlády do ohrádky deset prasat na protest proti dovozu subvencovaného vepřového masa ze zemí Evropské unie (foto Michal Doležal). Proti subvencím pak protestovali zemědělci také na hraničním přechodu v Hatích a na konci listopadu se zapojili do blokády silnic po celé ČR. Na tyto akce vyslala ČTK fotografy z krajských redakcí.

1999

První polovině roku dominovaly protesty proti zásahu NATO v Jugoslávii, kde Severoatlantická aliance bombardovala od března do června Bělehrad a další místa Srbska. Demonstrace začaly ještě před spuštěním takzvané Operace Spojenecká síla, která měla být trestem pro Miloševičův srbský režim za vojenské operace proti Albáncům v Kosovu (24. března). Konaly se nejen v Praze, ale i na jiných místech republiky, a trvaly až do konce kampaně. Fotograficky je zachytila řada agenturních fotografů, avšak výraznější fotografické výstupy z nich nevznikly. Dalo by se říci, že zajímavější fotografie vznikly na protestech Albánců, kteří proti situaci v domovině demonstrovali v Praze již od předchozího roku. 1. května zachytili fotografové účastníky prvomájové anarchistická demonstrace v Praze, jak převrhávají automobil Městské policie před budovou Národního divadla. Manifestace se tradičně konaly také v Brně a Ostravě. V červnu se pak uskutečnila další global street party, kterou zachytil například René Volfík. Zhruba 150 občanů demonstrovalo v září v jednacím sále pražského magistrátu proti schválení návrhu územního plánu Prahy (fotil Stanislav Zbyněk). Greenpeace vztyčili před zámkem Koloděje tyranosaura z kovového šrotu před vládním jednáním o energetické politice (fotil Pavel Hořejší). V říjnu pak naplno začaly stavební práce na zdi v Matiční ulici v Ústí nad Labem, které za značné pozornosti médií rozpoutaly protesty místních Romů včetně nepřetržité hlídky Grémia romských regionálních představitelů. Většinu dění v Ústí nad Labem sledoval severočeský fotograf ČTK Libor Zavoral. Asi dvě stovky odtahových vozů členů Sdružení dovozců a opravářů automobilů zablokovaly v listopadu okolí budovy ministerstva dopravy a spojů v Praze (foto Tomáš Železný). René Volfík zachytil dramatické chvíle, když více než stovka zaměstnanců Zetoru vtrhla na konci listopadu do budovy Motokovu v Praze před zahájením mimořádné valné hromady této brněnské společnosti. Demonstranti tak chtěli akcionáře upozornit na špatný stav podniku a nezaplacené mzdy. Na konci roku se pak uskutečnilo několik demonstrací proti válce v Čečensku.

Sochu Tyranosaura Rexe vztyčili ráno 27. dubna 1999 aktivisté organizace Greenpeace před vládním zámkem Koloděje poblíž hlavního města Prahy. Vláda zde bude diskutovat novou českou energetickou koncepci. Greenpeace protestují proti novým vládním plánům na podporu jaderné energie.
FOTO: Greenpeace/Pavel Hořejší

skinheads - Národní aliance - protest Rakovník 17.04.1999
FOTO: Jakub Hněvkovský

Fanoušci AC Sparta Praha, Praha 1999
FOTO: Jakub Hněvkovský

21.04.1999 Sněmovna - transparent - protest, JSR - NATO - bombardování
FOTO: René Volfík

Street párty 1999, útok na McDonald's a situace před US ambasádu
FOTO: René Volfík

Policista se drží za hlavu poté, co ho zranila jedna z lahví, kterými zaútočili v sobotu večer účastníci Street Party na sídlo velvyslanectví USA v Praze.
FOTO: René Volfík

Protesty proti zasedání MMF v Praze, 2000
FOTO: Karel Cudlín

Městská policie zablokovala 27.května nepovolený pochod ekologických aktivistů, kteří protestovali v centru Brna proti globalizaci a politice Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. FOTO: Otto Ballon Mierny / ČTK

2000

Poslednímu roku druhého tisíciletí dominovala tři protestní témata. Prvním byly demonstrace vkladatelů do takzvaných kampeliček, kterým díky špatnému zákonu hrozilo, že přijdou i o pojištěné vklady. Druhým pak na samém konci roku takzvaná krize v České televizi, při které zaměstnanci veřejnoprávní televize stávkovali proti vměšování státu do zpravodajství. Událost, která však z pozice protestu tento rok reprezentuje, jsou rioty v době zasedání Světové banky (SB) a Mezinárodního měnového fondu (MMF) v Praze od 23. do 28. září. Rok začal vzpourou vězňů ve věznici ve Stráži pod Ralskem (foto Radek Petrášek). Zatýkání při prvomájové demonstraci anarchistů v Praze zachytil dobře René Volfík. Na konci května potom v Brně městská policie zablokovala nepovolený pochod ekologických aktivistů, kteří protestovali proti globalizaci a politice Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Otto Ballon Mierny skvěle vyfotografoval aktivistu se zdviženou paží v pokleku před hradbou policejních štítů. Tato a několik dalších demonstrací byly předvojem rozsáhlých protiglobalizačních protestů, které se rozpoutaly během jednání MMF na konci září. Na tyto protesty se do Prahy sjely tisíce aktivistů a radikálů z celé Evropy, kteří tak navázali na antiglobalizační protesty v Seattlu, k nimž došlo v roce 1999. K organizátorům demonstrací patřila Iniciativa proti ekonomické globalizaci (INPEG), přicestovali také příslušníci italské radikální organizace Ya Basta. Policie se na zákrok pečlivě připravovala a nacvičovala souboje s demonstranty. Výcvik sice nelze nazvat skutečným protestem, avšak výborně až téměř jako autentickou demonstraci jej zachytil Michal Růžička. Celkový počet účastníků zářiových protestů se podle Wikipedie odhaduje na dvanáct tisíc osob, zadrženo bylo přes 900 lidí. Události oněch pěti dnů zachytily stovky fotografů, vybrané práce si nyní probereme detailně. Asi nejznámějším souborem z těchto riotů je série černobílých fotografií od dokumentaristy Jaroslava Kučery, který vynikajícím způsobem zachytil sametovou revoluci v roce 1989, ale poté se protestům vůbec nevěnoval a ve víru pouliční války demonstrantů s policisty se podle svých slov ocitl téměř náhodou. Série s názvem „Kameny a násilím proti globalizaci“ ukazuje, jak radikálové v Lumírově ulici metají dlažební kostky do řad policie, která odpovídá slzným plynem a vodním dělem. Dynamické a efektní záběry jednotlivců v černém na pozadí bílé mlhy doplňuje například portrét aktivistky s takzvanými dredy nebo hrdý portrét jednoho z aktivistů v bílém šátku, jak sleduje situaci. Kučera za tento soubor získal hlavní cenu Czech Press Photo 2000. Během antiglobalizačních demonstrací ale vznikly i další vynikající soubory a fotografie. Jakub Hněvkovský zachytil stejnou situaci jako Kučera v barvě a jeho fotografie jsou nejen dynamické, ale dávají scéně dodatečný detail. Skvělý snímek aktivistky během osobní prohlídky pořídil Josef Strouhal. Fotografie ukazuje odpůrkyni globalizace jak odevzdaně a znechuceně stojí opřená o policejní záchytný vůz a policistka v pokleku před ní ji rukama ohledává na těle přičemž opodál stojí skupina těžkooděnců v helmách. I tento snímek bodoval na Czech Press Photo. Patos pouliční bitvy skvěle zachytil Karel Cudlín na fotografii plné pohybu s letící dlažební kostkou a demonstrantem v plynové masce. Z agenturních fotografů dobře pracoval v davu René Volfík a situaci v Lumírově ulici vyfotografoval také Tomáš Krist. Ultrapravicovou kontrademonstraci, která stála proti MMF, ale současně i proti ultralevicovým radikálům, zachytil Tomáš Železný. Fotografie skupiny příznivců skinheads z nízkého úhlu vytváří výrazný silový dojem a podobný výjev se bude v reportážích o české ultrapravici objevovat i v následujících desetiletích. Dobré fotografie z policejní barikády Nuselského mostu pořídili Petra Mášová, Michal Růžička a David Neff. Martin Pinkas fotografoval noční pochod několika set aktivistů 27.září z Karlova mostu na Staroměstské náměstí. Volný fotograf Alexandr Kundrát vyfotografoval sérii s názvem Jiná zpráva o odpůrcích globalizace ukazující mírumilovnou část protestů. Fotografie z ní zaznamenávající skupinu žen – aktivistek jak se drží kolem ramen a na odhalených tělech mají nápis No violence (žádné násilí) či Naked for no violence (Nahá proti násilí) získala první cenu Czech Press Photo v kategorii reportáže. Třetí cenu pak obdržel další volný fotograf František

Aktivisté Greenpeace pochodující před japonskou ambasádou v Praze v květnu 2000 na protest proti polici v Tokiu, která zatkla jejich aktivistické kolegy z Greenpeace před sedmi dny a ještě je nepropustila. Aktivisté ze čtyř států - Velké Británie, Belgie, Hong Kongu a Nizozemí byli zadrženi v Tokiu během mírumilovné demonstrace proti zněčišťování dioxiny a jsou vyslýchání v japonském vězení bez obvinění z kriminálního činu. Greenpeace se pokouší přinutí japonské úřady, aby aktivisty propustily.
FOTO: Greenpeace / Pavel Hořejší

Miroslav Sladek. Vudce republikanu Miroslav Sladek pri sobotni demonstraci na Vaclaskem namesti v Praze, 25.03.2000,Image: 43051378, License: Rights-managed, Restrictions: Pri pouziti tohoto snimku povinnost uve
FOTO: Dan Materna / MAFRA / Profimedia

Na této straně

Jaroslav Kučera
Kameny a násilím proti globalizaci, Praha 26/09/2000

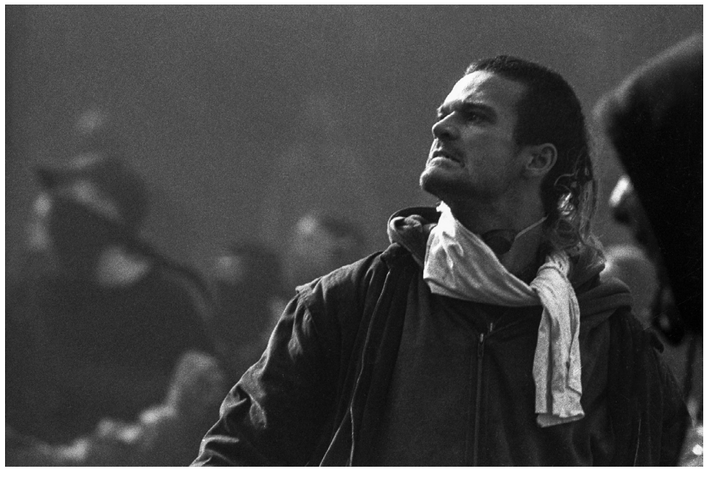

Demonstrace proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, Praha 19.-28. září 2000
FOTO: Jakub Hněvkovský

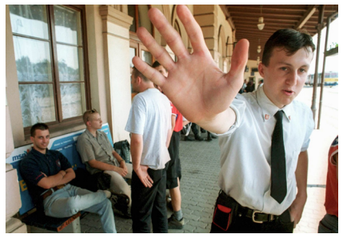

Člen nacionalistického sdružení Vlastenecká fronta (VF) brání fotografovi v pořizování snímků na vlakovém nádraží v Kladně, odkud se 19.srpna vydalo asi 45 členů a přívrženců VF na pochod na náměstí Sítná k 32.výročí vpádu sovětských vojsk a proti "bolševizaci společnosti".
FOTO: René Volfík

16.04.2000 Příslušníci pořádkové policie odvádějí muže, kterého zadrželi 16.dubna na Václavském náměstí v Praze během demonstrace proti ekonomické globalizaci a proti zasedání Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Světové banky (SB).
FOTO: René Volfík

Účastníci demonstrace ultrapravicových sil na pražské Letenské pláni, kde se 23. září sešlo asi 150 lidí, aby vyjádřilo svůj nesouhlas se zasedáním Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Světové banky
FOTO: Tomáš Železný / ČTK

Demonstranti .Nekolik set aktivistu
FOTO: Martin Pinkas / MAFRA

Jiná zpráva o odpůrcích globalizace, Praha, 26. září 2000
FOTO: Alexandr Kundrát

Demonstrace na Nuselskem moste. Pro
FOTO: Michal Růžička / MAFRA

Demonstrace proti zasedání
Mezinárodního měnového fondu a Světové banky
Praha 19.-28. září 2000
FOTO: Jakub Hněvkovský

Policisté zatýkají účastníky nepovolené demostrace anarchistů, kteří 1.května na pražském Střeleckém ostrově vyjadřovali svůj protest proti dopadu kapitalismu na pracující v ČR
FOTO: René Volfík

Anarchisté se snažili 26.září prorazit policejní zátaras v Lumírově ulici v blízkosti Kongresového centra v Praze, kde bylo oficiálně zahájeno výroční zasedání MMF a SB.
FOTO: Tomáš Železný / ČTK

Protesty proti zasedání MMF v Praze, 2000
FOTO: Karel Cudlín

Policisté napadají skupinu 40 aktivistů Greenpeace ve čtvrtek 13. července 2000 před Státním úřadem pro jadernou energetiku v Praze. Aktivisté pokračovali v protestu proti jaderné elektrárně v jihočeském Temelíně. Aktivisté Greenpeace z pěti států vztyčili pětimetrovou nafukovací chladící věž za zvuku silně dráždivé a hlasité sirény.
FOTO: Greenpeace / Pavel Hořejší

Pochod dlužníků, Praha, 2000
FOTO: Václav Vašků

Krize v České televizi, demonstrace, Praha
FOTO: Jaroslav Jiřička

Ortmann za sérii Mc Donald's, tak trochu jiná restaurace o útocích radikálů na fastfoodové restaurace. Zdaleka ne všechny demonstrace spojené s MMF však byly agresivní. Petr Vrabec zachytil dobře také takzvaný Pochod dlužníků. Taneční performanci zase fotografoval Martin Pinkas. Shrnutím lze říci, že nejen intenzitou a délkou protestní akce, ale také fotografickými výstupy se události kolem zasedání SB a MMF v Praze staly jedním z klíčových milníků české polistopadové historie. Rok 2000 však těmito rioty neskončil. Na hraničních přechodech s Rakouskem pokračovaly občasné blokády rakouských protiatomových aktivistů proti dostavbě druhého bloku Jaderné elektrárny Temelín. Pravidelné reportáže z hranic poskytoval například David Veis (ČTK). V polovině prosince demonstrovali studenti Akademie výtvarných umění (AVU) za odchod Milana Knížáka z funkcí generálního ředitele Národní galerie v Praze a vedoucího pedagoga AVU. A několik dní před Vánoci se rozpoutala první takzvaná krize v České televizi (ČT), která byla protestem proti způsobu zvolení nového ředitele ČT. Během dvouměsíčního protestu, při kterém vzbouření televizní redaktoři vytvářeli své zpravodajství, zatímco oficiální vedení televize angažovalo jako ředitelku zpravodajství Janu Bobošíkovou a produkovalo jednoduché improvizované vysílání. Před budovou zpravodajství ČT v Praze na Kavčích horách se denně scházely tisíce lidí, aby sledovaly na velkoplošných projektorech zprávy „vzbouřenců". Zatímco někteří fotografové zaznamenali intimní chvíle zabarikádovaných reportérů (Petra Mášová), jiní fotografovali tisícové demonstrace, které se konaly nejen před budovou televize ale také v centru Prahy včetně Václavského náměstí. Vzhledem k zimní době existuje z těchto protestů řada opticky a barevně jednotných fotografií davových scén ve vánočních kulisách Prahy (například Libor Hajský). Jeden z nejlepších souborů o krizi v ČT vytvořil Jaroslav Jiřička. Fotografie vynikají skvělou barevností a autor při nich využil odrazů od skla a různých materiálů, aby dodal záběrům na dění v televizní budově jedinečnou kreativní kvalitu.

2001

Rok 2001 pokračoval krizí v České televizi. Jan Šibík bodoval v Czech Press Photo se sérií Stávka redaktorů České televize, ve které souhrnně zaznamenal nejen demonstrace, ale také zákulisí redaktorů na Kavčích horách, jejich únavu a vyčerpání. Poté však situace v zemi utichla. Během první poloviny roku se objevovala sporadická shromáždění ultrapravice (často příznivci Republikánské strany Miroslava Sládka či dalších ultranacionalistických hnutí). Proti nim pravidelně pochodovali zastánci krajní levice, kteří se účastnili i pravidelných prvomájových demonstrací. Fotobanka ČTK obsahuje snímek neznámého fotografa, který zachycuje čelo protestního průvodu a v popředí ruce dvou mladých aktivistů, jak se drží při pochodu přes Václavské náměstí. Asi 500 především mladých lidí pochodovalo v polovině června centrem Prahy na protest proti vzrůstajícímu automobilismu. Pouliční slavnost a sit-in (v sedě) protest zachytil René Volfík. Zřejmě z této doby pochází také několik fotografií dokumentaristy Martina Wágnera, které dobře ukazují mladickou nespoutanost podobných akcí. Klidný průběh roku, kdy česká společnost byla možná ještě zaskočena událostmi předešlého podzimu, dokladuje i popisek fotografie Reného Volfíka z pražského ruzyňského letiště: „Televizní štáby, fotografové a další novináři 6. srpna před polednem marně čekali před britským velvyslanectvím v Praze na zahájení demonstrace proti britským kontrolám na ruzyňském letišti (zaměřeným proti domnělé organizované migraci Romů z Česka a Slovenska – pozn. autor). Akci přišlo podpořit jen sedm mladých lidí, z organizátorů, jimiž měla údajně být romská organizace Europa Roma, se nedostavil nikdo." Světovou i domácí pozornost poté na čas převzaly události v USA, kde 11. září došlo k útoku na dvojici mrakodrapů World Trade Center v New Yorku a další cíle, který americká strana připsala teroristické síti Al Kajda a během několika dní zahájila bombardování Afghánistánu. V Česku mezitím ultrapravice „oslavila" výročí vzniku Československa pochodem v několika městech. Fotograficky však žádné protestní události příliš nezaujaly.

Zhruba tři stovky účastníků prvomájové anarchistické demonstrace procházely 1. května přes Václavské náměstí při pochodu z Palackého na Tylovo náměstí v Praze
FOTO: Neznámý autor / ČTK

Asi třicet převážně starších restituentů 14. srpna před úřadovnou Evropské unie v Praze demonstrovalo proti tomu, jak jsou v Česku vyřizovány jejich majetkové nároky. (ČR-EU-restituce-2)
FOTO: Martin Přibyl / ČTK

Nahoře a vpravo: Jaroslav Jiřička (Mladý svět) – Krize v České televizi, prosinec 2000 / leden 2001
FOTO: Jaroslav Jiřička (Mladý svět)

Na 500 především mladých lidí pochodovalo 16. června centrem Prahy na protest proti vzrůstajícímu automobilismu. Pouliční slavnost se obešla bez vážnějších incidentů a měla nejrůznější podoby na místech, kde se pochod zastavil.
FOTO: René Volfík

Vpravo dole: Blokáda autodopravců
FOTO: David Neff / MAFRA

Dole: Rakouští odpůrci jaderné elektrárny Temelín zahájili 4. listopadu odpoledne u hraničního přechodu Wullowitz (na české straně Dolní Dvořiště)
FOTO: David Veis / ČTK

2002

Ještě méně se ve fotoarchivech českého protestu zapsal rok 2002. Opětovné sporadické protesty krajní levice a pravice doplňovaly demonstrace proti konfliktům v Afghánistánu, Bělorusku a Palestině. Téměř surrealistickou fotografii pořídil Michal Krumphanzl (ČTK) v Neratovicích, kde v lednu dvě desítky českých i zahraničních aktivistů Greenpeace protestovaly před firmou Spolana. Chtěli upozornit na to, že i poměrně nevýrazná povodeň může ohrozit dva objekty zamořené vysoce toxickými dioxiny a spláchnout tak tyto jedy do Labe. Povodně potom nakonec skutečně přišly, když v srpnu nejprve jižní Čechy a poté i celou republiku včetně Prahy zasáhly nejničivější záplavy za několik generací. Pozornost médií toto téma zaměstnávalo po celý zbytek roku. V říjnu proti podmínkám vstupu České republiky do Evropské unie a za větší vládní podporu zemědělství demonstrovaly v Praze asi tři tisíce zemědělců. V listopadu se potom uskutečnilo několik demonstrací proti summitu NATO. V Praze, kam protest přijeli podpořit i aktivisté z Řecka, se jej vydalo fotit hned několik agenturních fotografů. Výraznější snímky však nevznikly. V prosinci pak lidé vyšli do ulic proti připravovanému útoku v Iráku, který Spojené státy obvinili z podpory terorismu a vlastnění chemických a dalších zbraní hromadného ničení. Většina těchto protestů se však uskutečnila až během samotné invaze v roce 2003.

Dvě desítky českých i zahraničních aktivistů ekologického sdružení Greenpeace protestovaly 24. ledna před firmou Spolana v Neratovicích na Mělnicku. S pomocí rotačního laseru vyměřili a označili kótu stoleté vody. Chtějí tak upozornit na to, že povodeň může ohrozit dva objekty zamořené vysoce toxickými dioxiny a spláchnout tak tyto jedy do Labe. Podle informací Greenpeace by již v případě padesátileté vody byl jeden z objektů zaplaven zhruba do výše půl metru nad úrovní podlahy.
FOTO: Michal Krumphanzl / ČTK

Odborář provolává hesla na pražském Palachově náměstí, kde se 13. září zastavili demonstranti na svém pochodu proti vládní reformě veřejných financí.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

Demonstrace proti valce v Iraku, Vaclavske namesti, Praha. Irak - krize. COLOR. > 21.03.2003,Image: 81105377, License: Rights-managed, Restrictions: Pri pouziti tohoto snimku povinnost uvest kredit ve forme: VACLAV PANCER / MAFRA / Profimedia, Model Release: no, Credit line: Profimedia
FOTO: Václav Pancer / MAFRA

2003

První měsíce roku 2003 byly ve znamení protestů proti americkému útoku na Irák. Po celé ČR se uskutečnily desítky demonstrací, protestů či performancí. ČR v tomto ohledu nebyla jediná. Podle Wikipedie se únorové demonstrace v Římě účastnily tři miliony lidí (Guinessova kniha rekordů tento protest vede jako největší protiválečný protest v historii), v Madridu protestoval 1,5 milionu lidí a ve Velké Británii, která útoky podpořila na základě vykonstruovaných informací, vyšel v Londýně do ulic více než milión lidí.[3] České demonstrace byly rozsahem mnohem menší (stovky až kolem tisíce lidí). Přinesly do servisu desítky fotografií, avšak až na výjimky příliš nezaujaly. Výjimkou je například snímek Václava Pancera zachycující muže v zelené helmě. V květnu přijeli do Prahy protestovat odboráři z Třineckých železáren, v červnu pak protestovaly lékařské odborové svazy proti navrhované vládní reformě veřejných financí. Do protestu se zapojili zdravotníci v nemocnicích po celé ČR, ke stávce však nedošlo. Proti plánovanému zahájení leteckého průzkumu lokality Budišov na Třebíčsku pro případnou výstavbu úložiště jaderného odpadu protestovali lidí v září. Na poli mezi obcemi Hodov a Nárameč nedaleko Budišova traktorem vyorali obrovský nápis NE, který měli vidět experti při leteckém průzkumu nad lokalitou. Protesty proti chystanému hlubinnému úložišti se konaly na několika místech ČR. Rovněž v září uspořádali odboráři v Praze demonstraci proti chystané reformě veřejných financí, které se zúčastnilo asi 12 tisíc lidí. Z obyčejně nefotogenického protestu se Stanislavu Zbyňkovi podařilo přinést velice expresivní portrét jednoho z účastníků. Ekologové protestovali v listopadu v Praze proti transportům živých koní z východoevropských zemí na jatka do Itálie. Havíři Dolu Paskov na Frýdeckomístecku 1. prosince stávkovali proti postupu vlády, která jim zrušila sociální výhody. Několik set olomouckých studentů a pedagogů prošlo ulicemi města, aby symbolicky spálili ostatky vysokých škol.

3 https://en.wikipedia.org/wiki/15_February_2003_anti-war_protests

2004

Právě studentské demonstrace byly jedněmi z mála protestních akcí, které se uskutečnily v roce 2004. V rámci takzvaného týdne neklidu demonstrovali studenti několika vysokých škol po celé republice proti dlouhodobému nedostatečnému financování vysokých škol. Asi třetina vězňů ve věznici ve Vinařicích na Kladensku zahájila v červenci protestní hladovku, po jednom dni ji však ukončili (foto Stanislav Peška). Symbolické ukřižování karlovarské kultury zaznamenal v listopadu Ivan Babej na vrchu Tři kříže v Karlových Varech. Amatérští divadelníci a jejich přátelé protestovali proti údajně špatným rozhodnutím náměstkyně karlovarského primátora Moniky Makkiehové v oblasti kultury. Skvěle zaznamenal bývalého agenta Bezpečnostní informační služby (BIS) Vladimíra Hučína na protikomunistické demonstraci u příležitosti výročí sametové revoluce René Volfík. Pohled aktivisty s hlavou zakrytou kapucí a ve společnosti několika dalších demonstrantů je nedůvěřivý a opatrný. Na konci roku se uskutečnilo několik demonstrací na podporu ukrajinské opozice během údajně zmanipulovaných prezidentských voleb, které odstartovaly takzvanou Oranžovou revoluci.

Asi třetina vězňů ve věznici ve Vinařicích na Kladensku zahájila 14. července protestní hladovku.
FOTO: Stanislav Peška / ČTK

Bývalý agent Bezpečnostní a informační služby Vladimír Hučín, obžalovaný v několika případech a souzený v neveřejném procesu, promlouvá na demonstraci proti KSČM, která se konala 17. listopadu před pražským sídlem strany.
FOTO: René Volfík / ČTK

Czech Tek 2005
FOTO: Michal Čížek

Fanoušek techno hudby drží dřevěnou tyč zatímco na něj policie stříká z vodního děla během technopárty nedaleko Mlýnce, 30. července 2005. Policie použila slzný plyn a vodní děla k rozehnání každoroční párty.
FOTO: AP / Petr David Josek

Na Letenské pláni nedaleko sídla ministerstva vnitra se 3. srpna odpoledne znovu sešly tisíce mladých lidí, kteří nesouhlasí se sobotním zásahem policie proti účastníkům technoparty CzechTek 2005 u Mlýnce na Tachovsku.
FOTO: Michal Kamaryt / ČTK

2005

Zatímco řada českých fotografů odjela na Ukrajinu fotografovat události v Kyjevě, rok 2005 vnesl i do českého protestního klimatu výraznější politická témata. V únoru odstartovalo několik demonstrací proti premiérovi Stanislavu Grossovi. Zúčastnily se jich stovky až tisíce lidí a vzniklo na nich několik povedených fotografií. Současně se odstartovaly téměř nepřetržitou vlnu odporu české společnosti proti její vládě nebo vůdčím představitelům. Podobné protesty se do roku 2005 konaly téměř výhradně v režii odborů, nyní šlo však čistě o politické demonstrace. Na schodech pražského magistrátu na konci března umělci proti kulturní politice města. Happening nazvali s odkazem na nedávné velikonoční svátky Ukřižování pražské kultury. Přestože performance zřídka dodávají fotografiím protestní nádech, výjev inscenovaného bičování od Stanislava Zbyňka je velmi sugestivní. Že i venkovský protest se dá zajímavě vyfotografovat dokládá snímek Radka Petráška z Kamenického Šenova, kde proti výstavbě velkého parkoviště pro turisty u geologické rezervace Panská skála protestovaly asi dvě stovky tamních obyvatel. Vlastními těly a kolíky vyznačili, jak velké by parkoviště mělo být a jakou zkázu krajinnému rázu přinese. Během prvomájové demonstrace příznivců komunistické strany na Letné došlo k incidentu, kdy policie silou zadržela protikomunistického aktivistu Jana Šinágla. Zásah zaznamenala řada fotografů včetně Reného Volfíka, Reného Fluggera a dalších. Na konci července odstartovala v Mlýnci pod Přimdou technoparty CzechTek, aby ji velmi záhy policie násilím ukončila s argumenty, že s akcí nesouhlasí majitelé okolních pozemků. Během zákroku došlo ke zranění několika účastníků a poničení majetku. Fotografii účastníka akce gestikulujícího řadě těžkooděnců zde pořídil Petr David Josek. Několik tisíc lidí pak proti policejnímu zákroku protestovalo na přelomu července a srpna před ministerstvem vnitra v Praze na Letné, kde se akce změnila na spontánní technoparty. Akci dobře zachytila řada fotografů. Dynamické až extatické fotografie mladých lidí u zvukové aparatury pořídil Michal Kamaryt a skvělá je fotografie dívky v pokleku

proti řadě policistů od Martina Čížka. Protesty proti zásahu na CzechTeku se pak uskutečnily po celé republice. Až surrealistickou situaci zachytil v pražském metru Stanislav Zbyněk, když občané z Orlickoústecka oblečení do husitských kostýmů přijeli 31. srpna do Prahy protestovat proti stavbě rychlostní komunikace R35. V říjnu protestovala před pražským sídlem ministerstva zdravotnictví asi tisícovka praktických lékařů a jejich podpůrců proti pozdním platbám pojišťoven, které ohrožovaly jejich ekonomické přežití. Mnozí lékaři po celé ČR proto zavřeli ordinace a část jich přijela do Prahy demonstrovat. 28. října na různých místech Česka opět oslavovali příznivci ultrapravice, kteří přišli před budovu německého velvyslanectví v Praze podpořit německého vězně Ernsta Zündela popírajícího holokaust. V kontrademonstraci vyfotografoval senátora Jaromíra Štětinu René Volfík. Ojedinělou formu protikomunistického protestu zvolili někteří designéři a grafici, když zahájili protikomunistickou kampaň výrobou triček upozorňující na negativní důsledky totalitního režimu. Největší demonstrace roku se uskutečnila na konci listopadu, když tisíce odborářů demonstrovaly za přijetí nového zákoníku práce v podobě, v jaké ho předložila vláda a v prvním čtení schválili poslanci. Dozvuk CzechTeku přinesla prosincová demonstrace proti policejnímu zásahu.

Policisté zadržují aktivistu Jana Šinágla, který se 1. května vmísil do prvomájové demonstrace KSČM během projevu šéfa strany Miroslava Grebeníčka a chtěl protestovat proti komunismu.
FOTO: René Fluger / ČTK

Symbolickým divadelním výstupem na schodech pražského magistrátu protestovali 31. března zástupci některých pražských umělců proti kulturní politice města. Happening nazvali s odkazem na nedávné velikonoční svátky Ukřižování pražské kultury a chtěli jím vyjádřit nesouhlas se způsobem rozdělování kulturních grantů.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

S heslem První máj bez komunistů a nikdy jinak uspořádala 1. května na Letenské pláni demokratické setkání Konfederace politických vězňů ČR (KPV). Lidé s plakáty, jako Komunismus škodí lidem, Slušný člověk nepotřebuje komunismus nebo Sedláci proti komunismu, zaplnili prostor, který v minulosti využíval k prvomájovým akcím komunistický režim. Podle pořadatelů se akce zúčastnilo zhruba 9000 lidí.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

2006

Několik tisíc zdravotníků a lékařů protestovalo v únoru na Staroměstském náměstí proti politice tehdejšího ministra zdravotnictví Davida Ratha a za jeho odvolání. Zdravotnictví se jako téma protestu objevovalo pravidelně. V květnu zdravotníci dokonce vyhlásili týden neklidu. V březnu zaujala fotografy ekologická organizace Greenpeace, když její členové z pražského Nuselského mostu svěsili obří transparent s nápisem „Nejsme sebevrazi - chceme účinný REACH“. Chtěli tak vyjádřit nesouhlas s tehdy poslední verzí návrhu chemické politiky EU (REACH), která nedávala průmyslu povinnost nahrazovat nebezpečné látky, pokud existuje jejich šetrnější ekvivalent. Při prvomájových demonstracích krajně pravicového Národního odporu a anarchistů v Praze policie napadla a zbila kandidátku Strany zelených (SZ) do sněmovních voleb Kateřinu Jacquesovou. Incident vyšetřovalo policejní oddělení vnitřní kontroly a po nějakou dobu kauza zaměstnávala média. Na konci května odstartovala řada demonstrací proti předsedovi ČSSD a premiérovi Jiřímu Paroubkovi, který posléze, stejně jako před ním Stanislav Gross, po vlně protestů z pozice předsedy vlády odstoupil. Vpád Izraele do Libanonu přivedl do ulic zastánce odpůrce Izraelské zahraniční politiky i radikálního hnutí Hizballáh, proti kterému Izrael bojuje. Asi tři desítky romských žen protestovaly v srpnu před Městskou nemocnicí Ostrava proti nucené sterilizaci. Původně politika na kontrolu porodnosti socialistického Československa ze sedmdesátých let 20. století oficiálně skončila v roce 1993, ale praktiky podle aktivistů přetrvávaly až do roku 2010. Na sklonku léta se také objevily první demonstrace proti umístění radaru americké protiraketové základny v České republice. Protesty proti radaru se v roce 2007 rozšířily do celé ČR a staly se základním bodem odporu následujícího roku.

2007

Zatímco demonstrace proti radaru a základnám plnily téměř každý týden ulice, fotograficky z nich žádné soubory nevynikají. V ústranní celospolečenské pozornosti dále v mnoha koutech republiky sílily ultrapravicové skupiny. Vodu na mlýn jim lil ministr pro místní rozvoj Jiří Čunek, který se nelichotivě vyjadřoval o Romech (Nedlouho předtím, ještě jako starosta Vsetína, přestěhoval Čunek tamní Romy do kontejnerů za město, což mu vysloužilo kritiku lidskoprávních organizací, ale také ho to katapultovalo do čela KDU-ČSL a do vlády). Proti plánovanému prvomájovému pochodu neonacistů centrem Brna zasáhli policisté vodními děly. Právě fotografie příslušníka ultrapravice od Igora Šefra, jak s vlajkou postupuje proti proudu vody z vodního děla, získala čestné uznání v kategorii aktualita Czech Press Photo. Na komunistické prvomájové demonstraci v Praze zase pořídil téměř inscenovaně působící fotografii účastníků Roman Vondrouš. Záběr předesílá jeho budoucí výrazně barevný styl fotografie. Zakázaný pochod hnutí Národního odporu na 1. máje v Brně a zákrok policie skvěle zachytil Radek Míca. Rovněž v květnu vyšli do ulic studenti, aby protestovali proti záměru státních maturit. Vadilo jim, že společné maturity nebyly připravené, aby mohly být zavedeny v roce 2008. Několik tisíc lidí se sešlo v Praze na demonstraci za legalizaci konopí. Česká metropole se připojila k mezinárodní akci nazvané Million Marihuana March už podesáté. Na rakousko-české hranice se vrátily protitemelínské blokády. V červnu protestovali lidé proti návštěvě amerického prezidenta George Bushe. Přetahovanou policie s demonstranty vyfotografoval Stanislav Peška. V červnu se na Václavské náměstí vrátili odboráři. Desetitisíce protestovaly proti škrtům ve veřejných financích. Na různých místech ČR pokračovaly menší či větší akce ultrapravice, většinou namířené proti Romům. V listopadu se neonacisté sjeli do Prahy, aby si připomněli výročí takzvané křišťálové noci, během které němečtí nacisté násilně převzali moc v zemi, aby později rozpoutali 2. světovou válku. Kontrademonstraci chystali anarchisté. Policistům se podařilo zabránit pochodu neonacistů židov-

Příznici KSČM slavili 1. května Svátek práce u Křižíkovy fontány v areálu pražského Výstaviště. Komunisté spojili prvomájovou oslavu s demonstrací proti radarové základně, kterou chtějí Spojené státy vybudovat v České republice.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Zhruba 150 lidí se sešlo 17. března na Václavském náměstí v Praze, aby protestovali především proti umístění radarové části protiraketové základny USA v Česku. Demonstraci, která byla namířena také proti válkám a rasismu, vévodily transparenty pořádajícího Komunistického svazu mládeže, polských Mladých socialistů a Klubu českého pohraničí.
FOTO: Stanislav Peška / ČTK

skou čtvrtí, potyčkám mezi oběma skupinami radikálů však zabránit nedokázali. V ulicích bylo hned pět fotografů ČTK, kteří zaznamenali několikero zatýkání, ale zásadní snímky nevznikly. Také na výročí sametové revoluce lidé protestovali proti zamýšlené základně USA, v Praze se současně konala demonstrace pravicových extremistů. Shromáždění mělo být symbolickým pohřbením svobody slova a demokracie. Pěkný detail hlubokého pohledu do očí maskované účastnice protestu pořídil René Volfík. Evropští křesťané pochodovali na konci prosince v Praze miliony nenarozených dětí od roku 1957, kdy bylo v Československu povoleno umělé přerušení těhotenství. Na akci přijeli také demonstranti z Itálie, Maďarska či Británie. Na samém konci roku pak fotil Radek Petrášek několik stovek lidí v osadě Kotel u Osečné na Liberecku při protestu proti plánovanému vyhlášení chráněného ložiskového území, o které usilovala společnost Diamo.

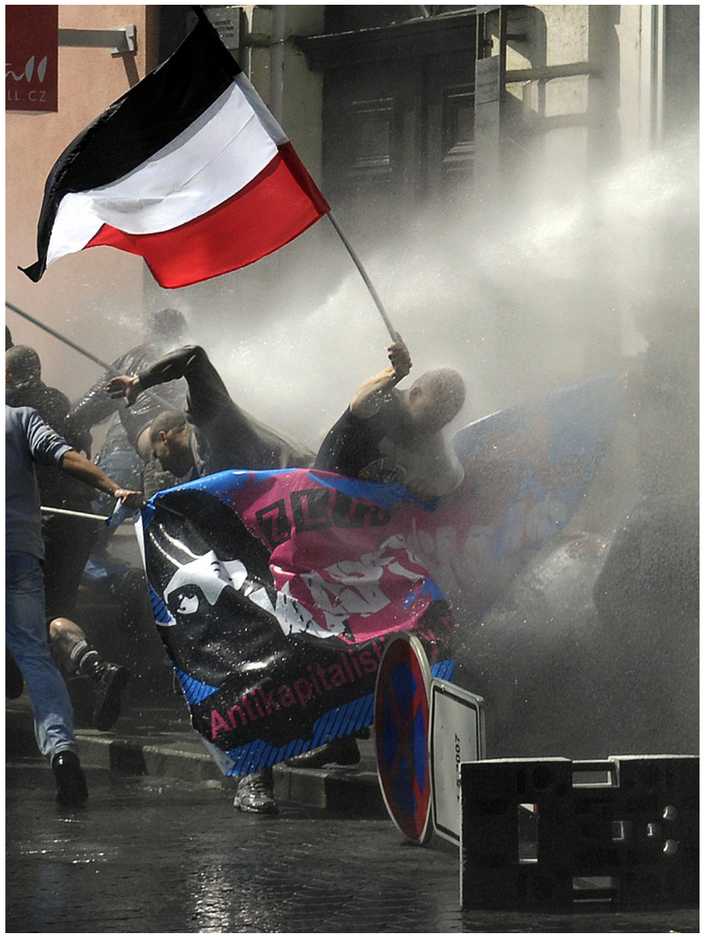

Proti plánovanému prvomájovému pochodu neonacistů centrem Brna zasáhli policisté vodními děly. Radnice Brno-střed kvůli chování účastníků akci ještě před začátkem zakázala.
FOTO: Igor Šefr / ČTK

Zakázaný pochod Národního odporu v Brně, ulice Bašty, 01.05.2007
FOTO: Radek Míca / MAFRA / Profimedia

Na pražském Palackého náměstí se 17. listopadu konala demonstrace pravicových extremistů. Shromáždění, které svolali Autonomní nacionalisté, mělo být symbolickým pohřbením svobody slova a demokracie
FOTO: René Volfík

Michal Čížek (Agence France Presse) – Demonstrace ultrapravicových radikálů, Litvínov, 17. listopadu 2008 (série)
FOTO: Michal Čížek

Demonstrace proti vládě, za socialismus a k 60. výročí únorových událostí v roce 1948 pořádaná KSČM a Komunistickým svazem mládeže se konala 25. února na náměstí Jana Palacha v Praze.
FOTO: René Volfík / ČTK

Zatčením tří členů K213, sdružení otců, kteří nejsou spokojeni s rozsudky českých soudů ohledně svěřování dětí do péče matek, skončila 8. dubna blokáda vstupu do jednací síně Městského soudu v Praze.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

2008

Rok 2008 byl na nová celospolečenská témata poměrně chudý. Neustále pokračovaly demonstrace proti americké radarové základně, ale velká část protestů měla místní či regionální charakter. Neutichajícím tématem byl ultranacionalismus, který se projevil nejvíce ke konci roku v severních Čechách. Protesty proti základnám se na čas přesunuly také do samotné obce Míšov, nedaleko které se radar měl stavět. V dubnu do obce vyrazily protestovat stovky lidí, ale jejich pochod na kótu 718, kde mělo zařízení stát, policie odvrátila. Kótu nakonec obsadilo hnutí Greenpeace, které na ní zůstalo několik týdnů. V únoru protestovaly desítky obyvatel penzionů pro důchodce před pražským magistrátem proti novým nájemním smlouvám, které magistrát změnil na dobu určitou. Zajímavé pohledy do protestujících seniorů pořídil Roman Vondrouš. Počátek roku byl také ve znamení protestů proti osamostatnění Kosova, které jednostranně ohlásilo odtržení od Srbska. Bývalý prezident Václav Havel a bývalý ministr vnitra Jan Ruml se zúčastnili každoroční demonstrace na podporu protičínských demonstrací v Tibetu před čínským velvyslanectvím v Praze. V květnu protestovaly odbory proti ohlášené důchodové reformě. V červnu došla situace až k vyhlášení výstražné stávky, do které se připojili horníci, hutníci, dopravci a lékaři. Fotografie stávky zřídka vynikají, výjimkami tak nejsou třeba statické pohledy na bílé nohavice a boty lékařů a sester. Shromáždění ultrapravice se konala během celého roku na různých místech Česka jak rostl vliv později zakázané Dělnické strany. Pravicoví extrémisté, více si vědomi úskalí identifikace na fotografiích, stále více zakrývali svou identitu černými maskami a oděvy. Strašidelně působící skupiny radikálů fotografovali například v Jihlavě Luboš Pavlíček, nebo v Praze René Volfík, či v Plzni Petr Eret. Události však kulminovaly v severočeském Litvínově, kde nacionalisté z Dělnické strany na podzim vytvořili hlídky, které měly údajně monitorovat situaci na místním sídlišti Janov, které obývá početná Romská komunita. Romové na přítomnost hlídek reagovali agresivně a nacionalisté se poté do Litvínova několikrát vydali na

Vulgární gesto zpoza uzavřených dveří budovy magistrátu, před kterým 29. května demonstrovali umělci nespokojení s kulturní politikou pražských radních.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

Asi 500 pravicových extremistů se shromáždilo 1. května na pražském náměstí Jiřího z Poděbrad. Po ohlášeném pochodu přilehlými ulicemi demonstraci sami rozpustili. Shromáždění oficiálně svolala jako oslavu Svátku práce nacionálně orientovaná Dělnická strana. K účasti na akci vyzvalo své stoupence i hnutí Národní odpor, které bývá označováno za neonacistické. Akce se obešla bez incidentů. Někteří účastníci zakrývali fotoreportérům objektivy vlajkami.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

Litvinov. Sidliste Janov. Demonstrace. Pravicovi extremiste, neonaciste. Rasisticky utok. Romove
FOTO: Martin Adamec / MAFRA / Profimedia

Lékaři a zdravotnický personál stávkovali 24. června proti vládním reformám před ostravskou fakultní nemocnicí.
FOTO: Dan Krzywon / ČTK

pochod, který vedl i přes sídliště. Policie u nich zadržela množství zbraní. Situaci v Litvínově pravidelně zaznamenával Libor Zavoral, na podzim však agentura do města vysílala i posily. Silnou černobílou sérii z nepokojů v Litvínově vytvořil Michal Čížek. Proti rostoucímu nacionalismu ve společnosti pak v prosinci protestovalo asi 500 lidí na pochodu organizovaném levicovou Antifa-šistickou akcí (AFA). Akce se účastnili nejen radikálové, ale i zástupci romské, židovské a somálské komunity. Řečníci varovali proti nastupujícímu fašismu a kritizovali nečinnost státních orgánů při řešení problémů romské komunity.

2009

Rok 2009 byl na české protestní scéně podobný jako ty předchozí, přesto se zachovalo několik distingovaných fotografických prací. V menší míře pokračovaly protesty proti radarové základně v Brdech. Celospolečenským tématem se po letech doutnání stal ultranacionalismus. Studenti opět protestovali proti státním maturitám, zemědělci proti nízkým výkupním cenám mléka, předseda ČSSD Jiří Paroubek se dostal pod palbu vajec a v plzeňské právnické fakultě se rozhořela kauza plagiátorství, která ji nakonec stála několikaleté pozastavení doktorského studia. Ultrapravicové pochody příznivců Dělnické strany pokračovaly na mnoha místech ČR, především pak v severních Čechách. V dubnu však českou veřejnost šokovala zpráva z Vítkova na Opavsku, kde čtyři čeští neonacisté zapálili pomocí zápalných lahví dům obývaný romskou rodinou. Následkem požáru byli zraněni tři lidé, nejvážněji pak dvouletá Natálie, která utrpěla život ohrožující popáleniny třetího a čtvrtého stupně na více než 80 procentech těla. Akce zvedla silnou vlnu solidarity a iniciovala vlnu protirasistických demonstrací. Protest proti vzrůstajícímu extremismu v Česku se konal 3. května v samotném Vítkově (fotil Jaroslav Ožana) a ve stejný den a ve stejném čase řetězově i v dalších městech. Třicetitisícová demonstrace Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS) proti dopadům hospodářské krize na zaměstnance se konala 16. května na Hradčanském náměstí v Praze. O dva dny dříve, na předvolebním mítinku ČSSD v Kolíně skupina recesistů zasáhla předsedu strany Jiřího Paroubka vejcem. Tato událost odstartovala vlnu „vaječných útoků“ na představitele ČSSD, na internetu dokonce vznikla stránka, která podněcovala čtenáře k „vaječné neposlušnosti“ Kampaň kulminovala 27. května v Praze na smíchovském Andělu. Tam na Paroubka zaútočily desítky nespokojenců s více než stovkou vajec. Michal Čížek získal se sérií Vejce pro Paroubka ukazující politika, jak se znechuceně kryje rukama před palbou vajec, první cenu v kategorii aktualita. Fotografie vynikají silným barevným akcentem, když oranžová barva sociálně demokratických kulis a deštníků v ostrém slunci dobře

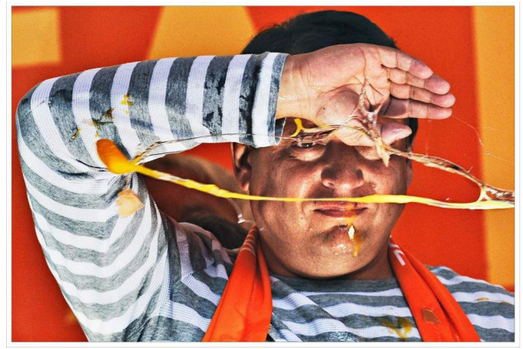

Vejce pro Paroubka, Praha, 2009
FOTO: Michal Čížek

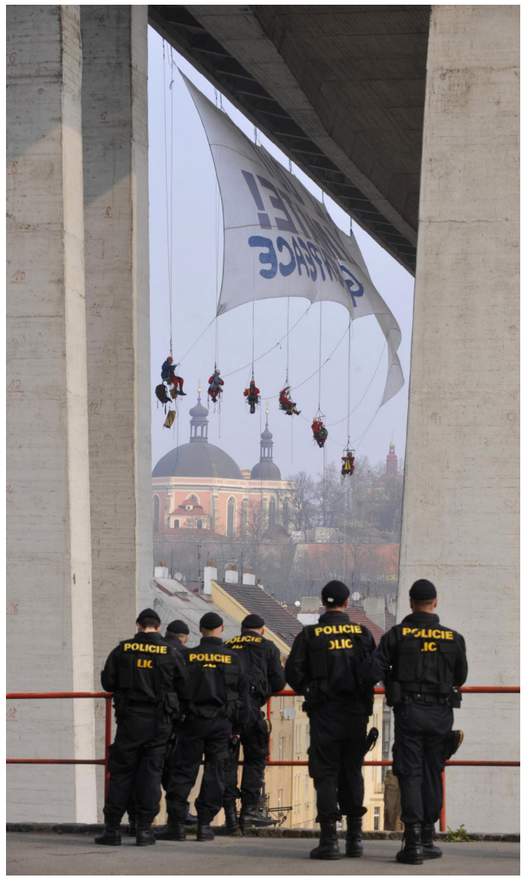

Policisté sledují šestici horolezců z ekologické organizace Greenpeace, kteří se zavěsili 5. dubna na lanech pod Nuselský most v Praze a roztáhli zde velký transparent, který účastníky summitu USA a zemí EU vyzývá k ochraně klimatu.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Aktivisté Greenpeace vylezli na 300 metrů vysoký komín hnědouhelné elektrárny Prunéřov II. Dvanáctka aktivistů držela transparent s nápisem "Globální Ostuda" poukazující na Prunéřov II jako na největší zdroj znečištění oxidem uhličitým v České republice.
FOTO: Greenpeace / Jiří Řezáč

ladí s letícími žloutky. Dobrá je ale také fotografie Reného Volfíka, který zachytil detail Paroubkova obličeje při útoku. V červnu v Praze demonstrovaly tisíce studentů proti státním maturitám. Množily se protesty pro i proti prezidentu Václavu Klausovi, především v souvislosti s jeho odpůrným postojem k takzvané Lisabonské smlouvě, v níž se státy EU zavazují k větší integritě. Po celý rok upozorňovali zemědělci protesty na nízkou výkupní cenu mléka (Michal Kamaryt - demonstrace na Václavském náměstí), která výrazně snižovala jejich příjmy a některé nutila vybíjet kravská stáda. Na konci června jim došla trpělivost a po celé republice s pomocí traktorů a zemědělské techniky zablokovali silnice. V srpnu potom vypukla kauza opisování a korupce na fakultě práv Západočeské univerzity v Plzni. Lidé nejprve protestovali proti poměrům ve škole, když se pak začalo hovořit o uzavření doktorského studia, protestovalo se i na podporu fakulty. Jednoduchou, ale zdařilou fotografii z demonstrace vědců v Praze pořídila Kateřina Šulová. Skeptické názory prezidenta Zemana na klimatické změny přivedly před pražský hrad desítky aktivistů převlečených za lední medvědy. Surrealistická scéna se dala těžko vyfotografovat s vážností. René Volfík proto vtipně komponoval snímky se zapojením hradní stráže. Greenpeace při jedné ze svých akcí vynesli svůj transparent až na vrchol 300 metrů vysokého komínu v hnědouhelné elektrárně Prunéřov (pro Greenpeace fotil Jiří Řezáč). V listopadu si Češi připomněli dvacet let od sametové revoluce. Tradiční vzpomínkové demonstrace se konaly v řadě měst. Několik tisíc účastníků prošlo s lampiony v „Sametovém průvodu" historickým centrem Jihlavy. V Praze na toto výročí pochodovali mimo jiné i pravicoví radikálové. Policejní těžkooděnce před jednolitou fasádou nové scény Národního divadla zachytil v jakoby liniové kompozici Roman Vondrouš. V ulicích Plzně zajímavě zachytil Petr Eret inscenované střety komunistické policie s demonstranty. V prosinci se pak do Prahy vrátili zemědělci, aby protestovali proti nižšímu rozpočtu pro zemědělství na následující rok. Roman Vondrouš zachytil masu demonstrantů na cestě z Hradčanského náměstí na Malou stranu. Fotograf přitom z oblíbené pozice, kterou fotografové demonstrací využijí ještě nesčetněkrát.

Umožnila mu zachytit homogenní dav lidí, který působí téměř graficky pravidelně, a umocnit pocit masové události. Radek Petrášek pěkně vyfotil účastníky studentského protestního pohodu v Kamenickém Šenově, kde Liberecký kraj chtěl zrušit tamní sklářskou průmyslovku a studenty přestěhovat do sklářské školy v Novém Boru. Týž den v Praze protestovaly aktivistky z organizace Lidé pro etické zacházení se zvířaty (PETA). Vysvlečené a pomalované ve stylu živočišných kůží překvapeným kolemjdoucím rozdávaly letáky, v nichž upozorňovaly na nehumánní zabíjení zvířat kvůli módě (fotila Kateřina Šulová). Rok pak uzavřela demonstrace policistů, hasičů a státních zaměstnanců proti plánovanému snížení platů.

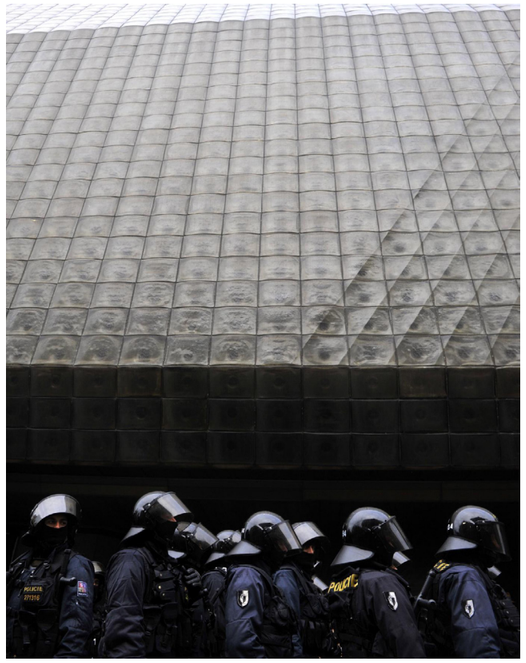

Asi 300 stoupenců Dělnické strany se sešlo 17. listopadu u Národního divadla v Praze. Demonstraci rozpustili úředníci magistrátu, pravicoví radikálové pak odešli od Národního divadla na Újezd. Jejich pochod provázely násilné incidenty. Na snímku jsou policisté, kteří na demonstraci dohlíželi.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Zemědělci protestující proti dotační politice EU a nízkým výkupním cenám mléka dorazili 12. března na Václavské náměstí v Praze.
FOTO: Michal Kamaryt / ČTK

Protestní pochod studentů sklářské průmyslovky v Kamenickém Šenově, kterou chce Liberecký kraj zrušit a studenty přestěhovat do sklářské školy v Novém Boru, se konal 7. prosince. Studenti se již brzy ráno vydali pěšky do sousedního Nového Boru a nesli transparenty vyjadřující nesouhlas s přesunem i rakev symbolizující budoucnost jejich školy.
FOTO: Radek Petrášek / ČTK

Protestní pouštění draků se slogany symbolizujícími nesouhlas s trasováním rychlostní komunikace R49 Vizovickými vrchy se uskutečnilo 20. září v obci Lačnov na Vsetínsku.
FOTO: Zdeněk Němec / ČTK

Fanoušci Bohemians 1905 procházejí Vršovicemi při protestním shromáždění, na kterém chtěli 16. července před prvoligovým utkáním proti Slavii Praha vyjádřit nesouhlas se stěhováním klubu na stadion do Edenu.
FOTO: Michal Kamaryt / ČTK

Pochod za legalizaci marihuany v centru Prahy.
FOTO: David Těšínský / ČTK

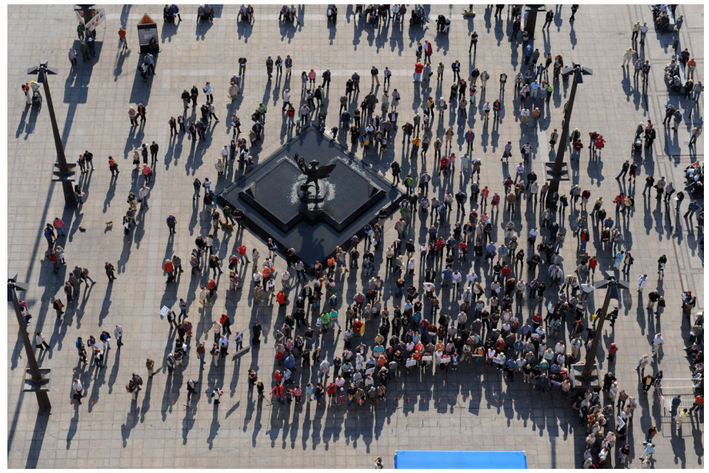

Asi čtyři stovky lidí přišly 20. dubna na Prokešovo náměstí v Ostravě na demonstraci, kterou pořádalo sdružení nájemníků BYTYOKD. CZ, které bojuje za možnost získat bývalé byty OKD do osobního vlastnictví.
FOTO: Jaroslav Ožana / ČTK

Ustavující zasedání zastupitelstva Hlavního města Prahy, demonstrace odpůrců koalice ODS a ČSSD
FOTO: David Neff / MAFRA / Profimedia

Obyvatelé menších obcí na Třinecku zablokovali 15. července od desíti hodin v obci Hrádek hlavní silniční tah z Moravskoslezského kraje na Slovensko. Důvodem je nadměrný provoz kamionové dopravy. V obou směrech silnice se již vytvořily mnohakilometrové kolony vozidel.
FOTO: Jaroslav Ožana / ČTK

2010

Místní témata dominovala také protestní agendě roku 2010. Téma krajní pravice ustoupilo na čas do pozadí, přestože příznivci Dělnické strany nadále demonstrovali nacionalistickou agendu. Vlády se ujala koalice ODS, TOP09 a VV (Věci veřejné), přestože ve volbách získala nejvíce hlasů a nejvíce poslaneckých mandátů ČSSD. Ještě předtím však Pražané uspořádali symbolickou čtvrtou defenestraci (po vzoru tří historických událostí z let 1419, 1483 a 1618, při kterých Pražané svrhli nenáviděné zastupitele z okna). Tentokrát byl důvodem nesouhlas s nakládáním s veřejnými financemi a údajnými korupčními praktikami magistrátu a výzva k odstoupení nejvyšších představitelů magistrátu v čele s primátorem Pavlem Bémem. Prezident USA Barack Obama navštívil Prahu a dočkal se zcela rozdílného přijetí než o osm let později čínský prezident. Nevyhnul se však třeba protestu iniciativy Ne základnám. David Těšínský fotil na pravidelném pochodu za legalizaci konopí Million Marihuana March. Demonstrace a veřejné shromáždění na podporu Karlovarského symfonického orchestru se konaly 14. června v Karlových Varech (foto Jan Sokol). Libor Zavoral fotografoval ve Velemíně členy občanského sdružení Za bezpečnější dopravu a ochranu majetku občanů obce Velemín, jak zablokovali kvůli nedostavěné dálnici D8 silnici E 55, která prochází obcí. Další blokádu silnice vyfotil v Hrádku na Třinecku Jaroslav Ožana, když zablokovali v červenci hlavní silniční tah z Moravskoslezského kraje na Slovensko kvůli nadměrnému provozu kamionové dopravy. Fotografie s výškovou kompozicí působí až plakátovým dojmem. Riot strhli v červenci v Praze fanoušci fotbalových klubů Slavie a Bohemians. Dynamické scény s dýmovnicemi a emotivními fanoušky zachytil dobře René Volfík. V září v Praze proti snižování platů ve státní a veřejné správě a rozpočtovým škrtům vlády demonstrovali odboráři z celé republiky. Odhadem 40 tisíc příslušníků policie, vojska, hasičských sborů, celní správy, vězeňské služby, daňové správy, justice, školství a zdravotnictví. Fotografové opět použili tradičního umístění a ve snaze ukázat rozsah demonstrace, fotografovali ji

na Palackého náměstí a Mánesově mostě s pozadím Pražského hradu. Listopadové demonstrace na výročí sametové revoluce se tentokrát nesly v duchu protestu proti koalici ČSSD a ODS na pražské radnici. Situace kolem volby pražského primátora se vyhrotila na konci listopadu, když do budovy magistrátu vnikli demonstranti během samotné volby (fotili mimo jiné René Volfík, Roman Vondrouš a další). Skvěle situaci zachytil David Neff, který vyfotografoval rozzuřeného demonstranta, jak křičí na Pavla Béma při rozhovoru pro rádio. V prosinci se v Ostravě demonstrovalo za lepší vzduch a do Prahy se opět vrátili odboráři. Zvláštní emoce demonstrantů při protestech za osvobození kubánských vězňů zachytil Ludvík Šulda.

Demonstrace za osvobození pěti kubánských národních hrdinů, 2010
FOTO: Ludvík Šulda

Demonstrace odborů proti vládním reformním záměrům se konala 21. května v Praze.
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

2011

První rok nového desetiletí přinesl eskalující aktivitu české krajní pravice, která se opět zaměřovala především na problémy mezi Romskou menšinou. Spor o ochranu lesů v Národním parku Šumava kulminoval několikadenní blokádou v parku, kdy ekologičtí aktivisté vlastními těly chránili stromy proti kácení. Na konci roku pak problémy ve financování školství vedly až k celostátní stávce škol. Jednou z prvních akcí byl lednový pochod anarchistů Příbramí jako vzpomínka na antifašisticky smýšlejícího skinheada Jana Kučeru zavražděného v roce 2008. Pochod se pokusila napadnout skupina ultranacionalistů. Oba průvody od sebe musely oddělovat stovky policistů (foto Petr Eret). Egyptská revoluce, která odstartovala takzvané Arabské jaro, měla dozvuky i v Praze, kde na její podporu protestovali lidé u egyptského velvyslanectví. V Brně se uskutečnilo několik demonstrací Moravského národního kongresu, který nabádal obyvatele, aby do dotazníků sčítání lidí uváděli moravskou národnost a moravský jazyk. V březnu protestovali zdravotně postižení proti navrhované sociální reformě, která ohrožovala příspěvky i výhody pro handicapované (foto Michal Krumphanzl). Poprvé se v Praze konal průvod LGBT komunity Prague Pride. Fotografie z akce od volného fotografa Karla Tůmy získala čestné uznání na Czech Press Photo. Zajímavý pohled na účastníky tradičního pochodu pro život zaměřeného proti umělým potratům pořídil Stanislav Zbyněk. Nesourodý rytmus desítek bílých křížů nad hlavami demonstrantů dává fotografii dojem podobný křesťanským poutím. Kříže pak v dubnu hrály roli v další fotografii protestu, tentokrát z akce Greenpeace, kteří pronikli do zahrady Strakovy akademie v Praze, kde právě zasedal kabinet vlády. Na protest proti možnému prolomení těžebních limitů uhlí v severních Čechách zde vztyčili několik desítek křížů, které měly symbolizovat hřbitov obcí odsouzených k zániku (fotil Michal Krumphanzl). V Krupce na Teplicku začal už v dubnu doutnat spor příznivců ultrapravicové Dělnické strany a místní romské komunity. Příčinou měl být incident, který se tam odehrál před necelým rokem. Dva mladí Romové tehdy brutálně zbili a zneužili dvanáctiletého chlapce. Skinheadi zde demonstrovali několikrát. Dynamické záběry ze střetů s jízdní policií v oblacích kouře slzného plynu pořídil Libor Zavoral. V květnu protestovalo v Praze na 40 tisíc odborářů proti vládním návrhům daňové, sociální, zdravotní a penzijní reformy. (foto Stanislav Zbyněk) V červenci se do první zóny Národního parku Šumava u Modravy sjeli ekologičtí aktivisté, aby zabránili hrozícímu kácení stromů napadených kůrovcem. Podle ekologů měl národní park v nejcennějších místech ponechat přírodu bez lidského zásahu. Policie demonstranty odnášela, avšak blokáda pokračovala několik dní (fotil David Veis nebo také Iva Zímová). Od srpna do září se protiromské akce ultranacionalistů rozhořely naplno v Rumburku a Varnsdorfu. Do pochodů proti takzvaným „nepřizpůsobivým“ se zapojili i neromští obyvatelé města. Pro ČTK události kryl Libor Zavoral, střety s policií i romskou komunitou však vyjeli na sever Čech fotografovat i další. Stanislav Krupař zde pořídil fotografii účastníka protestu, který s hlavou ovázanou šátkem jakoby otřesen odcházel z místa, kde zřejmě vybuchl dělobuch, s rukama v křížové pozici. Snímek se stal fotografií roku na Czech Press Photo. Fotografie je součástí silného souboru, který ukazuje i nuzné podmínky a emoce romských obyvatel. Další silnou fotografii v Krupce pořídil Martin Adamec. Protiromské akce se uskutečnily také v Ústí nad Labem, Rotavě, Přerově a na dalších místech. Události zcela zastínily třeba i čtyřicetitisícovou demonstraci odborářů na Václavském náměstí protestovali odboráři proti vládním návrhům daňové, sociální, zdravotní a penzijní reformy. Kromě zaměstnanců z prakticky všech sfér a mnoha míst ČR přišli protestovat i postižení. Na 7. prosince ohlásily školské odbory stávku proti změnám v odměňování učitelů, ke které se připojily desítky škol po celé ČR většinou tím, že začaly vyučování o hodinu později.

V ulicích Krupky na Teplicku demonstrovali 9. dubna příznivci krajně pravicové Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS). Chtěli prý upozornit na incident, který se tam odehrál před necelým rokem. Dva mladí Romové tehdy brutálně zbili a zneužili dvanáctiletého chlapce. U vstupu na sídliště Maršov se davu postavila do cesty skupina více než stovky Romů a levicových radikálů, kteří odmítli poslechnout policejní výzvy a blokovali cestu. Po několika desítkách minut napjatého čekání je policejní jednotky rozehnaly.
FOTO: Libor Zavoral / ČTK

Na této straně

Stanislav Krupař
Protiromské nepokoje ve Varnsdorfu, 2011

Policie provádí zákrok proti Romům a Antifě, Krupka, 9.4.2011
FOTO: Martin Adamec / MAFRA / Profimedia

Policisté odstraňují řetěz, kterým se v šumavské lokalitě Na Ztraceném u Modravy připoutal 26. července jeden z ekologických aktivistů bránících kácení stromů v Národním parku Šumava.
FOTO: David Veis / ČTK

Protest proti kácení v Národním parku Šumava, 2011
FOTO: Iva Zímová

Policista odklízí kříže, které na zahradě Strakovy akademie v Praze 6. dubna v době zasedání kabinetu vztyčili zástupci Greenpeace na protest proti možnému prolomení těžebních limitů uhlí v severních Čechách. Kříže symbolizovaly hřbitov obcí ohrožených těžbou.
FOTO: Michal Krumphanzl / ČTK

Účastníci 11. ročníku Pochodu pro život zaměřeného proti umělým potratům směřovali 26. března od pražského kostela sv. Jiljí na Václavské náměstí (na snímku).
FOTO: Stanislav Zbyněk / ČTK

Asi 500 lidí se shromáždilo 21. dubna po skončení protivládní demonstrace před sídlem České televize (ČT) v Praze. Ozývaly se hlasy o údajně neobjektivním informování o protestu a podhodnocení počtu účastníků Českou televizí.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

2012

Zatímco předchozích několik let převládaly mezi českými protesty spory mezi krajní pravicí a levicí, rasová nesnášenlivost či místní témata, rok 2012 přinesl několik nových témat, která výrazně zasáhla do politiky a společenské klima. Na konci ledna se uskutečnila první malá demonstrace proti mezinárodní protipirátské smlouvě ACTA, která omezovala šíření nelegálních kopií a padělků. Na politické scéně se objevila Česká pirátská strana. Demonstrace proti ACTA se pak v únoru uskutečnily po celé republice. Do fotografie protestu přinesla kampaň proti ACTA do té doby zřídka používané masky s podobiznou Guye Fawkese, který na začátku 17. století plánoval vyhodit sněmovnu lordů britského parlamentu v Londýně. [4]Maska je současně symbolem hacktivistické skupiny Anonymous. V Plzni lidé protestovali za zachování doktorského studia na fakultě práv Západočeské univerzity. Týden neklidu českých vysokých škol se tentokrát zaměřil proti reformě vysokých škol navrhované ministerstvem školství. Účastnily se ho školy po celé ČR. V sousedním Slovensku se naplno rozjela korupční kauza Gorila, kvůli které vyšli do ulic lidé i v Praze. V dubnu se uskutečnilo několik demonstrací takzvané Holešovické výzvy, která požadovala odstoupení vlády a prezidenta Václava Klause. Byla mezi nimi i obří demonstrace na Václavském náměstí 21. dubna, kde podle odborů protestovalo 120 až 150 tisíc lidí, podle policie asi 90 tisíc. Požadovali demisi kabinetu Petra Nečase (ODS) a předčasné volby, odmítli vládní reformy. Davy podle ČTK řečníkům bouřlivě aplaudovaly, „centrem města opakovaně zněl souhlasný řev, protestní pískot a hromadné: Demisi! Na závěr lidé zvonili klíči.“ (foto Roman Vondrouš). Skvěle dění kolem Holešovické výzvy zachytil také Eugen Kukla. Protiromské protesty úplně neustaly. Příznivci Dělnické strany pochodovali převážně Romy obývaným sídlištěm Chánov v Mostě. Ani Praze se nevyhnulo protiglobalizační hnutí Occupy (Okupujte). Aktivisté založili kemp na konci dubna na Klárově. Protest podpořili také internetoví Anonymous,

4 https://en.wikipedia.org/wiki/Guy_Fawkes_mask

kteří ve stejnou dobu napadli webové stránky parlamentních politických stran. Několik protestů se uskutečnilo také na podporu ruské rockové skupiny Pussy Riot, zadržené v únoru za „punkovou modlitbu“ v moskevském kostele. Povedená fotografie podpůrců Pussy Riot od Nguyena Phuong Thao z MF Dnes získala čestné uznání v kategorii Lidé, o kterých se mluví, na Czech Press Photo. Listopadové výročí provázelo několik demonstrací proti účasti komunistické strany ve vedení krajů. Tyto protesty se poté přelily i do roku 2013.

Pochod ostravských Romů, který měl upozornit na údajnou diskriminaci romských dětí v přístupu ke vzdělávání v České republice, proběhl 7. listopadu v Ostravě.
FOTO: Jaroslav Ožana / ČTK

Asi dvě stě lidí protestovalo 2. února v Praze proti nedávnému podpisu dohody ACTA o boji proti šíření nelegálních kopií a padělků. Akci zorganizovala Česká pirátská strana.
FOTO: Vít Šimánek / ČTK

Studenti a učitelé se vypravili 29. února z Palachova náměstí v Praze k Úřadu vlády na protestním pochod proti připravované reformě vysokých škol.
FOTO: Michal Doležal / ČTK

Na této straně

Eugen Kukla
Protesty Holešovické výzvy,
2012

24. výročí 17. listopadu 1989, Praha, 17.11.2013
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Duchcov, 29.5.2013, demonstrace proti násilí, reakce po napadení manželského páru Romy
FOTO: Karel Pešek / MAFRA

2013

V roce 2013 se opět naplno rozhořely rasové spory a protiromské aktivity krajně pravicových skupin. Rioty propukly například v Duchcově či Ostravě. Rok však začal sérií demonstrací proti účasti komunistické strany ve vedení krajů (foto David Veis). Účastníci protestu proti končícímu prezidentovi Václavu Klausovi v březnu za zpěvu lidových písní vyprovodili z Hradu Moranu, která měla připomínat odcházejícího prezidenta. Poté ji zapálili a vhodili z Karlova mostu do Vltavy. Na Václavském náměstí znovu demonstrovala Holešovická výzva. Na konci června se rozhořely protiromské protesty na českobudějovickém sídlišti Máj. Několik týdnů pokračovaly demonstrace a potyčky mezi krajně pravicovými radikály a místní romskou komunitou, několikrát museli zasáhnout policejní těžkooděnci. Dynamickou sérii zde vyfotografoval jihočeský fotograf ČTK David Veis nebo Slavomír Kubeš. Xenofobní protesty pak pokračovaly ve Vítkově (viz žhářský útok na romskou rodinu v roce 2009), Duchcově, Přerově a na konci září také v Ostravě. Ostravské nepokoje dobře zachytili například Lukáš Kaboň nebo Adolf Horsinka. Vedle agenturních a novinových fotografů zaznamenával protiromská shromáždění po celé ČR volný fotograf Jan Venhoda, který za sérii z těchto událostí získal první cenu Czech Press Photo v kategorii Aktualita. Na sklonku roku se situace v ČR relativně uklidnila a mnoho fotografů odjelo na Ukrajinu fotografovat takzvaný Euromajdan.

2014

Prakticky po celý první půlrok dominovaly českým protestům demonstrace ze solidarity s obyvateli Ukrajiny, kde tamní proruský režim krvavě potlačil demonstrace proti vládní politice vzdalování se od Evropské unie. Zatímco plejáda českých autorů fotila v Kyjevě, Michal Kamaryt pořídil pěknou fotografii emotivní demonstrantky při protestu před ruskou ambasádou v Praze. Českou společnost, téměř bez zkušeností s islámským světem, zaskočila protestní modlitba asi 300 muslimů poblíž ministerstva vnitra na pražské Letné kvůli nedávnému policejnímu zásahu v objektech Islámské nadace v Praze (foto Michal Krumphanzl). V srpnu se uskutečnilo několik pro a proti palestinských demonstrací. Aktivisté hnutí 269 uspořádali v září v Praze akci s názvem Veřejná porážka, při níž protestovali proti způsobu zacházení se zvířaty ve velkochovech tím, že si propíchali vlastní kůži háky, na které se zavěsili (foto Roman Vondrouš). Pětadvacáté výročí sametové revoluce využili odpůrci Miloše Zemana k tomu, aby prezidentovi vystavili červenou kartu jako nesouhlas se způsobem jeho vyjadřování. Moře červených karet zachytila řada fotografů (například Michal Šula), více ale zaujala třeba fotografie Václava Šálka z protestu proti návštěvě prezidenta v Brně. Během slavnostního projevu v Praze se Zeman stal terčem vržených rajčat, vajec a zbytků jídla (foto Petr David Josek). Demonstrace se konaly v několika městech a opakovaly se až do konce roku. Zajímavý portrét pořídil na protikomunistické demonstraci v Hradci Králové Martin Horký. Dynamickou fotografii protestujícího davu z protiradistické demonstrace v Plzni zachytil Pavel Němeček. V listopadu a prosinci se skupina squaterů pokusila obsadit chátrající objekt v Praze na Žižkově. To se nakonec podařilo i díky podpoře asi čtyř až pěti set lidí, kteří je přišli podpořit proti zásahu policie. Squateři potom z objektu bývalé polikliniky vytvořili komunitní centrum Klinika.

Aktivisté hnutí 269 uspořádali 26. září v Praze akci s názvem Veřejná porážka, při níž protestovali proti způsobu zacházení se zvířaty ve velkochovech.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Na této dvojstraně

Protesty roku 2013

Moderátor v kostýmu krále na shromáždění, které pořádalo 7. dubna na Václavském náměstí v Praze hnutí nespokojených občanů Holešovská výzva.
FOTO: Michal Kamaryt / ČTK

Protiromský protest Ostrava 2013
FOTO: Lukáš Kaboň

Demonstrace pravicových radikálů, Ostrava, 19.10.2013
FOTO: Adolf Horsinka / MAFRA / Profimedia

ČESKÉ PROTESTY VE FOTOGRAFII (ČASOVÁ ŘADA)

Asi tři stovky lidí 7. března odpoledne za zpěvu lidových písní vyprovodily z Hradu Moranu, která měla připomínat končícího prezidenta Václava Klause. Zapálily ji a vhodily z Karlova mostu do Vltavy.
FOTO: Michal Krumphanzl / ČTK

Dlouhodobé problémy v soužití bílé většiny a Romů na česko-budějovickém sídlišti Máj vyvrcholily po incidentu, která se stal před týdnem, dvěma protestními shromážděními. Zatímco na sídlišti se sešli místní Romové, bílí obyvatelé protestovali na náměstí Přemysla Otakara II. Demonstranti se pozdě odpoledne přesunuli na sídliště Máj, kde se střetli s policií.29/06/2013
FOTO: Stanislav Kubeš / MAFRA / Profimedia

Policie zasahovala 6. července na sídlišti Máj proti desítkám účastníků nepovolené protiromské demonstrace v Českých Budějovicích. Několik jich zadržela.
FOTO: David Veis / ČTK

Ostrava - protiromské demonstrace. Náměstí nSvatopluka Čecha. Romské shromáždění. Prostor hlídají strážníci i P ČR.
FOTO: Jaroslav Ožana

Protiromský protest Ostrava 2013
FOTO: Lukáš Kaboň

Na této dvojstraně

Protesty roku 2014

Security personnel use umbrellas to cover Czech Republic's President Milos Zeman, top left, during his speech commemorating the 1989 anti-communist Velvet Revolution in Prague, Czech Republic, Monday, Nov. 17, 2014. During the ceremony protesters booed and pelt objects such as sandwiches, tomatoes and eggs towards the Czech President to protest his demeaning of importance of human rights, a pro-Russian stance in the conflict in Ukraine, using vulgar language and recently downplaying the brutal use of force by police 25 years ago. (AP Photo/Petr David Josek)
FOTO: Petr David Josek

Prezident Miloš Zeman zahájil 1. prosince v Brně třídenní návštěvu Jihomoravského kraje. Asi 150 Brňanů vyjádřilo při té příležitosti před budovou Univerzity obrany nesouhlas se Zemanovou politikou.
FOTO: Václav Šálek / ČTK

Na veřejnosti uzavřeném Pražském hradě začalo Čínské investiční fórum pod záštitou premiéra Bohuslava Sobotky a prezidenta Miloše Zemana. Před branou protestovalo několik desítek lidí proti porušování lidských práv v Číně, za Tibet a proti perzekuci hnutí Fa-lun-kung. Brzy se přidali Číňané s rudými vlajkami, zorganizovaní čínskou ambasádou, a pokoušeli se protestující zakrýt svými vlajkami. Policie poté obě skupiny oddělila. Praha, 28.8.2014
FOTO: František Vlček / MAFRA / Profimedia

Demonstrace proti KSČ V Hradci Králové, 25.2.2014
FOTO: Martin Horký / MAFRA / Profimedia

V Ostravě se 6. prosince uskutečnila Demonstrace proti rasismu a na podporu obětí rasismu. Následoval pochod z náměstí Svatopluka Čecha na Prokešovo náměstí (na snímku).
FOTO: Jaroslav Ožana

Na Husově náměstí v Plzni se shromáždili 1. března odpoledne odpůrci pravicových radikálů, kteří pochodovali centrem Plzně. Jejich akce byla ohlášená jako pochod za "dodržování práv všech slušných občanů této země a proti financování rasistického a protičeského o.s. Romea vládou České republiky".
FOTO: Pavel Němeček / ČTK

Jeden z aktivistů (vpravo), kteří protestovali 19. května v Brně proti mezinárodnímu veletrhu obranné a bezpečnostní techniky IDET.
FOTO: Igor Zehl / ČTK

2015

Události v České republice a do značné míry také v celé západní Evropě ovlivnila událost, která se stala hned na začátku ledna v Paříži. Islámští extrémisté tam zaútočili na redakci časopisu Charlie Hebdo kvůli publikaci karikatury proroka Mohameda na titulní straně. Teroristický útok si vyžádal 12 životů and 11 zranění[5]. Událost zvedla silnou vlnu solidarity s Francií a současně nastartovala či posílila proti-islámské emoce, z nichž těžily xenofobní skupiny a politické strany. V Česku prakticky okamžitě zahájila demonstrace iniciativa Islám v České republice nechceme a lidem nabízela protiislámské odznaky. V létě potom protiimigrační rétoriku eskalovaly zprávy o uprchlické vlně ze zuřící války v Sýrii a tlak Evropské unie na přerozdělování uprchlíků pomocí kvót. Od letních měsíců se protiimigrační a protiislámské protesty rozšířily do celé republiky. Nebylo to však jediné téma, které přivádělo lidi do ulic. Hned na začátku roku protestovali horníci na Mostecku i v Praze za prolomení těžebních limitů v severních Čechách. V únoru pak společenskou diskusi ovládlo téma norské sociální služby Barnevernet, která odebrala syny Davida a Denise českému páru Josefu a Evě Michalákovým s podezřením na týrání. Přesto, že policie týrání matku samotnou z ničeho nepodezřívala, postupně jí, i s odvoláním na medializaci případu, omezily styk se syny úplně. Do případu se postupně vložilo několik českých politiků včetně prezidenta Miloše Zemana, a proti politice odebírání dětí v Norsku se uskutečnilo několik demonstrací (fotil například Michal Krumphanzl). V dubnu se stávka nevyhnula ani největšímu českému zaměstnavateli – Škoda auto. Před budovou vedení automobilky Mladé Boleslavi demonstrovaly tisíce zaměstnanců za vyšší mzdy. (foto Radek Petrášek). Ultrapravicový prvomájový průvod v Brně zablokovalo asi 1500 obyvatel města a na akci musela zasáhnout policie. Zatýkání zachytil Václav Šálek. Taktéž v Brně se uskutečnil pravidelný protest proti mezinárodnímu veletrhu obranné a bezpečnostní techniky IDET. Jednoho z aktivistů zachytil na téměř alegorickém

5 https://en.wikipedia.org/wiki/Charlie_Hebdo_shooting

snímku Igor Zehl. V Praze se uskutečnily demonstrace pro i proti konvoji amerických vojáků, který projel Českou republikou 13. a 14. září. Neutichaly antiimigrační a proti islámské protesty. Na fotografiích se čím dál častěji objevují lidé převlečení do rytířské zbroje, jakoby ochránců českého národa (foto Roman Vondrouš). Listopadové protesty s maskami v Praze pěkně zachytil Jan Mihalíček.

Protest proti zásahu Ruska na Ukrajině, Praha, 25.2.2015
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Demonstrace pod heslem Za naši kulturu a bezpečnou zem se konala 17. listopadu u historické budovy Národního muzea v Praze.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Na Žižkově demonstrovalo přibližně tisíc lidí na podporu vyklizeného squatu Klinika, kde chtěli aktivisté vybudovat v nevyužívané bývalé klinice v majetku státu kulturní a komunitní centrum. Průvod prošel Žižkovem na Nám. Jiřího z Poděbrad.
FOTO: František Vlček / MAFRA / Profimedia

Předseda Národní demokracie A.B.Bartoš na Můstku. Praha 18.VII.2015
FOTO: Eugen Kukla

Na této straně

Jan Mihalíček
Protesty, listopad 2015

Protest proti návštěvě čínského prezidenta v ČR, Praha, 29/03/2016
FOTO: Petr Josek

2016

Také rok 2016 poznamenaly demonstrace proti imigraci a proti Islámu, do kterých se už zapojovala i další hnutí jako například Úsvit Tomia Okamury nebo Blok proti Islámu a kopírovala vlnu popularity německého protiimigračního hnutí Pegida. V únoru protestní pochod narazil na policejní kordon v Loretánské ulici. Skupinu zakuklených radikálů vyfotografoval Vít Šimánek ve chvíli, kdy čelili policejní blokádě. V květnu anti-islamisté protestovali na Letné a v srpnu počastovali během návštěvy ČR i německou kancléřku Angelu Merkelovou, kterou považovali za jednoho z hlavních strůjců migrační vlny do Evropy. Konaly se i menší demonstrace za pomoc uprchlíkům. V srpnu se v Praze sešli také muslimové, aby odsoudili nedávné teroristické útoky v Evropě. Zúčastnili se symbolicky katolické mše (foto Roman Vondrouš). Vypukla kauza Čapí hnízdo týkající se oprávněnosti padesátimilionové dotace na výstavbu stejnojmenného areálu, kterou v roce 2008 čerpala dceřiná společnost holdingu Agrofert, jemuž předsedal tehdejší (v roce 2016) ministr financí a později český premiér Andrej Babiš. Demonstrace proti Babišovi začaly záhy, i když svou intenzitou ještě nedosáhly úrovně let 2018 a 2019. V dubnu lidé protestovali na několika lokalitách, které stát vytipoval pro úložiště jaderného odpadu. V Hodově na Třebíčsku fotil Luboš Pavlíček. Po úspěchu příznivců Brexitu v referendu ve Velké Británii se začaly objevovat sporadické snahy o iniciování takzvaného Czexitu, většinou spojené s protiimigrační agendou. Fotograficky se však do povědomí zapsala úplně jiná událost. Během březnové návštěvy čínského prezidenta Si Ťin-pchinga uspořádali zastánci lidských práv kolem trasy jeho cest četné protesty. Při jednom z nich se dostavila také skupina příznivců čínského prezidenta, která, jak se fotograf Michal Šula svěřil rozhlasovému pořadu Mozaika, jakoby měla za úkol blokovat hradbou vlajek transparenty odpůrců. [6]Strhla se bitka, při které se v jednom momentě aktivista zamotal do vlajek. Šula ho zachytil ve chvíli, kdy mu z pod vlajky

6 https://vltava.rozhlas.cz/nastesti-nemusime-fotit-jen-zdalky-jak-prapory-vlaji-fotografii-roku-poridil-5070738

koukaly jen nohy a transparent Human Rights (lidská práva). Snímek se záhy stal Fotografií roku v soutěži Czech Press Photo. Petr Josek pořídil na protestech zajímavou fotografii muže s doutníkem, jakoby vytrženého z kontextu mezinárodního občanského sporu. Také Eugen Kukla fotografoval protičínské protesty. Skvělé černobílé fotografie atmosférou odkazující na listopad 1989 zachytil na demonstraci k výročí sametové revoluce Jan Mihalíček. Především snímek s detailem očí policisty s transparentem „Ať žije Zeman“ v pozadí je velmi silný. Skvělě zachytila demonstraci ultrapravice 17. listopadu v Brně Marie Stránská.

Protest na Hradčanském náměstí 28.X.2016
FOTO: Eugen Kukla

Demonstrace příznivců krajní pravice na výročí 17. listopadu, Brno, 17.11.2016
FOTO: Marie Stránská / MAFRA / Profimedia

Demonstrace fanoušků Bohemians 1905 na Mariánském náměstí, Praha 15.3.2016
FOTO: Yan Renelt / MAFRA / Profimedia

Protest proti návštěvě čínského prezidenta v ČR, Praha, 29/03/2016
FOTO: Eugen Kukla

17. listopad 2016, Praha
FOTO: Jan Mihalíček

17. listopad 2016, Praha
FOTO: Jan Mihalíček

Protest proti Elektronické evidenci tržeb, Praha 10.V.2017
FOTO: Eugen Kukla

2017

Rok 2017 nebyl na domácí protesty příliš pestrý. Regionální témata se ze zpravodajství téměř vytratila a nahradilo je jedno hlavní téma – odpor proti prezidentu Miloši Zemanovi a tehdejšímu ministru financí a budoucímu premiérovi Andrejovi Babišovi. Lidem začal vadit politický styl obou představitelů, požadovali ústavní žalobu na prezidenta a zbavení vlivu Andreje Babiše na ministerstvo financí. V květnu se uskutečnila první řada protestních akcí pod názvem Proč? Proto! Tisíce lidí vyšly do ulic v Praze, Brně, Plzni, Českých Budějovicích, Olomouci, Zlíně a na dalších místech. Demonstraci tehdy svolala přes sociální sítě skupina občanských aktivistů Politika a svědomí. Zeman nakonec Babiše na popud Senátu odvolal, ale další demonstrace na sebe nedaly dlouho čekat. V listopadu už v rámci vzpomínkových demonstrací na sametovou revoluci poprvé inicioval protest také Mikuláš Minář jako vůdčí osobnost vznikajícího hnutí Milion chvilek pro demokracii. V roce 2017 tak začala téměř nepřetržitá kampaň demonstrací proti Zemanovi a Babišovi, která kulminovala dvěma obřími demonstracemi na pražské Letné v roce 2019. Charakter protivládní demonstrace měly také protesty podnikatelů proti zaváděné elektronické evidenci tržeb, které oponenti vyčítali, že je administrativně a finančně příliš náročná. V květnu aktivisté shromáždili zhruba sto pytlů plných účtenek, které chtěli předat Babišovi. Protesty proti sněmu ultrapravicových stran SPD, SDP fotografoval Jan Mihalíček a výmluvnou fotografii na nich pořídil David Neff. Prague Pride skvěle vyfotila Jana Plavec Přes dvě stovky lidí protestovaly v červnu u Horního Jiřetína na Mostecku proti prolomení limitů těžby uhlí. Několik desítek aktivistů proniklo do areálu dolu Bílina (foto Ondřej Hájek). Účastníci protestního pochodu došli na hranu lomu ČSA, kde udělali živý řetěz značící hranici limitů těžby. Demonstraci kvůli odebrání památkové ochrany souboru budov Transgasu a zastavení přezkumného řízení svolaly v prosinci iniciativy Prázdné domy, Architektura 489, Klub Za starou Prahu a Spolek za estetiku veřejného prostoru. Dystopický protest fotografoval například Roman Vondrouš.

Akce proti pravicovému nacionalismu 2017-12-10 02
FOTO: Jan Mihalíček

Protesty proti setkání ultrapravicových politiků, Praha, 2017
FOTO: Jan Mihalíček

Protest odpůrců Sněmu SPD, SDP s Marie Le Pen, Praha, 15.12.2017
FOTO: David Neff / MAFRA / Profimedia

Asi 300 lidí se zúčastnilo 23.února v Ostravě happeningu Ticho smog nevyléčí.
FOTO: Jaroslav Ožana

Dvě stovky Romů a aktivistů z několika evropských zemí se sešly na místě, kde v Letech u Písku stál za 2. sv. války koncentrační tábor pro romy. Demonstrovali za zboření blízkého vepřína.
FOTO: Petr Lundák / MAFRA / Profimedia

Demonstrace Stop holokaustu hospodářských zvířat 2017
FOTO: Kevin V Ton

Na této straně uprostřed a dole

Jana Plavec
Prague Pride, 2017

2018

Rok 2018 přinesl tři významná výročí: nejprve v únoru uplynulo 70 let od komunistického převratu v roce 1948, poté v srpnu to bylo 50 let od okupace Československa spojeneckými armádami Varšavské smlouvy v roce 1968 a v říjnu to bylo 100 let od vzniku Československa v roce 1918. Kulatiny tří důležitých přelomů v české společnosti ovlivnily také protestní události nového roku. V únoru se v Praze uskutečnilo několik protikomunistických demonstrací a v březnu protestovaly tisíce lidí na Václavském náměstí, v Brně i jinde proti zvolení poslance KSČM Zdeňka Ondráčka do čela sněmovní komise pro kontrolu činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS) (v Brně fotil Václav Šálek, v Praze Vít Šimánek). Bývalý policista Ondráček se podílel na zásazích proti demonstrantům před listopadem 1989. Nástup Miloše Zemana do druhého prezidentského období provázely rozsáhlé protesty, tentokrát vedené studenty. Celorepubliková akce #VyjdiVen byla zaměřena na obranu ústavních hodnot a namířená proti premiérovi v demisi Andreji Babišovi a prezidentovi (v Hradci Králové fotil David Taneček). Další tisíce lidí pak vyšly protestovat proti Babišovi v dubnu. V dubnu se konal mimořádný sjezd KSČM v Nymburce, který provázely alegorické demonstrace mladých převlečených za pionýry, milicionáře a podobně (foto Vít Šimánek). Politické a společenské klima výrazně ovlivnila i únorová vražda novináře Jána Kuciaka a jeho partnerky Martiny Kušnírové, která na Slovensku rozpoutala největší vlnu demonstrací od listopadu 1989. Také v Praze se protestovalo za vyšetření vraždy a za výměnu slovenské vlády. Bizardní scény vyfotil na dalším ročníku Million Marihuana March Roman Vondrouš. Fotografie dokládají již vyzrálý autorský styl založený na výrazné barevnosti a grafické čistotě kompozice. Hnutí Milion chvilek pro demokracii se stalo dominantním organizátorem protivládních protestů. Prakticky každý měsíc se konala demonstrace proti prezidentu Zemanovi a Andreji Babišovi nebo někomu z vlády. Výjimkou nebylo ani srpnové výročí 50 let od násilného potlačení Pražského jara s podtitulem „Nezapomínáme. Protestujeme“. Říjnové

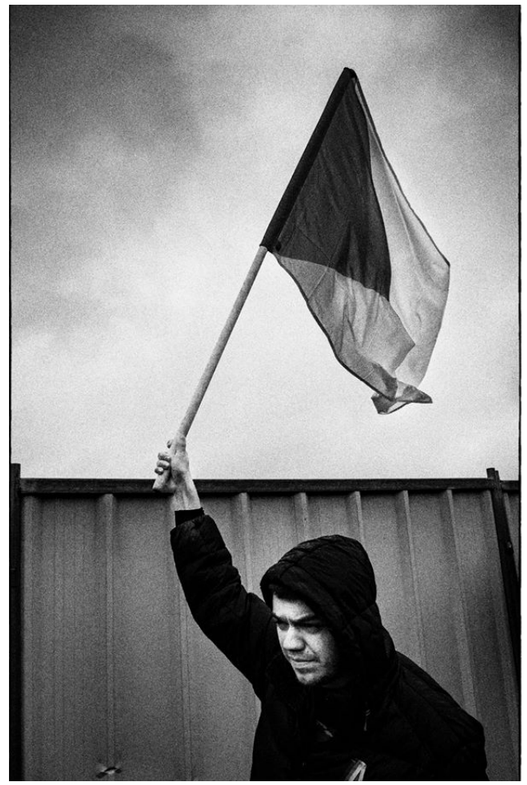

Demonstrant, 2018
FOTO: Jan Mihalíček

Z Hradčanského náměstí se 17. listopadu 2018 vydal protestní průvod proti premiérovi Andreji Babišovi přes Karlův most, Národní třídu na Staroměstské náměstí (na snímku), kde Milion chvilek pořádá demonstraci proti Babišovi nazvanou Demisi! Před průvodem ne konalo shromáždění nazvané Proti lži a nenávisti spojené s protestem Romů proti prezidentu Miloši Zemanovi a jeho výrokům na adresu Romů.
FOTO: Kateřina Šulová / ČTK

Němý protest, Praha 22.V.2018 002
FOTO: Eugen Kukla

oslavy vzniku republiky byly spíše namířené nacionálně, dokonce se během nich uskutečnila protiislámská a protiimigrační demonstrace na Můstku zatímco na druhé straně řeky na Hradčanském náměstí se konala Roma Pride. Všechny výrazně ovlivnilo počasí. Listopadová demonstrace v režii Milionu chvilek pro demokracii s názvem Demisi! pak byla namířena opět proti Babišovi. Fotografie lesa transparentů s nápisem DE-MI-SI jsou natolik výrazné, že umožňují identifikovat tuto demonstraci (např Kateřina Šulová). Celkově však řetěz protivládních demonstrací nabízí většinou opakující se fotografickou reportážní rutinu. Zeman se do konfrontace s demonstranty zapojil nejvýrazněji v červnu, když v zahradě Pražského hradu nechal spálit červené trenky, které v roce 2015 nad Hradem vyvěsili místo standarty členové skupiny Ztohoven jako protest proti chování Zemana na postu prezidenta. Fotografie z hradního autodafé od Petra Topiče ukazuje prezidenta a zástupce jeho kanceláře chystající se vhodit trenky do rozdělaného ohně. Obrazově není příliš působivá, ale zachycuje klíčový moment a proto také bodovala v Czech Press Photo. V červenci musela ochranka zakročit proti demonstrantům protestujícím proti vládě podporované KSČM. Když Babiš nakrátko vyšel před Sněmovnu, účastníci ho zahrnuli pískotem a výkřiky „hanba“ a někteří po něm i hodili papír či plastovou lahev. Po několika sekundách se musel vrátit do budovy. To však nebylo poprvé, kdy musela v tomto roce ochranka zasahovat na ochranu politiků. Při lednových volbách na prezidenta Miloše Zemana ve volební místnosti atakovala ukrajinská aktivistka hnutí Femen Angelina Diash s výkřikem „Zeman je Putinova děvka“ (Dan Materna). Ale rok 2018 nebyl jen o protivládních protestech. V červnu vnikli aktivisté opět do dolu Bílina na Mostecku a několik stovek lidí vyrazilo na pochod proti těžbě uhlí. Při honičce s demonstranty jich policie 234 zadržela. (foto Vojtěch Hájek) Česko se také připojilo k celosvětovému studentskému klimatickému hnutí Fridays for Future, které inspirovala švédská studentka Greta Thunberg, která ve svých 15 letech protestovala den co den před švédským parlamentem proti neřešení klimatické krize. Své protesty sdílela na internetu a postupně se stala světovým fenoménem díky své zásadovosti.

Praha volající po demisi Andreje Babiše, 2018-11-17
FOTO: Jan Mihalíček

Demonstrace Demisi proti Andreji Babišovi, Staroměstské náměstí, Praha, 17.11.18
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

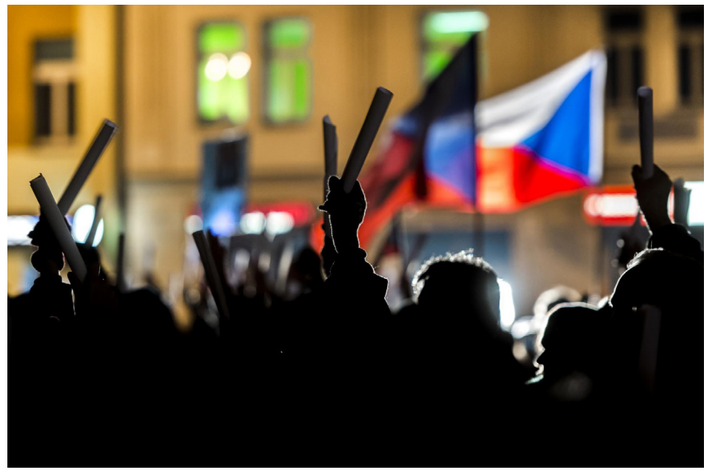

Demonstrace za propuštění politického vězně, Praha 28.VIII.2018
FOTO: Eugen Kukla

Stovky lidí protestovaly 5. března 2018 večer na Masarykově náměstí v centru Hradce Králové proti zvolení poslance KSČM Zdeňka Ondráčka do čela sněmovní komise pro kontrolu činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů. Bývalý policista Ondráček, který se podílel na zásazích proti demonstrantům před listopadem 1989, byl do čela sněmovní komise zvolen na třetí pokus minulý pátek 2. března a volba vzbudila kvůli jeho minulosti i jeho současného postoje k ní kontroverze. Proti jeho zvolení protestovali lidé i v dalších městech České republiky.
FOTO: David Taneček / ČTK

Demonstrace Zemane, ČT nedáme! Demonstrace za zachování svobody slova a médií na Václavském náměstí, Praha, 14.3.2018
FOTO: František Vlček / MAFRA / Profimedia

Demonstrace na 1. máje - KSČM výstaviště a odpůrci, Praha, 1.5.2018
FOTO: František Vlček / MAFRA / Profimedia

Protesty proti sjezdu KSČM, Nymburk, 21.04.2018
FOTO: Dan Materna / MAFRA / Profimedia

Satirický průvod proletářských maškar prošel 21. dubna 2018 od vlakového nádraží v Nymburce k Obecnímu domu, kde se konal mimořádný sjezd KSČM. Na něm vystoupil prezident Miloš Zeman.
FOTO: Vít Šimánek / ČTK

Satirický průvod proletářských maškar Miloše Zemana a KSČM prošel 21. dubna 2018 od vlakového nádraží v Nymburce k Obecnímu domu, kde se konal mimořádný sjezd KSČM, na kterém vystoupil prezident
Miloš Zeman.
FOTO: Vít Šimánek

Pochod za legalizaci konopí s názvem Million Marihuana March prošel 5. května 2018 Prahou.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Spontánní protest na jevišti Mezinárodního filmového festivalu, Karlovy Vary MFF 2018
FOTO: Jan Mihalíček

Dole 2x:
No Babiš, Praha 09/04/2018
FOTO: Jana Hunterová

Demonstrace Milionu chvilek pro demokracii, Letná, Praha, 23. června 2019
FOTO: Jakub Joachim

Letná II. (backstage)
FOTO: František Drábek

Letná I, Praha, 23/06/2019
FOTO: David Sládek

2019

Rok 2019 přinesl další významné kulaté jubileum. V listopadu uplynulo 30 let od pádu komunismu ve východní Evropě roce 1989, jehož součástí byla i československá sametová revoluce. Událost připomnělo několik výstav (fotograficky zcela zásadní byla 1989 : Pád železné opony, která se uskutečnila v Královském letohrádku na pražském hradě) a publikací. Co se týká protestů, byl 2019 pokračováním předchozího roku. Témata se omezila prakticky jen na demonstrace proti premiérovi a prezidentovi a na celosvětová ekologická témata. Politická kampaň začala několika demonstracemi na Staroměstském a Václavském náměstí a také v dalších městech ČR. Postupně eskalovala a kulminovala ve dvou obřích demonstracích na Letenské pláni v Praze v červnu a vpředvečer výročí listopadové revoluce 16. listopadu. Protesty byly v režii Milionu chvilek pro demokracii a symbolické umístění na Letné přivedlo nejen diváky (podle pořadatelů přišlo na druhou demonstraci až 300 tisíc lidí), ale také četné zástupce tisku a fotografy z celého světa. Agenturní databáze obsahují stovky fotografií, které se často snaží spojit národní symboliku s popisem velikosti akce. Typické jsou fotografie ze střech přilehlých budov či dronů, záběry vlajkonošů a rozsáhlé jsou i soubory ze samotného pódia, kde se vystřídala řada předních českých celebrit. Už méně se agenturní fotografové zaměřovali na scény z davu. Mnoho takových fotografií ale pořídili volní fotografové, dokumentaristé a především také účastníci demonstrace samotní. To všeobecně platí o všech demonstracích cca po roce 2015. Z listopadové demonstrace, kterou organizátoři nazvali Letná 2 – Znovu za demokracii, pochází také fotografie roku Czech Press Photo. Autorem je Lukáš Bíba a ukazuje detail ruky s vlajkou nad mnohatisícovým davem pod polojasným nebem. Snímek vznikl právě na střeše budovy přezdívané Molotov a vyniká dobře zarámovanou scénou demonstrace, jíž uprostřed dominuje zleva rukou tažená česká vlajka. Na tomtéž místě vznikly stovky podobných fotografií, které více či méně ukazovaly i samotné demonstranty a jubilejní atmosféru. Nicméně Bíbova fotografie vyniká

právě symbolikou, která umožňuje si k ruce s vlajkou přimyslet prakticky kohokoliv. Soubory z Letné a dalších demonstrací Milionu chvilek pro demokracii figurovaly v Czech Press Photo 2019 několikrát. V kategorii Reportáž se ve výstavním katalogu objevila série Radka Cihly Vracíme se na Letnou! Demonstrace z červnové demonstrace. Pravidelná soutěž fotografie měsíce potom přinesla například sérii od Karla Cudlína, Petra Topiče, Martina Divíška a Petra Joska. Jen během prosince se uskutečnilo dalších téměř 30 demonstrací po celé ČR včetně menších měst. Emotivní fotografii jednoho demonstranta, který se zřejmě při zpěvu hymny drží za srdce, zachytila Iva Zímová na prosincové demonstraci. Jiří Sejkora využil zajímavého světla v podchodu a dodal snímku trenýrek intimní atmosféru. Až Parrovsky působí fotografie z Letné 1 od Petra Topiče. Akce Milionu chvilek pro demokracii dominovaly nejen společnosti ale také foto zpravodajství. Místní témata zcela ustoupila a místo nich zesílil vliv celosvětových hnutí, především ekologických Fridays for Future (FFF) a v Británii vzniklých Extinction Rebellion. Čeští studenti se ke světovým protestům FFF připojili napříč republikou například v březnu (v Ostravě fotil Jaroslav Ožana) nebo v září. V říjnu potom Extinction Rebellion zablokovali magistrálu u Národního muzea a policie je musela z místa odnést (foto Kateřina Šulová). Právě takzvaná občanská neposlušnost je typickou formou protestu tohoto hnutí, které upozorňuje především na potřebu radikálně změnit priority lidstva, aby se vyhnulo bodu, který povede nenávratně k zániku civilizace. Z řady domácích ekologických témat lze vyzvednout například pochod proti rozšíření těžby v příhraničním polském dole Turów v dubnu 2019. Desítky lidí symbolicky vytvořily lidský řetěz na Trojmezí nedaleko Hrádku nad Nisou na Liberecku, kde se setkávají hranice Polska, České republiky a Německa. V říjnu si lidé připomněli vstup vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 (foto Ondřej Deml a Petr David Josek).
Lidé v ulicích podpořili také Kurdy, kterým v Sýrii americká vojska de-facto vypověděla spojenectví, když je nechala bez podpory čelit Turecku, které oznámilo vytvoření několikakilometrové nárazníkové zóny na území Sýrie kolem vlastních hranic vedoucí územími obývanými Kurdy.

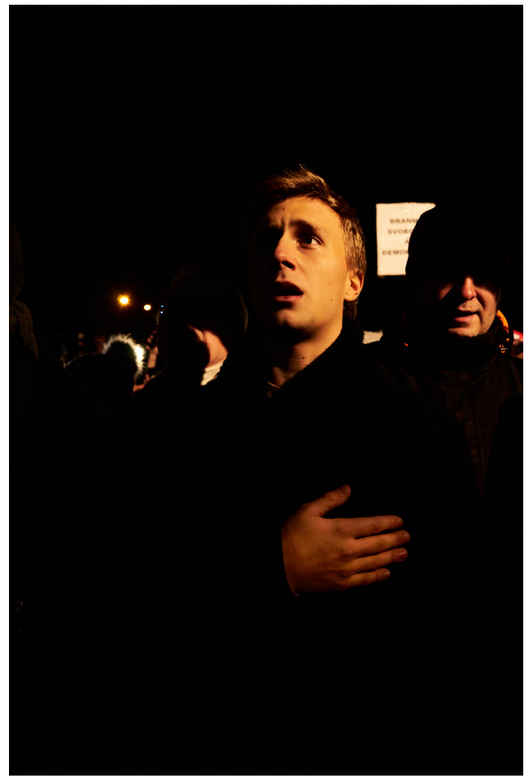

Demonstrace, Praha, 17. prosince 2019
FOTO: Iva Zímová

Na této straně

Lukáš Bíba
Milion chvilek pro demokracii,
Letná I a II, 2019
17. listopad 2019

Na Letenskou pláň přišlo na 250 000 lidí demonstrovat proti vláde Andreje Babiše, Praha, 23.06.19
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

V Praze na Letné se 23. června 2019 odpoledne sešli účastníci demonstrace za nezávislost justice a lepší vládu, kterou uspořádal spolek Milion chvilek.
FOTO: Vít Černý / ČTK

Demonstrace navazující na protesty za odstoupení premiéra Andreje Babiše (ANO) a za nezávislou justici, které v dubnu, květnu a červnu organizoval spolek Milion chvilek, se konala 16. listopadu 2019 v Praze na Letné
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Demonstrace Milionu chvilek pro demokracii, Praha, 11.12.2019
FOTO: Jiří Sejkora

Demonstrace Milionu chvilek pro demokracii, Letenská pláň, Praha, 16. listopadu, 2019
FOTO: Iva Zímová

Demonstrace proti Andreji Babišovi, Letenská pláň, Praha, 16.11.2019
FOTO: Tomáš Krist / MAFRA / Profimedia

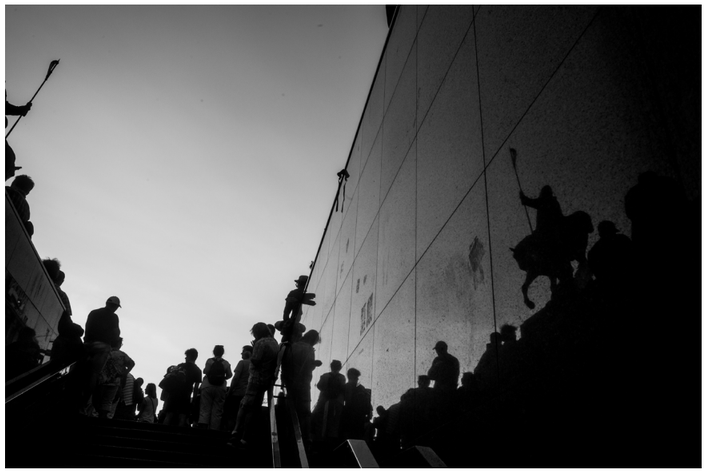

Demonstrace, PRaha, 04. června 2019
FOTO: Pavel Nasadil

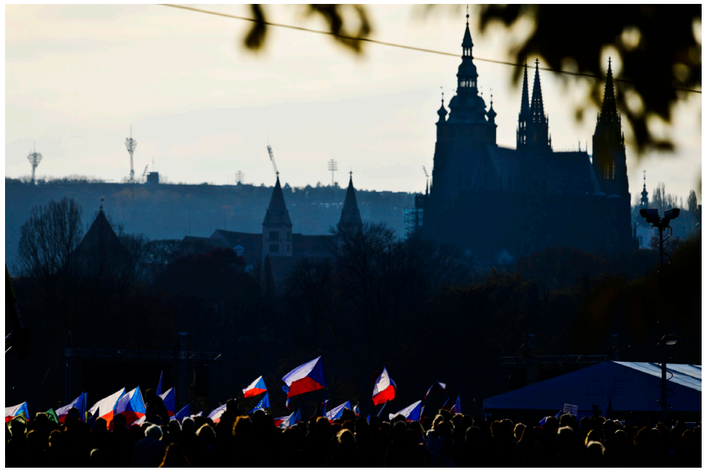

Demonstrace navazující na protesty za odstoupení premiéra Andreje Babiše (ANO) a za nezávislou justici, které v dubnu, květnu a červnu organizoval spolek Milion chvilek, se konala 16. listopadu 2019 v Praze na Letné.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Václavské náměstí proti Babišovi 2019
FOTO: Iva Zímová

Demonstrace na Letenské pláni, Praha, červen 2019
FOTO: Jan Mihalíček

Na brněnském náměstí Svobody dnes proběhla národní výstava a veřejná dražba otroků, kde nechyběli lidští otroci v řetězech, ani dražitel vybízející kolemjdoucí ke koupi. Aktivisté z Kolektivu pro zvířata tímto happeningem dali najevo svůj nesouhlas s právě probíhající Národní výstavou hospodářských zvířat v areálu brněnského výstaviště.
FOTO: Pavel Weber / ČTK

Na Václavském náměstí v Praze se 10. srpna 2019 scházeli účastníci průvodu hrdosti gayů, leseb, bisexuálů a translidí (LGBT) Prague Pride Parade.
FOTO: Michal Okla / ČTK

Dole vlevo: První český protest Fridays for Future, Malostranské náměstí, Praha, 15/03/2019
FOTO: Jakub Plíhal

Dole: Studenti v Praze se 15. března 2019 připojili k celosvětové protestní akci, která má za cíl přimět politiky důsledněji chránit klima a snižovat emise. Protestu se zúčastní mladí lidé z víc než stovky zemí světa v rámci iniciativy Friday for future, při níž studenti od září 2018 protestují po vzoru šestnáctileté švédské studentky Grety Thunbergové.
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Demonstrace Extinction Rebellion na pražském Magistrátu, 12.12.2019
FOTO: Jakub Joachim

Rozzlobení aktivisté z autonomního centra Klinika vyhlížejí příchod soudního exekutora, leden 2019
FOTO: Vit Hassan

Krabice přinesli na Hradčanské náměstí dobrovolníci a členové skupiny Kaputin
FOTO: Martin Divíšek (EPA)

Z Hradčanského náměstí směrem ke Staroměstskému náměstí v Praze vyrazil 29. dubna 2019 pochod za nezávislost justice pořádaný spolkem Milion chvilek pro demokracii na protest proti jmenování Marie Benešové ministryní spravedlnosti.
FOTO: Vít Šimánek / ČTK

Studentská stávka za klima, 2019
FOTO: Jan Mihalíček

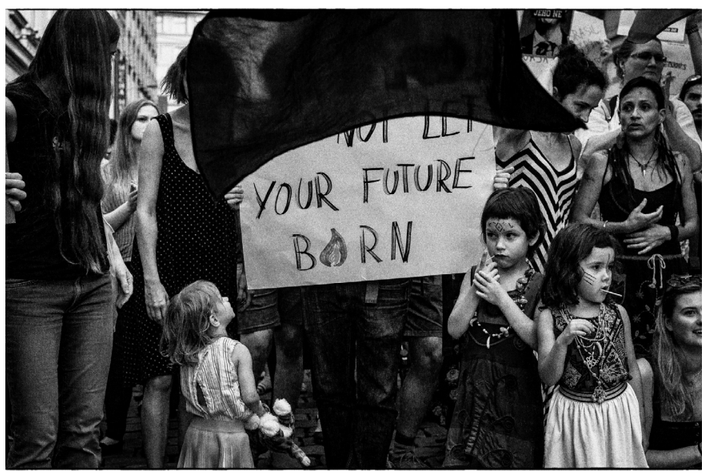

Demonstrace proti nečinnosti brazilské vlády vůči požárům a proti brazilskému prezidentovi v Praze, 2019-08-27
FOTO: Jan Mihalíček

Demonstrace proti vládě a bitka s policií, Staroměstské náměstí, říjen 2020
FOTO: Jakub Plíhal

2020

Rok 2020 byl pro celý svět přelomový a uvrhl společnost do situace, která se po generace zdála nepředstavitelná. Pandemie COVID-19 (koronavirové onemocnění způsobené virem SARS-CoV-2) soustředila na čas pozornost obyvatel na jedno jediné téma a současně výrazně omezila možnosti protestovat. To se dotklo právě vyspělých demokratických států, jejichž obyvatelé taková omezení na svobodách přijímali hůře než lidé žijících v absolutistických či diktátorských režimech. Pro reportážní fotografy toto období znamenalo úplně novou situaci, pro některé příležitost, pro jiné likvidaci. Mnozí fotografové se ujali nové reality fotografováním prázdných měst a ulic nebo se soustředili na zdravotnický sektor, který bojoval s koronavirem. Protesty úplně neskončily, ale jejich formát a také vizuální stránka se do výrazně změnily. Důvodem bylo nejen omezení shromažďování, nutnost dodržování rozestupů, ale především povinnost nosit roušky. Na fotografie demonstrací, které jsou závislé na zachycení emocí, mělo nošení roušek negativní vliv, ale současně přineslo zcela nový jednotící prvek. Demonstrantům naopak daly roušky a masky pocit anonymity. Především na takzvaných anti-lockdownových (proti koronavirovým omezením) protestech bylo možné stále častěji spatřit pitoreskní až bizardní výjevy, přestrojení, chování lidí. Účastníci těchto demonstrací vzali šíření textových i obrazových zpráv do svých rukou. Podnětem jim byl mimo jiné americký prezident Donald Trump, který vyhlásil válku mainstreamovým médiím a nazval je Fake News (smyšlené zprávy). Mezi lidmi se rozšířily konspirační teorie a nedůvěra k fotografům vedla často ke konfrontacím. Společnost se silně polarizovala mezi ty, kteří koronavirová omezení věrně dodržovali, a ty, kteří je považovali buď za přehnaná nebo na pandemii pod vlivem konspirací vůbec nevěřili. Ale koronavir nebylo jediné téma, o které se v ulicích bojovalo. Ještě před začátkem takzvaného lockdownu se uskutečnilo několik demonstrací Milionu chvilek pro demokracii za odstoupení premiéra Andreje Babiše po celé republice (v Pardubicích fotil Josef Vostárek) a také ekologické protesty Fridays for

Future a Extinction Rebellion. V únoru se v Brně pokusilo několik demonstrantů zabránit novému ombudsmanovi Stanislavu Křečkovi ve vstupu do úřadu. Policie zadržela několik lidí. V březnu pak demonstrace po nástupu vládních opatření skoro na dva měsíce utichly a aktivity protestních hnutí se přesunuly na sociální sítě, které díky svým algoritmům společnost výrazně polarizovaly. Už na konci dubna nespokojení lidé pod vedením Mikuláše Mináře z Milionu chvilek pro demokracii protestovali v Letenských sadech proti tomu, jak vláda postupovala a komunikovala v době pandemie. Demonstrovalo se i v Brně. Protesty se nevyhnuly ani hraničním přechodům, kde omezení zasáhla především takzvané pendlery, kteří pravidelně dojíždějí za prací do zahraničí. V menší míře než USA a západní Evropu zasáhly Česko demonstrace Black Lives Matter (na životech lidí černé pleti záleží, zkráceně BLM), které propukly poté, co americký policista Derek Chauvin na konci května v Minneapolis při zatýkání udusil George Floyda, když mu více než devět minut klečel na krku, ač muž sténal, že se dusí. Událost natočili přítomní lidé na video, jež potom na sociálních sítích rozpoutalo rozsáhlou vlnu proti-rasistických demonstrací po celém světě. V Praze se uskutečnilo několik demonstrací BLM, které zachytila řada fotografů (například Vít Hassan). Srpnové brutální potlačení opozičních demonstrací v Bělorusku zvedlo v Česku vlnu solidarity, lidé demonstrovali v Praze i jinde v ČR. Solidaritu vyjádřili lidé také s Arménií, která v ozbrojeném konfliktu s Azerbajdžánem přišla o část území Náhorního Karabachu. Domácím tématem se na čas stal také úhyn ryb v řece Bečvě, do které opakovaně unikla neznámá látka. Lidé požadovali nezávislé vyšetření a potrestání viníka. Ke konci roku opět přitvrzovala protikoronavirová opatření. V říjnu se potom na Staroměstském náměstí rozpoutal riot, který Česko nezažilo od dob demonstrací proti zasedání Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v roce 2000. Původně demonstrace proti vládním omezením, jíž se účastnilo mnoho fotbalových fanoušků, se po ukončení zvrhla v bitky s policií. Podle ČTK organizátoři akce, které se zúčastnilo více než povolených 500 lidí, krátce po 15:00 oznámili oficiální ukončení akce. Část jejích účastníků se

Protest na Staroměstském náměstí, 21.6.2020
FOTO: Jakub Joachim

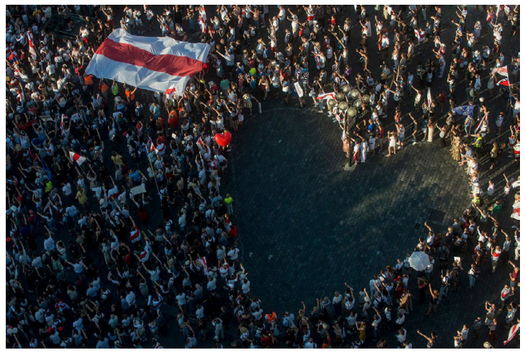

Demonstrace proti A. Lukašenkovi dnes na Staroměstském náměstí, 2020-10-16
FOTO: Michal Čížek

ale střetla s policií, která uzavřela okolí náměstí. Demonstranti se pak pokusili prolomit policejní kordon. Riot zachytilo velké množství reportážních i dokumentaristických fotografů. Asi nejlepší fotografií z akce je snímek Lukáše Bíby zobrazujícího muže s vlajkou, jak klečí před policejním vozem s vodním dělem a mává vlajkou. Zajímavé fotografie na akci pořídili ale například i Roman Vondrouš, Jan Šibík, Vít Hassan, Martin Divíšek, Petr David Josek, Jakub Plíhal a další. František Drábek skvěle zachytil jednoho z demonstrantů jak se leže na zemi zřejmě pokouší vysvětlit, že je nevinen. Z protivládních demonstrací stojí za vyzdvihnutí například kreativní série Jany Hunterové z demonstrace Srdce na hrad a z protestů na výročí 17. listopadu. Hunterová vnáší do fotografie protestu silně emotivní a tvůrčí postupy.

Demonstrace, Staroměstské náměstí, policie, demonstrace proti covid opatřením, Covid-19, těžkooděnec, vládní nařízení, vodní dělo, demonstrant
FOTO: HN / Lukáš Bíba

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: František Drábek

Protest against coronavirus restrictions organised by Czech hooligans
FOTO: Martin Divíšek (EPA)

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: Petr David Josek

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: Michal Čížek

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: Jan Šibík

Praha, 28.10.2020, Státní svátek, 28. říjen, oslavy, demonstrace
FOTO: Dan Materna / MAFRA / Profimedia

Demonstrace proti lockdownu, Staroměstské náměstí, Praha, 18. října 2020
FOTO: Lukáš Kaboň

Zpodobnění čapího hnízda, kauzy týkající se premiéra Andreje Babiše, se objevilo 1. března 2020 na Staroměstském náměstí v Praze na demonstraci na obranu demokratických institucí, kterou vyhlásil spolek Milion chvilek.pro demokracii
FOTO: Roman Vondrouš / ČTK

Vlevo a nahoře: 17. listopad - Na Václavském náměstí v Praze se od 13:00 hodiny scházeli odpůrci vládních opatření proti covid-19, koronaviru. Akce vyvrcholila pochodem Prahou s cílem na Národní třídě. Zúčastnilo se ho několik tisíc lidí, většina neměla roušky.
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Postavme se rozvratu institucí - pochod a demonstrace - 1.III.2020
FOTO: Charles White

17. listopad, Praha, 2020
FOTO: Jana Plavec

Demonstrace Jdu se projít, Letenské sady, Praha, 29.4.2020
FOTO: František Drábek

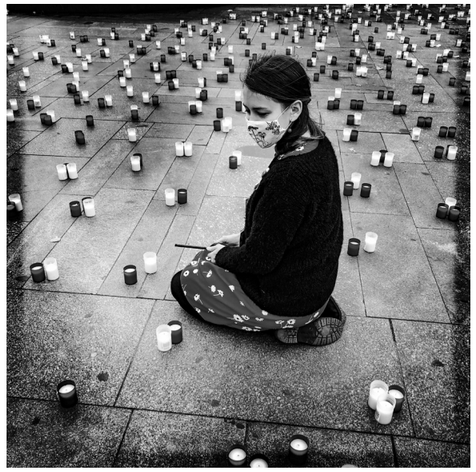

Na této straně nahoře

Jana Hunterová
Srdce na hrad, 2020
17. listopad, 2020

Demonstrace proti koronavirovým opatřením vlády, Praha, 2020-10-28
FOTO: Michal Čížek

Protesty kolem odstranění sochy Koněva, Praha, 2020
FOTO: Jakub Joachim

Protesty kolem odstranění sochy Koněva, Praha, 2020
FOTO: Jakub Joachim

Odstraněná socha Koněva ve skladu vyvolala silné protesty Ruska, duben 2020
FOTO: Jakub Plíhal

Na pražském Klárově se 13. června 2020 konala demonstrace proti policejnímu a rasovému násilí v USA. Její účastníci se poté vydali k americké ambasádě, kde se uskutečnila minuta ticha za oběti. Akci svolala neformální sdružení amerických občanů žijících v Praze, Mladí zelení, Kolektiv 115, Socialistická Solidarita, Food not Bombs Praha, Prázdné trůny, feministická skupina CLARA či Sdruženy. Byla uspořádána ze solidarity s příznivci hnutí Black Lives Matter (Na černošských životech záleží), které v USA nabralo na síle po květnové smrti černocha George Floyda. Toho udusil při zatýkání ve městě Minneapolisu bělošský policista, který nyní čelí obvinění z vraždy.
FOTO: Vít Šimánek / ČTK

Demonstrace Extinction Rebellion na benzínce Shell, Praha, 19.5.2020
FOTO: Jakub Joachim

Za rychlý konec spalování uhlí v Česku demonstruje 30. listopadu 2020 před budovou ministerstva životního prostředí v Praze zhruba 60 ekologických aktivistů. Kritizují to, že jako nejpravděpodobnější termín pro ukončení využívání uhlí v zemi, který doporučí takzvaná uhelná komise, se jeví rok 2038. To je podle nich pozdě.
FOTO: Kateřina Šulová / ČTK

Zahraniční protesty ve fotografii (časová osa)

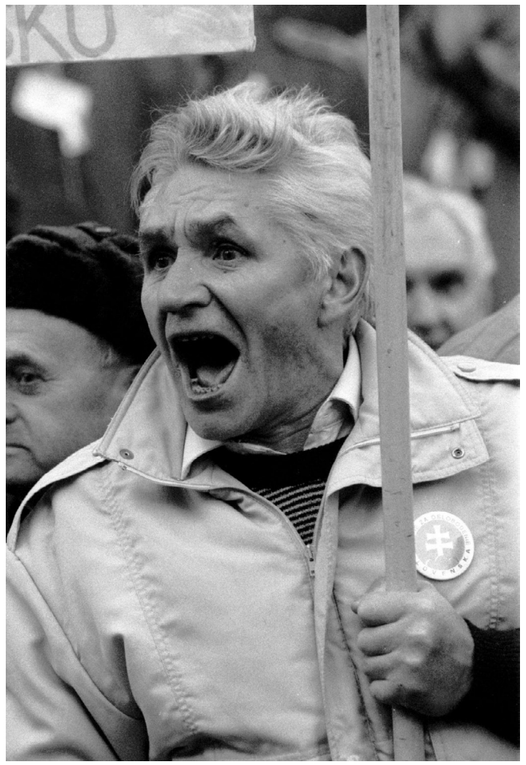

Stoupenci samostatného Slovenska narušili 28.října 1991 v Bratislavě mítink k 73.výročí vzniku Československa.
FOTO: Stanislav Peška / ČTK

Mítink k 73.výročí vzniku Československo republiky v Bratislavě
FOTO: Stanislav Peška / ČTK

Zatímco třicet polistopadových let přineslo na území Česka více méně nekonfliktní (vyjma ultrapravicových a ultralevicových) protestní události bez výrazných následků na společenský či politický vývoj, v okolním světě za tu dobu proběhly desítky revolucí, revolt, povstání, převratů a společnost reagovala protesty na řadu globálních otázek, počínaje globalizací ekonomiky, přes klimatické otázky, rasismus po rovnoprávnost žen atd. U řady z těchto událostí byli i čeští fotografové a přinesli kvalitní obrazové svědectví. Tento krátký přehled si – stejně jako časová řada českých událostí – neklade za cíl ukázat vše, co za toto období vzniklo, avšak výběr dokladuje vysokou kvalitu práce českých fotografů při zaznamenávání zásadních protestů světového významu. V tomto duchu přeskočím roky, u kterých se mi nepodařilo v rámci mého pátrání nalézt adekvátní práce.

V roce 1991 začal rozpad Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ) poté, co nejprve Slovinsko a pak i Chorvatsko uskutečnily referenda, ve kterých se rozhodly pro nezávislost (vyhlášena v květnu 1991). To ještě urychlilo růst vlivu Slobodana Miloševiče a dalších srbských nacionalistických politiků. Zároveň se ale proti nim začala zdvihat vlna odporu a už v březnu vypukly demonstrace proti Miloševičovi v Bělehradě, kde vláda proti demonstrantům poslala tanky. [1]2Několik fotografií z protestů pořídil tehdy Michal Růžička. Jsou mezi nimi hluboké pohledy do davu, ukazují obavy a upřený stav mysli lidí, jejichž země se pod vlnou nacionalismu řítila do několikaleté periody občanských válek. V září 1991 vyhlásila referendum také autonomní oblast Kosovo, ve které mezitím Srbsko, jehož bylo teritoriální součástí, zavedlo nepopulární kroky omezující například školství. Více než 99 procent voličů volilo nezávislost, ale srbská strana plebiscit a jeho výsledky považovala za nelegální a protiústavní. Proti rozpuštění federace byly dlouhou dobu také USA a Evropské společenství, kde v čele Evropské komise převzalo vedení Nizozemí s ministrem zahraničí Hansem van der

1 https://cs.wikipedia.org/wiki/B%C4%9Blehradsk%C3%A1_demonstrace_(1991)
2 https://en.wikipedia.org/wiki/Breakup_of_Yugoslavia

Broekem. V září se v Hágu uskutečnila mírová konference a následná jednání se zástupci jugoslávských politiků, kteří dohodli princip uznání jednotlivých jugoslávských republik jako možný výsledek[3]. Proti konferenci protestovali v listopadu v Hágu kosovští Albánci, které zachytil David Neff. Dynamická černobílá série ukazuje demonstranty v ulicích s vlajkou Albánie, kterou kosovští Albánci používají jako znamení identity. Krátce předtím ohlásila, po takzvané žulové revoluci, nezávislost na Sovětském svazu Ukrajina a lidé v ulicích oslavovali. Jubilující davy zachytil například Karel Cudlín. Jan Mihalíček potom fotografoval na druhé straně v Moskvě, kde se uskutečnil první pokus o převrat, při němž se politické a armádní špičky pokusily vzít moc prezidentu Michailovi Gorbačovovi. Mihalíček svým typickým syrovým dokumentárním stylem dobře vystihl chaotickou situaci ve městě, do kterého vjela armáda a protestovat vyšly davy lidí. Na Slovensku mezitím pokračoval spor o dostavbu soustavy vodních děl Gabčíkovo a zároveň proti stavbě protestovaly ekologické organizace.[4] Protesty ekologů dokumentoval například Václav Vašků. Záběry na aktivisty a polici v dobových uniformách navozují téměř předlistopadovou atmosféru. Jaromír Čejka fotografoval nacionalistickou demonstraci SNP za samostatnost Slovenska v Bratislavě během návštěvy prezidenta Václava Havla. Na stejné demonstraci vytvořil několik povedených záběrů také Stanislav Peška. Především fotografie ženy s transparentem „Preč s ČSFR. Vládnime si sami“ přesahuje z reportáže do dokumentu.

O dva roky později se v Rusku uskutečnil druhý pokus o převrat (takzvaná ruská ústavní krize 1993), jehož cílem tentokrát byl prezident Boris Jelcin a oponovaný parlamentem, jež se Jelcin pokusil rozpustit a jehož vztahy s prezidentem se dlouhou dobu zhoršovaly. Situaci opět řešila armáda. [5]Petr Josek zde vyfotil silnou sérii fotografií zachycující protikomunistické demonstranty a jejich protest včetně zběsilých útěků před ostřelovači.

3 https://en.wikipedia.org/wiki/Arbitration_Commission_of_the_Peace_Conference_on_Yugoslavia
4 https://en.wikipedia.org/wiki/Gab%C4%8D%C3%ADkovo%E2%80%93Nagymaros_Dams
5 https://en.wikipedia.org/wiki/1993_Russian_constitutional_crisis

Protivládní demonstrace v Jugoslavii 1991
FOTO: Michal Růžička / MAFRA

Demonstrace proti konferenci o budoucnosti Jugoslávie, den Haag, Nizozemí, 1991
FOTO: David Neff / MAFRA

Demonstrace proti konferenci v Haagu
FOTO: David Neff / MAFRA / Profimedia

Moskva, Rusko, 1991
FOTO: Jan Mihalíček

Kyjev, Ukrajina, 1991
FOTO: Karel Cudlín

Na této straně

Václav Vašků
Protesty proti výstavbě vodního díla Gabčíkovo, Slovensko, 1991

Greenpeace protest, Jaslovské Bohunice, Slovensko, 1992

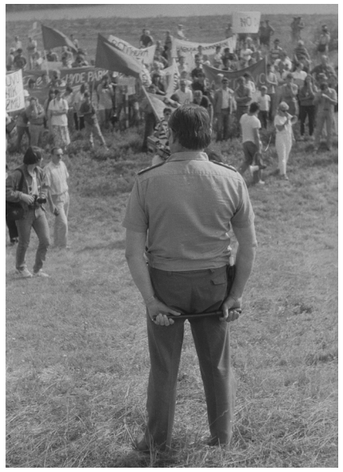

Na této straně

Petr Josek
Převrat proti Borisi Jelcinovi,
Moskva, Rusko 1993

Protest Greenpeace, Mochovce, Slovensko, 1994
FOTO: Václav Vašků

Protivládní demonstrace v Bělehradu, Srbsko, prosinec 1996.
Čestné uznání kategorie Aktualita
FOTO: Jan Mihalíček

Pietní demonstrace za oběti násilí v Albánii, Tirana, Albánie, 1997
FOTO: Petr Josek

Mírová demonstrace, Jeruzalém, Izrael, 1998
FOTO: Karel Cudlín

Z demonstrace po teroristickém útoku, Jeruzalém, 1999
FOTO: Karel Cudlín

Protesty Greenpeace proti jaderné energetice se dotkly také slovenských jaderných elektráren Jaslovské Bohunice a Mochovce, kde aktivisté v roce 1994 zavěsili na komín obří transparent EBRD: STOP MOCHOVCE. Fotil je při tom pozdější tiskový mluvčí české pobočky Greenpeace Václav Vašků. Právě blízkost s aktivistickou skupinou umožnila Vašků pořídit až intimní reportáže z mnoha akcí ekologů.

V prosinci roku 1996 Jan Mihalíček fotografoval v Bělehradě v Srbsku protistátní protesty. V zemi zmítané občanskou válkou a silně ovlivněné sankcemi, zachytil hrdou ženu staršího věku, dobře oblečenou a v klobouku, jak stojí sama proti linii těžkooděnců a zřejmě píská na píšťalku proti nim. Snímek získal čestné uznání v kategorii aktualita Czech Press Photo.

V roce 1997 se v Albánii vzpamatovávající se z krátké občanské války, kterou vyvolal krach pyramidových schémat, konaly volby spojené s referendem o obnovení monarchie. Výsledkem bylo vítězství opoziční socialistické strany.[6] [7]Povolební protesty v hlavním městě Tiraně zachytil Petr Josek. Stejně jako ostatní agenturní fotografie z těchto demonstrací ukazuje rozsáhlé davy demonstrantů, ale také jásot proevropských obyvatel.

V následujícím roce fotografoval Karel Cudlín v izraelském Jeruzalémě mírovou demonstraci mladých lidí. Zachytil na ní skupinku protestujících, zřejmě studentů, s transparentem „All we are saying is give peace a chance“ (My jen říkáme: dejte míru naději) což je úryvek z písně Johna Lennona a Plastic Ono Band „Give peace a chance“ z roku 1969. Zajímavý je detail jednotlivých demonstrantů, kteří vypadají unaveně, znuděně nebo beznadějně, přesto vzhlížejí vzhůru, jakoby symbolicky k naději.

V roce 2000 však vypukla mezi Izraelem a Palestinci z okupovaných území takzvaná druhá intifáda. [8]Série bojů zasáhla především pásmo Gaza,

6 https://en.wikipedia.org/wiki/1997_Albanian_parliamentary_election
7 https://en.wikipedia.org/wiki/Albanian_Civil_War
8 https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Intifada

kde žijí zhruba dva miliony Palestinců izraelskou zdí separovaní od okolního světa. Zároveň zde působí radikální hnutí Hamáz, které bojuje proti izraelské okupaci. Situaci během intifády fotografoval Petr Josek, který zachytil nejen protesty Palestinců, ale také například pohřeb palestinského chlapce. Ulici se zapálenými pneumatikami, které často demonstranti používají pro blokování dopravy, zase v Gaze vyfotografoval Karel Cudlín.

V roce 2003 zahájily USA leteckou i pozemní operaci v Iráku, jejímž cílem bylo odstranit vůdce Sadáma Hussaina, [9]jehož západ podezříval z podpory islámského terorismu (ve spojení s teroristickým útokem na USA v roce 2001) a zároveň z držení zbraní hromadného ničené včetně chemických, které se však nakonec neprokázalo. Zatímco část populace Iráku svržení diktátora vítala, druhá část společnosti proti přítomnosti spojeneckých armád protestovala. Demonstrace pro Reuters fotografoval také Petr Josek, který zachytil například moment, kdy během protestu explodovala čerpací stanice. Fotografoval ale také počítání mrtvých, první pochod šíitských věřících do Karbaly, nebo první návštěvu rozestavěné mešity.

V březnu 2004, tři dny před španělskými volbami, explodovalo deset nálož ve čtyřech vlacích jedoucích ve španělském Madridu. Teroristický útok si vyžádal 193 obětí a 2000 zraněných. K útoku se přihlásila Al Káida a spekulovalo se také o účasti Baskitské separatistické armády ETA, ale pozdější šetření obvinilo z útoku nezávislou buňku islámských teroristů a nenašlo žádné důkazy o účasti Al Káidy.[10] Spory kolem vedení vyšetřování a obvinění z účasti ETA vedly v Madridu k demonstracím, jichž se podle Wikipedie účastnily až dva miliony lidí. Fotografie Michala Sváčka ukazují dav protestujících ohraničený hradbou policejních vozů a demonstranty s rukama bílýma od mouky. V listopadu 2004 se na Ukrajině uskutečnily prezidentské volby, které vyústily sporem o výsledky a sérií demonstrací nazývaných Oranžová nebo také pomerančová revoluce. Podporovatelé strany Naše Ukrajina Viktora

9 https://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq
10 https://en.wikipedia.org/wiki/2004_Madrid_train_bombings

Druhá intifáda, pásmo Gaza, Palestina, 2000
FOTO: Petr Josek

Druhá intifáda, pásmo Gaza, Palestina, 2000
FOTO: Petr Josek

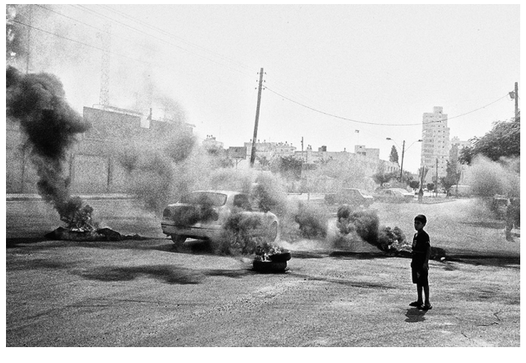

Pásmo Gaza, Okupované palestinské území, 2000
FOTO: Karel Cudlín

Globalizace - Janov - protest - aktivisté - summith - G8
FOTO: Neznámý autor / ČTK

Bagdád, Irák, duben - květen 2003
FOTO: Petr Josek

Bagdád, Irák, duben - květen 2003
FOTO: Petr Josek

Bagdád, Irák, duben - květen 2003
FOTO: Petr Josek

Demonstrace po úmrtí Jásira Arafata, Ramaláh, Palestina, 2004
FOTO: David Neff / MAFA

Demonstrace k 87 výročí Velké říjnové socialistické revoluce, Petrohrad, 2004
FOTO: Michal Sváček / MAFA / Profimedia

Minuta ticha a demonstrace na námšstí Puerta Del Sol, Madrid, 2004
FOTO: Michal Sváček / MAFA / Profimedia

Na této straně

Jan Zátorský
Pohřeb Jásira Arafata,
Palestina, 2004

Na této straně

Jan Šibík
Oranžová revoluce, Ukrajina,
2004

Oranžová revoluce, Kyjev, Ukrajina, 2004
FOTO: Karel Cudlín

Oranžová revoluce, Kyjev, Ukrajina, 2004
FOTO: Karel Cudlín

Demonstrace v Budapešti, Maďarsko, 2006
FOTO: Petr David Josek

Juščenka nakonec dosáhli opakování druhého kola voleb a Juščenkova vítězství.[11] Oranžovou revoluci fotografoval Karel Cudlín, který zachytil zajímavou intimní situaci dvojice protestujících uprostřed stanového městečka v centru Kyjeva. Žena na fotografii drží svému příteli hlavu v rukou jakoby ji chtěla pozvednout a viditelně smutného muže psychicky podpořit. V listopadu také zemřel předseda Organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat. O příčině jeho smrti se dodnes vedou spory, během následujících let některé forenzní analýzy ukázaly na otravu poloniem, neoficiálně přičítané Izraeli,[12] jiné ji vyvrátily a hovoří o rozpadu červených krvinek[13]. Smrt oblíbeného vůdce a držitele Nobelovy ceny míru snížila naděje Palestinců na samostatný stát a jeho pohřeb v Ramaláhu provázely rozsáhlé protesty. Fotografoval zde například David Neff, který zachytil truchlení palestinských žen nebo davy demonstrantů, jak si pomáhají vylézt na zeď s ostnatým drátem. Ještě lepší sérii zde pořídil Jan Zátorský, z jehož dynamických fotografií je znát patos situace, přelétající helikoptéra, hořící pneumatiky, silné lidské emoce. Taktéž v listopadu 2004 fotografoval Michal Sváček v Rusku oslavy výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Série evokuje klasické komunistické demonstrace předlistopadové doby v Československu. Zajímavá je fotografie, na které je zblízka obličej armádního představitele na pozadí davu demonstrantů. Mužův drsný pohled spolu s vojenskými odznaky působí až filmově režírovaným dojmem.

V roce 2006 vypukly v Maďarsku největší protesty od pádu komunismu poté, co se na veřejnost dostala audionahrávka z neveřejného projevu tehdejšího premiéra Ference Gyurcsánye, na níž vulgárně přiznal, že v zájmu volebního úspěchu MSZP lhal o skutečném stavu maďarské ekonomiky, a že se Maďarsko podařilo udržet nad vodou jedině díky boží prozřetelnosti, spoustě peněz ve světovém hospodářství a stovkám podvodů[14]. Při jednom z říjnových protestů tehdy opozičních

11 https://en.wikipedia.org/wiki/Orange_Revolution
12 https://en.wikipedia.org/wiki/Cause_of_Yasser_Arafat%27s_death
13 https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/jasir-arafat-nebyl-otraven-potvrdili-francouzsti-experti/r~9026e692cc1311e48da50025900fea04/
14 https://cs.wikipedia.org/wiki/Demonstrace_v_Ma%C4%8Farsku_na_podzim_2006

stran se tvrdě střetli demonstranti s policií. Skupina z nich autobusem přehradila ulici a použila dokonce nevyzbrojený tank z výstavy o Maďarském povstání v roce 1956, aby se pokusila prorazit policejní bariéry. Situaci fotil na místě Petr Josek, který zachytil právě demonstranty na odcizeném tanku.

Na konci roku 2008 zahájil Izrael třítýdenní bombardování a vojenskou operaci v pásmu Gaza, dnes přezdívané Válka o Gazu. Akce, která měla oficiálně mířit na cíle teroristické organizace Hamás, si vyžádala podle některých údajů až 1400 převážně civilních obětí na straně Palestinců a 13 obětí na straně Izraele[15]. Po celém světě včetně ČR se rozpoutala vlna protestů na podporu Palestinců. Demonstrace v Kanadě fotografovala například Iva Zímová.

V březnu roku 2010 dvě islámské teroristky se severokavkazských republik uskutečnily v moskevském metru sebevražedné atentáty, jejichž obětí se stalo 40 lidí a dalších asi sto bylo zraněno[16]. Pietní demonstraci na uctění obětí fotografoval Jan Zátorský a dobře zachytil bolest v pohledech lidí včetně hlídajícího mladého policisty. V červenci se pak v Moskvě uskutečnila nepovolená demonstrace proti odpůrců vlády (Kremlu) a policie při ní zatkla desítky lidí. Milan Syruček skvěle vyfotografoval jednu z protestujících žen, jak si obličej zakrývá výtiskem úryvku ruské ústavy, který má zaručovat obyvatelům Ruska svobodu shromažďování a mírumilovného protestu. Záběr je skvělým příkladem, kdy se estetická kvalita fotografie doplňuje se symbolikou protestu. Protesty v Rusku fotografovala také Dana Kyndrová, která zachytila milicionáře, jak tlačí před sebou dav demonstrantů. V květnu vypukly v Řecku divoké demonstrace jako reakce na balíčky úsporných opatření, která tamní vláda musela přislíbit zavést výměnou za finanční pomoc, kterou získala pro potápějící se ekonomiku dva roky po rozpoutání globální ekonomické krize. Desetitisíce lidí vyšly do ulic v květnu protestovat proti očekávané ztrátě dělnických práv, která nabyli před třiceti

15 https://en.wikipedia.org/wiki/Gaza_War_(2008%E2%80%932009)
16 https://en.wikipedia.org/wiki/2010_Moscow_Metro_bombings

Demonstrace v Budapešti, Maďarsko, 2006
FOTO: Petr David Josek

Demonstrace na podporu obyvatel pásma Gaza, Montreál, Kanada, 2009
FOTO: Iva Zímová

Demonstrace v Moskvě, Rusko, 2010
FOTO: Dana Kyndrová

Protest proti porušování ústavy, které se týká svobody shromažďování, Moskva, Rusko, 2010
FOTO: Milan Syruček / ČTK

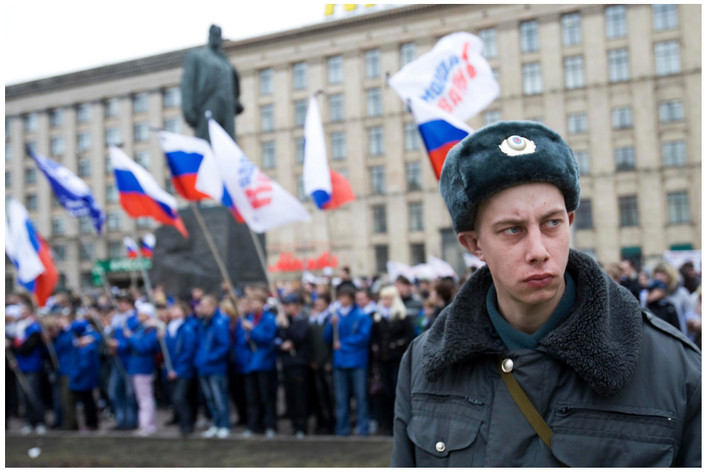

Demonstrace po teroristickém útoku v Moskvě, Rusko, 2010
FOTO: Jan Zátorský / MAFRA / Profimedia

Demonstrace v Arénách, Řecko, 2010
FOTO: David Neff / MAFRA / Profimedia

Na této straně

Jan Šibík
Protivládní povstání, Bangkok, Thajsko, 2010

Pochod Rovnosti. Účastníci průvodu byli napadeni podle členů a příznivců NOP (Narodowe Odrodzenie Polski). Pochod byl chráněn ze strany policie. Na Hlavní Náměstí byly vzpoury a boje. Policie musela použít slzného plynu by zastavit členy NOP.
FOTO: Michal Okla / ČTK

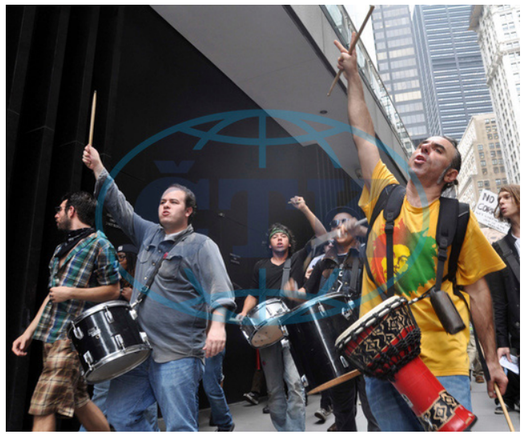

Occupy Wall Street, New York, USA, 2011
FOTO: Zdeněk Fučík

Occupy Wall Street, New York, USA, 2011
FOTO: Zdeněk Fučík

lety[17]. Přestože David Neff nezachytil přímo bojovné střety s pořádkovou policií, podařilo se mu vyfotografovat například ženu viditelně otřesenou a zraněnou na obličeji a ruce, jak si otírá tvář ručníkem v bezpečí zákrytu policejního štítu. Fotografie ukazují také energii protestního pochodu odborářů a levicově orientovaných demonstrantů. V Thajsku zuřily od března do května protivládní protesty požadující rozpuštění parlamentu a vyhlášení předčasných voleb. Demonstrace eskalovaly v divoké střety s armádou a vyžádaly si více než 80 civilních a šest vojenských obětí a dalších 2100 zraněných. Intenzivní pouliční boje v Bangkoku zaznamenal Jan Šibík v jedné ze svých silných sérií. Nechybí v nich chaos, patos, akce, bolest, brutalita, únava demonstrantů ani strach, co bude dál. Šibík, jak je u něj zvykem, pořizoval fotografie přímo na „bitevním poli“ a silné jsou především záběry lučištníků z barikád či fotografie do půl těla obnažených vojáků spících na ulici na zahrádce restaurace.

Na začátku roku 2011 se rozsáhlých demonstrací dočkal Egypt, když do ulic vyrazili mladí lidé na protest proti sílící policejní brutalitě režimu Husního Mubaraka. Protestů se účastnily miliony demonstrantů, kteří obsazovali náměstí, pořádali pochody a demonstrace. Bezpečnostní síly proti nim brutálně zasáhly a nejméně 846 lidí zabily a přes šest tisíc zranily. Demonstranti na to reagovali vypálením více než 90 policejních stanic po celé zemi[18]. Události rozpoutaly řetěz protestů po celé blízkém východě, populárně nazývaný Arabské jaro. V Egyptě a Alžírsku fotografoval Jan Šibík a sérii Arabské revoluce nechybí nic, co by reportáž z takové události měla obsahovat. Vynikající práce s barvami a světlem je u Šibíka samozřejmostí. Až kýčově skvělá je například fotografie siluet demonstrantů na pozadí žlutě osvícených budov nebo záběr muže s popsanou hrudí, kterému jiný muž drží ruku s pěstí nad hlavou jako tradiční symbol revoluce. Neméně vynikající sérii pořídil v Káhiře také Jan Zátorský, který s ní získal druhou cenu Czech Press Photo. Zátorského série, tedy alespoň její publikovaná

17 https://www.theguardian.com/world/2010/may/02/greece-violence--bailout-imf-euro
18 https://en.wikipedia.org/wiki/Egyptian_revolution_of_2011

část, je méně „riotová“, ale více protestní a staví na skvělém zobrazení emocí a dobré práci s barvou. Od roku 2001 se v Polsku koná pravidelně takzvaný Pochod Rovnosti[19], tedy polská obdoba pochodů Pride organizované LGBT komunitou, které mají být oslavou lesbické, gay, trans a nepolární společnosti a protestem proti konzervativní společnosti, v Polsku vedené silnou katolickou církví. Přestože podpora LGBT v Polsku všeobecně roste, pochod často provázejí také ultrapravicové protidemonstrace. Střet policie s příznivci NOP (Narodowe Odrodzenie Polski - Polské národní obrození) zachytil výborně Michal Okla, na jehož velmi dynamickém snímku pravicoví radikálové prchají od policejního kordonu. Na podzim se pak v USA rozpoutala vlna takzvaných okupačních protestů, jejichž cílem bylo obsadit bankovní instituce a upozornit na ekonomickou nerovnost ve společnosti, kde jedno procento obyvatel vlastnilo 30 procent veškerého majetku. Prvním takovým protestem byl Occupy Wall Street, který začal v Zuccotti parku v New Yorku v září[20] a stal se vzorem pro globální Occupy hnutí. Occupy demonstrace byly pokojné a jejich zásadou byla spoluúčast všech demonstrantů za absence vůdců. Naprostou většinu fotografií z těchto událostí česká média převzala od zahraničních agentur, několik málo snímků pořídili náhodou například Zdeněk Fučík z ČTK či Andrej Macenauer.

Vlna protestů pokračovala v Egyptě i v letech 2012 a 2013. Bezprostřední důvody demonstrací se během roku měnily, ale v zásadě šlo o spor mezi příznivci vládnoucího Muslimského bratrstva Muhamada Mursího a jejich odpůrci a také o odpor proti de-facto vládnoucím ozbrojeným silám. Spory se odehrávaly také před palácem Heliopolis, kam armáda přesunula tanky a obrněná vozidla. Podle Wikipedie mělo proti Mursímu demonstrovat asi 200 tisíc lidí, na jeho podporu pak mělo protestovat asi 100 tisíc.[21] Právě před prezidentským palácem fotografoval Petr Josek mladší. Na sklonku roku pak v Rusku vypukly protesty proti Vladimíru Putinovi a na podporu

19 https://cs.wikipedia.org/wiki/Parada_R%C3%B3wno%C5%9Bci
20 https://en.wikipedia.org/wiki/Occupy_Wall_Street
21 https://en.wikipedia.org/wiki/2012%E2%80%932013_Egyptian_protests

Protest proti vládě, Alepo, Sýrie, 2012
FOTO: Iva Zimová

Protivládní demonstrace, Káhira, Egypt, 2012
FOTO: Petr David Josek

Protivládní demonstrace, Káhira, Egypt, 2012
FOTO: Petr David Josek

Na této straně

Jan Zátorský
Arabské jaro, Egypt, 2011

Na této straně

Jan Šibík
Arabské revoluce, Káhira
(Egypt), Tripolis (Lybie), 2011

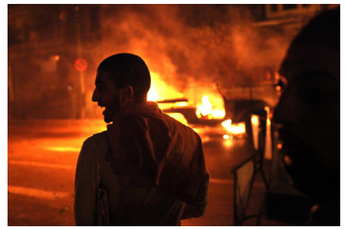

Demonstrace proti volbě Vladimíra Putina, Moskva, Rusko, 2012
FOTO: Dana Kyndrová

Demonstrace v Petrohradu, Rusko, 2013
FOTO: Dana Kyndrová

opozičních politiků a aktivistů. Dana Kyndrová zachytila Rusy s nadějí na svobodu slova.

Jednou ze zemí, kterou finanční krize po roce 2008 uvrhla do vážných ekonomických problémů byl Kypr. Tamní vláda musela žádat EU o poskytnutí finanční pomoci, ale podmínky vyjednaného balíčku znamenaly zdanění veškerých osobních úspor v zemi. V hlavním městě Nikosii se proto uskutečnily protesty, které nakonec přinutily tamní parlament odmítnout podmínky záchranného balíčku. [22] Série Tomáše Krista zachycuje demonstranty požadující referendum a jubilující nad zamítnutím podmínek pomoci. V polovině roku se malá skupina demonstrantů pokusila mírumilovným „sit-in“ (v sedě) protestem bránit demolici parku Gezi na centrálním náměstí Taksim v tureckém Istanbulu. Poté, co policie brutálně proti účastníkům zasáhla, rozpoutaly se rozsáhlé demonstrace po celém Turecku. Akce svolávané po sociálních sítích se z lokálního tématu proměnily v protest proti vládě a sílícímu vlivu islamistických stran na sekulární společnost v Turecku. Podle Wikipedie se demonstrací po celé zemi mohlo účastnit až 3,5 milionu lidí, 22 z nich bezpečnostní složky zabily a 8000 zranily, mnoho z nich vážně.[23] Do Istanbulu vyjela fotografovat řada českých fotografů včetně Jana Šibíka, Petra Joska ml., Milana Jaroše a Filipa Singera. Šibík publikoval z protestů rozsáhlou sérii fotografií obsahující boje demonstrantů s policí, únavu, poničené kulisy města, ale i tanec uprostřed ruin. Opět se jako fotograf pohyboval přímo v centru dění spolu s demonstranty a až s osobní blízkostí avšak stále velmi dynamicky zachycoval scény z protestů. Do zájmu médií a veřejnosti se začala dostávat uprchlická krize ze zuřící války v Sýrii. Začaly se množit také reportáže o neutěšeném stavu migrantů na cestě do Evropy. V centru dění bylo Řecko, kam z Turecka proudily tisíce uprchlíků. Jejich protest za lepší podmínky zachytila Iva Zímová. Ta také na sklonku roku cestovala na Ukrajinu, kde zachytila první masové protivládní protesty, které byly později krvavě potlačeny a přerostly v takzvaný Euromajdan podle náměstí

22 https://www.theguardian.com/world/2013/mar/19/cyprus-bailout--levy-conditions-protests
23 https://en.wikipedia.org/wiki/Gezi_Park_protests

Majdan Nezaležnosti (Náměstí nezávislosti) v Kyjevě. Vše začalo v listopadu 2013, kdy ukrajinská vláda rozhodla o odložení podpisu přístupové smlouvy s Evropskou unií a místo toho oznámila sbližování s Ruskou federací. Na konci listopadu bezpečnostní síly demonstranty brutálně potlačily, což přivedlo do ulic ještě více lidí. Ti nyní požadovali odstoupení proruského vůdce Viktora Janukoviče a jeho vlády, obsadili řadu vládních a správních budov v Kyjevě i jinde na Ukrajině a zabarikádovali se na Náměstí nezávislosti. V únoru 2014 došlo k intenzivním bojům včetně zapojení snajperů s ostrou municí, kteří připravili o život řadu obětí, avšak Majdan od demonstrantů policie nikdy úplně nedobila. Janukovič byl pak nucen sepsat s lídry opozice smlouvu o příměří a posléze prchnul do zahraničí.[24]

Když se události v Kyjevě vyhrotily, vydala se na Ukrajinu fotit řada českých fotografů. Není monžé zde uvést všechny fotografie a soubory, ale pozornost si určitě zaslouží Karel Cudlín, který s dokumentaristickou syrovostí zachytil demonstranty na barikádách či na hromadě pneumatik při odpočinku u hořících sudů, které jim během mrazů poskytovaly teplo. Skvělá je také fotografie zakukleného těžkooděnce na pozadí policejních jednotek. Jednu ze svých nejlepších reportáží v Kyjevě pořídil Jan Šibík. Rozsáhlý soubor různých výjevů spojených s Euromajdanem, skvělá kompozice fotografií, vyzrálý smysl pro barvu a efektní kontrast mezi zmrzlým městským prostředím, špínou ohořelých pneumatik a planoucími ohni pomohly autorovi vytvořit mnohovrstvý celek s přesahem do kreativní fotografie. Další reportáže vytvořili v Kyjevě například Ivo Dokoupil či Filip Singer, který za sérii fotografií Ukrajina, zima 2013 získal první cenu Czech Press Photo v kategorii Aktualita. Singerova série vyniká dobře kombinovanou barevností a až dokumentárním nadhledem. Zejména fotografie kněze sedícího na vrcholu lavičky před hradbou z dřevotřískových desek a upřeně se dívajícího před sebe dodává sérii klasický nádech. Snímek zraněného muže se zakrvaveným okem procházejícího před obrazem andělů je zase silně symbolický. Také

24 https://en.wikipedia.org/wiki/Euromaidan

Demonstrace proti finanční krizi, Nikosie, Kypr, 2013
FOTO: Tomáš Krist

Protivládní demonstrace, Kyjev, Ukrajina, 2013
FOTO: Iva Zímová

Demonstrace uprchlíků v Řecku, 2013
FOTO: Iva Zímová

Na této straně

Filip Singer
Euromajdan, Ukrajina, 2013

Na této straně

Jan Šibík
Protivládní protesty v Turecku,
Istanbul, Ankara, červen 2013

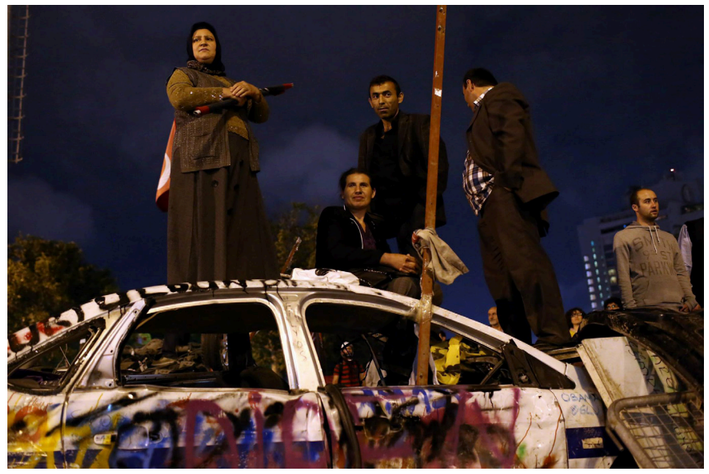

Na této straně

Milan Jaroš
Taksim, Istanbul, Turecko,
2013

Na této straně

Milan Jaroš
Euromajdan, Kyjev, Ukrajina,
2013

Na této straně

Jan Šibík
Euromajdan, Ukrajina, 2014

Na této straně

Karel Cudlín
Euromajdan, Ukrajina, 2014

Na této straně

Eugen Kukla
Svědectví z ulic Kyjeva, Ukrajina, 2013-2014

Kyjev, demonstrace, oběti, křížová cesta, krestnyj chod
FOTO: Ivo Dokoupil / ČTK

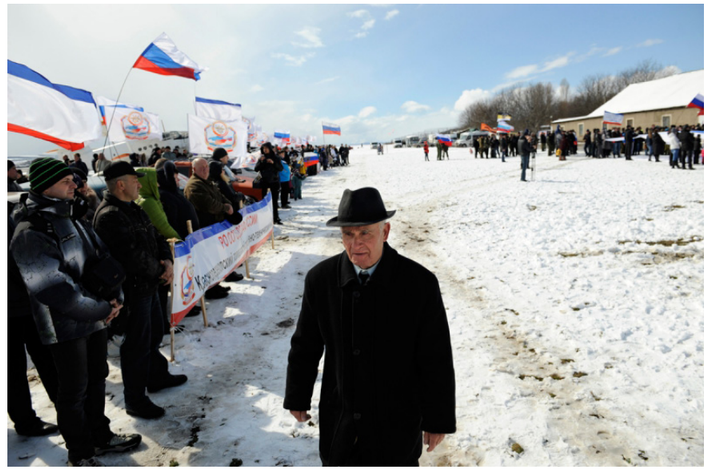

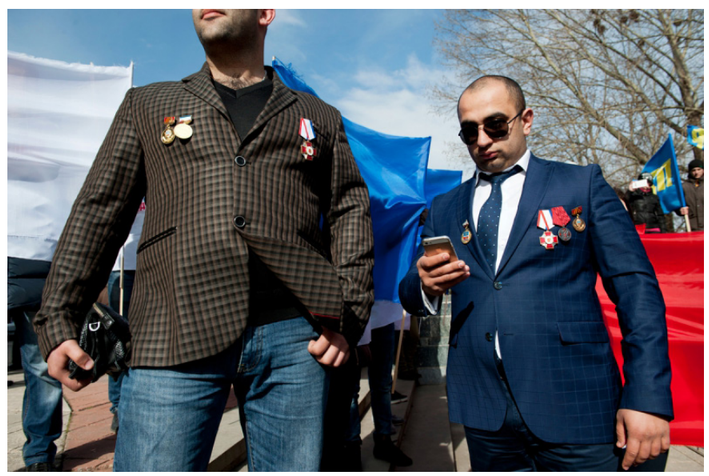

Na této straně uprostřed a dole

Stanislav Krupař
Oslavy odtržení Krymu od Ukrajiny, Krym, Rusko, 2014-2015

Shromáždění na pohřbu zabitých bojovníků YPG a bojovnic YPJ v Kobaní krátce po bitvě na Tišrínu 2016, Sýrie, 2016
FOTO: Lenka Klicperová

Shromáždění na pohřbu zabitých bojovníků YPG a bojovnic YPJ v Kobaní krátce po bitvě na Tišrínu 2016, Sýrie, 2016
FOTO: Lenka Klicperová

Demonstrace Kurdů v Kobaní proti politice Erdogana, Sýrie, 2016
FOTO: Lenka Klicperová

Milan Jaroš či Eugen Kukla si za své soubory z Euromajdanu zaslouží uznání. Kuklova série jakoby události zachycovala z roviny občana, je intimní, lidská. Jarošovy fotografie jsou zase plné naděje.

Po svržení iráckého vůdce Sadáma Hussaina spojeneckými vojsky a zažehnutí občanské války v Sýrii vzniklo na blízkém východě mocenské vakuum, kterého využily radikální sunitské islámské skupiny k vytvoření takzvaného Islámského státu, který později obsadil centra a dopravní tepny v Iráku i Sýrii [25]a nastolil brutální režim s popravami všech, kteří se odmítli podřídit striktnímu výkladu islámu, a jal se i ničení jedinečných kulturních památek v oblasti, která byla jednou z kolébek civilizace. Proti Islámskému státu postupně zasáhla řada států včetně Iránu, Ruska, koalice vedené USA a Turecka. [26]Ankara spojila boj proti Islámskému státu s bojem proti Kurdům, jejichž stranu PKK považuje za teroristickou organizaci. [27]Nedaleko tureckých hranic tak došlo například k bojům o syrské město Kobaní, které po vytlačení islamistů obsadili Kurdové. Reportáž z města vytvořila v roce 2016 Lenka Klicperová, která spolu s Markétou Kutilovou kurdskou otázku dlouhodobě dokumentuje pro Českou televizi. Na fotografiích je vidět shromáždění na pohřbu zabitých bojovníků YPG (kurdské lidové obranné jednotky) a bojovnic YPJ (ženské jednotky YPG)[28] v Kobaní krátce po bitvě na Tišrínu. Snímky dobře zachycují drsnou povahu kurdských žen, které jsou pilířem tamní společnosti. Klicperová se potom do regionu vrátila ještě několikrát. V červenci fotografovala v Bagdádu protest proti sektářskému násilí a v listopadu opět v Kobaní demonstraci Kurdů proti politice tureckého prezidenta Recepa Tayyipa Erdoğana. V červnu 2017 pak zaznamenala v Kurdistánu oslavy kurdského referenda.

V lednu roku 2017 se ujal prezidentského úřadu v USA Donald Trump[29]. Svou protiimigrantskou a všeobecně konfliktní rétorikou vyvolal záhy

25 https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_State_of_Iraq_and_the_Levant
26 https://en.wikipedia.org/wiki/International_military_intervention_against_ISIL
27 https://en.wikipedia.org/wiki/Kurdish%E2%80%93Turkish_conflict_(2015%E2%80%93present)
28 https://en.wikipedia.org/wiki/People%27s_Protection_Units
29 https://en.wikipedia.org/wiki/Presidency_of_Donald_Trump

protesty liberálních skupin, které se dlouho nedokázaly smířit s přechodem od vlády Baracka Obamy k výrazně nacionalistické agendě Trumpa. Protesty v USA fotografovala například Iva Zímová, většinou však česká média reportáže přebírala ze zahraničních agentur. V červenci se v německém Hamburku konalo zasedání představitelů dvaceti ekonomicky nejvyspělejších stát světa (G20) a stejně jako v Praze roku 2000 při zasedání MMF, v italském Janově (G8 2001) či japonské Osace (G8 2008) i sem se chystaly radikální především levicové skupiny protestovat proti globalizaci[30]. Očekávaly se intenzivní střety s policií a pouliční boje. Proto také do Hamburku odjela řada českých fotografů - nově také specialisté na protest. Mezi ně nesporně patří Vít Hassan, který z Hamburku přivezl solidní reportáž, avšak jeho nejlepší práce na něj teprve čekaly. Dobrý vícevrstvý soubor vytvořil během těchto riotů Petr Topič. Zvláště fotografie vystrašené ženy nakukující zpoza telefonní budky či gestikulujícího demonstranta s poraněnou hlavou jsou povedené. Skvěle zachytil dění v Hamburgu také Filip Singer. Zejména fotografie žlutého laserového paprsku jak proniká červeným vzduchem nasyceným dýmovnicemi přesahuje do umělecké zkratky a ukazuje zralou práci s barvou. Další z českých specialistů na fotografii protestu Petr Vrabec (přezdívaný Zewlakk) v Hamburku nebyl, ale v srpnu se vydal do německého Porýní, kde organizace Ende Gelände (konec krajiny) pořádala další ze svých občanských protestů proti fosilním palivům a důlní činnosti.[31] Akcí se účastní stovky až tisíce aktivistů, kteří se pravidelně snaží zablokovat provoz lomů, dolů či uhelných elektráren. Vrabec tyto protesty zaznamenává pravidelně a díky svým kontaktům a zkušenostem dobře sleduje davy demonstrantů při honičkách s policií. Asi nejvyzrálejší z jeho reportáží na téma Ende Gelände vznikla v roce 2019 a vyhrál s ní také první cenu Czech Press Photo v kategorii Reportáž. Zpět do roku 2017 a Španělskem opět otřásají demonstrace katalánských separatistů, kteří na podzim jednostranně ohlásili referendum o nezávislosti Katalánska, které ale španělská vláda a posléze i soud prohlásily za protiústavní.

30 https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-globalization_movement
31 https://en.wikipedia.org/wiki/Ende_Gel%C3%A4nde

Protest proti sektářskému násilí, Bagdád, Irák, 2016
FOTO: Lenka Klicperová

Protest proti sektářskému násilí, Bagdád, Irák, 2016
FOTO: Lenka Klicperová

Protest proti prezidentu USA Donaldovi Trumpovi, USA, 2017
FOTO: Iva Zímová

Na této straně

Vít Hassan
Zasedání G20, Hamburk,
Německo, 2017

Na této straně

Petr Topič / MAFRA
Zasedání G20, Hamburk,
Německo,11.07.2017

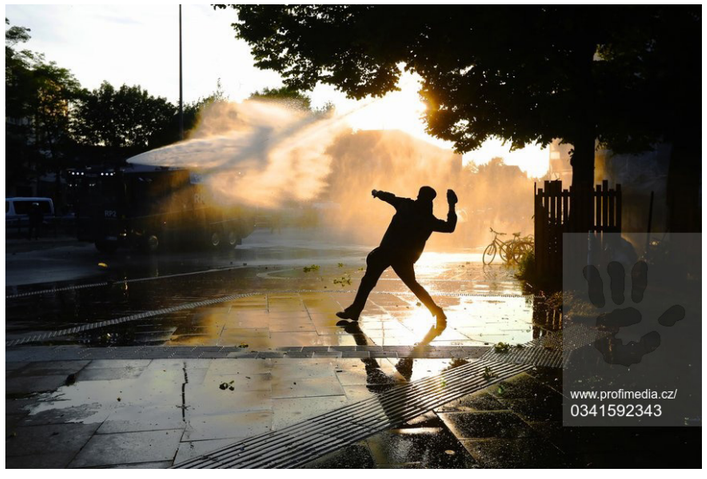

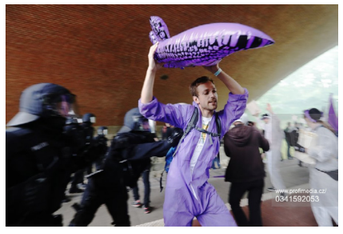

Na této straně

Petr Vrabec
Ende Gelande Německo, 2017

Na této straně

Martina Houdek
Svobodu vězněným politikům, nezávislé Katalánsko, Barcelona, Španělsko, 2018

Oslavy jednostranného vyhlášení samostatnosti Katalánska, Barcelona, Španělsko, 2017

Protest proti samostatnosti Katalánska, Barcelona, Španělsko, 2017

Protesty proti zasedání G20. Hamburk, Německo, 2017
FOTO: Filip Singer

Protesty proti zasedání G20. Hamburk, Německo, 2017
FOTO: Filip Singer

Oslava kurdského referenda, Kurdistán, Irák, 2017
FOTO: Lenka Klicperová

Soud současně nařídil bezpečnostním složkám, aby konání referenda zamezily. Policejní složky přepadly řadu volebních místností a v potyčkách zranila asi tisícovku lidí, přesto však nakonec volily více než dva milióny lidí, z nichž naprostá většina byla pro vyhlášení nezávislého státu ve formě republiky. Katalánští nacionalističtí vůdci potom v říjnu ohlásili úmysl vyhlásit na základě referenda samostatnost. To vyvolalo masové demonstrace, kdy do ulic Barcelony vyšlo odhadem až 400 tisíc lidí. [32]Demonstrace pro i proti samostatnosti zde sledovala Martina Houdek. Její intenzivně barevné fotografie davů ukazují zvláštní homogenitu a sounáležitost demonstrantů pod vlajkami obou stran sporu.

V srpnu 2018 se v Saské Kamenici (Chemnitz) v Německu rozhořely demonstrace proti přistěhovalcům poté, co dva imigranti – Syřan a Iráčan – byli obviněni z vraždy muže během místního městského festivalu. Protesty organizovala německá anti-imigrantská strana Pegida, která měla v post-východoevropských regionech silnou volební základnu, a další ultrapravicové spolky. Krajní levice současně iniciovala kontrademonstrace. Protesty se zvrhly v násilné rioty, proti kterým musela policie použít vodní děla, aby udržela znepřátelené strany od sebe[33]. Fotografie Filipa Singera zobrazující policistu v dešti v záři automobilových světel dokladuje vyzrálé barevné vidění autora a celý soubor je velice zdařilý. Série fotografií Františka Vlčka ukazuje klidnější podobu demonstrací včetně pietního pochodu s růžemi. Proti-imigrantské nálady se obrátily také proti německé premiérce Angele Merkelové, které odpůrci přistěhovalců mají za zlé, že během vrcholu uprchlické krize prosazovala politiku otevřených dveří, na jejímž základě podle odhadů požádal v Německu o azyl až milion uprchlíků ze Sýrie a dalších konfliktních zemí. Říjnovou demonstraci proti Merkelové v Berlíně zaznamenal Vít Hassan. Tentýž měsíc potom odcestoval na Ukrajinu, aby fotografoval tradiční pochod neonacistů. Soubor zachycující průvod demonstrantů se světlicemi a dýmovnicemi vyniká skvělou barevností a efekt-

32 https://en.wikipedia.org/wiki/2017_Catalan_independence_referendum
33 https://en.wikipedia.org/wiki/2018_Chemnitz_protests

ním využitím kouřových clon. Intenzivní práci s barvou a světelným lomem v kouři z dýmovnic pak Hassan uplatnil i v souboru z oslav Národního dne nezávislosti v polské Varšavě. Efektní je zejména fotografie siluety muže o berlích na pozadí kouře červeně osvíceného dýmovnicí. Fotografie téměř evokuje výjevy pohádkového pekla.

V březnu 2019 vláda Hong Kongu předložila nový zákon, který umožňoval konat soudní procesy s obyvateli provincie, která je díky své historii výrazně prozápadní a autonomní, na půdě Čínské lidové republiky, pod kterou nyní správně patří. To vyvolalo obavy z perzekucí místních liberálních politiků a aktivistů a následovaly mnohaměsíční protesty, které ve svém vrcholu přivedly do ulic statisíce lidí. Policie několikrát brutálně zakročila včetně krvavého potlačení stávky na místních univerzitách. Správkyně Hong Kongu pod tlakem návrh zákona nakonec stáhla, avšak požadavkům demonstrantů především na vyšetření a potrestání pachatelů brutálních útoků na protesty, nevyhověla[34]. V Hong Kongu fotografoval Vít Hassan avšak zásadní události mu unikly. V Evropě zatím pokračoval příliv uprchlíků ze států zmítaných konflikty na blízkém východě a v severní Africe. Jejich situace na starém kontinentu se však výrazně nezlepšila také díky nejednotě států Evropské unie v otázce péče o uprchlíky. V Řecku se tak uskutečnila řada protestů migrantů, které zachytila například Lenka Klicperová. V květnu se v Paříži konaly tradiční prvomájové demonstrace. Hlavní město Francie je baštou unijních pochodů, tento rok se však demonstrace zvrhly v ozbrojené střety s policií a ničení majetku, když pochod radikalizovaly skupiny takzvaných gilets jaunes (žluté vesty) a černého bloku.[35] Hnutí Žluté vesty vzniklo v roce 2018 původně z podnětu protestu proti oznámeným zdražením pohonných hmot. Demonstrace, které začaly jako protest francouzských řidičů, kteří mají povinnost nosit žluté (výstražné) vesty, se rozrostly do celonárodního hnutí proti ekonomické nerovnosti. [36]Černým blokem se pak nazývají skupiny demonstrantů,

34 https://en.wikipedia.org/wiki/2019%E2%80%932020_Hong_Kong_protests
35 https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-48119183
36 https://en.wikipedia.org/wiki/Yellow_vests_movement

Protesty v Chemnitzu po vraždě Němce kubánského puvodu, Německo, 2018
FOTO: František Vlček / MAFRA

Ekologické protesty Ende Gelaende, Německo, 2018
FOTO: Petr Vrabec

Demonstrace proti Angele Merkelové, Berlín, Německo, 2018
FOTO: Vít Hassan

Na této straně

Vít Hassan
Pochod neonacistů v Kyjevě,
Ukrajina, 2018

Oslavy Národního dne nezávislosti, Varšava, Poslko, 2018
FOTO: Vít Hassan

Oslavy Národního dne nezávislosti, Varšava, Poslko, 2018
FOTO: Vít Hassan

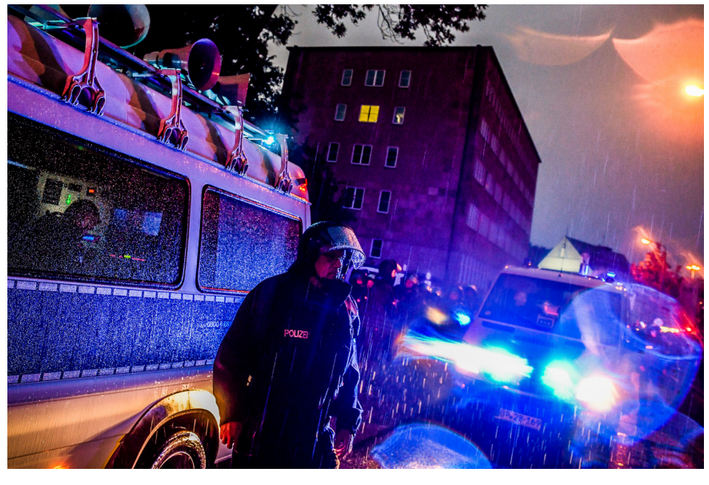

Protesty v Chemnitzu po vraždě Němce kubánského puvodu, Německo, 2018
FOTO: Filip Singer

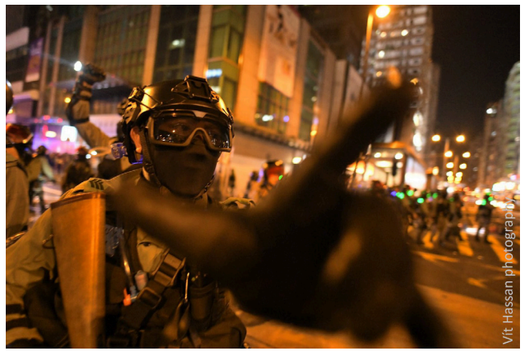

Protičínské demonstrace, Hong Kong, 2019
FOTO: Vít Hassan

Protičínské demonstrace, Hong Kong, 2019
FOTO: Vít Hassan

Protest migrantů, Řecko, 2019
FOTO: Lenka Klicperová

kteří se halí do černého oblečení a pokrývek hlavy s cílem zabránit identifikaci na fotografiích a v policejních kamerách a současně se ochránit před slzným plynem a dalšími policejními prostředky na kontrolu demonstrací. Nejčastěji bývá černý blok spojován s anarchistickými nebo protiglobalizačními hnutími.[37] Vít Hassan v Paříži z blízka fotografoval pouliční boje. Podařilo se mu zachytit také zraněného policejního těžkooděnce, který leží na zemi. Fotografie zabírá pouze jeho nohy, tím však umocňuje pocit bezvládnosti těla. Zatím nejlepší sérii z ekologických protestů Ende Gelände pořídil v roce 2019 Petr Vrabec. Fotografie stovek demonstrantů v bílých laboratorních skafandrech, jak se spouští po svahu do hnědouhelného povrchového dolu Garzweiler jihozápadně od německého Düsseldorfu [38]a posléze bojují s policií, jsou plné akce, dynamiky, dramatičnosti, ale současně jim kontrast bílých plášťů a černých policejních oděvů na žlutošedém pozadí dolu dodává jednotnou chromatičnost a barevnou vyváženost. Zjevně se zde projevila i zkušenost autora z předchozích akcí a vyzrálá kompoziční přesnost. Velkou Británií už od roku 2016, kdy se uskutečnilo referendum, otřásal blížící se Brexit. Příznivci setrvání v unii uspořádali v roce 2019 dvě obří demonstrace. Té druhé se podle pořadatelů zúčastnilo až 1,3 miliónu lidí, policie přiznala milion. Odpůrci unie naopak v menších počtech, ovšem hlasitěji, protestovali pokaždé, když parlament oznámil odklad úplného odtržení od unijních struktur. Pro Respekt fotil protesty kolem Brexitu Pavel Nasadil. Dlouhodobě se jimi zabýval v Londýně žijící autor této práce. Více o jeho fotografii protestu v samostatné kapitole.

Celosvětová pandemie COVID-19 a radikální omezení volného pohybu obyvatel, které přinesla snaha zemí o kontrolu šíření nemoci, vytvořily podhoubí pro příznivce konspiračních teorií a odpůrce vakcinace. Jejich protesty zasáhly v roce 2020 celý svět včetně ČR. Demonstrace se nevyhnuly ani Srbsku, které bylo v očkování jednou z nejúspěšnějších zemí východního bloku a Evropy vůbec. Dozvuky divoké demonstrace v Bělehradě fotografoval Vít Hassan. Povedlo se

37 https://en.wikipedia.org/wiki/Black_bloc
38 https://en.wikipedia.org/wiki/Ende_Gel%C3%A4nde_2019

mu zachytit srbskou demonstrantku, jak ukazuje prostředník jednotce těžkooděnců chránící prezidentský palác. Fotografie osamocených žen čelících policejní nebo vojenské převaze jsou časté, ale stále oblíbené snímky z protestů. Filip Singer fotografoval v Berlíně protesty squaterů. Na barevně dramatickém snímku zachytil policejní jednotku stojící před domem, v němž zřejmě propukl požár. Situaci umocňuje večerní ponuré světlo, ve kterém skvěle kontrastují plameny na budově. Pandemie nedokázala úplně zastavit ani politický a společenský vývoj. Vítězství ve volbách oznámil běloruský prezident Alexander Lukašenko, který se o úřad ucházel již pošesté v řadě. Výsledky ale okamžitě zpochybnila opozice a také Evropská unie je označila za neplatné. Lukašenkova kandidatura a odmítání opakovat volby vyvolaly vlnu demonstrací, které režim brutálně potlačoval. Humanitární organizace zaznamenaly stovky případů mučení, ublížení na zdraví i znásilnění zadržených účastníků bezpečnostními složkami.[39] Na internetu kolovala videa maskovaných mužů, jak přímo na ulici unášejí lidi v dodávkách či střílejí do protestujících. Přesto do ulic vyšly statisícové davy v čele s běloruskými ženami, které jako symbol míru často držely v ruce květinu. Protesty na podporu běloruských demonstrací se uskutečnily i v ČR, ale jen málo českých fotografů je zaznamenalo přímo v Minsku. Výjimkou je třeba Iva Zímová. Další vlnou demonstrací, v jejímž centru jsou ženy, byly (v době dokončení této práce stále jsou) takzvané stávky žen (Strajk kobiet) v Polsku. Polský ústavní soud, jehož soudce dosadila tamní křesťansko-konzervativní strana Právo a spravedlnost (polsky Prawo i Sprawiedliwość, PiS), v říjnu 2020 zrušil legitimitu naprosté většiny důvodů pro potraty v zemi a tím prakticky znemožnil ženám podstoupit umělé přerušení těhotenství.[40] Do ulic ihned vyšly statisíce protestujících žen i sympatizujících mužů, nejvíce od pádu komunismu v roce 1989. Symbolem protestu se staly blesk a ramínko na oděvy. Demonstrace se občas setkaly s protidemonstracemi ultrapravicových a konzervativních skupin. Rozsáhlou reportáž

39 https://en.wikipedia.org/wiki/2020%E2%80%932021_Belarusian_protests
40 https://en.wikipedia.org/wiki/2020%E2%80%932021_women%27s_strike_protests_in_Poland

Demonstrace proti Brexitu, Londýn, Velká Británie, 2019
FOTO: Pavel Nasadil

Prvomájové protesty, Paříž, Francie, 2019
FOTO: Vít Hassan

Prvomájové protesty, Paříž, Francie, 2019
FOTO: Vít Hassan

Prvomájové protesty, Paříž, Francie, 2019
FOTO: Vít Hassan

z protestů ve Varšavě vytvořil Petr Vrabec. Dynamické fotografie jsou plné emocí, pohybu a dokazují intenzitu a odvahu, se kterou ženy v Polsku protestovaly, i agresivitu jejich oponentů. Zajímavou sérii ze stávky žen pak nafotil v březnu 2021 i Jakub Plíhal. Vícevrstvá reportáž využívá efektního světla zaměřuje se i na vizuální otisky protestů v ulicích. Své tradičné silné barevné vidění zde zúročil také Milan Jaroš. Na konci roku 2020 projednával francouzský parlament návrh bezpečnostního zákona, který mimo jiné zakazoval filmovat příslušníky policie při zásazích, aby nemohli být identifikováni. [41]Záměr však rozpoutal řadu demonstrací a riotů a parlament jej nakonec stáhl. Prosincové protesty, jichž se účastnil i radikální černý blok, fotografoval Vít Hassan. Zachytil například lidský moment policejních těžkooděnců potřísněných barvou od demonstrantů: na snímku jeden otírá druhému barvu z průhledu helmy, aby mohl vidět. Sérii pak vévodí fotografie automobilu v momentě, kdy explodoval poté, co jej demonstranti zapálili.

41 https://www.france24.com/en/france/20201212-dozens-arrested-at--new-paris-protest-against-security-law

Na této straně

Petr Vrabec
Ende Gelande, Německo, 2019

Na této straně

Milan Jaroš
Strajk kobiet, Varšava, Polsko, 2020

Na této straně

Petr Vrabec
Strajk Kobiet, Varšava, Polsko, 2020

Demonstrace proti zákonu o globální bezpečnosti, Paříž, Francie, 2020
FOTO: Vít Hassan

Demonstrace proti zákonu o globální bezpečnosti, Paříž, Francie, 2020
FOTO: Vít Hassan

Prvomájový protest squaterů, Berlín, Německo, 2020
FOTO: Filip Singer

Protivládní protesty, Minsk, Bělorusko, 2020
FOTO: Iva Zímová

Demonstrace proti koronavirovým opatřením, Bělehrad, Srbsko, 2020
FOTO: Vit Hassan

Po uzávěrce aneb protesty doby (post) pandemické

Demonstrace proti koronavirovým opatřením vlády, Praha, 07/03/2021
FOTO: Jan Mihalíček

Na Václavském náměstí v Praze se sešli 20. května 2021 účastníci demonstrace spolku Milion chvilek požadující nezávislost justice a demisi ministryně spravedlnosti Marie Benešové, na jejíž nátlak údajně odstoupil státní zástupce Pavel Zeman.Na snímku stojí jeden z demonstrantů na značce vymezující rozestupy kvůli nebezpečí šíření koronaviru.
FOTO: Michal Kamaryt / ČTK

Rok 2021, během kterého tato práce byla uzavřena, přinesl další eskalaci koronavirové pandemie a vlády po celém světě přistupovaly k tvrdým opatřením omezujícím svobody lidí ve snaze zabránit šíření viru. Přesto bilance obětí byla ještě děsivější než v roce 2020.

Také v České republice vláda po předvánočním rozvolnění a skokovém nárůstu nemocnosti zavedla tvrdý lockdown, během kterého většina obchodů a podniků v zemi musela zavřít, případně najít způsob, jak zákazníky obsloužit bezpečně. Ve společnosti se sloučil odpor proti vládní politice a premiérovi Andreji Babišovi s vrcholícím odporem proti ministrům zdravotnictví a jejich koronavirovým opatřením. Na scénu přišla iniciativa Chcípl pes, která uspořádala proti omezujícím vládním nařízením několik demonstrací. Provozovatelé restaurací a hospod, navzdory policejním kontrolám a trestům, otevřeli na protest pod heslem Otevřeme Česko řadu provozoven pod různými záminkami, které měly obejít protikoronavirové vyhlášky. Z fotografického hlediska však tyto akce byly velmi neatraktivní. Březnová demonstrace odpůrců lockdownu na Staroměstské náměstí naopak přivedla tisíce lidí a desítky fotografů na sociálních médiích sdílely snímky obnažené ženy, která hrdě pózovala s nápisem SVOBODA přes prsa. Fotografové si všímali i bizardních převleků a dystopických nápisů (viz foto Romana Vondrouše). Ke slovu se i v roce 2021 hlásilo hnutí Milion chvilek pro demokracii, které vedle řady protestů uspořádalo také jedinečnou pietní akci na Staroměstském náměstí, kde pětadvacet tisíc vyznačených křížů mělo připomenout stejné množství obětí koronaviru v ČR. I tento památník se však stal pro část společnosti symbolem protestu, když poblíž kdosi na dlažbu napsal sprejem „Za oběti neschopné vlády!“ s odkazem na kritizovaný postup vlády v boji proti pandemii. Téměř demonstrativně (nelze se nevyhnout srovnání s protestem Zhotoven a následným spálením červených trenek prezidentem) pak vyzněla květnová pietní akce kanceláře Pražského hradu, který nechal na nádvořích do pivních kelímků rozmístit téměř třicet tisíc svíček, jež pak na počest obětí pandemie zapálil. Prezident Miloš Zeman při tom ve svém projevu některé oběti pandemie

přičetl příliš rychlému „rozvolňování“ opatření[1]. V dubnu česká společnost reagovala několika demonstracemi před ruskou ambasádou na zprávy o účasti ruských špionů na výbuchu v muničním skladě ve Vrběticích v roce 2014. Česká vláda na protest vyhostila desítky zaměstnanců ruské ambasády z ČR[2]. V květnu pak Izrael po eskalaci násilí v Jeruzalémě zahájil jedenáctidenní bombardování pásma Gaza, které si vyžádalo přes 250 obětí na straně Palestinců a asi 13 obětí na straně Izraele[3]. Na události reagovali lidé po celém světě rozsáhlými demonstracemi, které se v menší míře uskutečnily i v Česku a provázely je i kontrademonstrace zastánců Izraele. Těsně před úplným dokončením této práce se pak v Teplicích stala událost, která opět vynesla na povrch problematiku rasové snášenlivosti v české společnosti. Při policejním zákroku na muže, který údajně pod vlivem drog ohrožoval okolí, přišel o život místní Rom Stanislav Tomáš. Muže na chodníku zaklekli tři policisté, jeden z nich mezi lopatkami a krkem, a to na několik minut, až se přestal hýbat. Podle některých svědků ho do sanitky nakládali již bezvládného a sundali mu v ní pouta, tedy mělo být jasné, že byl bez známek života. Policie [4]poté oznámila, že muž při převozu zemřel. Událost média prakticky ihned přirovnala k vraždě George Floyda v USA, která odstartovala vlnu demonstrací Black Lives Matter v roce 2020. Policie takové srovnání odmítla. Smrt v Teplicích se dostala i do zahraničních médií a přešetření zásahu požadoval i Rada Evropy. Několik dní po úmrtí se v Teplicích uskutečnila rozsáhlá demonstrace místních Romů, kteří požadují nezávislé vyšetření a potrestání policie za Tomášovu smrt. Původně ohlášená jako pieta, akce galvanizovala romskou komunitu a na sever Čech se tak sjeli aktivisté z celé ČR. [5]Událost fotografovala řada agenturních i novinových fotografů, které na místo vyslaly i centrální redakce v Praze.

1 https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prazsky-hrad-pieta-pripominka-obeti-koronavirus-pivni-kelimky_2105101938_tzr
2 https://www.e15.cz/domaci/cesko-vyhosti-63-pracovniku-ruske-ambasady-cas-na-odchod-maji-do-konce-kvetna-1379873
3 https://en.wikipedia.org/wiki/2021_Israel%E2%80%93Palestine_crisis
4 https://www.respekt.cz/kontext/teplice-chteli-jsme-ukazat-ten-zasah-ale-policie-nas-donutila-videa-smazat
5 https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/teplice-protest-romove-policie-zakleknuti_2106261533_kro

Demonstrace za svobodné Bělorusko, kterou navštívila i režimem neuznaná prezidentka země v exilu Svjatlana Cichanouská. Praha, Staroměstské náměstí. 07.06.2021
FOTO: Jakub Plíhal

Demonstrace hnutí Milion chvilek požadující nezávislost justice a demisi ministryně spravedlnosti Marie Benešové
FOTO: Eva Koňaříková / ČTK

Policisté brání na Staroměstském náměstí v Praze ve vstupu lidem, kteří se 7. března 2021 chtěli zúčastnit demonstrace proti vládním opatřením proti koronaviru.
FOTO: Vít Šimánek / ČTK

Protest proti Putinovi, za svobodu pro Navalného a svobodné Bělorusko. Praha 21. 4. 2021
FOTO: Jan Šibík

Na mezinárodní scéně byli čeští fotografové například u demonstrací hnutí proti koronavirovým omezením v Berlíně na konci dubna. Filip Singer zaznamenal dramatický záběr křičící ženy, kterou zrovna odvádí policie. Fotografie dokladuje sílící emoce mezi lidmi postiženými pandemií. Víta Hassana jeho specializace na protesty a vyhledávání akčních situací zase na začátku roku přivedla do Kyjeva na tradiční pochod neonacistů. Záběry drsných tváří mužů v rudém světle loučí a nacistické symboly na transparentech jsou nebezpečnou připomínkou, že netolerantní a xenofobní ideologie jsou stále jedním z živých témat protestů a demonstrací i v post pandemickém světě.

Na Václavském náměstí v Praze se 7. března 2021 uskutečnila demonstrace, kterou pořádá iniciativa My společně. Policie náměstí uzavřela a pustila tam jen povolených 100 účastníků a občany, kteří tam bydlí.
FOTO: Roman Vondrouš

Prvomájová protivládní demonstrace, Letenská pláň, Praha, 01/05/2021
FOTO: Petr Topič / MAFRA / Profimedia

Pieta za Roma Stanislava Tomáše v Teplicích, 26/06/2021
FOTO: Petr Vrabec

Na této straně nahoře
a uprostřed

Vít Hassan
Pochod nacionalistů v Kyjevě,
Ukrajina, 2021

Demonstrace proti protikoronavirovým opatřením německé vlády, Berlín, Německo, 2021
FOTO: Filip Singer

Na této straně

Jakub Plíhal
Strajk Kobiet, Varšava, Polsko,
2021

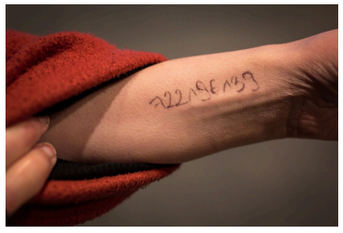

Fotografie protestu a Czech Press Photo

Fotografie protestu zaznamenává společenské a politické proudy, měnící se požadavky lidí, reakce na ekonomické a další problémy, touhu po změně, po svobodě, odpor proti diskriminaci, ale i polarizaci společnosti, xenofobii a jiné neduhy. Jako nedílná součást zpravodajství a nositel informace o stavu společnosti se velmi často umisťuje i ve fotografických soutěžích, především těch žurnalistických.

V českém prostředí má nejdelší tradici soutěž Czech Press Photo, která se nepřetržitě koná od roku 1995. Analýzou vítězných a nominovaných fotografií za toto období lze zjistit, které z protestů v daném čase měly zásadní politickou i zpravodajskou gravitu a tedy je porota zvolila nejen pro svou fotografickou kvalitu, ale také jako snímky symbolicky reprezentující události roku.

Proberme si teď fotografie protestu umístěné v jednotlivých ročnících Czech Press Photo. K této analýze byly použity jednak webové stránky soutěže[1] ale také dostupné katalogy jednotlivých ročníků (1998 až 2020). Od roku 2019 společnost Czech Photo, která soutěž organizuje, vyhlašuje také Fotografii měsíce, které jsou potom zařazeny ve výstavním katalogu spolu s dalšími vybranými pracemi. Ve výčtu jsou zařazené nejen práce českých autorů, ale i zahraničních autorů v České republice působících nebo se účastnících soutěže.

Pro první tři ročníky soutěže nebyl katalog k dispozici a mezi oceněnými fotografiemi a soubory uvedenými na webovém archivu soutěže jsem žádný snímek, který by bylo možné zařadit do tématu protestu, nenalezl. Stejně tak pro rok 2002, kterému dominovaly ničivé povodně v Čechách.

Z přehledu je zřejmé, že v některých letech téma protestu soutěži zcela dominuje. Například v roce 2000, kdy se v Praze uskutečnilo jednání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, jehož odpůrci z celé Evropy rozpoutali po celém hlavním městě protesty, z nichž některé přerostly až v riot. Fotografií roku se v tomto roce stal záběr demonstranta vrhajícího kamení od Jaroslava Kučery, který se však sám spojení s fotografováním protestu vyhýbá.

1 https://www.czechphoto.org/cpp/minule-rocniky/

V roce 2011, kdy se Česko zmítalo v rasových protestech, se stal fotografií roku záběr z protiromských demonstrací na severu Čech od Stanislava Krupaře.

V roce 2014 získal Filip Singer ocenění fotografie roku za snímek ze série zachycující protest v Kyjevě, který odstartoval tehdejší ukrajinskou krizi (takzvaný Majdan). Téma Majdanu pak získalo další čtyři ocenění v kategorii Aktualita, Reportáž a zvláštní cenu ČTK.

V roce 2016 putovala fotografie roku Michalu Šulovi za záběr souboje odpůrců a zastánců čínského prezidenta při jeho návštěvě České republiky.

O rok později byla fotografií roku fotografie libanonského hnutí Hizballáh od Martina Bandžáka, která sice neměla přímou souvislost se zásadními politickými událostmi toho roku, ale vizuálně je velmi poutavá. Tento ročník přinesl fotografii protestu i další ocenění, například za nepokoje při zasedání G20 v Hamburku.

V roce 2019 pak cenu fotografie roku získal Martin Bíba za záběr ruky z vlajkou ze střechy budovy nad letenskou plání během první ze dvou obřích demonstrací Milionu chvilek pro demokracii. Demonstrace MCHD se potom v cenách Czech Press Photo objevily ještě několikrát.

Jednoduchá analýza ukazuje, že čeští reportážní fotografové často vyjíždějí za protesty do zahraničí. Pravidelně se v Czech Press Photo umisťovaly například soubory z Turecka, Ukrajiny, Německa a dalších zemí. České demonstrace skutečně dominovaly tématům jen v letech 2000, 2011 a 2019.

Na seznamu je i několik protestních akcí jednotlivců, které se zapsaly do společenského a politického dění v Česku. Jedním z nich je incident během slavnostního podpisu vstupu ČR do NATO v roce 1999, kdy levicový aktivista zapálil kartičku se znakem Severoatlantické aliance. Druhým

příkladem je událost z roku 2018, kdy prezidenta Miloše Zemana během prvního kola prezidentských voleb atakovala ukrajinská aktivistka hnutí Femen Angelina Diash.

Situací na samém okraji tématu fotografie protestu je pak událost z roku 2018, kdy zaměstnanci prezidentské kanceláře spolu s prezidentem Zemanem spálili v zahradách Pražského hradu rudé trenky, jež v roce 2015 vyvěsila nad pražským hradem skupina Zhotoven. Tento „kontraprotest“ politické špičky zachytil Petr Topič. Snímek nemá charakter fotografie protestu, ale je blízce spojen s ikonou červených trenek, která se od roku 2015 pravidelně objevuje na českých protivládních demonstracích.

Chronologický přehled ročníků Czech Press Photo a fotografií nebo souborů identifikovaných jako fotografie protestu (fotografie a soubory jsou uvedené s dobovými popisky a dobovou příslušností k médiím. Tam, kde není příslušnost uvedena, předpokládá se, že autor soutěžil jako volný fotograf):

1995

Aktualita

Druhá cena: Jakub Hněvkovský – Zásah policie proti anarchistům 1. května 1995 v Praze

Třetí cena: Milan Kapusta (TASR) – Sieg heil, Sieg heil, Košice, 6. 9. 1995

Reportáž

Druhá cena: Pavol Majer (SME) – Náš idol. Odvolávání Vladimíra Mečiara z funkce, březen 1994. Slovenský premiér Vladimír Mečiar byl v březnu 1994 už podruhé odvolán z této funkce. Na snímku jeden z jeho četných stoupenců.

Lidé o nichž s mluví

Druhá cena: Ibra Ibrahimovič (Spectrum Pictures) – Libkovice a Praha, červen až prosinec 1994

Náš idol. Odvolávání Vladimíra Mečiara z funkce, březen 1994. Slovenský premiér Vladimír Mečiar byl v březnu 1994 už podruhé odvolán z této funkce. Na snímku jeden z jeho četných stoupenců.
FOTO: Pavol Majer (SME) / repro

1996

Nenalezeny fotografie protestu

1997

Aktualita

Třetí cena: Jan Šibík (Reflex) – Ovládnutí jihu Albánie povstalci – březen 1997

Čestné uznání: Jan Šibík (Reflex) – Ovládnutí jihu Albánie povstalci, březen 97

Čestné uznání: Jan Mihalíček (Týden) – Protivládní demonstrace, Bělehrad, prosinec 96

Aktualita – série:

Třetí cena: Tomáš Železný (ČTK) – Zásah proti

Blokáda jaderné elektrárny ekologickým hnutím, Temelín, červenec 97
FOTO: Jan Šibík (Reflex) / repro

demonstraci před Ministerstvem vnitra ČR, Praha 3. 5. 97

Čestné uznání: Pavel Majer (Sme) – Protest slovenských umělců proti ministrovi kultury, Bratislava březen 97

Reportáž:

První cena: Jan Šibík (Reflex) – Blokáda jaderné elektrárny ekologickým hnutím, Temelín, červenec 97

Třetí cena: Vít Šimánek (student – Institut tvůrčí fotografie SU) – 1. máj komunistů na Letné, Praha 97

Reportáž – série:

Druhá cena: Michal Novotný (Reflex) – Demonstrace v Bělehradu, leden 97

Cena Nikon:

Jan Šibík (Reflex) – Ovládnutí jihu Albánie povstalci, březen 97

1998

Aktualita

Třetí cena: Tomáš Železný (ČTK) – demonstrace ekologických aktivistů Global Street Party, Praha. McDonald‘s ve Vodičkově ulici, 29. srpna 1998

1999

Aktualita série

Třetí cena: Radim Beznoska (Právo) – Incident během slavnostního podpisu vstupu ČR do NATO. Levicový aktivista Jan Křeček během projevu prezidenta Václava Havla zapálil kartičku se znakem Severoatlantické aliance, začal pískat na píšťalku

a byl vyveden. 26. února 1999

Aktualita

Třetí cena: Jaroslav Jiřička (Mladý svět) – 1. máj 1999 v Praze

2000

Fotografie roku Czech Press Photo 2000

Aktualita – série

První cena – Zlaté oko: Jaroslav Kučera (Bilderberg) – Kameny a násilím proti globalizaci, Praha, 26. září 2000

Aktualita

Druhá cena: Josef Strouhal (Právo) – Odpůrkyně globalizace, Praha, 26. – 28. září 2000

Čestné uznání: Kurt Vinion (The Prague Post) – Zásah proti demonstrantům, Praha, 26. září 2000

Aktualita – série

Třetí cena: František Ortmann (volný fotograf) – McDonald‘s, tak trochu jiná restaurace, Praha, 26. září 2000 večer

Reportáž – série

První cena – zlaté oko: Alexandr Kundrát (volný fotograf) – Jiná zpráva o odpůrcích globalizace, Praha, 26. září 2000

Druhá cena: Josef Strouhal (Právo) – Odpůrci globalizace, Praha, 26. – 28. září 2000

Lidé, o kterých se mluví

První cena – zlaté oko: Hynek Groman (Top Víkend Magazín) – Ministr vnitra Stanislav Gross, Praha, Václavské náměstí, 26. září 2000

Demonstrace ekologických aktivistů Global Street Party, Praha. McDonald ve Vodičkově ulici, 29. srpna 1998
FOTO: Tomáš Železný (ČTK)

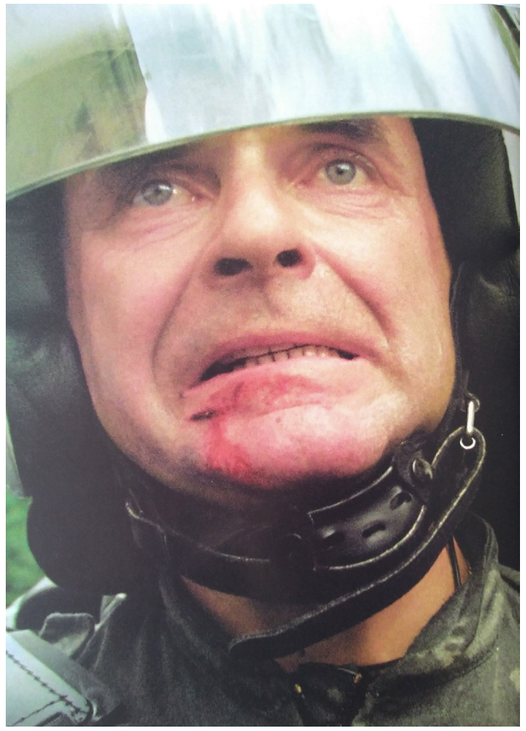

Policie bojuje s demonstranty, Salzburg, Rakousko, 1. července 2001
FOTO: Sean Gallup (Getty Images) / repro

Druhá cena: David Port (Lidové noviny) – Česká vajíčka – Madeleine Albrightová, Brno, 7. března 2000

2001

Aktualita (single)

Druhé místo: Kurt Vinion (Prague Post) – „Bojovník za svobodu“ v Severním Irsku, 11. 7. 2001

Třetí místo: Petr Josek (Reuters) – Palestinci mávají vlajkami během demonstrace v Gaze, 6. říjen 2000

Aktualita (série)

Čestné uznání: Sean Gallup (Getty Images) – Summit v Janově, Itálie, 19. – 21. července 2001

Reportáž (single)

První místo: Sean Gallup (Getty Images) – Policie bojuje s demonstranty, Salzburg, Rakousko, 1. července 2001

Druhé místo: Kurt Vinion (Prague Post) – Čas na zmrzlinu, Severní Irsko, 11. 7. 2001

Třetí místo: Jaroslav Jiřička (Mladý svět) – Krize v České televizi, prosinec 2000 / leden 2001

Lidé, o kterých se mluví (série)

První místo: Jan Šibík (Reflex) – Stávka redaktorů České televize, prosinec 2000 / leden 2001

2002

Aktualita:

Třetí cena: Karel Cudlín (volný fotograf) – Demonstrant proti ODS, 2002

2003

Aktualita (série)

Třetí místo: Sean Gallup (Getty Images) – Demonstrace proti G8, Ženeva

2004

Aktualita

Třetí cena: Dan Materna (MF Dnes) – Romské nepokoje na východním Slovensku vyvolané úpravou sociálních dávek, únor 2004

2005

Aktualita (série)

Druhé místo: Petr David Josek (AP) – Czechtek 2005, Mlýnec na Tachovsku, 30. 7. 2005

Reportáž (série)

Druhé místo: Joe Klamar (AFP) – Ukrajina – Oranžová revoluce, 25. 11. – 04. 12. 2004

Třetí místo: Jan Šibík (Reflex) – Oranžová revoluce na Ukrajině, Kyjev, listopad 2004

2006

Aktualita (série)

Čestné uznání: Petr David Josek (AP) – Nepokoje v Budapešti, září 2006

2007

Krize v České televizi, prosinec 2000 / leden 2001
FOTO: Jaroslav Jiřička (Mladý svět)

Demonstrace ultrapravicových radikálů, Litvínov, 17. listopadu 2008 (série)
FOTO: Michal Čížek

Aktualita (single)

Čestné uznání: Igor Šefr (ČTK) – Zásah policistů proti na poslední chvíli zakázanému prvomájovému pochodu neonacistů centrem Brna, 1. května 2007

Aktualita (série)

Druhé místo: Joe Klamar (AFP) – Protest proti G 8, Německo, 5. – 8. června 2007

2008

Aktualita

Čestné uznání: Tomáš Kroulík (volný fotograf) – ze série Queer Parade, Brno, 26. srpna 2008

2009

Aktualita

První cena – Zlaté oko: Michal Čížek (Agence France Presse) – Vejce pro Paroubka, Praha, 27. května 2009 (série)

Čestné uznání: Michal Čížek (Agence France Presse) – Demonstrace ultrapravicových radikálů, Litvínov, 17. listopadu 2008 (série)

2010

Aktualita

První cena – Zlaté oko: Jan Šibík (Reflex) – Rabování a násilí po zemětřesení, Port-au-Prince, Haiti, leden 2010 (série). Krátce po ničivém zemětřesení vypukly v haitské metropoli Port-au-Prince nepokoje, rabování a násilí, do kterého se zapojilo několik tisíc obyvatel. Policie proti rabujícím zasáhla nevídanou silou a několik jich zastřelila.

2011

Fotografie roku

Stanislav Krupař – Z nepokojů na severu Čech, Varnsdorf, 10. září 2011

Aktualita (single)

První cena: Stanislav Krupař (volný fotograf) – Z nepokojů na severu Čech, Varnsdorf, 10. září 2011

Druhá cena: Jan Zátorský (MAFRA) – Revoluce v Egyptě, 2. února 2011 (série)

Reportáž (single)

Čestné uznání: Karel Tůma (volný fotograf) – Prague Pride, srpen 2011

2012

Lidé, o kterých se mluví

Čestné uznání: Nguyen Phuong Thao (Reflex) – Pussy Riots. Dvě členky punkové skupiny z Ruska, které jsou ještě na svobodě. Praha, 19. června 2012

2013

Aktualita

První cena – Zlaté oko: Jan Venhoda (volný fotograf) – Protiromská shromáždění, Duchcov, České Budějovice a Ostrava, 2013

Druhá cena: Jan Šibík (Reflex) – Protivládní protesty v Turecku, Istanbul, Ankara, červen 2013

Reportáž

Pussy Riots. Dvě členky punkové skupiny z Ruska, které jsou ještě na svobodě. Praha, 19. června 2012
FOTO: Nguyen Phuong Thao

Ze série Mnoho tváří ukrajinské revoluce, Kyjev, náměstí Nezávislosti, leden – únor 2014
FOTO: Filip Jandourek (Český rozhlas)

První cena – Zlaté oko: Milan Jaroš (Respekt) – Protivládní protesty a boje na náměstí Taksim, Istanbul, červen 2013

2014

Fotografie roku Czech Press Photo 2014, Křišťálové oko

Filip Singer (EPA) – Začátek, Kyjev, Ukrajina, zima 2013. „V noci z pátku 29. na sobotu 30. listopadu 2013 ukrajinské policejní jednotky Berkut rozehnaly pokojnou demonstraci proti režimu prezidenta Viktora Janukoviče. Zásah přišel znenadání nad ránem, v hodině vlka, jak říkají Ukrajinci. Do té doby umírněná policie zasáhla nezvykle brutálně. Zranění hledali útočiště za silnými zdmi pravoslavného Michailovského kláštera poblíž náměstí, kde byla pohotově zřízena i provizorní ošetřovna. Lidé tenkrát věřili, že si policie netroufne vstoupit na policejní půdu. Muž na fotografii je podle neoficiálních informací prvním zraněným ve vleklé ukrajinské krizi. Brutálně rozehnaná pokojná demonstrace vyvolala velké vášně a v následujících dnech vyšlo do ulic okolo půl milionu lidí. Ukrajinská krize odstartovala naplno.“

Aktualita

První cena – Zlaté oko: Filip Singer (EPA) – Začátek. Kyjev, Ukrajina, zima 2013

Druhá cena: Petr Schelomovskiy (volný fotograf) – Centrální náměstí v Kyjevě, místo kde odstartovaly dramatické události vedoucí k občanské válce

Nominace: Martin Sekanina (Blesk) – Tradiční pochod fanoušků Slavie před derby se změnil v ostrý zásah policie, která vyhlásila nulovou toleranci a ihned zasahovala

Reportáž

Druhá cena: Juraj Mravec (volný fotograf) – 24 hodin na barikádách. Kyjev, Ukrajina, 25. –

27. ledna 2014

Cena ČTK

Karel Cudlín (Respekt) – Majdan Nezaležnosti, Kyjev, Ukrajina, 2013

2015

Aktualita

Jan Venhoda (volný fotograf) – Pouliční nepokoje ve Varšavě, 11. listopadu 2014

Jan Schejbal (volný fotograf) – Je Suis Charlie, Paříž, 11. ledna 2015

Michal Šula (MF DNES) – Červená karta pro prezidenta Miloše Zemana, Praha, 17. listopadu 2014

Lidé, o kterých se mluví

První cena – Zlaté oko: Petr David Josek (Associated Press) – Prezident Miloš Zeman je kryt deštníky během oslav výročí sametové revoluce, Praha, 17. listopadu 2014

Každodenní život

Třetí cena: David Těšínský (volný fotograf) – Děti islámu. Série o revoluční mládeži v Íránu, převážně v Teheránu. Nová generace žije život dvou tváří – doma a na veřejnosti.

2016

Fotografie roku Czech Press Photo 2016

Michal Šula (MAFRA) – Protesty proti návštěvě čínského prezidenta. Potyčka mezi příznivci čínského prezidenta a zastánci lidských práv, ke které docházelo během celé návštěvy v ČR

Aktualita (single)

Červená karta pro prezidenta Miloše Zemana, Praha, 17. listopadu 2014
FOTO: Michal Šula (MF DNES)

Protesty proti návštěvě čínského prezidenta. Potyčka mezi příznivci čínského prezidenta a zastánci lidských práv, ke které docházelo během celé návštěvy v ČR
FOTO: Michal Šula (MAFRA)

První cena: Michal Šula (MAFRA) – Protesty proti návštěvě čínského prezidenta. Potyčka mezi příznivci čínského prezidenta a zastánci lidských práv, ke které docházelo během celé návštěvy v ČR

Aktualita (série)

Nominace na první cenu: Petr Schelomovskiy (volný fotograf) – Red Istanbul. Tisíce podporovatelů turecké vlády zaplavily Istanbul. Místní textilní průmysl nezaznamenal nikdy předtím tak velkou poptávku po vlajkách Turecka, jejichž dominantní barvou je právě červená.

Lidé, o kterých se mluví

David Těšínský – Na ulici v Chicagu se pálí Donald Trump před volbami. Mnozí mladí Američané zrovna Trumpa moc nemilují

2017

Fotografie roku

Martin Bandžák – Hizballáh, oslavy vítězství nad Izraelem

Aktualita (single)

První cena: Robert Barca – Ano Erdoganovi, ne demokracii. Volební lístky jsou sečteny, ústavní změna byla v plebiscitu odsouhlasena. Do ulic noční Ankary vyšly davy Erdoganových příznivců. 16. dubna 2017, Ankara, Turecko

Nominace na vítěze: Petr Vrabec – Válka o uhlí v bramborovém poli. Přes 3000 aktivistů a aktivistek za klimatickou spravedlnost se pokusily blokovat provoz uhelných dolů v Porýní. Masivní a dobře koordinované manévry stovek policistů s obušky, kanystry slzného plynu a několika vrtulníky rozpoutaly válku na poli. Průvod tisíců lidí v polích se několikrát obratně vyhnul mobilním policejním kordonům a dostal se až k železnici, po které se vozí veškeré uhlí do elektráren. Na bramborovém poli vedle kolejí pak došlo k pozo-

ruhodné scéně, kdy se klopýtající policisté pokusili obklíčit klopýtající demonstranty.

Cena ČTK

Filip Singer (EPA) – Hamburk v ohni. Summit G20, červenec 2017, Německo. Tisíce levicových demonstrantů protestovaly proti summitu G20 v Hamburku. Radikální levicové uskupení Černý blok rozpoutalo rozsáhlé třídenní nepokoje během jednání hlav států dvaceti nejvyspělejších ekonomik světa.

Vladimír Čičmanec – Skautka proti neonacismu. Skautka Lucie Myslíková v konfrontaci s příznivcem DSSS v průběhu shromáždění a pochodu DSSS a Dělnické mládeže. 1. května 2017, Brno.

Aktualita (série)

První cena: Petr Topič (MAFRA) – Nepokoje během zasedání G20 v Hamburku. Stovky demonstrantů se zapojily do potyček s policí během zasedání G20 v Hamburku.

Nominace na vítěze: Peter Korček (Ringier Axel Springer Slovakia, a. s.) – Není to můj prezident. Hned po oficiálním vyhlášení výsledků voleb v USA se spustila vlna kritiky a nespokojenost většiny Američanů přerostla do mnoha nepokojů a protestů v ulicích velkých měst. Protestovali zejména mladí lidé, ženy a přistěhovalci, tedy ti, kterých se Trumpovy netolerantní názory týkají nejvíce.

Nominace na vítěze: Ján Husár – Prezidentské volby v Nairobi. V srpnu 2017 vypukly jako přímý důsledek prezidentských voleb v Keni nepokoje v chudých částech Nairobi.

Problémy dnešní doby

První místo: Martin Bandžák – Hizballáh, oslavy vítězství nad Izraelem. Každoroční oslavy vítězství nad Izraelem v jeho baště na libanonsko – syrských hranicích. 25. května 2017, Hermel, Libanon.

Skautka proti neonacismu. Skautka Lucie Myslíková v konfrontaci s příznivcem DSSS v průběhu shromáždění a pochodu DSSS a Dělnické mládeže. 1. května 2017, Brno
FOTO: Vladimír Čičmanec

Hizballáh, oslavy vítězství nad Izraelem
FOTO: Martin Bandžák

2018

Aktualita (single)

Nominace na vítěze: Tomáš Benedikovič (Deník N) – Za slušné Slovensko. Po vraždě Jána Kučiaka a jeho přítelkyně Martiny Kušnirové vznikla vlna protestů „Za slušné Slovensko“, kde lidé žádali spravedlnost a návrat ke slušnosti v politice a veřejném životě. Byly to největší protesty od roku 1989.

Nominace na vítěze: Boris Németh (SK, Týždeň) – Za slušné Slovensko. Reportáž z demonstrací za slušné Slovensko v Bratislavě od února do dubna 2018

Aktualita (série)

Filip Singer (EPA) – Nepokoje v Chemnitzu. Nenávistné demonstrace převážně příznivců krajní pravice a fotbalových rowdies vypukly v německém Chemnitzu potom, co byl během roztržky se dvěma Iráčany ubodán jeden muž německé národnosti. První spontánní násilné protesty proti uprchlíkům se nedařilo nepřipravené saské policii zvládat. Události otřásly celým Německem a vedly málem k pádu vlády.

Foto měsíce ledna: Dan Materna (MAFRA) – Prezident Miloš Zeman ve volební místnosti. Prezidenta Miloše Zemana během prvního kola prezidentských voleb atakovala ukrajinská aktivistka hnutí Femen Angelina Diash s výkřikem „Zeman je Putinova děvka“. 12. ledna 2018, Praha

Petr Topič – Prezidentské autodafé, Praha, Zahrady pražského hradu. Zaměstnanci prezidentské kanceláře uspořádali pro prezidenta Zemana v zahradách Pražského hradu autodafé. Za asistence hasičů nechal prezident spálit rudé trenky, jež v roce 2015 vyvěsila nad pražským hradem skupina Zhotoven.

Yan Renelt (MAFRA) – Politik vs aktivista. Politik Jaroslav Foldyna chce dát jazyk aktivistovi, který

přijel vyjádřit svůj nesouhlas s průjezdem motorkářského gangu Nočních vlků Prahou. Alespoň tak Foldyna vysvětlil tuto situaci. Doopravdy se však jedná o takový malý souboj Ruska a Ameriky na benzinové pumpě v Čestlicích u Prahy.

Foto měsíce března: Martin Divíšek (EPA) – Shromáždění studentů proti českému premiérovi v demisi Andreji Babišovi, jeho menšinové vládě a českému prezidentovi Miloši Zemanovi. Studenti více než 200 vysokých a středních škol napříč republikou se sešli k varovné demonstraci, jejímž cílem bylo bránit společenské a ústavní hodnoty. 15. března 2018, Česká republika

Po vraždě novináře Jána Kuciaka a jeho přítelkyně Martiny Kušnírové vznikla vlna protestů „Za slušné Slovensko“, kde lidé žádali spravedlnost a návrat slušnosti v politice a veřejném životě. Byly to největší protesty od roku 1989.
FOTO: Tomáš Benediktovič

Problémy dnešní doby

Nominace na vítěze: David Sládek – Do ulic. Británie byla v posledních letech svědkem množství demonstrací. Desetitisíce lidí protestovaly za lepší životní podmínky, za záchranu zdravotnictví, pro brexit i proti němu a za desítky dalších kauz. Většina fotoreportáží z těchto akcí se přitom soustředila na velikost průvodů, aktivisty v jejich čele či na kreativitu banerů. Já jsem se rozhodl podívat dovnitř davů. Nalezl jsem stovky drobných příběhů a mikrosvětů ať už mezi dospělými, nebo dětmi, které rodiče často berou s sebou a vychovávají tak novou generaci demokraticky uvědomělých občanů.

2019

Fotografie roku

Lukáš Bíba (Economia) – Demonstrace proti premiérovi Andreji Babišovi. „Stejně jako většina novinových a agenturních fotografů jsem se snažil zachytit protesty na Letné ze všech možných úhlů. Nejprve jsem fotil dole u pódia, pak jsem využil přístupu nahoru na střechu Molochova, odkud bylo možné získat fotku 250 tisíc lidí. Fotili jsme podobné scény – od protestujících pod námi přes piknikující na okraji střechy po lidi mávající vlajkami na x způsobů.“

Ve dnech 27. 10. 2018 a 22. 6. 2019 tisíce aktivistek a aktivistů při nenásilné masové občanské neposlušnosti Ende Gelaende zablokovaly na několik dní infrastrukturu uhelných dolů v německém Porýní.
FOTO: Petr Vrabec

Aktualita

Druhé místo: Lukáš Bíba – Demonstrace proti premiérovi Andreji Babišovi. Letenská pláň, Praha, 23. června 2019. Asi 250 tisíc lidí protestovalo proti Andreji Babišovi na největší politické demonstraci od pádu komunismu v roce 1989. Protestující požadovali odstoupení premiéra Babiše po zprávách, že nelegálně profitoval z fondů EU.

Roman Vondrouš – Maršál Ivan Koněv velel za 2. světové války vojskům Rudé armády, která osvobozovala většinu Československa. Městská část Praha 6 rozhodla, že po neustálém vandalismu nebude již moci památník nadále čistit a proto jej zakryla plachtou. Tento krok, ohlášený starostou Ondřejem Kolářem, způsobil okamžité rozčarování u velké části občanů. Proti tomuto rozhodnutí 2. září 2019 protestovali lidé včetně mluvčího prezidenta republiky Jiřího Ovčáčka. Aktivista Jan Černohorský byl policií zadržen poté, co sundal ze sochy Koněva plachtu. Akce se zúčastnilo několik odpůrců protestujících.

Fotografie měsíce června: Karel Cudlín (400 ASA) – Demonstrace na Letenské pláni. Snímek pochází z demonstrace organizované spolkem Milión chvilek pro demokracii. Akce se konala v červnu letošního roku na Letenské pláni

Fotografie měsíce listopadu: Petr Topič (MAFRA) – Protest proti premiérovi Andreji Babišovi na Staroměstském náměstí 17. listopadu 2018

Fotografie měsíce dubna: Martin Divíšek (EPA) – První demonstrace proti Andreji Babišovi. Snímek je z první demonstrace proti premiérovi Andreji Babišovi a za nezávislost justice z konce dubna 2019. Konala se den před jmenováním Marie Benešové ministryní spravedlnosti. „Bohuslava Sobotky si v davu všiml někdo z kolegů, tak jsme se pak na něj všichni soustředili."

Fotografie měsíce května: Petr Josek (AP) – Demonstrace. Snímek z protivládní demonstrace 6. května 2019. Na Staroměstském náměstí protestovalo proti nové ministryni spravedlnosti Marii Benešové (ANO) a premiérovi Andreji Babišovi (ANO) přes 20 tisíc lidí.

Reportáž

Vítěz kategorie: Petr Vrabec – Ve dnech 27. října 2018 a 22. června 2019 tisíce aktivistek a aktivistů při nenásilné občanské neposlušnosti Ende Gelaende zablokovaly na několik dní infrastrukturu uhelných dolů v německém Porýní.

Radek Cihla (Týden) – Vracíme se na Letnou! Demonstrace – Milion chvilek pro demokracii proti premiérovi Andreji Babišovi a ministryni spravedlnosti Marii Benešové. Letenská pláň. Největší demonstrace v České republice od roku 1989. Praha, 23. června 2019.

2020

Výstava Czech Press Photo v Národním muzeu obsahovala několik souborů fotografie protestu (například Petr Vrabec, Vít Hassan, David Sládek), výstavní katalog však nebyl do uzávěrky práce publikován. Mezi oceněnými fotografiemi a sériemi uveřejněnými na webových stránkách soutěže žádné téma protestu nefigurovalo.

Rozhovory

Jan Šibík: Odtrhnout fotku protestu od nosné informace je nebezpečné

Co byly vaše první fotografie protestu a co Vás k nim přivedlo?

Mé první demonstrace byly ty, které předcházely Sametové revoluci.

Chtěl jsem si vyzkoušet, jak se to vlastně fotí. Je to takový specifický žánr fotografie, protože tam je strach. Tehdy jednak z toho, že vás chytnou, ale taky že vám seberou foťák. Já jsem tam tenkrát měl leicu F4P, na kteru jsem šetřil řadu let. Přijít o ni, to by byl pro mě konec focení. A zároveň jsem podvědomě věděl, že asi někdy budu moci ty fotky ukázat.

Asi první taková zakázaná demonstrace lidí, kterou jsem fotil, byla 21. srpna 1988 na výročí invaze ruských vojsk v Praze. To byla vlastně první velká demonstrace po devatenácti letech režimu. Byly nějaké menší v Teplicích a tak, ale tohe byla taková první větší.

A pak jsem pokračoval. Přišlo výročí vzniku republiky 28. října, kde jsem také fotil a tak nějak jsem se v tom hledal. Musíte se při tom rozhodovat hrozně rychle a já jsem se v tom našel.

Pro můj život a pro život lidí tady je samozřejmě revoluce nejdůležitější, ale pro mě byl vrcholem pád berlínské zdi, který byl týden před naší revolucí, protože tam jsem si uvědomil, že to nemůže mít dlouhého trvání ani u nás. V prosinci jsem pak odjel do Rumunska.

Díky celému tomu roku 1989 a vlastně i 1988 jsem si uvědomil, že tohle je žánr fotografie, kterému se chci věnovat. Ze začátku každý fotí všechno a snaží se najít něco, k čemu má sklony, co mu nejvíc vyhovuje, u čeho má pocit, že to má největší smysl. A mě vlastně ta revoluce řekla ten směr: fotit ty události.

Nastartovalo mě to. A potom, když bylo možné po revoluci najednou cestovat, tak jsem jezdil do těch postsovětských republik, kde byly ty různé průšvihy, byl jsem v Podněstří, byl jsem v Baku, Čečensku a na taková místa jsem jezdil.

Není Čečenko spíše válečný konflikt?

Jak chcete odlišit revoluci od válečného konfliktu? Třeba v tom Rumunsku byla ta revoluce tak krvavá, že se vlastně může brát jako válečný konflikt. Podle mě se to prolíná. Produktem války jsou ranění a mrtví a ti v tom Rumunsku byli. U nás nebyli, ale samozřejmě být mohli. Kdyby padla taková rozhodnutí a komunisti se tolik nebáli, tak mohli být. Vezměte si, co se stalo v 56tém roce v Maďarsku.

Je nějaké měřítko, podle kterého se rozhodujete, jestli budete protest fotit?

Když se jednalo o ty první demonstrace v letech 1988 a 89, tak jsem chodil na všechny. V pozdější době jsem neměl důvod na některé chodit, ale když jsem měl čas, tak jsem se snažil jít. Kdybych o tom uvažoval, tak bych samozřejmě vybíral ty, které mi z nějakého hlediska přijdou důležité, které mají nějaký větší přesah.

Při focení různých demonstrací třeba v dnešní době, kdy lidé protestují proti těm nařízením, tak vlastně samotná jedna demonstrace nic neznamená, ale když budete chodit pravidelně a budete fotit ty protesty, tak může vzniknout něco, co má nějaký obecnější význam. Takže si myslím, že když se rozhodnete tomu věnovat, tak se tomu věnujte cílevdomě a choďte na co největší počet těch demonstrací, abyste tím souborem ukázali něco víc než třeba jen tu jednu demonstraci, která není tak důležitá. Ale to, že třeba díky těm demonstracím ve společnosti vznikne nějaký velký odpor proti něčemu a dostane se to dál, tak to už má daleko větší význam.

Máte nějakou nejoblíbenější fotku z protestu?

Plno lidí se mě ptá jakou mám nejradši fotku, a já na to strašně nerad odpovídám, protože si myslím, že daleko větší sílu než jedna fotka má soubor. Ten má daleko větší výpovědní hodnotu. A proto je třeba chodit pravidelně: když půjdete na nějakou v uvozovkách bezvýznamnou demonstraci a uděláte tam přesně tu fotku, která v tom souboru hrozně funguje, tak ten soubor posunete dál.

Co je podle vás měřítkem dobré fotky z protestu?

Když zůstaneme u té jednotlivé fotky, tak je potřeba, aby ta fotka měla nějaký přesah, aby něco vyjadřovala. Čím větší bude mít přesah, tím větší bude mít sílu a účinek. Cest, jak toho účinku docílit, je plno. Ta fotka může být částečně výtvarná, může být emocionální, může být dramatická, nejlepší je, když to spojuje všechno dohromady. Pak ta síla té fotky je velká.

Já dávám přednost souboru fotek, protože mám pocit, že několika fotkami toho můžete odvyprávět, sdělit, daleko víc. Málokdy se povede jedna fotka, do které dostanete úplně všechno. Vy tam můžete mít fotku dramatickou, fotku na úrovni streetfoto, do toho fotku výtvarnou a jako celek to bude fungovat.

To je jedna věc.

A zadruhé často hodnota té fotky jakoby zraje s dobou, nebo vzniká v určité době. Vy třeba vyfotíte nějakou fotku, kterou považujete za dobrou, a za několik let vzhledem k nějakému vývoji hodnota té fotky vzroste, protože ta symbolika, která ze začátku nebyla zřetelná, je najednou cítit daleko víc.

Máte svůj vzor ve fotografii protestu?

Já bych se nezařadil jako fotograf protestu. Pro mě ten žánr je široký – od reportáže přes dokument atd. Ona je taky demonstrace a demonstrace – některé nevýznamné, některé dávají do pohybu dějiny.

Fotografů, kteří se mi líbí, je strašně moc. Mezi těmi, co sleduju, třeba ze strany válečné fotky James Nachtway a další. Mě se hodně líbí fotky, které jsou úplně jiné, například Alex Webb. On je fotograf, jeden z mála, který umí pracovat s barvou. Dneska hodně lidí fotí na černobílo, protože si řeknou : převedu to do černobílé a bude to vypadat líp. Takže si to vlastně tak zjednodušujou. Ale fotit barevně je obtížné a on to dovede. A já to obdivuju.

Dá se fotka protestu odtrhnout od té nosné informace, kterou má reprezentovat?

Ano dá, ale je to nebezpečné. Záleží na tom, co s tou fotkou dál a na co se použije. Samozřejmě, kdyby se použila v novinách s nějakým tendenčním článkem, tak by ta fotografie zkreslila tu událost.

Minulý rok jsem při demonstraci proti lockdownu na Staroměstském náměstí vyfotil dvě fotky. Jedna je detail ruky nějaké ženy, která má květ pelar-

gonie a za ní jsou postaveni policisté. A to, že tam není vidět na ní, je tam jen detail ruky a za ním policisti, vyvolává nějakou symboliku. Na té samé demonstraci pak to hrubé jádro demonstrantů zaútočilo na policisty, kdy na ně házeli dlažební kostky a dokonce i nějaký sud. V jednom tom okamžiku jeden ten protestující před těmi policisty spadl - asi sám od sebe nebo ho možná dokonce srazilo něco, co tam hodili ti jeho přívrženci. Tu fotku ženy s květinou si vybrali ti, kterým se hodilo vyhlašovat, jaká to byla mírumilovná demonstrace a brutální zásah policie, vždyť žena má v ruce kytku. A tu druhou fotku pak použili jako důkaz brutality policie a podobně, protože bez té popisky, že on spadl sám nebo ho srazilo něco, co na něj hodili zezadu, to vypadá, že ho srazili policisté. Z toho plyne, že ty fotky bez nějakého vysvětlení mohou velice mást a mohou si to různé skupiny lidí různě vysvětlovat. Dvě skupiny lidí mi proto nadávaly. Ale kvůli tomu přece nepřestanu vizuálně silné momenty fotografovat?!

Myslím si, že je důležité hlavně pro fotografy, kteří pracují v médiích, aby u fotky byl i popisek, který popisuje tu událost. Že protestující nespadl pod nohy policie tím, že ho srazili, ale tím, že ho srazil jeho přívrženec, který ho zasáhl zezadu.

Záleží také jak tu fotku použijete, kde bude použitá a na záměru fotografa. Kdyby fotografovi nešlo o to ukázat na ten konkrétní konflikt a dát fotku do kontextu té aktuality, tak je úplně jedno, že tam je fotka ženy, i když v reálu agresivní, a přitom ta fotka působí hrozně mírumilovně, protože má v ruce kytku a na pozadí jsou policisté.

Nevadí Vám ve fotografii opakující se témata?

Myslíte Viktorky, svíčky, květiny. vím o nich.

Svádí to k tomu je fotit? Jak se tomu člověk brání fotit tu podobnou věc dokola?

Proč se bránit? Vy to fotíte, třeba jste to vyfotil už dvěstěkrát, ale jednou se vám to podaří vyfotit nejúčinněji, tak to má smysl. Někteří fotografové říkají „hele, to už mám vyfocené, tuhle situaci“, no tak říkám „máš, ale může přijít někdo, kdo tu situaci vyfotí daleko líp“. To vy nemůžete přece vědět dopředu, jaký účinek to bude mít. Ano, symbol ruka a květina má tisíc stupňů, jak to může fungovat. Podle barevnosti, jak jsou tam seřazení ti policajti, podle světla. Takže to, že některou věc fotíte vícekrát a někomu může připadnout, že je to dokola to samé, jako argument chápu, ale zároveň chápu ty fotografy, kteří to dělají proto, že se snaží to posunout ještě o kousek dál.

Fotografie protestu se často objevuje v soutěži Czech Press Photo? Je za tím výběrem politická zpráva nebo kvalita fotografie?

To byste se musel zeptat porotců, oni si to vždycky nějak zdůvodní.

Co třeba fotografie roku 2019 z demonstrace na Letné od Lukáše Bíby?

Když jsem mluvil o té ruce s kytkou, to je velice často používaný symbol. Tohle je to samé: kus ruky, vlajka, a na pozadí je hodně lidí. Nic objevného to samozřejmě není, protože už to bylo vícekrát. Ale záleží na tom, jak skvěle se to fotografovi podařilo. Co se týče téhle fotky, provedení je normální. Podobných fotek je hrozné množství a mnoho fotografů mělo tu fotku. Já jsem shodou okolností na stejné střeše byl a bylo tam hodně fotografů a vzniklo tam obrovské množství fotek. Já sám jsem z téhle situace viděl lepší fotky, ale ta porota zároveň vybírá z toho, co je k dispozici. Neumím posoudit, jestli to bylo to nejlepší. A i to hodnocení je samozřejmě subjektivní.

Tahle fotka přesně popisuje to, co jsem říkal o těch opakujících se tématech a proč to fotit dál. Má to smysl, když to ten fotograf posune dál, ale tady u té fotky mi připadá, že to o moc dál ten fotograf nedostal.

Jako fotka roku, která má prezentovat český fotožurnalismus, mě tolik nebere. Rozumím tomu, že vybrali tuto událost, kde se sešlo čtvrt milionu lidí na protestu, tomu rozumím, ale jak moc se to podařilo tomu fotografovi, tam si nejsem moc tak jistý.

Důležitý je ten dovětek, že třeba to opravdu byla to nejlepší, z čeho porota mohla vybrat.

Mohl jste si vyzkoušet práci jako zaměstnance médií a na vlastní noze. Existuje rozdíl v přístupu fotografa?

Myslím, že neexistuje. Byl jsem dvacet let v Reflexu a patnáct let jsem tam vedl fotooddělení.

Samozřejmě záleží na tom, kde pracujete. Když budete pracovat pro parlamentní listy, tak určitě budou chtít fotky, které provokují, urážejí. Takže u některých médií takové zadání může být. Já v Reflexu jsem se snažil být za tím výběrem stát. I tam se výjimečně stalo, že jsme se nepohodli. Například fotku, kde Václav Havel zakopl, chtěli dát na dvojstranu a já jim jí nedal, protože mi to přišlo nedůstojné.

Změnilo se tedy něco?

Myslím si, že daleko víc to ovlivňuje ta doba, která je absolutně zničující pro reportážní fotku a reportážní fotka končí. Těch fotografických pozic v redakcích ubývá. Fotky se vezmou z agentury a tím, jak ubývá počet tištěných médií, tak i ta síla fotky ubývá. Najednou nemáte v časopise dvojstránku, kterou když otevřete, tak to má obrovskou sílu, najednou máte jediný prostor na webu a lidé se na něj nekoukají ani v počítači, ale většinou ty zprávy vidí v mobilu a fotka je dvakrát tři centimetry. Takže si myslím, že daleko větší vliv na to má ten vývoj, který vede k zániku.

Tenhle žánr fotky má ještě jednu takovou výhodu, tím, že ty fotky jsou často takové znakové. Když někdo někoho mlátí, křičí, je od krve, brečí, tak ty fotky ještě fungují i v malé velikosti. Ale když jsem mluvil o tom, že větší váhu má ten soubor, tak v tom souboru potřebujete třeba i fotky, kde lidé jen koukají a vy si tam nalézáte nějakou tu symboliku, která není tak jasná hned na první pohled. A když pak jsou tam detaily, které v té malé velikosti nejsou ani vidět, tak vy nemáte ani možnost se k té podstatě fotky dopracovat. Proto editoři už takovéhle fotky ani nevybírají a vybírají fotky, které zapůsobí na ty dvě vteřiny na mobilu. To je věc, která tu fotku ovlivňuje destruktivně mnohem víc.

Co si myslíte o focení protestů mobilem. Mohou sociílní sítě dát tomu žánru novou šanci?

U mobilu je výhoda, že ho máte pořád u sebe a že vás s ním neberou vážně. Takže si můžete dovolit vyfotit věci, které by vám lidé třeba jinak nedovolili, když by vás brali jako profesionálního fotografa.

Z mobilů vzniká obrovské množství fotek, ale nezdá se mi, že tak obrovské množství skvělých fotek. Je to spíše o tom, že ať se stane co se stane, vždycky nějaká ta fotka vznikne. Takže pokud se to má brát jako důkazní fotografie, tak je to takový nový žánr.

Kvalita je z velké části na tom fotografovi. Mobil je nástroj, ale hlavní je oko a schopnost fotografa. Dobrá fotka není o tom, že je technicky dokonalá, ale že je tam něco navíc a to tam dává ten fotograf.

Ale jsem rád, že lidi baví fotit tím mobilem, protože tím, jak na jednu stranu umírá ta reportážní fotka, tak té fotce pomáhá obliba mobilů a instagramu, kde ji můžete prezentovat. Takže to ten konec té reportážní fotky tak nějak odsouvá.

*Jan Šibík (*1963, Praha) je český fotoreportér známý svými fotografiemi z válečných konfliktů. Je držitelem desítek cen Czech Press Photo. Od roku 1993 byl hlavním fotografem časopisu Reflex. Během svého působení podnikl přes 200 cest do světa. Fotografoval konec komunismu v Evropě, pád berlínské zdi, sametovou revoluci i krvavý zánik režimu v Rumunsku. Byl svědkem masakrů v Sieře Leone a Libérii, hladomoru v Súdánu, Somálsku a Etiopii. Zažil následky zemětřesení v Arménii i Turecku, exodus iráckých Kurdů do Íránu. Zaznamenal konflikt v Palestině a války v Afghánistánu, Chorvatsku, Bosně, Kosovu, v gruzínské Abcházii, Čečensku, ázerbájdžánském Náhorním Karabachu, Jihoafrické republice a Iráku. Genocidu ve Rwandě, uprchlické tábory v Tanzanii, Súdánu, Haiti, Angole a Somálsku.*

Vít Šimánek: Baví mě fotit emoce protestujících

Vzpomínáte si, kdy jste poprvé fotografoval-a protest?

Bohužel už si nevzpomínám kdy přesně jsem poprvé fotografoval protest. Patrně to byla nějaká demonstrace anarchistů proti rasismu někdy v rozmezí let 1993 až 1994.

Bylo to pro média nebo z vlastní iniciativy?

Bylo to z vlastní iniciativy.

Co Vás na tom bavilo?

Fotografování davu lidí s transparenty a emoce protestujících.

Pamatujete si na některá protestní témata, která jste zaznamenal?

Za dobu mé čtrnáctileté práce na pozici fotoreportéra nejdříve v Deníku a poté v ČTK jsem zaznamenával nespočet nejrůznějších demonstrací, protestů či happeningů. V poslední době to byla například demonstrace proti vládě s komunisty 11. července 2018 na pražském Malostranském náměstí odkud se lidé přesunuli k budově Poslanecké sněmovny, kde poslanci jednali o vyslovení důvěry menšinové vládě hnutí ANO a ČSSD, která bude potřebovat i hlasy KSČM, demonstrace za demisi premiéra Andreje Babiše, ministryně spravedlnosti Marie Benešové a proti vládě pořádané iniciativou Milion chvilek pro demokracii 23. června a 16. listopadu 2019 v Praze na Letné, demonstraci proti policejnímu a rasovému násilí v USA uspořádanou ze solidarity s příznivci hnutí Black Lives Matter, které v USA nabralo na síle po květnové smrti černocha George Floyda. Toho udusil při zatýkání ve městě Minneapolisu bělošský policista, který nyní čelí obvinění z vraždy, dále demonstraci za živou hudbu na Staroměstském náměstí, demonstraci na obranu nezávislosti České televize a veřejnoprávních médií před budovou ČT na Kavčích horách 17. listopadu 2020, protest aktivistů za práva zvířat upozorňující na kruté zacházení s vánočními rybami a na jejich zbytečné zabíjení, demonstraci proti volbě komunisty Zdeňka Ondráčka do komise pro kontrolu GIBS, sérii protestů ekologických aktivistů z hnutí Extinction Rebellion, demonstraci proti opatřením proti koronaviru a za návrat dětí do škol 17. listopadu 2020 na Václavském náměstí v Praze.

Jak vypadá agenturní tvorba takové reportáže z protestu, demonstrace, stávky, blokády a podobně?

Předně co nejrychleji pořídit použitelný snímek a ihned ho poslat rovnou z fotoaparátu (v ČTK tzv. webfoto – rychlá fotografie, kterou fotoreportér posílá bez zásahu agenturního fotoeditora)

do redakcí klientů, kteří si tuto službu u agentury platí. Poté zaznamenávám další průběh protestu – demonstranty a jejich emoce, lidi s transparenty, řečníky, případné potyčky s policií či s oponenty demonstrantů. Tyto snímky posílám také přímo z fotoaparátu, ale již na FTP agentury ČTK, která je dále zpracována fotoeditorem a vydána do obrazového servisu agentury.

Ovlivňují Vaši práci uzávěrky? Musel jste kvůli nim někdy odevzdat horší výsledek?

Uzávěrky ovlivňovaly mou práci zejména za mého působení v Deníku. Tehdy jsem skutečně musel odevzdávat snímky do určité doby, právě aby se stihla uzávěrka a noviny mohli jít do tisku. Mohlo se tedy stát, že snímek, který byl z reportáže nejzdařilejší dorazil do redakce později a v novinách se neobjevil. Pouze třeba na webovém zpravodajském portálu Deníku. V agentuře sice žádné uzávěrky nemáme, ale požadavky na rychlost vydávání snímků jsou tam veliké.

Máte z médií nějaké zadání ohledně formy, obsahu nebo výtvarného zpracování reportáže z protestu?

Pokud si dobře vzpomínám tak jsem nikdy žádné takové zadání z redakce neměl.

Takže si volíte sám, na co se soustředit a kde být?

Pokud je součástí demonstrace průvod, snažím se dopředu zjistit jeho trasu a vytipovat si některá zajímavá místa, odkud by bylo možné zachytit demonstranty třeba s nějakou pražskou dominantou, nebo pořídit snímek z nadhledu. Většinou z redakce žádné instrukce nedostávám, pouze si vzpomínám, že na nás v souvislosti s většími protesty proti Babišovi, Zemanovi a vládě apelovali, abychom se snažili pořídit do reportáže alespoň jeden snímek zachycující celkový pohled na demonstraci, aby bylo zřejmé, kolik tam bylo lidí.

Pracujete samostatně nebo vás bývá víc?

Při demonstracích většího rozsahu pracujeme v agentuře ve větším počtu fotoreportérů. Například demonstrace za demisi premiéra Andreje Babiše, ministryně spravedlnosti Marie Benešové a proti vládě pořádané iniciativou Milion chvilek pro demokracii 23. června a 16. listopadu 2019 v Praze na Letné zaznamenávali tři fotoreportéři. Jeden fotografoval celkový pohled na demonstraci ze střech okolních domů, druhý fotografoval pod pódiem a měl za úkol zachytit významné řečníky a účinkující na pódiu a také fotografovat čelo demonstrujícího davu a konečně třetí fotografoval mezi demonstranty.

Na jakém největším protestu a naopak nejmenším jste fotografoval?

Největší demonstrace, které jsem fotografoval, byly obě protestní shromáždění na pražské Letné 23. června a 16. listopadu 2019. Na nejmohutnější veřejné shromáždění po listopadu 1989 dorazilo podle organizátorů na 250.000 lidí. Naopak nejmenší protest byla protestní hladovka Víta Procházky z iniciativy Skutečná demokracie teď (SDT), který tímto způsobem protestoval za demisi vlády 26. března 2012 před Strakovou akademií v Praze.

Existuje podle Vás vztah mezi výjimečností protestní situace (např. historické události) a kvalitou fotografických výstupů?

Myslím si, že ne.

Jak podle Vás vypadá „správná“ fotografie nebo série fotografií z protestu?

V sérii fotografií z protestu by měl být, stejně jako u jakékoli jiné reportáže zachycen celek, polocelek a detail. Také by tam měl být jeden snímek výtvarný (např. siluety demonstrantů v protisvětle).

Vnímáte rozdíl mezi reportážním, dokumentaristickým a uměleckým pojetím fotografie protestu?

Nevnímám. Ideální je reportážní pojetí spojené s uměleckým (výtvarným).

Co je podle Vás cílem fotografie protestu?

Pravdivě o protestu informovat, zachytit celý jeho průběh.

Může být fotografie sama protestem?

Samozřejmě. Jako příklad bych uvedl jeden z nejslavnějších snímků z vietnamské války zachycují zděšené děti při útěku před napalmem, kterým letadla Jižního Vietnamu zaútočila 8. června 1972 na údajné skrýše Vietkongu poblíž Trang Bang. - Jeden z letounů omylem shodil napalm na jihovietnamské vojáky a civilisty. Vystrašená dívka na snímku ze sebe při útěku strhla hořící šaty. Utíkala pryč z hořící vsi spolu s dalšími dětmi a jihovietnamskými vojáky po hlavní silnici. A právě přitom ji zachytil na snímku fotograf agentury AP Nick Ut.

Fotografie se stala symbolem hrůz a neštěstí války, ve které trpí civilní obyvatelstvo a děti, a vyvolala hluboké procitnutí amerického veřejnoprávního mínění. Fotograf Nick Ut za snímek získal v témže roce cenu World Press Photo a o rok později také Pulitzerovu cenu.

Existuje v české tvorbě fotografie nebo soubor fotografií protestu, který Vám utkvěl v paměti jako vynikající? A máte v protestní fotografii svůj vzor?

Série fotografií Jaroslava Kučery z antiglobalizačních protestů koncem září roku 2000 v souvislosti s 55. zasedáním Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Světové banky konaném v Praze. A také reportáž z ukrajinského Majdanu od Jana Šibíka z roku 2014.

V protestní fotografii mám za vzor Josefa Koudelku a jeho snímky ze srpnových událostí roku 1968.

Popsal-a byste okolnosti vzniku jedné Vaší vybrané fotografie protestu?

Snímek (viz příloha) je ze satirického průvodu proletářských maškar, který prošel 21. dubna 2018 od vlakového nádraží v Nymburku k Obecnímu domu, kde se konal mimořádný sjezd KSČM. Na něm vystoupil s projevem prezident Miloš Zeman. Na snímku je vůz značky Lada vyzdobený satirickým portrétem prezidenta Zemana. Celá akce byla nenásilným a přitom vtipným protestem proti komunistům a Miloši Zemanovi a jeho sympatiemi k Rusku a prezidentu Putinovi. V průvodu lidé nesli obrovské červené trenky, nechyběli pionýři a demonstranti nesli transparenty s hesly: Ten, kdo volí komouše, toho pánbůh pokouše, Ať shnije Putismus Zemanismus atd.

*Vít Šimánek (*1973 , Praha)*

V roce 1992 absolvoval Gymnázium Nad Štolou v Praze. V roce 2003 dokončil magisterské studium na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. V letech 1993 – 2006 pracoval jako sanitář v Nemocnici Na Žižkově v Praze. 2006 – 2011 fotoreportérem centrální redakce Deníku. Od roku 2011 fotoreportérem České tiskové kanceláře (ČTK), kde se věnuje každodennímu agenturnímu fotozpravodajství. Ve volné tvorbě se věnuje dlouhodobým dokumentárním projektům, reportážím, portrétu i výtvarné fotografii. Žije v Lysé nad Labem.

Václav Vašků: Česká fotografie protestu je v dobré kondici

Co pro Vás jako účastníka a organizátora protestů znamená fotografie protestu a co by měla obsahovat?

Jsou různé druhy protestů. Já sám jsem skoro deset let pracoval pro organizaci Greenpeace a ta má protesty takříkajíc ve své DNA. A to už od svého vzniku. Na začátku 70. let totiž organizace protestovala proti testům atomových zbraní na Aljašce. Tehdy použili taktiku americké církve Kvakerů, kteří jsou přesvědčeni, že člověk může zabránit i velkému zlu tím, že o něm vydá svědectví. Přitom skoro polovinu z posádky lodi (která se vydala na místo výbuchu protestovat) tvořili filmaři a fotografové. Z toho pak vznikla taková tradice. Ať už později organizace Greenpeace protestovala proti vybíjení velryb nebo kácení pralesů, vždy kladla velký důraz na fotografii a film. Dá se říct, že Greenpeace už v 70. letech udělali z tehdy poněkud nudné ochrany přírody akční film. A tím inspirovali mnoho protestních skupin, které přišly po nich.

Z tohoto pohledu je pro mne fotografie protestu specifickým druhem novinářské nebo dokumentární fotografie. Cílem protestu je většinou upoutat pozornost veřejnosti na nějaký neřešený problém. A je celkem jedno, jestli je to problém společenský (jako je třeba porušování lidských práv) nebo ničení přírody.

Myslím, že správná fotografie protestu by měla obsahovat nějaký AHA moment. To znamená, že se člověk podívá na fotografii a vidí, že je něco špatně, aniž by potřeboval sáhodlouhé vysvětlování podstaty problému. Jedna taková fotografie může někdy změnit svět.

Pro mne asi nejsilnější fotografií protestu, jakou jsem kdy viděl, bylo sebeupálení tibetského mnicha. Tady člověk vidí, že někdo se snaží zabránit zlu a upozornit na problém i za cenu vlastního života. Mimochodem podobná fotografie prý inspirovala Jana Palacha k jeho oběti, jíž se snažil zatřást svědomím českého národa. Akorát v té době to byla fotografie sebeupálení buddhistického mnicha ve Vietnamu.

Jaká je poptávka médií po fotografiích z protestních akcí a změnil se nějak ten vztah za posledních 30 let?

Po pravdě řečeno, neumím na tuhle otázku odpovědět. Jako fotoeditor pracující pro noviny a časopisy mám tendenci říct, že poptávka médií po fotografiích z běžných protestů je dnes malá. Pokud jde ale o celospolečenský problém, není problém dostat fotku protestu na titulní strany novin. V českém prostředí to byly v poslední době například protesty Milionu chvilek pro demokracii. V tom světovém zase protesty mladých Bělorusů proti Lukašenkově režimu.

Pravda je, že lidé jsou dnes přesyceni obrazy. A fotografie protestu už nemá takovou sílu, jakou mívala dříve. Fotografie se navíc přesunula do on-line prostoru. To má ale i své výhody. Do on-line galerií je možné umístit více snímků. Aby však takové fotogalerie dobře fungovaly, předpokládá to práci zkušeného fotoeditora. Vynikající fotogalerie tohoto typu mají třeba New York Times.

Je fotografie protestu fotogenická a měla by být? Může být?

Ano, ano a ano. Je to základní předpoklad pro dobrou fotografii vůbec. A pro fotografii protestu to platí dvakrát. Fotografie musí být nějak krásná. A i fotografie něčeho, co vůbec hezké není, může být úchvatná. Podívejte se třeba na fotografie Antonína Kratochvíla, který celý život dokumentoval především bídu a utrpení lidí. Každá z jeho fotografií je svým způsobem krásná, každou bych si pověsil na zeď. A stejná by měla být i dobrá fotografie protestu.

Co je podle Vás ikonická fotografie protestu? Dá se v dnešní době vytvořit? V Česku?

Myslím, že ano. Uvedu příklad. V roce 1998 Indie zničehonic provedla 6 pokusných výbuchů atomové bomby. A to přesto, že Indie do klubu velmocí vlastnících atomové zbraně nepatří. Sousední Pákistán, který je s Indií v ustavičném napětí, kontroval tím, že krátce na to uskutečnil 7 vlastních atomových výbuchů. Pákistán a Indie přitom nikdy nepodepsali NPT čili Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (kterou jinak podepsalo 189 zemí). Jsou tak spolu s Izraelem a Severní Koreou jediné země, které sice vlastní atomové zbraně, ale jejich vlastnictví oficiálně nepřiznávají. Odborníci na globální bezpečnost varují, že pokud na naší planetě existuje riziko vzniku jaderného konfliktu, je to právě mezi Indií a Pákistánem.

Greenpeace jako organizace bojující proti pokusům jaderných zbraní, uspořádala v reakci na tuhle situaci protesty po celém světě. Ale pouze jeden z těchto protestů si získal globální pozornost médií. Ten český. Vypadal takto. Na Palachově náměstí v Praze (odkud jsou tak pěkně vidět Hradčany) si dva tenisté v barvách Indie a Pákistánu pinkali se zeměkoulí, zatímco rozhodčí držel ceduli s nápisem Nuclear World Cup a ukazoval skóre 6:7. Před hráči stáli smrtky s kosami a tenisová síť nesla nápis Stop Nuclear Testing. Fotograf Reuters Petr Josek z toho udělal krásnou fotku s Hradčany v pozadí a fotografii druhý den otisklo několik předních světových deníků na titulní straně. A to nikoliv proto, že by je tak zaujal protest hrstky aktivistů Greenpeace někde v Praze. Ale proto, že tahle ikonická fotografie skvěle vyjadřovala situaci a dala se použít jako ilustrace k dalším textům o problému atomových testů.

Máte z posledních třiceti let zkušenost, že by nějaká fotografie protestu z českého prostředí nebo od českého autora dokázala ovlivnit politické nebo společenské prostředí?

Těžká věc. Na jednotlivou takovou fotografii si momentálně nevzpomínám. Myslím si ale, že fotografie společnost ovlivnit dokáže. Většinou jsou to však spíše soubory fotografií nebo fotografické eseje, které působí takhle silně. Například fotografie Josefa Koudelky ze srpnové okupace 1968 jsou drtivou připomínkou toho, jaký má Rusko vztah k našemu malému národu. Iluze o slovanské vzájemnosti a o bratrství s Ruskem si Češi dělali už v 19. století. To není nic nového. Stačí se porozhlédnout po naší politické scéně a člověk vidí, že tyhle pomatené myšlenky přežívají dodnes. Koudelkovi fotografie však usvědčují tyto iluze ze lži.

Když přeskočíme sametovou revoluci a rok 1989, jsou to asi fotografie Ibry Ibrahimoviče z bourání obce Libkovice, které na mne působí podobným způsobem. Rok 1989 byl pro nás všechny jakýmsi milníkem. Měli jsme pocit, že takové věci už se nemohou stát. Věděli jsme, že komunisté během 40. let obětovali těžbě uhlí skoro 100 obcí a královské město Most. Mysleli jsme si ale, že s devastací severních Čech bude po listopadu konec. V tom jsme se mýlili. Nádherná středověká obec Libkovice padla za oběť těžby uhlí v roce 1991. A to navzdory tuhému odporu místních obyvatel a obránců z ekologických organizací. Jak se později ukázalo, 800 let stará obec Libkovice byla

i s nádherným středověkým kostelem zbourána úplně zbytečně. Uhlí se pod ní netěží a už nikdy těžit ani nebude. Byla to tehdy jen zvůle dolů a ministerstva průmyslu v čele s Vladimírem Dlouhým. Z Libkovic dnes zbyla už jen nesehnatelná kniha fotografií Ibry Ibrahimoviče Zdař Bůh a pár ovocných stromů v krajině.

A do třetice je to příběh sedláka Rajtera, který se podivuhodně vine komunistickou i polistopadovou minulostí. Autorem téhle fotografické eseje, která vstoupila do povědomí veřejnosti, je opět severočeský fotograf Ibra Ibrahimovič. Přes třicet roků sedlačil Jan Rajter s rodinou na smetišti. Tak říkal několika hektarům šachtami poddolovaných pozemků v těsném sousedství litvínovské chemičky. Komunisté mu v 50. letech zabavili prosperující hospodářství na Moravě. A tady, v devastovaných severních Čechách, mu milostivě dovolili trošku hospodařit jako malému zahrádkáři. Po revoluci Rajter koupil pozemky krachujícího velkostatku na Mostecku se svým synem v roce 1993 rozjel rodinnou farmu. Na přelomu tisíciletí už obhospodařovali 600 hektarů polí a prosperovali. Pomalu dávali dohromady komunisty zničený velkostatek Pak ale přišla rána. Město Most nabídlo sedláku Rajterovi výměnu polí v rámci zcelení pozemků, ale vzápětí se z televize dozvěděl, že jde o podvod a město chce na jejich půdě postavit velkou průmyslovou zónu pro hliníkárnu mexické firmy Nemak. Následovalo prokazatelné protiprávní jednání na místní, okresní i ministerské úrovni. Tři roky se sedlák Rajter soudil, zatímco mu za humny vyrůstala továrna hrozící znečišťovat jejich pole rakovinotvornými dioxiny a těžkými kovy. Ibra Ibrahimovič sedláka Rajtera znal a jeho příběh postupně dokumentoval. V roce 2003 získala jeho série fotografií první cenu a zlaté oko v soutěži Czech Press Photo. Upracovaná tvář sedláka Rajtera s jeho usměvavým vnukem Vašíkem shlížela tehdy v Praze na lidi z reklamních panelů na zastávkách tramvají. Přes tuhle fotografii se o sedláku Rajterovi dozvěděla snad celá Praha. Paradoxně to bylo v době, kdy sedlák Rajter prohrával a byl v bezvýchodné situaci. Jeho syn Jan tak fotku vnímal spíše jako osudovou mílku.

Nedávno jsem někde četl, že Gilberto Perez, známý americký teoretik filmu, se kdysi vyjádřil v tom smyslu, že film sám o sobě nemůže společnost změnit. Ale může nám ukázat hodnoty, za které stojí za to bojovat, aby se společnost změnila. Myslím, že to platí i o fotografii.

Sledujete českou fotografickou tvorbu s tématem protestu? Myslíte, že je v dobré kondici? Chybí jí něco?

Jako fotoeditor vidím každý den stovky, možná spíš tisíce fotografií z celého světa a samozřejmě i z domácí produkce. Pokud bych měl hodnotit současnou českou tvorbu fotografie protestů, musel bych ji asi porovnávat s tou světovou. Nebo ji porovnávat s minulostí. A je také docela rozdíl mezi tvorbou agenturních fotografů a fotografů na volné noze.

Agenturní fotografové (a jsou to právě oni, kdo nejčastěji fotí protesty) se vždy snaží trochu estetizovat. Často si vybírají ze scény snadno čitelné symboly a zajímavé tváře. Vědí, že agentura pošle jen pár nejlepších snímků. Vždy je tam jeden větší celek a nějaké hezké detaily tváří a tak dále. Fotograf na volné noze se takhle omezovat nemusí.

Vždy je to ale o osobnostech. V ČTK mají například nesmírně talentovaného fotografa Romana Vondrouše, našeho spolužáka a dobrého kamaráda z ITF. Nezdá se mi ale, že by ho fotografie protestu nějak zvlášť brala. Mnohem raději fotí sport nebo městskou krajinu. Má ale svůj styl a když fotí protesty, bezděčně tam ten svůj styl přenáší. EPA nám bohužel sebrala dalšího výjimečného fotografa Filipa Singera a přesídlila ho do Drážďan, odkud pokrývá část východní Evropy a Německa. Jeho osobitý rukopis s výrazným citem pro temné syté barvy (mimochodem jeho otec je známý malíř) je snad ještě silnější, než ten Vondroušův. Tihle dva fotografové se výrazně odlišují od běžné agenturní produkce. Pak jsou tu vynikající fotografové AFP Michal Čížek a Slovák Joe Klamár. Tihle kluci, k nimž myslím patří ještě s Petr David Josek z AP (syn Petra Joska, bývalého fotografa Reuters) a David W. Černý z Reuters tu představují něco jako novou generaci agenturních fotografů

a excelují i ve fotografiích protestů.

Pak jsou tu noví mladí fotografové na volné noze, z nichž fotografii protestů asi nejvíc holduje Petr Zewlakk Vrabec, abych jmenoval alespoň jednoho.

Shrnuto sečteno. Naše česká tvorba v této oblasti je v dobré kondici a snese srovnání se světovou scénou. A troufám si říct, že je lepší, než byla třeba před třiceti lety.

Velké akce Greenpeace jakoby v poslední době (alespoň z médií) ustoupily celoglobálním hnutím (Fridays for Future, Extinction Rebellion). Zdá se, že tato hnutí měla poměrně silný mediální ohlas. Je reálné, že by se do nich Greenpeace včlenila?

Není. Greenpeace je mezinárodní organizace s přísně hierarchickou strukturou. Má své vědecké týmy a řídí flotilu lodí na světových mořích. Není to žádné protestní hnutí. Pokud někdy tahle organizace dělala něco s ostatními, bylo to na velkých mezinárodních setkáních, například při jednání o klimatu. A i tam to byly většinou sólo akce. Párkrát Greenpeace spojilo síly na konkrétním projektu s organizacemi jako Amnesty International nebo třeba Oxfam. Zajímavé je, že to většinou byla britská pobočka Greenpeace, která takový projekt vymyslela.

U malých akcí se často na protestech objevují až teatrální a alegorické výjevy. Máte pocit, že takové praktiky úspěšně ukazují na důležitost problému a urgenci jej řešit? A jsou pro fotografy magnetem nebo je naopak odpuzují?

Vůbec mi to nevadí. Myslím, že tyhle prvky se objevovaly při protestech už někdy ve středověku. Někdy není lehké vymyslet způsob, jak připoutat pozornost k nějakému složitému problému. Pokud máte jen omezené prostředky a chybí vám kreativní lidé, může se stát, že výsledek bude trapný.

Vzpomínám si na rok 2000, kdy vláda rozhodovala o Temelínu, a my jsme vymýšleli akci, která by ukázala, jak tenhle projekt polyká peníze, které by se daly investovat do obnovitelných zdrojů. Tehdy vládl Miloš Zeman díky opoziční smlouvě s Václavem Klausem. V televizi NOVA byli nesmírně oblíbení Gumáci. Byl to pořad, ve kterém herci v gumových maskách parodovali politiky. Vymysleli jsme scénku, ve kterém by Klaus se Zemanem házeli mince do velkého výherního automatu s nápisem Temelín. Občas by na automatu zasvítila nějaká světýlka a Klaus i Zeman by to komentovali svým typicky narcisistním způsobem. Klaus by například svým ukňouravým hlasem říkal „ale pane kolego, to je jen špatně vhozená mince“. Úplně to slyším. Jak ale takovou scénku dostat do médií? Bylo to náročné a já dodnes lituji, že jsme tenhle protest nakonec zavrhli.

Je dnes problém „nalákat“ fotografy na určitý protest? Co pro to je třeba udělat?

Zásada číslo jedna je, že média se o tom musí dozvědět přes ČTK. Hrozně to ale záleží na tom, co se zrovna ten den děje. Když je okurková sezóna, může se stát, že média pošlou svého fotografa nebo kameramana i na menší nebo úplně hloupou akci. Naopak, i skvěle připravený protest může selhat, pokud je ve vzduchu něco důležitého. Je pošetilé dělat nějaký protest nebo akci v době, kdy média řeší třeba povodně nebo průchod tornáda.

Spolupracují pořadatelé protestů s vybranými fotografy? Nezavání to PR?

Fotografové zaměstnaní v médiích mají jen malý nebo dokonce žádný vliv na to, co budou ten který den fotit. Jistě, pořadatelé protestů se vždy snaží udržovat s nimi dobré vztahy. Třeba tak, že jim dávají o protestu vědět dříve než ostatním. Ale to je přirozené. Na tom nevidím nic špatného. A pak jsou tu fotografové na volné noze, většinou mladí, kteří rádi fotí protesty. Ale ti zase nemají žádný vliv v médiích. Často je to tak, že tito fotografové pracují pro pořadatele protestů dobrovolně nebo se nechají najímat. V Greenpeace jsme se vždy snažili najímat si špičkové fotografy s citem pro žurnalistickou fotografii. Vystřídala se tam pěkná řádka známých jmen. Od Güntera

Bartoše, přes Pavla Hořejšího, Ibry Ibrahimoviče až třeba po Petra Zewlakka Vrabce.

Vy sám ještě protesty fotografujete?

Upřímně řečeno, nefotografuji. Myslím, že to souvisí s věkem. Stárnu. Fotograficky mě dnes zajímají jiné věci. To není nic proti protestům. Když se odehrává nějaká opravdu důležitá akce, vezmu své děti (toho mladšího na koně) a jdeme. Stejně to dělával můj tatínek se mnou v roce 1969. A to přitom nebyl žádný buřič. Cítím, že už nemusím být v první linii jako dříve. Kdysi se ptali Egona Schieleho, proč maluje nahé dívky. A on odpověděl, protože je mladý. Až zestárne a sex ho nebude zajímat, bude malovat i jiné věci (bohužel se toho nedožil, v roce 1918 ho skolila pandemie Španělské chřipky). Cítím to podobně jako Egon Schiele. V osmnácti jsem také nejraději fotil nahé dívky, později ničení přírody. Dnes mě víc zajímá třeba městská krajina a její proměny. A také portréty zajímavých lidí. Zpomaluji.

*Václav Vašků (*1962)*

V roce 1980 se vyučil fotografem na SOU Podkovářská v Praze. Bakalářský a později i magisterský titul v oboru fotografie získal na Institutu výtvarné fotografie (ITF) Slezské univerzity v Opavě.
Po vyučení začínal v Československé televizi jako filmový laborant. V letech 1991 až 1996 pracoval v Občanském a v Českém deníku nejprve jako redaktor a později jako editor. Při tom studoval filosofii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1996 až 2004 působil jako mluvčí české pobočky mezinárodní ekologické organizace Greenpeace. Podílel se na výrobě filmů a jako fotograf se účastnil řady mezinárodních akcí této organizace, například v rumunském Baia Mare či indickém Bhópálu.

Od roku 2004 pracuje jako fotograf. Spolupracoval s řadou českých i zahraničních periodik, rozhlasem a Českou televizí. V současné době působí jako fotograf a fotoeditor v deníku Hospodářské noviny. Má za sebou několik desítek autorských i společných výstav ve více než dvaceti zemích celého světa. Fotografie publikoval mj. v americkém Newsweeku, britských Financial Times, francouzských Le Monde, švédských Dagens Nyheter a řadě dalších novin a časopisů. Nejznámější je cyklus jeho fotografií o Černobylu, za který získal ocenění Czech Press Photo a jenž byl vystavován v řadě zemí, mj. v USA, Mexiku, Kanadě, Itálii, Turecku, Ukrajině, Makedonii či na Slovensku.

Působil též jako asistent fotografa Antonína Kratochvíla, o kterém později napsal diplomovou práci. Několik let pak společně pořádali mistrovské fotografické workshopy v Černobylu. Občas přednáší pro nevládní organizace o fotografii a práci s médii.

Petr Vrabec: Protesty, o kerých se neví, jsou k ničemu

Proč aktivistická fotografie a co to je?

K focení demonstrací a protestů jsem se dostal skrze aktivismus. Protože svou první demonstraci cíleně jsem vyfotil, když jsem byl součástí kolektivu Kliniky, což byl squat na Žižkově v Praze. A když nás vyklidili, tak byla velká demonstrace na podporu té Kliniky. A já už v té době fotil a dostal jsem se takhle na první demošku.

Vzhledem k tomu, že na té klinice se scházela spousta aktivních lidí z různých skupin, tak mě pak začali zvát na demonstrace, mě to začalo bavit a bral jsem to jako velmi důležitou součást mého aktivismu, protože demonstrace, která nebyla dobře zaznamenaná a poskytnutá médiím, jakoby neproběhla.

Takže ze začátku to byl opravdu takový můj aktivismus a fotil jsem jen akce, které pro mě byly nějak důležité, nebo mě někdo oslovil. A to se postupně během pár let změnilo, že mě zašali oslovovat sami organizátoři jako je Greenpeace a Hnutí Duha a teď fotim třeba oficiálně pro Milion chvilek.

A tak se z toho mého fotoaktivismu stal ze mě takový defakto profesionální fotograf demonstrací.

Můžeš si dnes vybírat, jakou demonstraci fotíš, nebo to máš jako byznys omezené?

Dost se to změnilo. Nemám to úplně jako byznys, jen částečně. Fotím všechny akce Greenpeace a Milionu chvilek. Větší akce vychází na Alarmu (server a2larm.cz)

Ale já jsem se přes něj (A2larm), když už jsem fotil tyhle akce tři roky, (teď to v lednu bylo šestý rok), tak jsem se rozhodl, že bych to mohl udělat jako nějaký dlouhodobější projekt a řekl jsem si pět let. To jsem si řekl asi po roce focení a už to bylo tak, že jsem vyhledával všechny, které jsem stíhal, i když mě nezajímaly nějak extra, tak jsem je opravdu šel nafotit, abych je měl v archivu, kdybch později z toho chtěl něco dělat. Pět let uplynulo, tež už začínám sedmý a pokračuju dál a snažím se toho nafotit co nejvíc, i když spousta těch akcí menšího rozsahu fotím převážně pro sebe.

Uvidím, co z toho bude.

Teď jsem hodně navázaný na veškerá environmentální hnutí v Čechách, protože fotím jak pro Greenpeace, tak pro Hnutí Duha, tak pro Friday (for Future), tak pro Extinction Rebellion, tak pro Liberty jsme my. Takže těch témat, které pak budu moct zpracovávat bude víc, to nemusí být jen fotografie protestu. Třeba aktivismus v Čechách v rozpětí deseti let, ale může to být třeba environmentální hnutí od roku 2015. Takže teď jsem takový sběrač materiálu.

Když na ty demonstrace přicházíš z té pozice aktivismu a jseš spojený s některými tématy, dokážeš být nestranný, nebo jsou demonstrace, kde jseš s nimi na stejné vlně a jiné, kde se ti fotí špatně, protože s nimi nesouhlasíš?

Chci, aby ten můj výstup a chování na demonstraci bylo profesionální a nestranné. Samozřejmě, že tam ve mě vevnitř to funguje, že mám ty emoce a teď, když chodím na ty proticovidové demonstrace, tak je úplně šílené to poslouchat. Zároveň je třeba těžké, když jsem na nějaké třeba blokádě ultranacionalistů a oni tam policajti jdou do kamarádů, kteří dávají hmaty chvaty, tak je taky těžké se ubránit a nezasáhnout a nezapojit se.

Snažím se taky, aby ten výsledek té reportáže (nemyslím teď tu facebookovou stránku, kam dávám všechno) byl vyrovnaný, aby vyzněla tak, jak jsem ji já cítil a viděl. A i když třeba nesouhlasím s těma lidma, co to organizují, tak se snažím nezveřejňovat fotky, kde ti lidé vypadají hloupě. Pořád se snažím být neutrální, takže ani nekomentuji události, jen zveřejňuju třeba prohlášení akce.

Tvé fotky jsou čistě reportážní, napadlo tě někdy to fotit jinak?

Asi ne, vím, že někteří lidé fotí na těch demonstracích fotí portréty, ale to mě nezajímá. Já mám rád ten čistý reportážní přístup.

Máš nějaké vzory?

Vzory co se týče protestu nemám. Já jsem se k tomu dostal tak nějak sám a vypracoval jsem se do toho.

Dneska jsem to počítal a včera to byla 365tá demonstrace. A to se člověk otrká, předvídá a ví, jak to chodí, a už to není takové náročné a hlavně ty akce v Čechách jsou úplně nudné. Jednou za čas se tu trochu stane něco akčního, když člověk musí být víc ve střehu.

Vyhledáváš ostřejší akce?

Přiznám se, že mě takhle ostřejší protesty moc nepřitahují. Protože když jsou, tak je to hodně nebezpečné, protože nevíš, co tam přilétne, už ost novinářů bylo těžce zraněných ve Francii, na Ukrajině, v Německu. Nemám ambice mít super akční fotky, protože nemám potřebu vyhrávat nějaké ceny. Mám rodinu a chci to dělat spíš jako dlouhodobý koncept.

Naopak si myslím, že fotky riotů jsou často vytržené z kontextu. Lidi nakonec zajímá ta fotka toho riotu a už je jim jedno o co šlo, proč to bylo, že už je to několikaletý problém. Mě spíš zajímá to do hloubky.

Myslím si, že taky nelze poskládat reportáž, třeba pro Czech Press Photo, že máš devět akčních fotek. To nikoho nezajímá. Musí to být poskládané jako reportáž

A tak se snažím pracovat i na těch malých demonstracích, kde je třeba pět mluvících hlav, které se střídají u mikrofonu, je tam padesát lidí, dva tři pickety, tak z to seskládat patnáct různých zajímaých fotek. To je podle mě důležité.

Hovořil si o svém dlouhodobém projektu. Máš už nějakou představu, co je jeho cílem nebo jak bude vypadat?

Představu mám. Chci mít nějaké to ohraničení v čase, třeba těch deset let aktivismu v Čechách, a budu to mít rozdělené do sekcí jako třeba environmentální, pak tu bylo to protiuprchlické hnutí, pak tu jsou rúzné další skupiny. A výdycky bych chtěl doplnit nějaký text o vývoji toho hnutí. Takže to bude trochu taková kronika aktivismu v Čechách, kde budou ty akce, budou chronologicky a bude k tomu ta obrazová část. Chci to mít hodně textové, aby to nebyla jen fotoknížka, protože to mi nedává s protesty smysl.

Máš nějaké své oblíbené fotky protestu?

Mám pár fotek, které mám z protestu rád.

První, co mě napadne, je určitě zatčení Adama V Bartoše na Václavském náměstí. Tu fotku mám

rád, protože jak se pohybuju na těch akcích, tak už umím číst chování policie a poznám i ty policejní služebny. Viděl jsem, oni měli pultík pod koněm, kde on stál a měl proslovy, a už jsem viděl, že za ním šlo šest policajtů a bylo mi jasné, že ho zajistí. Já jsem neudělal to, co všichni ostatní, že se rozběhli k němu, ale šel jsem rovnou na roh ulice krakovské, protože jsem věděl, že tam mají nejbližší služebnu a že to tam „zaketlejí", aby mohli v klidu projít. A přesně jsem vychytal ten moment, kdy ten Kolář, ten šéf policie, co má na starosti demonstrace, ho drží pod rukou za loket, tahá ho, kolem něj dva křičí na toho policajta, ať ho nechá a ten Bartoš je vystrašený. A mám to zepředu a nikdo to nemá a je to proto, že jsem předvídal tu situaci. A tu fotku mám rád z toho důvodu, že tam byly zúročené nějaké ty zkušenosti.

Pak mám asi hodně rád fotky z Ende Gelände (protesty proti uhelné elektrárně v německém Porýní), kde lidé přebíhali přes dálnici. Zachytil jsem tam jednoho aktivistu, který byl jediný zajištěný na dálnici, jak ho policista strhává spátky a on je nohama nahoru, je to akční, lidé tam probíhají a pořád se něco děje

A pak mám taky z Ende Gelände 2017 bitvu v bramborovém poli. To už byl druhý den, my jsme tehdy ušli asi 20 km ve vedru a těžkém terénu. A když už se dobíhalo k té infrastruktuře, což byly koleje, které vedly dolů do elektrárny, tak tam byly hrozné manévry, nahánění, vypadalo to jako bych byl někde na vršku a pode mnou byly napoleonské války. Vždycky dvěstě lidí běželo tam, policajti za nima, pak zase zpátky, asi osm skupin, a pak se běželo přes bramborové pole, takové ty vysoké řádky, hrozně blbě se přes to běhalo, lidé zakopávali, pak je tam mlátili ti policajti. Já jsem nadběhl a ten týpek s tou vlajkou, co byl vepředu, běžel a přede mnou byla policistka, která měla napřažený pendrek a oni se kolem ní rozbíhali a vzadu za ní je ta elektrárna. Tak tu mám rád, i když jsem byl ufuněný, zpocený, špimavý. A i když ta policistka má useknuté nohy, ale tohle byl jeden moment a na kompozici nebyly podmínky.

A to je asi všechno, víc ne.

Čím je to, že tak často mají fotografové rádi fotky z jiného než vizuálního důvodu?

Ono to je spíš tak, že a estetika je jako samozřejmost, když se bavíme o dobrých fotkách. Ale pak ten top vybíráme s tím příběhem, backgroundem

Myslíš si, že fotografie protestu má, podobě jako válečná fotografie cíl nebo smysl?

Určitě. Když dneska potřebuješ něco změnit, třeba formou nějaké občanské neposlušnosti nebo protestu, tak to musíš mít dobře zaznamenané, abys to mohl prodat dál do té společnosti skrze média a sociální sítě. A protesty, o kterých se neví, tak jsou k ničemu. Když nemáš ty protesty úplně masové, musíš mít dobré video a fotografický materiál.

Ale může to být ale i z opačné strany, kde se každá fotka dá různě interpretovat a třeba nějaké protestní hnutí zdiskreditovat. Jako třeba ty rioty, kde může policie zaútočit, lidé se brání, ale njaký reportér cíleně ukáže, jak lidé útočí ma policii. Je to takový nástroj.

Fotka může být protestem?

Určitě, je spousta kultur, kde některé vyobrazné věci jsou problém, tak to může být protestem.

Myslíš, že mezi ostatními fotografickými žánry je fotka protestu doceněná?

Pro spoustu lidí a novinářů to není důležité téma. Znám se s klukama z agentur a ti chodí jen na ty hodně velké akce. Tady to nikoho netrápí. Buď to jsou nějaké bizáry, nebo je to velké, jako třeba Letná, ale jinak na spoustě demonstrací jsem sám, nebo jsou tam hobbyisti, kteří si to dělají pro sebe. Třeba dělají žurnalistiku a myslí si, že se do toho dostanou focením protestu.

Co si myslíš o situaci v médiích a pozici fotografů?

Teď jsem byl na demonstraci, kterou Chcípl pes organizoval před domem ministra Hamáčka. Byl jsem tam akorát já a fotograf z Reflexu, média to nechtěly. A to bylo pět set lidí, šlo se k ministrovi a spousta policajtů, ale média nic. A tak jsem koukal, co z toho budou mít za fotky. A nakonec Lidovky, iDnes a všichni dali fotky, co tam vyfotil Chcípl pes na mobil pět fotek, úplně šílené a všichni to vydali.

Mě by nevadilo, když média použijí materiál ze sociálních sítí, kdyby ten materiál byl dobrý, ale problém je, když oni uveřejní úplně křivé a špatné fotky ze špatného mobilu, které nemohou fungovat ani jako ilustračky. Není tam poznat, co se děje. A to mě štve, že oni dají něco takového a ta novinařina je taková hodně od stolu. A to není COVIDem, to už bylo před třema rokama to samé. Musí udělat x zpráv za den a sypou to tam z ČTK, k tomu nějakou ilustračku, buď to vezou z ČTK nebo Profimedia.

Když jsem jel fotit Štrajk Kobjet do Varšavy (polské demonstrace proti zákonu prakticky zakazujícímu potraty v Polsku), tak jsem napsal 13 redakcím, že tam jedu, mám kontakt, očekává se velká akce. Jediní, kdo se mi ozvali byl Reportér magazín, že se omlouvá, že už jsou domluveni se Standou Krupařem na velké reportáži z Náhorního Karabachu, kde byl. A že pak bude vánoční číslo a nechtějí tam mít takové ostré věci v tom čísle. Ale že klidně mohou udělat reportáž do online verze. A pak Deník N napsali, že teď ne, ale když bude něco dalšího, tak pošlou vlastního fotografa. Aktuálně řekli, že vezou fotky z Reuters. A nakonec vzali fotky z týden předtím. A to tohle téma frčelo po světě.

A mám informace, že Reuters a další agentury prý momentálně nabízejí velice levné balíčky.

*Petr (Zewlakk) Vrabec (*1984, Mladá Boleslav)*

Od 2 let žije v Praze. Vystudoval obor geodezie. První fotografii vyfotil 11. 1. 2007. Na svatbě u Jimramova v létě roku 2014 se nad ránem rozhodl, že se fotografií začne živit. Od roku 2017 je naplno fotografem na volné noze, zatím stále věrný značce Nikon. V současnosti spolupracuje s organizacemi, jako je Greenpeace, Hnutí duha, Limity jsme my, Arnika, FFF aj. Petrovy fotografie archivuje Národní muzeum v Praze a pravidelně je využívají mediální server A2larm a časopis Romano Voďi. Jeho fotografie jsou k nalezení i na přebalech knih či elpíček.

V roce 2017 byl Petr Zewlakk Vrabec poprvé nominován na Czech Press Photo v kategorii Aktualita a v roce 2018 vyhrál cenu Czech Press Photo za sérii Vystěhování rodin s dětmi z ubytoven v Ústí nad Labem v kategorii Cena výboru Dobré vůle nadace Olgy Havlové. V roce 2019 vyhrál Czech Press Photo v kategorii Reportáž roku Za sérii z protestů Ende Gelände v Německu.

Podle svých údajů nafotil něco přes 360 protestních akcí.

Vít Hassan: Když jsem na místě, kde něco bouchá a těžkooděnci tam házejí nějaké projektily nebo granáty, tak je to adrenalin a člověk si připadá jako v akčním filmu

Jak ses dostal k fotografování?

Výtvarný talent jsem pochytil po své mamince, která studovala výtvarnou školu. - Jsem aranžér se zaměřením na propagační výtvarnictví, původně jsem plánoval, že budu dělat loga, ale ono když máš výtvarnej talent a nebojíš se, tak z toho vznikne fotograf.

Kdy začalo zaměření na demonstrace a protesty?

První fotky něčeho, co by se dalo nazvat akční fotkou, jsem nafotil papírovým foťákem značky Kodak v Sudánu, kde na ulici stáli neregistrovaní prodejci, přišli na ně policisté s kabelama a začali je tam mlátit. Já jsem tehdy z kapsy vytáhnul ten papírovej foťák na jedno použití a na to jsem to nacvakal. Dodneška fotku, jak beznohého chlapa srážejí dolů na zem, mám. To byl nějaký rok 2003, ale to bylo tak, že jsem šel okolo. Potom jsem ještě nafotil, jak hořely ulice, když spadnul vrtulník s Johnem Garangem. Ale víc jsem opravdu začal fotit demonstrace až na přelomu let 2013-2014. Vzpomínám si, že jsem si na Majdan vezl Canon a Nikon a pamatuju si, že mi tam lidé, se kterými jsem jel, zlikvidovali objektiv u Canonu, takže jsem měl najednou nutnost se naučit s tím Nikonem. Bylo už po Majdanu, po těch násilnostech, mrtvé sbírali ze země, atmosféra byla pořád ještě agresivní, ale bylo už „dohráno“. To byla moje asi úplně první zahraniční mise, kde jsem nafotil něco jako demonstrace.

Od té doby jsem v Čechách nafotil stovky demonstrací.

To je úctyhodné číslo…

Nevím, jestli se tomu co se děje v Čechách dá říkat demonstrace. Protože to, co se je u nás, jsou spíš happeningy. Myslím si, že demonstrace je událost, kde se policisté po demonstrantech střílejí projektily, stříkají slzný plyn a kde několik demonstrantů seřežou nebo zatknou. Jestli někdo nazývá demonstrací to, že se sebere pár lidí a mají na sobě nějaké kašparské masky, to bych já nenazýval demonstrací, to je spíš taková tralala akce. Podle tohoto měřítka jsem nafotil stovky happeningů, ale jen asi deset skutečných demonstrací. Jediná skutečná demonstrace u nás od měnového fondu v roce 2000 byla 28. října 2020 demonstrace na Staromáku, to bylo docela o hubu.

Co tě na protestech chytilo?

Když jsem jel na ten Majdan, do Českých médií se dostávala trochu jiná realita, než jsem viděl na místě. Chytla mě touha zprostředkovat to, co je pravda. Ale zcela určitě mě dostal i adrenalin. Když jsem na místě, kde něco bouchá a těžkooděnci tam střílejí projektily nebo granáty, tak je to adrenalin a člověk si připadá jako v akčním filmu.

Pamatuješ si nějaká větší témata protestu, které si zaznamenal?

Vzpomínám si na protesty proti Summitu zemí G20 v Hamburku v roce 2017, tam byl i Trump. Tam to bylo hodně divoký, jelikož se jednalo o největší nepokoje od 2.světové války v Německu. Anarchisti a blackblock tam házeli proti těžkooděncům dokonce i řezače na koberce. Já tam neměl helmu, byl jsem celkem nepřipravenej. Celý Hamburk byl vymlácený, část v plamenech. Policajti to celé kropili dělem, mlátili obušky. Polský den nezávislosti 2018 to byla dost velká akce polských nacionalistů. Myslím si, že média z nich neprávem dělají ze všech nácky, jelikož to jsou hlavně fotbaloví hooligans a to se liší. Po vizuální stránce je to fantastická akce, používají světlice a dýmovnice, které jsou v Čechách víceméně zakázané. Jestli se pochodu zúčastní 100 tisíc lidí a 30 tisíc z nich má světlice, tak to z výšky vizuálně vypadá jako když hoří celé město. Dále pochody Banderovců na Ukrajině. Při jednom nosí lidé zapálené světlice, při druhém louče. Na konci minulého roku jsem se vydal do Hongkongu, ale přijel jsem pozdě. Zdržel jsem se, než jsem sehnal neprůstřelnou vestu od sponzora. Potvrdilo se mi pravidlo, že jakmile se nějaký protest rozhoří, musí se vyjet hned. Každý den navíc zvyšuje riziko, že nic kloudného nenafotíš. V roce 2019 jsem na 1. Máje v Paříži fotil Žluté vesty, to se mi povedlo.

Koncem loňského toku se mi hodně povedla zase Francie, asi mé nejlepší fotky. To byly protesty proti návrhu zákona, který bude zakazovat pořizování fotografií, které by mohly vést k identifikaci policistů. Demonstranti vytloukali výlohy, házeli dlažební kostky po policajtech. Jeden maskovaný týpek z blackblocku tam zrovna kladivem rozbíjel pouliční kameru. Tak jsem to cvaknul. S jeho kamarádem mi pak kvůli tomu nastříkali hasicí přístroj do obličeje. Na stejné demonstraci 3 metry ode mne vybouchlo zapálené auto. Je to jedna z mých nejoblíbenějších fotek. Plánoval jsem, že pojedu fotit také do Běloruska, měl jsem to tak 50 na 50. Vím, že fotografy tam lividujou a slyšel jsem, že rozmlácený foťák je to nejmenší. Ale pro mě má Bělorusko spíš ten problém, že při vstupu musíš mít negativní test na COVID a poté ještě 14 dnů v hotelu v karanténě. Málokdo si dovolí platit 14 dnů v hotelu jen tak, všechno se prodražuje. V Maďarsku jsem fotil demonstrace Kurdů, v Německu neonacisty a Pegidu.V roce 2020 jsem fotil v Srbsku protikoronavirové demonstrace, ale přijel jsem také pozdě.

Ale povedla se ti tam fotka dívky, která čelí kordonu policistů…

Tu fotografii nemám rád, protože jsem tam strčil do cizího počítače kartu a smazalo mi to fotky. Den předtím se stalo, že brali útokem parlament a vnikli dovnitř. To jsem nestihl.

Existuje vztah mezi výjimečností situace a kvalitou fotek?

To, že je nějaká demonstrace velká, nemusí nutně znamenat, že tam odejdete s dobrými fotkami. Dobrou fotku lze pořídit i na absolutně neakční události. Je dobré si najít zajímavého demonstranta, který dělá zajímavá gesta. Třeba v Hongkongu, kde měli studenti plynové masky, luky, to byla naprosto bizarní scenérie, ale bohužel jsem přijel pozdě. V té Francii jsem mohl jít s davem dál a měl jsem dost času na to abych se správně zorientoval v situaci. Myslím si, že chytit výbuch auta foťákem je jako chytit záblesk blesku.

Čeho si nejvíc na fotkách ceníš? Co je podle tebe měřítko kvality?

Já si nejvíc cením u fotky toho správného momentu - zachytit to, co už nikdy jindy nechytím. Znova auto nevybouchne, znova stejné gesto někdo neudělá, znova se nebudou bičovat… U 99 procent svých fotek, které mám rád, je chycené něco, co už se nikdy znovu nestane. Samozřejmě dobrá kompozice, zajímavé téma, technická kvalita, ale u mě je zcela stěžejní ten okamžik.

Co je podle tebe ikonická fotografie protestu?

Ikonická fotka je podle mě ta, na kterou si za rok, za dva, tři vzpomeneš. Musí mít v sobě něco, co ostatní nemají a měla by vystihnout vše, co se tam dělo.

Je celá řada fotek, která obletěla svět, například Tankman (fotografie osamoceného demonstranta, jak čelí koloně tanků na pekingském náměstí Tiananmen. Podobný záběr tehdy pořídilo z hotelu Beijing několik fotografů – viz kapitola Fotografie protestu). Nebo fotka vietnamské holčičky na útěku před napalmem (Napalm girl, Nick Ut/AP 1972). Nebo fotografie vyplaveného těla tříletého Alana Kurdiho, který se utopil během uprchlické krize (Nilüfer Demir, 2015). Pak letěla internetem dezinformace, že to bylo naaranžované. Ale nebylo. Nebo Afghánská dívka se zelenýma očima (Steve McCurry, 1984)

Z našich fotografů je pro mě ikonická fotka například záběr demonstranta v plynové masce na pozadí hořícího ohně od Honzy Šibíka (Majdan, Ukrajina, 2014).

Co třeba fotografie ženy, jak sama čelí policejní nebo vojenské síle? Podobnou fotku máš ze Srbska…

Hodně fotografů, když vidí, jak jde mladá holka proti policajtům, tak to cvakne a vzniklo z toho pár ikonických fotek. Ale zase bych to téma tolik nezneužíval, protože pár lidí se snaží napodobit ikonické fotky, ale jedná se často jen o situaci, kdy ta holka do toho dopředu s tím záměrem šla, protože v Evropě asi těžko někdo bude třískat mladou holku, která se postaví tváří v tvář policajtovi.

Máš ty mezi svými fotografiemi protestu nějakou ikonickou?

Mám pár takových, které se veřejnosti vryly do paměti. Za jednu z nich jsem hodně nenáviděný. Na Prague Pride v roce 2014 se dva homosexuálové bičovali před Prašnou bránou. Jeden měl uniformu wermachtu, druhý byl úplně nahý. Lidé mě kritizovali za to, že ta fotka vůbec spatřila světlo světa, ale já si naopak myslím, že by fotografie měly zobrazovat skutečnou realitu. Podpořil mě tehdy i gay časopis. Zcela určitě budu mít ikonickou fotku z Hamburku. Ta fotka tehdy visela na výstavě Czech Press Photo. Tam byl kluk, který vylezl na lampu, jež byla asi pět metrů vysoká.Nevím, jak tam vyšplhal. S batohem tam sedí a pozoruje tu demonstraci. Já jsem tam přešel přes ten dav a vyfotil jsem si ho teleobjektivem hezky na střed. Asi o téhle mi lidé říkali, že je ikonická (viz ikonická fotografie demonstranta na stožáru osvětlení během studentských a dělnických protestů v Paříži v roce 1968 od Bruna Barbeyho)

Z Paříže 2019 mám třeba detail nohou ležícího policisty, kterého někdo sejmul nebo dostal dlažební kostknou. Myslím si, že ikonickou fotkou, která vyvolala kontroverze by šla nazvat ta s černochem se zaťatou pěstí před americkou ambasádou v Praze během protestu Black Lives Matter - o tu fotku mělo zájem hned několik médií.
A třeba i to vybuchující auto.

Myslíš si, že jsou témata, která se ve fotografii protestu nonstop recyklují a opakují?

Myslím, že je dobré přijít s něčím novým. Můžeme si třeba o Adamovi B. Bartošovi myslet, co chceme, ale myslím si, že ty je ho oprátky byl naprosto geniální nápad, jak tu akci prodat médiím. Ty jeho šibenice v roce 2015 okupovaly titulky několik dnů. Co mě začíná nudit, jsou happeningy jako například Extinction Rebellion. Ono to na fotkách zdánlivě vypadá jako fotky z nějakého tvrdého protestu, ale policisté ve skutečnosti seberou pár „jablek“ a „hrušek“ z ulice a přenesou je na jiné místo. Maximum risku bylo to, že se přilepili někam k výloze nebo vozovce. Pak už se začali opakovat a s ničím lepším už nepřišli. Blokace magistrály se mi po vizuální stránce líbila, ale pak už jsem od nich nikdy nic lepšího od nich neviděl. Během průvodu Prague Pride 2012 jsem si říkal, že to bylo úplně úžasný. Všechno jako v Avataru (film Avatar, James Cameron, 20th Century Fox, 2009) nebo nějakém zvláštním světě. Bylo to poprvé, ale pak se začali opakovat. Stala se z toho komerční akce, kde vidíš reklamy a všichni jsou duhoví. Myslím, že rok od roku je to nudnější. Nepřišli s žádným novým nápadem, jak oslovit a jejich akce rok od roku upadá.

Koho z českých fotografů protestu uznáváš?

Uznávám Honzu Šibíka, nastavil laťku vysoko a další fotografové se ho tak snaží dohnat a to je dobře. Líbí se mi spíše ty dřívější foky z období, kdy ještě působil v Reflexu. Má nejvíc nafocených demonstrací ze všech. Vím, že v Reflexu měl určitě velmi dobrej rozpočet a teď je na volné noze. Tehdy byly jiné doby, kdy časopisy měly obrovské náklady a mohly si dovolit takovéhle drahé věci.

Myslíš, že jako freelancer jseš v horší pozici?

Na volné noze nemám to zázemí a musím se postarat o všechno sám. Na druhou stranu je podle mě mnohem lepší jet na demonstraci a ihned, jak se povedou fotky, je nabídnout médiím. Člověk, který někam jede s tím, že to má dopředu zaplacené, se tolik nesnaží. Když člověk někam jede na vlastní pěst, tak se o to více musí snažit a taky víc riskovat.

Já jdu pro fotku dál než ostatní fotografové. Mě to baví, i když mě za to pár fotografů kritizovalo. V Hongkongu mi místní fotografové říkali, že moc riskuju, že jsem frontliner.

A další vzory?

Ještě se mi líbily protiromské nepokoje od Standy Krupaře (Stanislav Krupař, Nepokoje ve Varnsdorfu 2011, viz Fotografie protestu a Czech Press Photo).

Pak se mi líbily fotky Petra Topiče z Hamburku. Vyhrál na tom CPP v reportáži. (Petr Topič, Nepokoje během zasedání G20 v Hamburku 2018, viz Fotografie protestu a Czech Press Photo)

Lukášovi Bíbovi se na demonstraci na Staromáku povedlo vyfotit klečícího demonstranta před Staroměstským orlojem. Ta fotka je pro mě jednoznačně ikonická. Má v sobě hned několik věcí. Je to chycený neopakovatelný moment ve správný okamžik. Vrstevnatou kompozici - je na ní klečící demonstrant s vlajkou v ruce, jak dostává zásah vodním dělem a v pozadí orloj.Jestli se mi za minulý rok něco líbilo, tak je to bezesporu tato ikonická fotka.

Máš nějaký vlastní rukopis?

Jí si chci jet svůj vlastní styl. Když se člověk dlouho kouká na fotky jiných fotografů, tak začne mít tendence je kopírovat. Myslím, že můj styl je dost často v tom, že do toho vložím nějaký prvek navíc. Třeba do bokehu. Je tam demonstrant. Před ním je nějaký prvek v bokehu a za ním také něco v bokehu. Třeba architektura. Naposledy třeba na Ukrajině jsem fotil chlapa s loučí, ale do bokehu jsem ještě dal, jak muž v pozadí drží obraz s Banderou.

Mluvil si o tom, že chceš ukazovat pravdu. Myslíš, že jsou fotky z protest někdy nahrané?

Určitě. Třeba teď na té demonstraci na Staromáku (Demonstrace Chcípl pes, Praha, 2021) jak se ta holka svlékla do půl těla. Já jsem to několikrát cvaknul a pak už tam jen každému pózovala. I já mám pár fotek na nichž mi někdo pózoval, ale v životě bych takovou fotku nenabídnul médiím, nebo nepřihlásil do nějaké soutěže. Nelíbí se mi, když jsou strojené fotky, nebo když fotograf dopředu ví, co se bude dít.

Mohl bys k jedné ze svých fotografií říci nějaký příběh?

Fotografie demonstranta při Black Lives Matter protestu v Praze v roce 2020. Všiml jsem si, že byl hodně rozzlobený, ale chyběl mi nějaký dodatek, proč a proti čemu se zlobí. Tak mě napadla ta americká vlajka. Lehnul jsem si na zem a plazil se po pozpátku po zádech tak dlouho, než jsem tu americkou vlajku dostal do pozadí. Navíc pršelo a vybavuji si, že jsem ho pořád neměl celého v záběru a když už tam byl, tak jsem cvaknul a akorát to vyšlo tak, že on je ostrej, má rozzlobený výraz, rukou gestikuluje gesto Černých panterů a za ním je v bokehu americká vlajka.

*Vít Hassan (*1978, Praha)*

Novinář a fotograf na volné noze. Fotografování protestů a demonstrací se věnuje programo-

vě zhruba od přelomu let 2013-2014, kdy odjel do ukrajinského Kyjeva zachytit bezprostřední důsledky násilného potlačení protivládních demonstrací - takzvaného Majdanu. Podle vlastních počtů má na svém kontě zhruba 350 protestních akcí.

Od roku 2013 Hassan spolupracuje s několika českými médii (například Esquire, Playboy a National Geographic), kterým nabízí své reportáže. Na serveru iDnes vede již několik let svůj fotografický blog, kde zveřejňuje rozhovory a reportážní soubory z protestů. V roce 2019 ukončil kvůli dezinformacím spolupráci s Parlamentními listy, do kterých přispíval.

Petr Mlch: Snažíme se dát silný obraz o tom, jak to vypadalo, co se tam dělo. U fotek ale záleží na tom, kdo je dostane do ruky a jak je použije

Jakou část produkce agentury tvoří fotografie protestu?

Tyto údaje nesledujeme ani nemonitorujeme, záleží na velikosti a významu protestů, které agentura běžně pokrývá v rámci zpravodajství. Odhadl bych to však do deseti procent produkce, spíše v jednotkách procent. Žádný trend v poptávce nepozoruji. Pro některé publikace a weby jsou to fotografie, které je zajímají možná primárně, ale není jich více nebo méně oproti zbytku produkce. Editoři tento žánr zpracovávají jako každý jiný, lze říct že si nemohou vybírat. Záleží kdo má zrovna službu jako vydávající editor a co se v danou dobu fotografuje a zpracovává.

Jak velký je vztah mezi magnitudou tématu (například jde-li o zásadní či aktuální téma nebo téma okrajové) a poptávkou po fotografii protestu?

To nemohu posoudit. Scházejí se u nás nejrůznější požadavky na fotografie. Je nicméně fakt, že okrajovější protesty většinou agentura nefotografuje a neobjevují se tak ani ve fotoarchivu, pokud nám je nedodá některý z partnerů, které zastupujeme.

Jak podle editora vypadá ideální fotografický výstup z protestu? Má agenturní fotograf nějaké zadání, když jde fotit protest? Míněno: na co se má soustředit, jak má reportáž vypadat atd?

Stejně jako výstup z jakékoliv jiné reportáže. Zahrnuje dle agenturních standardů různé typy záběrů jako celek, detail, výšku, šířku. Plus je naší snahou maximální rychlost, zachycení atmosféry, klíčových okamžiků, emocí apod.

Má ČTK specialisty fotografy na protesty (demonstrace, rioty, stávky, povstání, revoluce atd)? Spolupracujete s freelancery fotografujícími protesty?

Specialisty nemáme. Spolupracujeme s cca 300 externími fotografy. Nedá se vyloženě říct, že by se někdo z nich věnoval fotografování protestů, nicméně celá řada z nich se věnuje krajovým tématům včetně fotografování protestů.

Vzpomenete si na nějakou silnou foto reportáž z protestu z dílny ČTK z let 1990 – 2020?

Zřejmě největší a nejlepší stran protestů byl MMF v roce 2000, CzechTek v roce 2006 (máme-li na mysli protesty ve smyslu riots) a v poslední době asi Milion chvilek pro demokracii ohledně počtu lidí a za poslední dobu asi Staroměstské náměstí a protest fotbalových fanoušků.

Máte určitě přehled o produkci spřízněných i konkurenčních agentur, dá se fotografie protes-

tu ČTK srovnat například s AP, Reuters, EPA atd? Pokud ne, je to dáno příležitostí nebo tím, že české protesty mají vizuálně jinou povahu nebo něčím jiným?

Srovnání s produkcí světových agentur tuzemská fotografie protestů určitě snese. U těch agenturních fotografií jsou ale většinou mnohem lepší výchozí momenty. Protesty jsou většinou masovější, obrazově zajímavější (hořící auta, střelba gumovými projektily, slzný plyn apod.). Působí tedy většinou mnohem epxresivněji a dramatičtěji.

Jak je to s bezpečností fotografa a jeho vybavení na protestu? Je potřeba speciální výcvik a zvláštní pojištění?

Pojištění je standard. Speciální výcvik ne, spíše zkušenosti a předvídavost. ČTK své zaměstnance samozřejmě nenutí k tomu, aby se vystavovali nebezpečí. Mají-li pocit ohrožení nebo jsou-li v ohrožení, je na nich, aby v takovém momentě upřednostnili své vlastní zdraví před pracovními povinnostmi.

Vysílá agentura fotografy na protesty nebo si je do plánu zařazují sami?

Agentura má zaměstnance a poměrně sofistikovaný plánovací systém, co a kdo bude fotografovat, psát či točit. Fotografování protestů je buď dáno systémem služeb nebo dohodou mezi fotografy (někdo má tato témata raději, někdo méně)

Jak se protesty dostávají do edičního plánu/ avíz? dostává ČTK upozornění na chystané protesty nebo je aktivně vyhledává například na sociálních médiích?

Je to z obou zdrojů. Lidé nám denně posílají stovky tiskových oznámení a avíz. Současně redaktoři, kteří se zabývají těmi jenotlivými oblastmi, samozřejmě aktivně vyhledávají takovéto akce, ale to platí pro vše - ne jen protesty, demonstrace, happeningy nebo pietní shromáždění. To je jejich práce, ne, že by se na to někdo soustředil. Podněty chodí většinou od píšících zpravodajů a občas i od fotografů, ale to není jejich práce. Oni mají denně čtyři pět reportáží, na které jdou. Je to oboustranné, nemáme tady nikoho, kdo se v té oblasti pohybuje pravidelně a dodává nám informace exkluzivně o protestech.

Kontaktují pořadatelé protestů ČTK a nabízejí někdy vlastní fotografie z protestu? Publikuje ČTK takové fotografie?

Nejde tolik o tendenčnost, i když ta hrozba tam je, že Vám někdo pošle ne třeba úplně zmanipulované ale nějak účelově zaranžované fotky. Spíše však jde o to, že se snažíme maximum těch událostí fotit vlastními silami kvůli licencím a právům. Protože poskytujeme servis dál médiím a z toho titulu je naší snahou mít vlastní produkt. Aby se nemohlo stát, že Vám někdo za deset let řekne, že už si nepřeje, aby nějaká fotografie byla v archivu a tím způsobem to ochudíte.

Protesty jsou politicky a společensky polarizující události. Lze být při výběru fotografií nestranný?

Ano, máme kodex ČTK, desatero fotoreportéra ČTK, kvalifikovaný personál na pozici editorů, dlouhá léta praxe a agenturní zvyklosti ohledně fotografického servisu, který klientům poskytujeme. Jsme nestranní stejně jako v případě výběru fotografií z fotbalových utkání nebo z jakékoliv jiné reportáže.

Jak ČTK řeší například tendenční využití fotografií médii? Předpokládám, že existují pravidla pro to, jak má vypadat popisek, co může a nemůže.?

V kodexu je obecně napsané, že fotograf přistupuje k tvorbě zpravodajství danným způsobem. To znamená, že na jedné straně má nějaké hranice, kam až může jít. Například ohledně pojištění - v momentě, kdy fotograf zjistí, že je to nebezpečné nebo to nejde, tak to prostě nedělá. Zdraví je na prvním místě. U fotek je výsledný dojem ovlivněn i tím, jak to vyfotíte, jaký použijete objektiv, jak to vyfotíte, i takové detaily už mohou být zavádějící. Obecně v tom kodexu je napsané, že tam nemá být například jen jedna fotka teleobjektivem, kde to vypadá, že tam je 200 lidí, ale měl by tam být nějaký celek nějakým širším

sklem [širokoúhlým objektivem – pozn. autor], kde je vidět situace celková. Pak jsou v novinářské fotce vždycky důležité emoce a situace, které jsou „fotogenické“. Takže pokud by došlo k nějakému konfliktu nebo dohadování s policií, tak se fotograf snaží udělat co nejlepší práci a vyfotit to, ač to je třeba občas nahrané. My k tomu ale potom v popisce nenapíšeme, že se policie snaží zadržet účastníka, když tomu tak není.

Portfolio fotek, které z toho potom vygenerujeme, by mělo dát silný obraz o tom, jak událost vypadala, co se tam dělo, plus samozřejmě dát nějaký vhled tomu, kdo ty fotky používá, aby věděl, o čem to bylo. Když potom nějaké médium napíše, že tam bylo třeba pět tisíc lidí a ve skutečnosti to bylo jen 250, tak na těch fotkách a popiskách by mělo být vidět. Když jsme pokrývali protesty Milionu chvilek pro demokracii, šli tam třeba tři fotografové, jeden to fotil shora, druhý byl mezi lidmi a třetí to fotil z pódia, takže i tak se snažíme eliminovat pohled, který by mohl být zkreslující. Ale u té fotky je to těžké zaručit, protože v ní každý může vidět něco jiného.

Dá se ošetřit vyváženost té reportáže například byl-li celý protest mírumilovný a na konci se několik jedinců dostalo do střetu s policií, je samozřejmě fotogenické fotografovat ten střet, i když celý protest byl o něčem jiném?

To se pak můžeme snažit napsat třeba do toho popisku. Například napíšeme, že „v odpoledních hodinách došlo k ojedinělým potyčkám s policií“, ale už nejsme schopni garantovat, že když to pak pošleme do médií, tak oni ten popisek nesmažou a nenapíší, že se celý ten „mlátili po hlavách“. To je na těch fotkách nebezpečné, že záleží na tom, kdo to dostane do ruky a jak to použije. Z naší strany to odchází s maximální možnou mírou péče.

Stalo se někdy, že by ČTK obvinili, že není nestranná?

Nestává se to moc často, spíše se stane, že někdo napíše připomínku, že na fotce nevypadá dobře a že by ji chtěl smazat. Tam se to potom řeší ad-hoc třeba v rovině práva na ochranu osobnosti a veřejně činné osoby. Ale bavíme-li se o protestech a demonstracích, tak pokud tam ti lidé jsou a účastní se, má se za to, že tam asi nejsou omylem nebo že je tam někdo zavlekl násilím. Předpokládá se, že se toho účastní aktivně, protože souzní s tou ideou demonstrace. Samozřejmě člověku může zpětně po letech dojít, že třeba nebyl úplně nejlepší nápad se nějaké akce zúčastnit, ale za to my nemůžeme, že tam tenkrát byl. Může se stát, že za vámi někdo přijde po pěti - šesti letech, že nechce, aby ta fotka byla dál v distribuci. To se opět řeší konkrétně případ od případu stejně jako vše ostatní.

Je agenturní fotografie protestu ohrožena nástupem videa?

Není, fotografie jsou stále rychleji dostupné a klienti s nimi pracují častěji, Video je nicméně fenomén, který má určitě v mediálním světě své místo ať se jedná o video z protestu nebo jakékoliv jiné video.

Zásáhl do poptávky vývoj online zpravodajství, mobilní fototechniky a sociálních sítí?

Nemyslím si to. Zasáhl spíše do rychlosti a dosahu tohoto typu snímků například sdílením především public obsahu na sociálních sítích.

V minulosti jste uspořádali výstavy z fotografií z přelomových let 1968 či 1989. Myslíte, že porevoluční fotografie protestu bude jednou mít také svou výstavu nebo se prostě nic tak zásadního nestalo, a proto ty fotografie, i kdyby byly sebekvalitnější, není třeba vystavovat?

Pokud bude někdo mít záměr vystavit jen fotografie protestů, pak asi určitě ano. Tento typ fotografií je dle mých zkušeností spíše doplňkem či střípkem v nějakém většinou delším nebo příběhu, který výstavy vyprávějí.

Petr Mlch

šéfredaktor Fotobanky ČTK od roku 1999

Autor a fotografie protestu

Demonstrace proti Brexitu, Londýn, 2019
FOTO: David Sládek

David Sládek

Autor této práce se fotografováním protestů zabývá od roku 2016 ve Velké Británii, kde žije. Demonstrace fotografuje černobíle a zaznamenává především emoce, dynamiku protestů, skupinové scény, interakci demonstrantů s okolím atd. V Londýně zachytil například protesty zastánců i odpůrců Brexitu, demonstrace Black Lives Matter, protesty nacionalistů i odpůrců rasismu, byl u prvních blokád environmentální skupiny Extinction Rebellion na pěti londýnských mostech, u zrození britské odnože žlutých vest či u několika antilockdownových demonstrací. Zaznamenal také desítky protestů menšin, které v britské metropoli podporovaly demonstrace ve své domovině, pochody za rovnoprávnost žen iniciativy #MeToo, protesty proti americkému prezidentovi Donaldovi Trumpovi či pravidelné průvody Pride, pořádané LGBTQI komunitou. Sládek fotografoval také obě demonstrace Milión chvilek pro demokracii na pražské Letné v roce 1989 a na podzim téhož roku také počátky revoluce v libanonském Bejrútu.

V roce 2018 byl se sérií Do ulic nominován na vítěze Czech Press Photo v kategorii Problémy dnešní doby. Stejnojmenný soubor několikrát vystavoval v ČR i v zahraničí (Finsko, Portugalsko, Velká Británie).

Na této straně

David Sládek
Do ulic, 2016-2021

Demonstrace za setrvání v EU, Londýn, 2017
FOTO: David Sládek

Oslava Brexitu, 31. ledna 2020
FOTO: David Sládek

Demonstrace Kill the Bill, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Na této straně

David Sládek
Do ulic, 2016-2021

Demonstrace proti lockdownu, Londýn, 2020
FOTO: David Sládek

Demonstrace proti koronavirovým opatřením, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Demonstrace Kill the Bill, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Na této straně

David Sládek
Do ulic, 2016-2021

Demonstrace Free Palestine, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Prvomájová demonstrace, Londýn, 2017
FOTO: David Sládek

Demonstrace proti algorytmickému přepočítávání státních maturit, Londýn, 2020
FOTO: David Sládek

Na této straně

David Sládek
Do ulic, 2016-2021

Black Lives Matter demonstrace, Londýn, 2020
FOTO: David Sládek

Demonstrace Kill the Bill, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Demonstrace proti škrtům ve zdravotnictví, Londýn, 2017
FOTO: David Sládek

Na této straně

David Sládek
Do ulic, 2016-2021

Demonstrace proti koronavirovým opatřením, Londýn, 2020
FOTO: David Sládek

Demonstrace Free Palestine, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

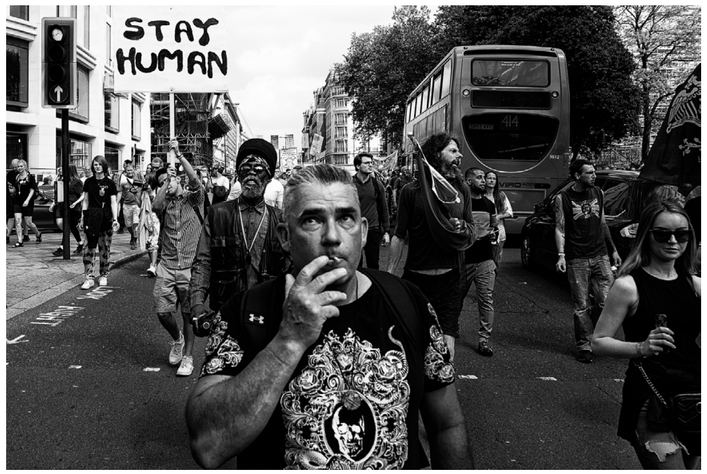

Demonstrace proti lockdownu, Londýn, 2021
FOTO: David Sládek

Závěr

Česká fotografie protestu žila i v polistopadových letech. Neprovázely ji sice celospolečenské události a situace generující podobně ikonické záběry jako například invaze v roce 1968 či sametová revoluce roku 1989, přesto vznikla řada špičkových fotografií a souborů, které mohou sloužit jako obrazy stavu a vývoje české společnosti. Když domácím protestům „chyběla“ dramatičnost a emotivita, čeští fotografové neváhali vyjet do zahraničí, kde zachytili klíčové světové události s bravurou neméně světovou. A zatímco reportážní fotografie zažila za oněch třicet let obrovský rozvoj a následně pád, fotografie protestů našla své místo na sociálních sítích a specializovaných internetových serverech. Konec celého období ovlivnila v živé paměti nevídaná celosvětová pandemie, která z ulic měst vyhnala veškerý život. Protesty se na nějakou dobu přesunuly do virtuálních světa, aby pak znovu zaplnily náměstí v novém, dystopickém hávu.

Rejstříky a přílohy

Jmenný rejstřík

A

Adamec, Martin 91, 101, 103

B

Babej, Ivan 83
Ballon Mierny, Otto 72
Bandžák, Martin 207, 218, 219, 220
Baran, Ludvík 20, 21
Barbey, Bruno 244
Barca, Robert 218
Bartoš, Günter 67
Benedikovič, Tomáš 220
Benediktovič, Tomáš 221
Berger, Petr 62
Beznoska, Radim 210
Bíba, Lukáš 21, 45, 130, 132, 140, 141, 221, 222, 228
Bíba, Martin 207
Bielik, Ladislav 37
Boček, Radovan 24
Bruner-Dvořák, Rudolf 31, 32
Bucháček, Karel 24

C

Čejka, Jaromír 149
Černý, David 56
Černý, David W. 235
Černý, Vít 133
Chochola, Václav 33
Čičmanec, Vladimír 219
Cihla, Radek 131, 223
Cirio, Paolo 20
Čížek, Martin 85
Čížek, Michal 84, 90, 92, 93, 140, 142, 144, 214, 235
Cole, Charlie 21
Cudlín, Karel 23, 24, 40, 52, 68, 72, 73, 77, 131, 149, 150, 154, 155, 160, 169, 175, 212, 217, 222

D

Delacroix, Eugène 21
Deml, Ondřej 131
Dítě, Otto 31, 32
Divíšek, Martin 131, 136, 140, 142, 221, 222
Dobrovolský, Bohumil 37
Dokoupil, Ivo 169, 177
Doležal, Michal 53, 64, 68, 106
Drábek, František 48, 130, 140, 141, 143
Drhlík, Jan 22

E

Eret, Petr 91, 94, 100

F

Fišer, Jan 24
Fluger, René 85
Flugger, René 84
Franklin, Stuart 21
Fučík, Zdeněk 164, 165

G

Galgonek, Vladislav 53, 62, 67
Gallup, Sean 212, 213
Groman, Hynek 211
Gust, Martin 61

H

Hájek, Ondřej 122
Hájek, Roman 24
Hájek, Vojtěch 126
Hajský, Libor 29, 78
Hampl, Alexandr 35
Hassan, Vit 136, 188
Hassan, Vít 52, 139, 140, 179, 180, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 194, 195, 200, 202, 223, 242, 245, 246
Hejzlar, Jaroslav 57, 61
Hejznar, Jaroslav 53, 56
Hněvkovský, Jakub 63, 70, 73, 75, 77, 209
Honty, Tibor 33
Hořejší, Pavel 69, 73, 78
Horký, Martin 109, 113
Horsinka, Adolf 108, 110
Houdek, Martina 183, 184
Hunterová, Jana 129, 140, 144
Hůrka, Vratislav 24
Husár, Ján 219

I

Ibrahimovič, Ibra 18, 57, 59, 60, 209, 234, 235, 237

J

Jandourek, Filip 216
Janoušek, Evžen 24

Jaroš, Milan 168, 172, 173, 178, 190, 192, 216
Jindra, Jan 24
Jiřička, Jaroslav 78, 80, 211, 212, 213
Joachim, Jakub 130, 136, 139, 145
Josek, Petr 65, 118, 119, 149, 152, 154, 155, 156, 161, 165, 212, 222, 234
Josek, Petr David 84, 109, 112, 131, 140, 142, 160, 161, 165, 168, 213, 217, 235

K

Kaboň, Lukáš 108, 110, 111, 142
Kalhous, Radek 48
Kamaryt, Michal 84, 94, 96, 97, 109, 110, 198
Kameník, Karel 24
Kapusta, Milan 209
Klamar, Joe 213, 214
Klamár, Joe 235
Klicperová, Lenka 178, 179, 184, 185, 188
Knížák, Milan 78
Kolář, Viktor 23
Koňaříková, Eva 199
Korček, Peter 3, 219
Kotek, Lubomír 24, 40
Koudelka, Josef 21, 23, 28, 37, 38, 39, 40, 41, 232, 234
Krátký, František 31, 32
Krist, Tomáš 46, 73, 133, 168, 169
Kroulík, Tomáš 214
Krumphanzl, Michal 56, 63, 64, 65, 66, 81, 100, 103, 109, 111, 114
Krupař, Stanislav 19, 101, 102, 177, 207, 215, 245
Krzywon, Dan 92
Krzywoň, Dan 65, 67
Kubeš, Slavomír 108
Kubeš, Stanislav 111
Kučera, Jaroslav 24, 40, 44, 72, 73, 74, 206, 211, 232, 267
Kukla, Eugen 104, 107, 116, 119, 120, 122, 126, 127, 176, 178
Kundrát, Alexandr 73, 76, 211
Kyndrová, Dana 23, 24, 37, 40, 55, 56, 65, 66, 161, 168

L

Ludwig, Karel 33
Lundák, Petr 123

M

Macenauer, Andrej 165
Machalínek, Lukáš 22
Majer, Pavel 210
Majer, Pavol 209
Mášová, Petra 73, 78
Materna, Dan 46, 48, 52, 68, 73, 126, 128, 142, 213, 220
Mevald, Karel 53
Míca, Radek 87, 89
Mihalíček, Jan 52, 55, 56, 57, 58, 68, 115, 117, 119, 121, 122, 123, 125, 127, 129, 134, 137, 149, 150, 153, 154, 198, 209
Mlch, Petr 247, 249
Mlejnková, Alexandra 64
Mravec, Juraj 216

N

Nachtway, James 227
Nasadil, Pavel 134, 188, 189
Neff, David 73, 80, 98, 99, 122, 123, 149, 150, 157, 160, 162, 164
Němeček, Pavel 109, 113
Němec, Tomki 62
Němec, Zdeněk 96
Németh, Boris 220
Novák, Tomáš 56, 62
Novotný, Michal 210

O

Okla, Michal 135, 164, 165
Ortmann, František 73, 211
Ožana, Jaroslav 93, 97, 98, 105, 111, 113, 123, 131

P

Pancer, Václav 82
Pavlíček, Luboš 91, 118
Pešek, Karel 108
Peška, Stanislav 56, 63, 65, 67, 83, 87, 88, 148, 149
Petrášek, Radek 72, 84, 88, 95, 96, 114
Phuong Thao, Nguyen 105, 215
Pinkas, Martin 73, 76, 78
Plavec, Jana 122, 124, 143
Plíhal, Jakub 135, 138, 140, 145, 190, 199, 203
Port, David 212
Pospěch, Tomáš 24
Pospíšil, Filip 24
Přibyl, Martin 79
Pulicar, Jaroslav 24

R
Renelt, Yan 120, 220
Řezáč, Jiří 94
Riboud, Marc 21
Růžička, Michal 46, 72, 73, 76, 148, 149

S
Šálek, Václav 109, 112, 114, 125
Schejbal, Jan 217
Schelomovskiy, Petr 216, 218
Scheufler, Pavel 28, 31
Šefr, Igor 87, 89, 214
Sejkora, Jiří 131, 133
Sejkot, Roman 24
Sekanina, Martin 216
Šibík, Jan 18, 19, 24, 28, 40, 41, 42, 43, 79, 140, 142, 159, 163, 164, 167, 168, 169, 171, 174, 200, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 226, 229, 232, 244, 245
Šilpoch, Jan 24, 40
Šimánek, Vít 106, 118, 125, 128, 137, 145, 199, 210, 230, 232
Singer, Filip 18, 52, 168, 169, 170, 179, 184, 187, 189, 194, 200, 202, 207, 216, 219, 220, 235
Škácha, Oldřich 23
Sládek, David 9, 130, 188, 221, 223, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 268
Slavík, Herbert 24, 40
Smola, Oldřich 33
Šreit, Jindřich 23
Štecha, Pavel 22, 23, 24, 37
Štěcha, Pavel 22
Stránská, Marie 119, 120
Strouhal, Josef 73, 211
Šula, Michal 46, 109, 118, 207, 217, 218
Šulda, Ludvík 99
Šulová, Kateřina 94, 95, 126, 131, 145
Sváček, Michal 46, 155, 157, 160
Švanda, J. 62
Sýbek, Jaroslav 61, 63, 64
Syruček, Milan 161, 162

T
Taneček, David 125, 127
Těšínský, David 97, 98, 217, 218
Thomová-Mauerová, Judita 63, 68
Tmej, Zdeněk 33
Ton, Kevin V. 124
Topič, Petr 46, 47, 108, 115, 126, 127, 131, 133, 143, 179, 181, 201, 208, 219, 220, 222, 245
Třeštík, Jan 62, 65, 67
Tsang, Arthur 21
Tůma, Karel 215
Turek, Tomáš 67

U
Ut, Nick 232, 244

V
Vašků, Václav 53, 54, 63, 78, 149, 151, 153, 154, 233, 237
Veis, David 64, 65, 78, 80, 101, 103, 108, 111
Venhoda, Jan 108, 215, 217
Veselý, Dušan 24
Vinion, Kurt 211, 212
Vlček, František 112, 116, 127, 128, 184, 185
Volfík, René 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 77, 79, 80, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 94, 98, 99
Vondrouš, Roman 52, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 99, 104, 109, 115, 116, 118, 122, 125, 129, 133, 134, 135, 140, 141, 143, 198, 201, 222, 235
Vostárek, Josef 138
Vrabec, Petr 52, 78, 179, 182, 185, 188, 190, 191, 193, 201, 218, 222, 223, 236, 238, 241
Všetečka, Jiří 37

W
Wágner, Martin 52, 67, 68, 79
Webb, Alex 227
Weber, Pavel 135
White, Charles 143
Widener, Jeff 21

Z
Zátorský, Jan 158, 160, 161, 162, 164, 166, 215
Zavoral, Libor 57, 61, 64, 67, 68, 69, 92, 98, 101
Zbyněk, Stanislav 62, 63, 64, 65, 69, 82, 84, 85, 86, 91, 100, 101, 103
Zehl, Igor 57, 61, 114, 115
Železný, Tomáš 65, 67, 68, 69, 73, 76, 77, 209, 210, 211
Zímová, Iva 101, 103, 131, 133, 134, 161, 165, 168, 169, 179, 189, 195

Seznam použité literatury

Anderson, Jon Lee (con), Watson Paul (con): Magnum Revolution, 65 Years of Fighting for Freedom, Prestel Verlag, Munich-London-New York, 2012. ISBN 978-3-7013-4644-1.

Birgus, Vladimír: Hořká léta 1939-47. Slezská univerzita, Opava 1995. ISBN 80-85879-19-0

Comino-James, John: Shout it Loud, Shout it Clear, Dewi Lewis, 2017. ISBN 978-1-911306-09-2.

Cussons, Thoma: Protest!: Sixty-five Years of Rebellion in Photographs, Welbeck Publishing Group, 2011. ISBN 978-0-233003-44-3.

Hrubín, František (ed): Památník Pražského povstání, Práce, Praha 1945

Kyndrová, Dana: 1945...Osvobození/Liberation,...1968 Okupace/Occupation, KANT, Praha 2006. ISBN 978-80-86970-70-7

Lábová Alena: Česká novinářská fotografie 1945-1989, Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-3713-6.

Memou, Antigoni, Eyene, Christine, Dujardin Paul, De Boodt, Kurt: Resist!, The 1960s Protests, Photography & Visual Legacy, Lanoo Publishers, Tielt, Belgium, 2018. ISBN 978-94-01455-85-5.

Mernou Antigoni: Photography and social movements, From the globalisation of the movement (1968) to the movement against globalisation (2001), Manchester University Press, 2013. ISBN 978-0-7190-9999-1.

Mňuková, Dominika: Fotografie protestu v kontextu českého prostředí po roce 1989, bakalářská práce, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, 2018.

Pospěch, Tomáš: katalog výstavy 1989, Národní galerie Praha, 2019. ISBN 978-80-7035-737-8.

Pospíšil, Filip, ed.: Umění protestu. Praha: Rubato, 2013. ISBN 978-80-87705-11-7.

Sametová revoluce, katalog výstavy 1989: Pád železné opony (kurátoři Jaroslav Kučera, Dušan Veselý, Daniela Mrázková), Správa pražského hradu, 2019. ISBN 978-80-88325-00-1.

Smola, František: Srdce Prahy v plamenech. Universum, Praha 1946.

Šibík, Jan: 1989, vlastním nákladem, 2019. ISBN 978-80-270-6127-3.

Turnley, David, Turnley, Peter: Moments of Revolution, Stewart, Tabori & Chang Inc, 1990. ISBN 978-1-556701-67-2

ČESKÁ FOTOGRAFIE PROTESTU 1990–2020

Česká fotografie protestu, 1990 – 2020

© David Sládek

Institut tvůrčí fotografie

FPF Slezská univerzita v Opavě 2021

Počet stran: 267

Počet znaků: 332817

Počet normostran: 185

Celkový počet výtisků: 6